

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 7 Μαΐου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 766

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Το φθινόπωρο τα νέα για την πλατφόρμα

«Πιθανόν, η πρώτη μας εκλογική διαδικασία να είναι στις επερχόμενες ευρωεκλογές και στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης, με σκοπό να αντιληφθούν οι πολίτες τη γέννηση κάτι καινούργιου», αποκαλύπτει ο Δημήτρης Παπαδάκης, εξηγώντας πως πρόκειται για ένα νέο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα. **Σελ. 9**

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Ενας εκ των έσω λαβωμένος τέως Πρόεδρος

Η απολογητική συμπεριφορά του Νίκου Αναστασιάδη στο συνέδριο, όταν μίλησε για τον προεκλογικό, έστειλε το μήνυμα πως ενώ ο ίδιος πάλεψε να διαφυλάξει με κάθε τρόπο την υστεροφημία του, αυτή πλέον δέχεται σοβαρά κτυπήματα από το ίδιο του το κόμμα. **Σελ. 6**

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Τα σενάρια που προβληματίζουν τους αρχηγούς

Τα κόμματα εξετάζουν σενάρια για το αποτέλεσμα της κάλπης της 21ης Μαΐου και τους χειρισμούς τους κατά τη φάση των διερευνητικών εντολών. Η Ν.Δ. διατηρεί σαφές δημοσκοπικό προβάδισμα έναντι του ΣΥΡΙΖΑ. **Σελ. 16-18**

ΤΟΥΡΚΙΑ

Οι εκλογές που ενδιαφέρουν πολλούς

Μία εβδομάδα πριν από τις κρίσιμες προεδρικές εκλογές, Τούρκοι δημοσκοπικοί μιλούν στην «Κ». Επίσης, τι σημαίνει για την Αθήνα η αποστολή μηνυμάτων από τις ΗΠΑ προς την Τουρκία. **Σελ. 20, 21**

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΘΡΟΝΙΣΗ

Ο Κάρολος ο Γ' σπκώνει τώρα και τα βαριδία του στέμματος

Αντιμέτωπος με μια σειρά από υπαρκτές προκλήσεις για τον θεσμό βρίσκεται ο νέος μονάρχης του Ηνωμένου Βασιλείου. Για πολλές ημέρες, οι Βρετανοί έζησαν την ενθρόνιση σαν εθνικό πάρτι, παρότι κόστισε στο δημόσιο ταμείο 100 εκατ. στερλίνες. **Σελ. 22**

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΗ ΚΕΡΑΥΝΟΥ

Αρχίζουν οι διαδικασίες για τη φορολογική μεταρρύθμιση

Στο αμέσως επόμενο διάστημα αρχίζουν οι διαδικασίες για τη φορολογική μεταρρύθμιση. Αυτό διαμήνυσε σε συναντήσεις του με στελέχη των τραπεζών ο υπ. Οικονομικών Μάκης Κεραυνός, τονίζοντας ότι το θέμα αυτό θα έπρεπε να είχε προωθηθεί εδώ και καιρό. Το θέμα δεν είχε προχωρήσει επί προηγούμενων κυβερνήσεων καθώς υπήρχαν αντιδράσεις προσώπων εντός του Υπουργείου που δεν ήθελαν να εκκινήσουν ένα τόσο μεγάλο εγχείρημα. Ενδεχομένως να είναι και το πρώτο «crash test» επί υπουργίας του Μ. Κεραυνού. **Οικονομική, Σελ. 3**

Στο λιμάνι τετελεσμένων πνίγονται τα Βαρώσια

Σε αμηχανία βρίσκεται πλέον η κυβέρνηση μπροστά στα δεδομένα

Η είδηση συμφωνίας πώλησης ξενοδοχειακών μονάδων, στην περικλειστή περιοχή των Βαρωσίων από Ελληνοκύπριους ιδιοκτήτες προς τον Τ/κ επιχειρηματία, βρήκε την κυβέρνηση, αμήχανη, να δηλώνει πως εξετάζει το ζήτημα και επιβεβαίωσε για ακόμη μία φορά πως τα νέα τετελεσμένα που δημιουργούνται, ιδιαίτερα με τις εξελίξεις που πραγματοποιούνται στο Βαρώσι,

αλλάζουν άρδην το Κυπριακό. Όλο αυτό καθώς εδώ και χρόνια δημιουργούνται νέα δεδομένα στο Βαρώσι. Το μεγάλο ερώτημα είναι πως θα αποτρέψει την κατάσταση η κυβέρνηση, η οποία δίνει πλέον έμφαση στο να πείσει την Ε.Ε. για εμπλοκή στο Κυπριακό. **Σελ. 3**

• Πλάνο «ειδικής σχέσης» Ε.Ε.-Τουρκίας, **Σελ. 4**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Ανησυχία για παράκαμψη των κυρώσεων

Διεθνείς οργανισμοί που έχουν επικρίνει κράτη-μέλη και Κομισιόν για τη μη ενδελεχή διερεύνηση των διασυνδέσεων των ολιγαρχών στην Ε.Ε. θέτουν το ερώτημα γιατί δεν έχουν παγώσει περισσότερα περιουσιακά στοιχεία στην Κύπρο. Στην «Κ» μιλάει η Μάρινα Μαρτίνι από τη Διεθνή Διαφάνεια λέγοντας πως αυτό που χρειάζεται είναι καλύτερη συγκέντρωση και ανάλυση των δεδομένων, ειδικά όσον αφορά στα ποσά για τα οποία τα κράτη-μέλη ενημερώνουν την Κομισιόν. **Σελ. 8**

ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ

Μέχρι το '25 Φ.Α. για παραγωγή ρεύματος

Σε προσφορές για προμήθεια Φ.Α. θα προχωρήσει η ΔΕΦΑ μέχρι τον Αύγουστο σύμφωνα με τον υπ. Ενέργειας Γιώργο Παπαναστασίου. Ο κ. Παπαναστασίου βάζει στο τραπέζι και πάλι τη δημιουργία σταθμού LNG στο Βασιλικό. **Σελ. 7**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Οι δύσκολες αποφάσεις

Το ζήτημα της πώλησης τριών ξενοδοχείων που βρίσκονται στα Βαρώσια φέρνει και πάλι στο προσκήνιο τις σοβαρές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κυπριακή Δημοκρατία. Δεν υπάρχουν εύκολες λύσεις, ωστόσο, είναι επάναγκες πλέον το Κυπριακό να ξαναμπει σε τροχιά σοβαρών συνομιλιών, μακριά από τακτικισμούς και κοντόφθαλμες πολιτικές. Τα σχεδόν πενήντα χρόνια που έχουν περάσει από το καλοκαίρι του 1974 έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους και ως φαίνεται κάθε χρόνο τα πράγματα γίνονται ολοένα και χειρότερα. Για τούτο λοιπόν θα πρέπει άπαν το πολιτικό σύστημα να εγκύψει στο κυπριακό πρόβλημα ώστε να προλάβουμε νέα τετελεσμένα και χειρότερες εξελίξεις, διότι η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης.

Η κάρτα που σε ταξιδεύει.

ΑΕΓΕΑΝ

Bank of Cyprus

credit

mastercard

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Περπατήσαμε στη Γύψου και τη Μπλιά Αμμοχώστου

Η «Κ» βρέθηκε σε δύο κατεχόμενα χωριά της επαρχίας Αμμοχώστου, τη Μπλιά και τη Γύψου. Απομεινάρια του παρελθόντος οι εκκλησίες τους και τα κοιμητήρια, που καρτερικά αναμένουν... **Τέχνες, Σελ. 1**

ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

Τι σημαίνει τελικά να παίζεις πθογραφία

Ο ηθοποιός και σκηνοθέτης Βασίλης Μιχαήλ ανεβάζει στο Σατιρικό Θέατρο «Το Κράτος του Ττόφαλλου» και μιλάει στην «Κ» για την παράσταση και για το τι σημαίνει σήμερα να ανεβάζεις μια πθογραφία. **Τέχνες, Σελ. 3**

ZENITH

TIME TO REACH YOUR STAR

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

DEFY SKYLINE

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Η κυρία με τις καμέλιες

Βαρύθυμη ήταν η ατμόσφαιρα στο καρτέ. «Μα πού πήγαν όλοι;» ψιθύρισε μελαγχολικά η Ιουλία. «Η πολιτική χωρίς τους συνήθεις υπόπτους -τον Κουλίτσα, τον Θεμιστοκλέους, τη Θεοκάρου- μοιάζει με άνοστο φραγτό» συμπλήρωσε. «Αν μη τι άλλο, we'll always have Paris...» είπε δειλά η καθεστωτική Ρενέ Κυριακίσι, αλλά αμέσως το μάζεψε, καθώς είδε έξι ζευγάρια μάτια να την κοιτούν ασυτηρά. Ήταν φανερό πως τίποτε δεν μπορούσε να διασώσει τις κυρίες από τη βαρεμάρα. Ούτε το τετ-α-τετ Χριστοδουλιδη - Μακρόν στο Παρίσι κι ούτε βεβαίως οι ξαναξεσταμένες ατάκες από το Casablanca.

Μοναδική αχτίδα φωτός ήταν το Met Gala, το βράδυ της Πρωτομαγιάς, όπου φέτος τιμήθηκε ο Κάιζερ της παγκόσμιας μόδας. Οι κυρίες στάθηκαν περισσότερο στην εμφάνισή της Ριάνα, η οποία διέσχισε το κόκκινο χαλί τυλιγμένη με τεράστιες λευκές καμέλιες. «Σιγά τα ωά! Εμείς τα ζήσαμε αυτά μισό αιώνα πριν» σχολίασε η Καλαμαρού. «Τουτέστιν;» αναρωτήθηκε η τάχα μου ανυποψίαστη Φώφη Κούταλου. «Τουτέστιν η Ιουλία υπήρξε Πρώτη Στα Μαθήματα - Πρώτη Στον Αγώνα!» παρενέβη η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Μαθήματα;». «Τα μαθήματα σιλ, μάνα μου».

Στον κύκλο τους γνωρίζουν βεβαίως την ιστορία κι ας καμνώνεται η Φώφη πως δεν θυμάται. Μιλάμε για τα προπολεμικά χρόνια, όταν η Ιουλία κήδευσε τον Ουίλσον μετά τιμάν στο Λονδίνο κι έπειτα επέστρεψε στην πατρίδα της θλιμμένη πλην όμως στιλάτη χήρα. Τα μαύρα τότε ήταν επιβεβλημένα, έθιμο που βεβαίως τήρησε αλλά με μια τσακπινιά: τις καμέλιες της Chanel. Η εμφάνισή της για παράδειγμα, φωρτώντας μοντό κεντημένο με καμέλιες, προκάλεσε πάταγο στην κλειστή κοινωνία της πρωτεύουσας, κα-

Πολύ πριν από τη Ριάνα, στο φετινό Met Gala, η Ιουλία είχε αναστατώσει την αστική Λευκωσία με μια στιλιστική εξτραβαγκάντζα φουλ στις καμέλιες.

θώς δεν ήταν μαθημένη σε τέτοιου είδους εξτραβαγκάντζες.

«Τι να τα κάνω τα στιλιστικά εύσημα, όταν στη δύση του βίου μου δεν αξιώθηκα να έχω κι εγώ μια Ομάδα Στήριξης» είπε η Ιουλία, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να βρουν επιτέλους ένα πιο ενδιαφέρον θέμα συζήτησης. «Μιλιάς με γρίφους γενρόντισσα...» την προκάλεσε η σεροκουτάλα Κούταλου. «Το νέο talk of the town κοπέλες είναι η Ομάδα Στήριξης Αννίτας στο Facebook». «Γεγονός;». «Απολύτως!». «Ποια ανάγκη γέννησε την Ομάδα Στήριξης;» συνέχισε τις πλθίες

ερωπήσεις η Φώφη. «Ο ανηλεής πόλεμος που δέχεται η Πρόεδρος. Επειδή είναι ΚΑΙ γυναίκα ΚΑΙ όμορφη ΚΑΙ ξανθιά ΚΑΙ δεξιά!».

«Ντροπή τους!» είπε η Ευγενία - από τα νεοφανή μέλη της Ομάδας Στήριξης Αννίτας- και μ' εκείνο το «ντροπή» τούς πήρε όλους παραμάζωμα: δημοσιογράφους και δημοσιολόγους, αριστερούς και κεντρώους, ταγάρια και κουλτουριάρηδες. Ώσπου την έπνιξε η συγκίνηση και δεν άντεξε τελικά... Άφησε ένα δάκρυ ν' αλακώσει την La Prairie κι ύστερα τραγούδησε με υποδειγματικό πάθος το παραφρασμένο

επαναστατικό τραγούδι: «Χτυπούν το βράδυ στην ταράτσα την Αννίτα, μετρώ τους χτύπους, το αίμα μου πίσω απ' τον τοίχο πάλι θα 'μαστε παρέα, τακ τακ εσύ Tik Tok εγώ».

Ούτε που θυμόντουσαν οι κυρίες πότε πωρώθηκαν τελευταία φορά με τα κομματικά. Το bullying όμως που δέχεται η Αννίτα ξεχείλισε το ποτήρι. «Κι ύστερα απορούμε γιατί ο άλλος διαφημίζει την υποψηφιότητά του για το Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ, φωρώντας στρατιωτικά και κρατώντας πιστόλι!». «Μα ποιός, καλέ;». «Ένας Γρηγόρης Γρηγο-

ρίου. Το Νο7». «Τα ύστερα του κόσμου!» ψιθύρισε σοκαρισμένη η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Εσύ να μη μιλάς. Άνθρωποι που προπαγανδίζουν τον Αντίχριστο δεν δικαιούστε διά να ομιλείτε!» Ξέσπασε η Καλαμαρού. Ακολούθησε ένας χαμός με αποτέλεσμα να διακόψουν την παρτίδα ώστε να ζητηθεί η βοήθεια του κοινού. Καμιά τους φυσικά δεν κατάλαβε σε τι ακριβώς αναφερόταν η Ευγενία, όμως η κατηγορία θεωρήθηκε casus belli για την αριστερή πτέρυγα του καρτέ.

Μία ανάρτηση της αριστερής (με

την κακή έννοια) Ανδριάνας Ζιβάνια Βλαδιμήρου προκάλεσε το μπερδέμα. Κατ' ακρίβειαν ήταν ένα share φωτογραφίας έξω από τις Λαϊκές Οργανώσεις Αυγούρου όπου έγραφε με φλεγόμενα (sic) γράμματα: ΕΔΟΝ 1η Μαΐου 888 ΑΚΕΛ CHE. «Το 666 είναι ο Αντίχριστος, όχι το 888» εξήγησε η Κουλλίτσα στη μαινόμενη Ευγενία. «Και τι είναι το 888;». «Οκτώ ώρες Εργασία - Οκτώ ώρες Ψυχαγωγία - Οκτώ ώρες Υπνος». «Μα τότε κι εγώ είμαι αριστερή, με την πολύ καλή έννοια!» αναφώνησε ενθουσιασμένη η Ιουλία. «Το οκτώωρο της εργασίας το καλύπτει η κοπελούδα, την ψυχαγωγία και τον ύπνο εγώ». «Ο Θεός πιον!» ομοφώνησε το καρτέ, σε μια σπάνια ομολογουμένως στιγμή σύμφωνιας της αριστερής και της δεξιάς πτέρυγας.

«Γιατί μόλις παρκάρω ο κάππος έρχεται να κάτσει στο δικό μου αυτοκίνητο; Έχει πολλά αυτοκίνητα στο parking αλλά πάντα με περιμένει! Please explain!». Αυτό ήταν το επόμενο ακανθώδες ζήτημα που απασχόλησε το καρτέ, κατευνάζοντας ευτυχώς τα πολιτικά πάθη. Το φιλοσοφικό ερώτημα έθεσε ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, ένδειξη ότι η απομάκρυνση από το δωμάτιο της εξουσίας κάνει καλό. «Ξαναβρήκε ο άνθρωπος το χιούμور του» σχολίασε η Ιουλία, η οποία δεν τού έσυρε και λίγα στο παρελθόν.

«Βοήθησε η Παναγία τους μαθητές του Γυμνασίου Φανερωμένης, που φέρεται το όνομά της, να πέσει το μπετόν της οροφής σε μέρα αργίας και όχι σε μέρα σχολείου». Τάδε έφη Αλέκος Τριφυλιδής, βουλευτής της ΔΗΠΑ και μέλος της επιτροπής Παιδείας. Εδώ το χιούμور (μαζί με την επιστήμη) σπκώνει τα χέρια ψηλά. Όπως σημείωσε άλλωστε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον: «Κάποιες αμαρτίες πληρώνουμε ως λαός, μάνα μου».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

7.5.1933

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ: Μεταξύ δολλαρίου και λίρας διεξάγεται πόλεμος λυσσώδης - πράγμα που θα εφραίνεται άλλοτε περιέργων - με σκοπόν την αναχαίτιση της υπερτιμώσεως του ενός των νομισμάτων αυτών προς όφελος του ετέρου. Ο πόλεμος αυτός αναστατώνει τα ξένα χρηματιστήρια εις τα οποία η κίνησης, ως εκ των αθρών πράξεων, είναι πυρετώδης. Παράλληλα προς τα νομίσματα αυτά και το φράγκον ήρθε να δοκιμάζη την διάθεσιν της ασταθείας και πολλοί

Γάλλο οικονομολόγοι προτείνουν την κρήμισιν του εκ του χρυσού του βάρου. Θα αντιμετωπίσουν άραγε το δολλάριον και η στερλίνα και νέον επικίνδυνον ανταγωνιστήν; [φωτ. Τράπεζα Αγγλίας].

ΟΡΘΗ: Η λύσις την οποίαν έδωκεν η Κυβέρνησις εις το ζήτημα της τιμής του άρτου είναι ορθή και κοινωνικώς δικαία. Εφ' όσον η αύξησις της τιμής του άρτου ήτο εκ λόγων εξωτερικών και ανωτέρων της καλής Θελήσεως της Κυβερνήσεως αναπόφευκτος, και εφ' όσον εξ άλλου ο εργατικός κόσμος της χώρας -διά τον οποίον ο άρτος αποτελεί την κυρίαν τροφήν και ουχί παρακολούθημα αυτής- δεν έπρεπε επ' ουδενί λόγω να δοκιμάση στενοχωρίας εις το ψωμί του, η προκρινθείσα λύσις της εξασφαλίσεως άρτου καλής ποιότητος και διατετιμμένου εις τας εργατικάς τάξεις και η επιβάρυνσις του λευκού άρτου, δηλαδή του άρτου των ευπόρων τάξεων, με την προκύπτουσαν διαφοράν είναι η μόνη εκ των πραγμάτων και η εκ λόγων δικαιουσίνης επιβεβλημένη.

ΚΟΥΡΕΥΣ: Εις τον Πειραιά χθες, ένας κουρεύς εθεώρησε καθήκον του ν' ανασύρη περιστροφον και να τραυματίση πλανόδιον «φωνογραφοπαίκτην» -ο όρος ανήκει εις απογευματινήν συνάδελφον- διότι ούτος κρηνήσεν να βάλη εις το ομιλούν όργανόν του την πλάκα του τρυφερού άσματος «Το μανάκι μου». Ο μουσολήπτος κουρεύς μετά τον πυροβολισμόν κατώρθωσε να διαφύγη, ίσως διά να συνεχίση αλλακού την εξολόθρευσιν των ατυχών «φωνογραφοπαικτών».

Τι ωραίο και μαγικό πράγμα η βασιλεία κι οι βασιλιάδες, ιδίως όταν βρισκονται στα παραμύθια. Και αφού κυριαρχεί στις ειδήσεις η ενθρόνιση του Καρόλου -με τον μικρό μας Νίκο να δίνει το παρών του- θα σας θυμίσω πώς εκτός από τον πρίγκιπα της Στράκκας κάποτε είχαμε και στην Κύπρο οριτζιναλ βασιλιάδες: από τους αρχαίους Ευαγόρα και Ονήσιλο μέχρι πιο πρόσφατα, τον Μακάριο, ο οποίος ήταν ο πρώτος άνθρωπος που είχε τις υπερεξουσίες ενός αρχαίου βασιλιά -ή τουλάχιστον έτσι πίστευε- και ήταν παράλληλα εκλεγμένος από τον λαό. Επίσης, αφού ήταν ταυτόχρονα και Αρχιεπίσκοπος, είχε όλα τα σχετικά βασιλικά «αξέσορς», όπως χρυσή ράβδο και χρυσή κορώνη! Είχε μάλιστα δολώσει το επικό «εγώ είμαι η Κύπρος», που σαν ατάκα θύμιζε αυτό που είπε ο Λουδοβίκος: «το κράτος είμαι εγώ». Του άξιζε ένας θρόνος. Ας είναι ελαφρύ το θρόνι που τον σκεπάζει.

Πίσω λοιπόν στο παραμύθι μας... θέλω να πω στην ειδοσηογραφία της ημέρας: Πρόεδροι, ηθοποιοί, μοντέλα, τραγουδιστές και άλλοι διάσημοι σελέμπριτις έδωσαν το παρών τους στο κοσμικό γεγονός του αιώνα. Να φανταστείτε ότι είχαν παραστεί και διάσημοι που δεν είναι τελείως ζωντανοί, όπως για παράδειγμα ο Έλβις Πρίσλεϊ και ο Μάικλ Τζάκσον, ενώ Κύπριοι του Λονδίνου ορκίζονται πώς σε γνωστή ταβέρνα κοντά στο παλάτι θεάθηκε ο μακαρί-

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΕΓΟΡΑΣ

Λαός και Κολωνάκι

«Το Κράτος είμαι εγώ!» Βασιλιάς Λουδοβίκος ΙΣΤ'

της Βγενόπουλος να τρώει fish and chips. Υπενθυμίζουμε πως πολλοί πιστεύουν πως ο Βγενόπουλος σκνοθέτησε τον θάνατό του, όπως για παράδειγμα η ντετέκτιβ της Βουλής μας, ο ανεπανάληπτος Ζαχαρίας Κουλιάρης, που σαν νέος άπιστος Θωμάς είχε επισήμως ζητήσει αποδείξεις για να πεισθεί.

Από το κοσμικό ιβέντ του αιώνα δεν έλειψε και ο κολλπτός του Προ-

έδρου μας -είδατε όλοι πώς τον αγκάλιαζε στην πρόσφατη συνάντησή τους- ο Γάλλος πρόεδρος Μακρόν. Ο Κάρολος μας πιο ευτυχισμένος ακόμη και απ' τη μέρα του γάμου του με την Νταϊάνα. Δίπλα του, απαστράπτουσα, η Καμίλα -κι όχι Καμήλα όπως γράφουν μερικοί- της καρδιάς μας. Σε αυτή λοιπόν τη βασιλική ατμόσφαιρα, την αριστοκρατία, τους κρεμ ντε λα κρεμ καλεσμένους, γεμίζοντάς μας εθνική περφηγία,

στεκόταν κορδωτός καμαρωτός, γλυκούλης σαν Λουκούμι Γεροσκήπου, ο δικός μας Νίκος Ξανθόπουλος Χριστοδουλιδής.

Όλοι γνωρίζουμε πως οι βασιλιάδες τρελαίνονται για κυνήγι αλεπούς. Και ο συνειρμός με τη δική μας αλεπού της Αργάκας είναι αναπόφευκτος: ο Φούλης είδε την ενθρόνιση από το Παλάτι της Αργάκας παρέα με τα βασιλικά ζώα του, Πόνι, καμήλες και παπαγάλους. Η νέα influencer Πρόεδρος είδε σε VOD την ενθρόνιση στους Τρούλλους, μετά που ξεμπερδέψε από τον Δίπλαρο και τρεις απειλές: Σάβια, Ξένια, Τσιρίδου. Ντεκαντάνς! Ο Νίκαρος δεν είδε την ενθρόνιση, προτίμησε να πει το Fatous του στο Chez Michel, συζητώντας με τη Μιμή Ντενίσση για την πραγματική βασίλισσα, τη Θεοδώρα.

Ακόμη και υψηλόβαθμο σκληροπυρηνικό στέλεχος του ΑΚΕΛ μού εκμυστηρεύθηκε πως αν εκλεγόταν ο Μαυρογιάννης θα έβαζε μέσο για να τον συνοδεύσει στην ενθρόνιση του Βασιλιά. Ο Μαυρογιάννης λένε πως θεάθηκε στο Αβαείο ως backbencher με τη Λίνα απαστράπτουσα. Λίνα, έλα πίσω.

Φεύγοντας από το παλάτι, ο Χριστοδουλιδής δήλωσε ότι ζήτησε ενεργότερη συμμετοχή των βασιλιάδων της Ευρώπης για επίλυση του Κυπριακού. Του υποσχέθηκαν πως θα μας στήριζαν.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσεως: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτόπουλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Εγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Tηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιοδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Το Βαρώσι στην κόκκινη ζώνη

Λάθος υπολογισμοί και κακές εκτιμήσεις υποβάθμισαν τις τουρκικές κινήσεις για εποίκισό του

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η είδηση συμφωνίας πώλησης ξενοδοχειακών μονάδων στην περικλειστή περιοχή των Βαρωσίων από Ελληνοκύπριους ιδιοκτήτες προς τον Τ/κ επιχειρηματία, βρήκε την κυβέρνηση αμήχανη να δηλώνει πως εξετάζει το ζήτημα και επιβεβαίωσε για άλλη μια φορά πως τα νέα τετελεσμένα που δημιουργούνται, ιδιαίτερα με τις εξελίξεις που πραγματοποιούνται στο Βαρώσι, αλλάζουν άρδην το Κυπριακό.

Κακές εκτιμήσεις

Σε αυτό το πλαίσιο, το υπουργείο Εσωτερικών χρειάστηκε λίγες μέρες ενδοσκόπησης για να επιβεβαιώσει τελικά δημοσίως πως αφορούσε ιδιωτική συμφωνία και πως δεν εμπλέκεται με κάποιον τρόπο η Κυπριακή Δημοκρατία στην αγοραπωλησία. Δεν ήταν ωστόσο η πρώτη φορά που η Λευκωσία παρακολουθούσε αμήχανη τις εξελίξεις γύρω από την περικλειστή πόλη της Αμμοχώστου. Αντιθέτως, τα τελευταία χρόνια πολλές είναι οι κινήσεις που καταδείκνυαν την πρόθεση εποίκισμο της περικλειστής πόλης. Από τον Μάρτιο του 2015 για παράδειγμα ο Κουντρέτ Οζερσάι δήλωνε την πρόθεσή του –αν αλλάμβανε την ηγεσία– να ανοίξει το Βαρώσι υπό τουρκοκυπριακή

Η κυβέρνηση παρακολουθεί με αμηχανία και ανησυχία τις εξελίξεις, δίνοντας έμφαση στο να πείσει την Ε.Ε. να εμπλακεί στο Κυπριακό μέσω απεσταλμένου.

διοίκηση, ενώ οι τουρκικές κινήσεις είχαν γίνει ακόμα πιο συγκεκριμένες από τον Ιούνιο του 2019. Στην ε/κ πλευρά, ωστόσο, υπήρχαν διαφορετικές εκτιμήσεις για το μέχρι πού μπορούν να φτάσουν οι τουρκικές δηλώσεις. Ενδεικτική η πρώτη διαφώνια του τότε Ε/κ διαπραγματευτή Ανδρέα Μαυρογιάννη με τον Νίκο Χριστοδουλίδη για το πόσο σοβαρές ήταν οι τουρκικές απειλές. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης σημείωνε πως αν και η Κυπριακή Δημοκρατία δεν υποβάθμιζε τις δηλώσεις του τότε «υπουργού Εξωτερικών» εκτιμούσε πως είναι κινήσεις εντυπωσιασμού και εν πολλοίς προεκλογικό πυροτέχνημα. Μία τοποθέτηση που προκάλεσε την έντονη κριτική στο πρόσωπο του Νίκου Χριστοδουλίδη, εκ των υστέρων, για υποβάθμιση του κινδύνου. Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης από την άλλη επέμνε σε συνέντευξή του στην «Κ» ότι «οι ενέργειες για τον εποίκισό του Βαρωσίων είναι υπό εξέλιξη, έχουν ξεκινήσει εδώ και καιρό, είναι στο στάδιο της υλοποίησης. Η επιβουλή επεκτείνεται και πέρα από την περικλειστή περιοχή, στην ευρύτερη περιοχή της Αμμοχώστου. Σε κάθε βήμα γραδάρουν τα νερά, αξιολογούν τις αντιδράσεις και άμα νιώ-

Το ποιος μπορεί να βρίσκεται πίσω από την αγοραπωλησία είναι ένα ζήτημα που απασχολεί διπλωματικούς κύκλους, ωστόσο, ο μεγάλος κίνδυνος και η ουσία είναι πώς θα αποτραπουν τα νέα τετελεσμένα που δημιουργούνται και το ενδεχόμενο να μετατραπεί η περιοχή από στρατιωτική ζώνη σε οικιστική.

θουν ότι τους παίρνει, προχωρούν περαιτέρω» έλεγε χαρακτηριστικά.

Και οι ενέργειες

Των δηλώσεων αυτών ακολούθησε λίγους μήνες μετά και συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 2020 το πικ-νικ Ερντογάν, ενώ τον Ιούλιο του 2021 επιβεβαιώθηκε η αποκάλυψη της «Κ» για το πιλοτικό άνοιγμα του 3,5% της περικλειστής πόλης στο Τέμενος με στόχο να λειτουργήσει ως μοντέλο για το άνοιγμα όλης της περικλειστής πόλης στη συνέχεια. Σε εκείνο ακριβώς το πλαίσιο η κυβέρνηση είχε ξεκινήσει να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να καταγγέλλει στο Συμβούλιο Ασφαλείας τις τουρκικές κινήσεις. Το ερώτημα, ωστόσο, είναι τι μπορεί να γίνει σήμερα, αν ληφθεί υπόψη πως αυτό αφορά ιδιωτική συμφωνία και δεν μπορεί στην ουσία να επέμβει.

Αρχίζει η... διαφώτιση

Είναι πλέον αντιληπτό για την κυβέρνηση πως υπάρχουν σχεδιασμοί στην περικλειστή πόλη της Αμμοχώστου και πως θα υλοποιηθούν –όπως εκτιμάται– στη συνέχεια έργα, ούτως ώστε η περιοχή να αποτελεί τουριστικό προορισμό.

Σήματα κινδύνου εξέπεμπε το Βαρώσι εδώ και χρόνια, χωρίς ωστόσο να λαμβάνονται εγκαίρως μέτρα για αποτροπή των τουρκικών κινήσεων που έχουν ως πρόθεση τον εποίκισό του.

Σύμφωνα και με την ενημέρωση που έδωσε ο υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κόμπος σε συνάντηση που είχε με τον Δήμο Αμμοχώστου λήφθηκε η απόφαση ώστε η κυβέρνηση να είναι ιδιαίτερα προσεκτική στις δηλώσεις της καθώς ο στόχος δεν είναι, όπως είπε, να κατηγορηθούν οι πρόσφυγες που σκέφτονται το ενδεχόμενο πώλησης της περιουσίας τους ή που έχουν ήδη προβεί σε διευθετήσεις. Το ενδεχόμενο ωστόσο υλοποίησης των έργων, όπως λέχθηκε, θα αποτελέσει εμπόδιο στην επανένωση των συνομιλιών. Κύρια ελπίδα, είναι να γίνει ένας σχεδιασμός κινήτρων προς την Τουρκία, από πλευράς της Ε.Ε., βάζοντας στο τραπέζι πολιτικές ουσιαστικές για την τουρκική πλευρά, με στόχο να αποτραπουν οι όποιοι σχεδιασμοί. Σε αυτά βεβαίως τα κίνητρα, όπως λέχθηκε, δεν τίθεται ζήτημα να μπει εξ αρχής το κεφάλαιο στις ενέργειες ως κίνητρο, την πρόταση δηλαδή που κατέθεσε το ΑΚΕΛ. Η κυβέρνηση θα επικεντρωθεί το επόμενο διάστημα σε μία προσπάθεια να πείσει διεθνώς για την ετοιμότητά της να επαναρχίσει ο διάλογος και να εμπλέξει την Ε.Ε., με την περιβόητη πρόταση για διορισμό απεσταλμένου της Ε.Ε. για

το Κυπριακό. Αυτό φρόντισε να περάσει ο Νίκος Χριστοδουλίδης κατά την επαφή που είχε με τον Γάλλο ομόλογό του, και αυτό θα φροντίσει να κάνει και κατά τις επαφές που θα ακολουθήσουν στο τέλος του μήνα στη Γερμανία. Το πόσο αυτό είναι εφικτό βεβαίως είναι ένα ζήτημα ανοικτό επί του παρόντος. Στόχος παράλληλα, όπως λέχθηκε και στη συνάντηση με τον Δήμο Αμμοχώστου, είναι να μετατραπεί το έτος 2023, σε έτος διαφώτισης για την Αμμοχώστο με τον υπουργό Εξωτερικών να ζητά από τον Δήμο Αμμοχώστου ιδέες και βοήθεια για τον εναπομείναντα χρόνο.

Οι σχεδιασμοί και τα πρόσωπα

Με την έναρξη των τουρκικών κινήσεων πριν από δύο χρόνια, διπλωματικοί κύκλοι ανέφεραν στην «Κ» πως κύριος στόχος, είναι η αναδιαμόρφωση της περιοχής σε ένα νέο Λας Βέγκας, έναν τουριστικό προορισμό, όπου τουρκικά συμφέροντα θα επωφεληθούν από την ανοικοδόμηση. Η «Κ» είχε αποκάλυψει στο παρελθόν, ότι ο Τούρκος Πρόεδρος είχε ήδη υποσχεθεί σε μεγάλους εργολάβους που έχουν χρηματοδοτήσει τον προεκλογικό του την ανοικοδόμηση της πόλης. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και το άνοιγμα του δημοτικού κήπου, οι δρόμοι που έχουν ασφαλοστρωθεί, οι παραλίες που έχουν ανοίξει στο κοινό και που γενικότερα τίποτα δεν θυμίζει μία πόλη φάντασμα, αλλά στην ουσία ένα νέο τουριστικό προορισμό. Όπως αποκάλυψε και στο παρελθόν η «Κ», έχουν γίνει μεγάλες επενδύσεις για τη δημιουργία μιας μεγάλης Μαρίνας και εκεί εμπλέκονται και ρωσικά κεφάλαια που πιάζουν για την έναρξη αλλαγών στον χώρο. Με δεδομένες τις επενδύσεις που γίνονται στην περιοχή, θεωρείται τουλάχιστον δύσκολο να επιστραφεί μία πόλη με σοβαρές επενδύσεις υπό ε/κ διοίκηση. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο έχουν ήδη γίνει διβουλεύσεις και μελετάται το ποιος μπορεί να βρίσκεται πίσω από τις αγοραπωλησίες. Οι εκτιμήσεις πάντως είναι αρκετές, χωρίς ωστόσο να υπάρχει κάποια συγκεκριμένη πληροφορία. Υπάρχει η εκτίμηση ότι πίσω από αυτό μπορεί να βρίσκονται Τούρκοι επενδυτές –υποστηρικτές/χρηματοδότες της προεκλογικής Ερντογάν– οι οποίοι με τη συναίνεση της Τουρκίας προχωρούν σε απευθείας διευθετήσεις έστω και αν η επένδυση θεωρείται επισφαλής. Και αυτό γιατί θεωρούν ότι μεγάλο ρίσκο είναι και το να κρατούν αυτά τα χρήματα στις τράπεζες σήμερα. Υπάρχει παράλληλα η σκέψη πως πίσω από τις αγοραπωλησίες βρίσκονται εβραϊκά ή ρωσικά συμφέροντα, τα οποία έχουν ήδη προχωρήσει σε σημαντικές επενδύσεις στα Κατεχόμενα. Ήδη εβραϊκές έχουν κάνει σοβαρές επενδύσεις στο Τρικώμι. Το ποιοι τελικά βρίσκονται είναι ένα ζήτημα ανοικτό, το μεγάλο ερώτημα που παραμένει, είναι τι μπορεί να γίνει πλέον από πλευράς κυβέρνησης για να σωθεί το Βαρώσι αλλά και για να αποτραπουν τα νέα τετελεσμένα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Σαράντα εννιά χρόνια ψέματα

Και ξαφνικά ανακαλύψαμε πως στα Κατεχόμενα πωλούνται ε/κ περιουσίες σε Τ/κ ή Τούρκους. Και βγήκαμε από τα ρούχα μας και θυμηθήκαμε, κάποιος, τις πατριωτικές κορόνες για ξεπούλημα των ιερών και οσίων της φυλής. Τι υποκρισία. Αντί να δούμε την ουσία του θέματος, αντί να αναζητήσουμε γιατί κάποιος Ε/κ ιδιοκτήτης περιουσιών στα Κατεχόμενα αναγκάζονται να τις «σκοτώσουν», αντιδρούμε λες και ήλθαμε από άλλο πλανήτη. Αυτό λέγεται φαρισσαϊσμός. Τρεις Ε/κ ιδιοκτήτες ξενοδοχείων στην κλειστή πόλη της Αμμοχώστου λέγεται ότι τα πούλησαν σε Τ/κ. Πού το πρωτοφανές; Όπως έχουν κάνει χιλιάδες άλλοι Ε/κ που είδαν και αποείδαν και κατέφυγαν στην Επιτροπή Περιουσιών που έχει συστήσει

η Τουρκία στα Κατεχόμενα. Έχει διαφορά αν η περιουσία είναι στην κλειστή πόλη ή κάπου αλλού; Καμία απολύτως. Αν υπάρχει ευθύνη στο ξεπούλημα περιουσιών στα Κατεχόμενα αυτή δεν βαρύνει τους ιδιοκτήτες τους. Ειλικρινά υπάρχει, σπόμερα, κάποιος σοβαρός άνθρωπος που μπορεί να επιρρίψει ευθύνες στο Μάικ Τύμβιο που το 2012 ανάλλαξε την περιουσία του στα Κατεχόμενα με τ/κ γη στη Λάρνακα; Και όμως τότε, όταν ο ίδιος είχε το σθένος να βγει δημόσια και να το δημοσιοποιήσει, στοχοποιήθηκε από κάποιους υπερπατριώτες, ανάμεσα σε αυτούς και κάποιος δημοσιογράφος που ανοιχτά τον αποκάλεσαν προδότη. Άσχετα αν οι εργοδότες τους στα μουλωχτά έκαναν μπίζνες με τους Τούρκους. Η ιστορία

επαναλαμβάνεται και σήμερα. Όλοι αναζητούσαμε να μάθουμε σε ποιους ανήκανε τα ξενοδοχεία. Η λογική του καφεενίου. Με τον ίδιο ήλιο δεν αναζητήσαμε, τόσα χρόνια, γιατί φθάσαμε στο σημείο να ξεπουλιούνται περιουσίες όσο-όσο. Ο κόσμος κουράστηκε δεν βλέπει προοπτική. Όλοι αυτοί που ξεπουλάνε πιστεύουν πως δεν υπάρχει προοπτική επιτροπής και τρέχουν να «σώσουν» ή, τι σώζεται. Όλοι αυτοί που αφήνουν προσπαθούν να ξυπνήσουν τα πατριωτικά αισθήματα του κάνουν με γεμάτο το στομάχι. Υπάρχουν περιπτώσεις ιδιοκτητών στα Κατεχόμενα που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα κι ένας από αυτούς ήταν και ο Μάικ Τύμβιος το 2012. Άλλος ήταν ο Νίκος Σκουρίδης που πρόλαβε να επιστρέψει στον

Λάρνακα της Λαπήθου, χωρίς λύση, προτού αποβιώσει. Στην Καρπασία συμβαίνει το ίδιο που επιχειρείται στην Αμμοχώστο ή σε άλλες κατεχόμενες πόλεις. Αυτά που θεωρούσαμε ως δεδομένα ως προς τη λύση του Κυπριακού δεν έχουμε αντιληφθεί ότι δεν ισχύουν σήμερα. Εδώ και χρόνια η τουρκική πλευρά διαλαλεί πως θα ανοίξει την κλειστή πόλη και εμείς εμφανιζόμαστε σχεδόν πανικόβλητοι, επειδή η αγορά τριών ξενοδοχείων, από έναν Τ/κ, φανερώνει ότι η τουρκική πλευρά είναι συνεπέστατη με τις προκλήσεις της. Και ως συνήθως οι πολιτικοί μας ταγοί θα τρέχουν πίσω από τα γεγονότα κατακεραυνώνοντας τις τουρκικές μεθοδεύσεις. Έως εκεί για να έχουν ήσυχη και τη συνείδησή τους. Ωστόσο, πέρα από τις

πολιτικές ευθύνες για τα όσα βιώσαμε με τις πωλήσεις ε/κ περιουσιών ευθύνες έχουν κι άλλοι, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι το αίσθημα της απώλειας των προσφύγων προσπάθησαν να επιλύσουν ένα αμιγώς πολιτικό θέμα με νομικά μέσα. Και αντί να αρκεστούμε στα όσα αποκομίσαμε από τις αποφάσεις του ΕΔΑΔ και να αναμένουμε το αποτέλεσμα τους στην επίλυση του περιουσιακού, συνεχίσαμε ακάθεκτοι. Και ποιο ήταν το αποτέλεσμα; Το ΕΔΑΔ αναγνώρισε πως η Επιτροπή Περιουσιών που σύστησε η Τουρκία στα Κατεχόμενα είναι ικανοποιητικό εσωτερικό ένδικο μέσο που μπορεί να δώσει θεραπεία. Και έκτοτε άνοιξε ο ασκός του Αϊόλου με τις προσφυγές Ε/κ ιδιοκτητών περιουσιών και το ξεπούλημά τους, στην κυριολεξία.

tomaras@kathimerini.com.cy

Πλάνο «ειδικής σχέσης» Ε.Ε. - Τουρκίας

Γίνονται βολιδοσκοπήσεις από ευρωπαϊκές δυνάμεις για «Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου» ή αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Πλάνο «ειδικής σχέσης» Ε.Ε. - Τουρκίας, οικονομικής κατά κύριο λόγο υφής, επεξεργάζονται σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» σημαίνοντες Ευρωπαίοι επίσημοι, θεωρώντας ότι μετά τις τουρκικές εκλογές, ανεξαρτήτως νικητή, θα απαιτηθεί επαναπροσδιορισμός των ευρωτουρκικών σχέσεων και μια «νέα σταθερή κατεύθυνση συνεργασίας». Με αντικείμενο την οικονομία, όχημα το εμπόριο και με βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο μια στενή ευρωτουρκική συνεργασία, που θα υπολείπεται όμως του στόχου της πλήρους ένταξης. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, επικυρώθηκαν κάποιες πρώτες βολιδοσκοπήσεις, οι οποίες παραπέμπουν σε δύο εναλλακτικά σενάρια: Είτε για αναβάθμιση της υφιστάμενης Τελωνειακής Ένωσης

Η Άγκυρα επιζητεί μια νέα εμπορικοοικονομική συμφωνία με την Ε.Ε., δεδομένων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η τουρκική οικονομία, αλλά δεν φαίνεται να βλέπει με θέρμη το ενδεχόμενο υποκατάστασης της ενταξιακής της πορείας.

της Τουρκίας, κάτι που αποτελεί ύψιστο στόχο της Άγκυρας και εκτιμάται ότι θα εκτινάξει τον όγκο ευρωτουρκικών εμπορικών συναλλαγών από 140 δισεκατομμύρια ευρώ, σε 320 δισεκατομμύρια ευρώ, ετησίως. Προσφέροντας κέρδη όχι μόνο για την Τουρκία, αλλά και για το σύνολο των κρατών της Ε.Ε. και με μεγάλο ερωτηματικό την Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς η Άγκυρα δεν την αναγνωρίζει και δεν εφαρμόζει καν την υφιστάμενη Τελωνειακή Ένωση, στη βασική της μορφή, διατηρώντας κλειστά τα λιμάνια της στο κυπριακό εμπόριο, περιλαμβανομένων και των μέσων μεταφοράς από τη νήσο.

Είτε για μια «Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου», ενδεχομένως στα πρότυπα της πρόσφατης συμφωνίας Ε.Ε. - Βρετανίας (με ανάλογα ερωτηματικά σε σχέση με την Κύπρο). Η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου συνομολογείται με «τρίτες χώρες» και συνεπώς και σημειολογικά, σηματοδοτεί το κλείσιμο της πόρτας στην ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, δημιουργώντας ένα άλλο καθεστώς σχέσεων με τη μέχρι σήμερα υποψήφια -τυπικά τουλάχιστον- χώρα.

Άλλωστε, οι ίδιοι κύκλοι της Ε.Ε., που προωθούν μια οικονομική/εμπορική συμφωνία με την Άγκυρα, θεωρούν ότι θα πρέπει να λειτουργήσει ως δέλεαρ και να υποκαταστήσει την ανενεργό από το 2016 ενταξιακή πορεία της Τουρκίας.

Οι δυνάμεις εντός Ε.Ε. που προτάσσουν μια «ειδική σχέση» θεωρούν ότι μια ενδεχόμενη αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας ή μια Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου, «με συγκεκριμένους ευνοϊκούς οικονομικούς όρους», θα μπορούσε να χρυσώσει το χάπι της Άγκυρας, για να αποδεχθεί την υποκατάσταση της ενταξιακής της πορείας.

Και κατά συνέπεια να τερματίσει ουσιαστικά την ευρωπαϊκή της προοπτική και την «υπόθεση» μιας πλήρους ένταξης, την οποία άλλωστε βλέπουν αρνητικά, εδώ και πολλά χρόνια, αρκετά κράτη-μέλη, περιλαμβανομένων της Αυστρίας και της Γαλλίας (η Γαλλία από την εποχή προεδρίας Σαρκοζί). Στην ίδια ακριβώς γραμμή βρίσκεται και η γερμανική κοινοβουλευτική ομάδα των Χριστιανοδημοκρατών που συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό

Κόμμα, η οποία διά του Μάνφρεντ Βέμπερ (σημερινού προέδρου του ΕΛΚ), είχε υποδείξει ότι «η πλήρης ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. δεν αποτελεί επιλογή και θα πρέπει να αναζητήσουμε ένα νέο πλαίσιο συνεταιρισμού», φωτογραφίζοντας ευκρινώς την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης και μια εμπορικού τύπου ευρωτουρκική σχέση.

Την ίδια ώρα, η Άγκυρα καίγεται μεν για μια νέα εμπορικοοικονομική συμφωνία με την Ε.Ε., δεδομένων

και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η τουρκική οικονομία, αλλά «όπως φάνηκε από κάποιες πρώτες κουβέντες που έγιναν, είναι εξαιρετικά κρύα» στο ενδεχόμενο υποκατάστασης της ενταξιακής της πορείας. Όπως πληροφορούμαστε, ο Ταγίπ Ερντογάν έδειξε να επιθυμεί μια νέα οικονομική σχέση με την Ε.Ε., προτάσσοντας την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης. Αλλά την ίδια ώρα, δεν φάνηκε διατεθειμένος να συναινέσει στον ορι-

στικό τερματισμό της ενταξιακής της προοπτικής. Αντίθετα, εμφανίστηκε να επιδιώκει συντήρηση της ενταξιακής της πορείας, εν ζωή. Έστω και παγωμένης, ως έχει σήμερα, θεωρώντας προφανώς ότι στο μέλλον «ίσως δημιουργηθούν συνθήκες και πολιτικές συγκυρίες» που θα επιτρέψουν επανεκκίνηση αυτής της ενταξιακής πορείας. Και ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου, ο οποίος, ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές, φερόταν να προηγείται στις Τελευ-

ταις δημοσκοπήσεις, κινείται στην ίδια περίπου γραμμή. Από τη μία παίζει το χαρτί της οικονομίας, προσβλέποντας σε μια ισχυρή οικονομική σχέση με την Ε.Ε. Αλλά από την άλλη επιδιώκει επαναδρομολόγηση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Τη θέση αυτή φρόντισε να μεταφέρει τον περασμένο μήνα, σε ιδιωτική συνάντηση με πρόβει της Ε.Ε., στην Άγκυρα, διαμνύοντας ότι θα εργαστεί προς αυτήν την κατεύθυνση και ότι θα προβεί στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις.

Ωστόσο, οι δυνάμεις εντός Ε.Ε., που προτάσσουν μια «ειδική σχέση», θεωρούν ότι μια ενδεχόμενη αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας ή μια Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου, «με συγκεκριμένους ευνοϊκούς οικονομικούς όρους», θα μπορούσε να χρυσώσει το χάπι της Άγκυρας για να αποδεχθεί την υποκατάσταση της ενταξιακής της πορείας. Εγχείρημα, πάντως, το οποίο είναι δύσκολο, λόγω της εμμονής της Άγκυρας να συντηρεί έστω και κλινικά νεκρή την ενταξιακή της πορεία. Ως ένα πολιτικό ταμπού, το οποίο ενώνει όλες τις πολιτικές δυνάμεις της Τουρκίας, καθώς καμιά δεν φαίνεται διατεθειμένη να συναινέσει στο τράβηγμα της πρίζας, θεωρώντας ότι μια τέτοια κίνηση θα οδηγήσει στην καταβολή τεράστιου κόστους, στο εσωτερικό της χώρας.

Κι αυτό παρά το γεγονός ότι η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας βρίσκεται σε πραγματικό αδιέξοδο, εδώ και 7 σχεδόν χρόνια, από το 2016, ημερομηνία κατά την οποία αποφασίστηκε μεν η επανεργολογία της ευρωπαϊκής προοπτικής της υποψήφιας χώρας (στο πλαίσιο της Συμφωνίας Ε.Ε. - Τουρκίας 18 Μαρτίου 2016), αλλά η εν λόγω απόφαση έμεινε μόνο στα χαρτιά. Από τη μία οι αντιδημοκρατικές κινήσεις συγκέντρωσης της εξουσίας στα χέρια του Ερντογάν (2017) και από την άλλη οι συνεχιζόμενες διώξεις με πρόσχημα την απόπειρα πραξικοπήματος, οδήγησαν το Συμβούλιο της Ε.Ε. να βάλει επισημώς στον πάγο την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας το 2018, αποφασίζοντας ότι «ο διαπραγματεύσεις προσκόλλησης της Τουρκίας έχουν ουσιαστικά αδρανήσει και δεν μπορεί να εξεταστεί το άνοιγμα ή το κλείσιμο άλλων κεφαλαίων και δεν προβλέπονται περαιτέρω εργασίες για τον εκσυγχρονισμό της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε. - Τουρκίας». Αξιοσημείωτο είναι ότι η «Θετική Ατζέντα» της Τουρκίας, δύο χρόνια αργότερα, το 2020, διατήρησε μεν στο ψυγείο την πορεία ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε., αλλά την ίδια ώρα φρόντισε να ανοίξει παράθυρο στην επαύριο της προοπτικής αναβάθμισης/εκσυγχρονισμού της Τελωνειακής Ένωσης. Αφίνοντας σαφώς να διαφανεί τι έχουν στο μυαλό τους «οι μεγάλοι» της Ε.Ε. και ποιος θεωρούν ότι είναι «ο προορισμός» της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας. Παραπέμποντας στην υποκατάσταση της ενταξιακής πορείας της χώρας.

Η Λευκωσία φιλοδοξεί να αξιοποιήσει διαφορετικά την προοπτική αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, διασυνδέοντάς την με την πορεία επίλυσης του Κυπριακού, την απόδοση της Αρμιοκώστου στον ΟΗΕ και γενικότερα με την υλοποίηση των υποχρεώσεων της Τουρκίας, έναντι της Κύπρου, όπως αυτές απορρέουν από το διαπραγματευτικό της πλαίσιο. Γίνεται λοιπόν κατανοητό, ότι η «μία και μοναδική» δυνατότητα

Νέα περιπλοκή της προσπάθειας Νίκου Χριστοδουλίδη

Η επιστράτευση της προοπτικής Ένωσης ως το μέσο για υποκατάσταση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, στην οποία επενδύουν ισχυροί κύκλοι της Ε.Ε., δεν ευθυγραμμίζεται με τους σχεδιασμούς της Λευκωσίας -η οποία, διά του Προέδρου Χριστοδουλίδη, φιλοδοξεί να αξιοποιήσει διαφορετικά την προοπτική αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, διασυνδέοντάς την με την πορεία επίλυσης του Κυπριακού, την απόδοση της Αρμιοκώστου στον ΟΗΕ και γενικότερα με την υλοποίηση των υποχρεώσεων της Τουρκίας, έναντι της Κύπρου, όπως αυτές απορρέουν από το διαπραγματευτικό της πλαίσιο. Γίνεται λοιπόν κατανοητό, ότι η «μία και μοναδική» δυνατότητα

αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, το πλέον σημαντικό ευρωπαϊκό ντοσιέ της Άγκυρας, επιχειρείται να αξιοποιηθεί για εντελώς διαφορετικούς στόχους μέσα στην Ε.Ε. Έχοντας από τη μία ισχυρά κράτη που θέλουν να τη διασυνδέσουν με την υποκατάσταση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας. Και από την άλλη, τη Λευκωσία, η οποία μέσα σε αυτό το περιβάλλον, προσδοκά να αξιοποιήσει το εν λόγω ντοσιέ διασυνδέοντάς το με το Κυπριακό. Ρόλο και λόγο βέβαια στην όποια διασύνδεση έχει και η ίδια η Τουρκία. Και όπως άφηναν να διαρρεύσει φιλοτουρκικοί κύκλοι, η αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης «είναι κάτι που οφείλει η Ε.Ε. προς την Άγκυρα και από το οποίο θα έχουν τεράστιο

οικονομικό κέρδος και τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.» (σ.σ. με ερωτηματικό την Κυπριακή Δημοκρατία, όπως προαναφέραμε). Οι ίδιοι κύκλοι φρόντισαν να υπενθυμίσουν, ότι στο πλαίσιο της «Θετικής Ατζέντας» που η Ε.Ε. πρόσφερε στην Άγκυρα, ο μοναδικός όρος που τέθηκε για να δρομολογηθεί «θετικό πολιτικό θεματολόγιο Ε.Ε. - Τουρκίας με ιδιαίτερη έμφαση στον εκσυγχρονισμό της Τελωνειακής Ένωσης και τη διευκόλυνση του εμπορίου...», ήταν ο τερματισμός των παράνομων ενεργειών σε Ελλάδα και Κύπρο. «Και όχι η υποκατάσταση της ενταξιακής πορείας (σ.σ. της Τουρκίας) ή η επίλυση του Κυπριακού», που όπως ισχυρίζονται οι ίδιοι κύκλοι, «εναπόκειται αποκλειστικά στις δύο πλευρές στην Κύπρο».

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Περί το κράτος δικαίου

Η συζήτηση για το κράτος δικαίου είναι αυτές τις μέρες ψηλά στην ατζέντα της ειδησεογραφίας. Η επίσκεψη του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου Δικαιοσύνης ενίσχυσε σίγουρα αυτή τη συζήτηση και τα όσα ενδιαφέροντα προκύπτουν από αυτήν. Τα «μέτωπα» είναι πολλά. Καταγράφουμε βεβαίως την πρόοδο που κάναμε τα τελευταία χρόνια -αρκετή η σύγκριση των τριών εκθέσεων για να το δούμε- αλλά προφανώς χρειάζονται πολλά να γίνουν. Στο κεφάλαιο της δικαιοσύνης, για παράδειγμα, η ψηφισμένη μεταρρύθμιση των δικαστηρίων ήταν το πρώτο και απαραίτητο βήμα. Δεν μειώνει όμως η ψηφισμένη από μόνη της ούτε τους χρόνους για

την εκδίκαση, ούτε βελτιώνει το επίπεδο της. Είναι πολλά που πρέπει να γίνουν, από την πλήρη εφαρμογή της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης μέχρι τη ταχύτερη εκδίκαση πρωτόδικα των υποθέσεων.

Στο κεφάλαιο της καταπολέμησης της διαφθοράς και της επικράτησης της διαφάνειας, επίσης ισχύει πως δεν είναι αρκετό η ψηφισμένη των νομοθεσιών. Η ανεξαρτητική αρχή κατά της διαφθοράς χρειάζεται πόρους για να λειτουργήσει. Ο νόμος για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος πρέπει να εξεταστεί στο κατά πόσο εφαρμόζεται ή υπάρχουν κενά που πρέπει να καλύψουμε, όπως και ο νόμος για το λόμπινγκ. Σε ό,τι αφορά το δικό

μας σπίτι, γιατί από εκεί πρέπει πάντοτε να ξεκινάμε, ο νόμος για το πόθεν έσχεσ δεν μπορεί να αφήνει σε κανέναν ερωτηματικά για αν υπάρχουν παραθυράκια ή ελλείψεις πρόνοιες που να ενισχύουν μια περιρρέουσα που δεν ευνοεί το πολιτικό προσωπικό και τους θεσμούς γενικότερα.

Σημαντικό θέμα στην ατζέντα του επιτρόπου ήταν και ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων του γενικού εισαγγελέα σε δύο πρόσωπα. Στον νομικό σύμβουλο του Προέδρου της Δημοκρατίας με θητεία πενταετή και στον δημόσιο κατά- Ένα σημαντικό ζήτημα που θα συζητηθεί στην Επιτροπή Θεσμών σε μερικές βδομάδες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο της αναγκαί-

τητας να υπάρχουν θεσμικά αντίβαρα στον τόπο μας.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον υπήρξε από μέρους των Ευρωπαίων Επιτρόπου για το ζήτημα των κυρώσεων και για το συνολικό ποσό των παγωμένων κεφαλαίων στις κυπριακές τράπεζες. Και εδώ, η εικόνα θα πρέπει να είναι κρυστάλλινη. Δεν έχουμε την πολυτέλεια, ούτε και την πρόθεση, να μην εφαρμόζουμε στο έπακρο τις κυρώσεις. Είναι και το ζήτημα που θα μας απασχολήσει στην Επιτροπή Θεσμών την Τετάρτη. Και βεβαίως, σε μια χώρα που δεν μπορεί να μην είναι εξωστρεφής, δεν μας παίρνει ούτε να πειραματιζόμαστε, ούτε να πατάμε σε πέραν της μιας βάρκας αλλά και ούτε να θεωρούμε

πως είμαστε εξυπνότεροι από άλλους. Δεν ξέρω αν θα υπάρχουν κι άλλα ονόματα Κυπρίων στις λίστες των κυρώσεων, αν και ακούγεται εντόνως. Το ανέφερε μάλιστα σε δηλώσεις του και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Το σημαντικότερο είναι να εφαρμόζονται στο έπακρο, και να αποδεικνύουμε σε όλους, με τη σοβαρότητά μας, πως όχι μόνο δεν αστευόμαστε, αλλά ξέρουμε πολύ καλά τι κάνουμε.

Από το θέμα των κυρώσεων, αλλά και σε όλα τα άλλα που αφορούν το κράτος δικαίου χρειάζεται να υπάρχει η πρώτη, η απαραίτητη προϋπόθεση: Η πολιτική βούληση. Όχι μόνο για να ψηφίζονται οι νόμοι, γιατί αυτός είναι ο μισός δρόμος. Αλλά για να εφαρμόζονται

και να εφαρμόζονται αποτελεσματικά, που είναι ο άλλος μισός και ο καθοριστικός. Εμείς, δεν πρέπει να είμαστε σε καμία περίπτωση ούτε απολογητές αλλά ούτε να δημιουργούμε την εικόνα πως δεν επιθυμούμε την επικράτηση της διαφάνειας. Αυτό είναι κυρίαρχο στη δική μου αντίληψη και την πολιτική βούληση που επιζητούμε από άλλους και οφείλουμε να την αποδεικνύουμε εμείς, καθημερινά, με τον τρόπο που εμείς πολιτευόμαστε.

Ο Κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ. Πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών. twitter: @dmdemetriou

Μεταξύ μετασχηματισμού και αστάθειας

Η Δύση αναμένεται να επιδιώξει διάλογο με τον νέο Πρόεδρο της Τουρκίας - Η οικονομία σημαντικός παράγοντας των εκλογών

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Σε μία εβδομάδα ακριβώς πάνω από 60 εκατ. ψηφοφόροι αποφασίζουν για την επόμενη ημέρα στην προεδρία της Τουρκίας. Σε μια αμφίροπη εκλογική μάχη στην οποία όχι μόνο δεν χωρούν προβλέψεις αλλά και που χαρακτηρίζεται ως καθοριστική για το μέλλον της χώρας - υπό το βάρος της παραμονής του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και του ΑΚΡ («Κόμμα Δικαιοσύνης κι Ανάπτυξης») στην εξουσία για μια εικοσαετία από το 2003. Ο πολιτικός, κοινωνικός και οικονομικός μετασχηματισμός της Τουρκίας και η μεγάλη εικόνα της επόμενης ημέρας στην εξουσία έχουν ιδιαίτερες προεκτάσεις όχι μόνο για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και των χωρών ΜΕΝΑ, αλλά αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο για την Ε.Ε. όσο και για το ΝΑΤΟ - υπό το βάρος του πολέμου στην Ουκρανία. Επιπλέον, για την Κύπρο και την Ελλάδα οι εκλογές αποτελούν θέμα υψηλού ενδιαφέροντος για τους γνωστούς λόγους που συνδέονται με το Κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, με την ανάλυση να περιορίζεται, συχνά, αποκλειστικά και μόνο στο επίπεδο του

Το σίγουρο είναι πως τόσο η Ε.Ε. όσο και οι ΗΠΑ την επομένη των εκλογών στην Τουρκία θα επιδιώξουν διάλογο με την Τουρκία, ανεξαρτήτως αποτελέσματος.

ερωτήματος περί της επιβίωσης του Ερντογάν στην εξουσία ή του πώς θα μοιάζει η «μετά Ερντογάν Τουρκία», αν προκύψει. Ωστόσο, αν θέλει κανείς να εξετάσει το «πώς και το γιατί» της ανάλυσης για τις τουρκικές εκλογές οφείλει να δει και πέραν του υπαρκτού ερωτήματος που θέτει η κάλπη της 14ης Μαΐου (και της 28ης) περί Ταγίπ Ερντογάν ή Κεμάλ Κιλιτσντάρoγλου.

Η σεναριολογία

Το πο ενδιαφέρον δεν είναι, σε αυτό το επίπεδο, αν π.χ. επαληθευτούν οι δημοσκοπήσεις, οι οποίες δείχνουν σταθερό προβάδισμα στον Κιλιτσντάρoγλου, αλλά πώς μπορούν να ερμηνευθούν οι γκρίζες ζώνες των μη ξεκάθαρων πολιτικών γραμμών που θα προκύψουν στην Τουρκία της επόμενης ημέρας. Τα σενάρια που αποκτούν εδώ ενδιαφέρον αφορούν τρεις δυναμικές τάσεις:

• **Αυτό της νίκης** Κιλιτσντάρoγλου («Συμμαχία του Έθνους» των έξι κομμάτων) στην προεδρία έναντι της απώλειας, από το ΑΚΡ, της πλειοψηφίας στη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση της Τουρκίας. Το σενάριο

Η οικονομία είναι ο πραγματικός «ελέφαντας» στο δωμάτιο για την Τουρκία της επόμενης ημέρας, ανεξαρτήτως επανεκλογής ή ήττας του Ταγίπ Ερντογάν.

αυτό όχι μόνο δεν διασφαλίζει σχετική σταθερότητα στον ετερόκλητο συνδυασμό του Κιλιτσντάρoγλου, αλλά δυσκολεύει και το ζήτημα της συνταγματικής ανθεώρησης για το πολιτικό στην Τουρκία. Ήδη ο Ερντογάν, καθώς ο προεκλογικός κορυφώνεται, σπίνει ένα αφήγημα με μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό προκειμένου να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο, επαληθεύσιμο, σενάριο προκειμένου να επανέλθει, δυναμικά, σε δεύτερο χρόνο.

• **Το «power vacuum».** Τα κενά εξουσίας μετά από αλλαγή παραδειγμάτων σε μακροχρόνιες διακυβερνήσεις όπως αυτές του Ερντογάν (αυταρχικές, κοκ) έχουν σημασία ως προς τη διανομή ισχύος της επόμενης ημέρας. Ακόμη και αν το ΑΚΡ χάσει στις εκλογές, απαιτείται καιρός προκειμένου να «εκριζωθεί» από τις κρατικές δομές και τα πελατειακά δίκτυα που, ιδίως μετά το 2016, ταυτίζουν πλήρως το κράτος με τον Ερντογάν, τον στενό του οικογενειακό και επιχειρηματικό περίγυρο και την ισλαμική ιδεολογία. Εδώ, η τάση καταγράφεται και ως συγκρουσιακή.

• **Στο αποτύπωμα,** πολιτικό, ιδε-

ολογικό και οικονομικό, μιας επανεκλογής Ερντογάν που αναπόφευκτα, σε ένα σημειολογικό και συμβολικό ορόσημο 100 χρόνων από τη γέννηση της σύγχρονης Τουρκίας (1923-2023), δημιουργεί ερωτηματικά για το πώς και προς τα πού θα συνεχίσει την πορεία της χώρας ο 70χρονος πολύπειρος πολιτικός.

Οι τρεις αυτές τάσεις εμπιερύουν σειρά κατακερματισμένων επιμέρους δυναμικών που συγκλίνουν προς μια γενική αλλά πλήρως ορατή και κατανοητή για την ανάλυση της Τουρκίας κατεύθυνση: ανεξαρτήτως αποτελέσματος στις εκλογές η επόμενη μέρα στην Τουρκία εντάσσει τη χώρα σε μια περίοδο πολιτικής αστάθειας και νέων μετασχηματισμών, οι συνέπειες των οποίων σίγουρα δεν θα είναι τεράστιας έντασης ως προς το πρώτο αλλά, αναπόφευκτα, θα είναι καθοριστικές σε κάθε επίπεδο (πολιτική κουλτούρα, κοινωνία, οικονομία, ιδεολογική διαπάλη) για τις επόμενες δεκαετίες.

Η Ε.Ε. και η Δύση

Οι ευρωτουρκικές σχέσεις και η

προβληματική, ιδίως μετά το 2016, σχέση Ουάσιγκτον - Άγκυρας μονοπωλούν τις συζητήσεις τόσο στις Βρυξέλλες όσο και σε μεγάλο μέρος της ευρωατλαντικής ακαδημαϊκής σκέψης. Οι τάσεις που σημειώνονται και φέρουν τον Κιλιτσντάρoγλου να προχωρήσει με ανοιχτά στην Ε.Ε. και με μια πιο ξεκάθαρη στάση στο ζήτημα των σχέσεων με τη Ρωσία - εν μέσω πολέμου με την Ουκρανία - έναντι της πολιτικής «διαμερισματοποίησης» και τα ευρασιαστικά ανοιχτά του Ερντογάν είναι, επί της αρχής, ρεαλιστικά. Ωστόσο κι εδώ καταγράφονται ενδιαφέρουσες τάσεις:

• **Το πώς στοιχεία** 20 χρόνων της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας υπό τον Ερντογάν θα ενσωματωθούν σε πιθανή αλλαγή παραδείγματος. Αυτό, στον τρέχοντα προεκλογικό, αποτυπώθηκε ίσως πιο ξεκάθαρα από ποτέ από τη δήλωση Κιλιτσντάρoγλου για ισχυρή συνέχιση του προγράμματος ανάπτυξης της εγχώριας στρατιωτικής βιομηχανίας της Τουρκίας, που τα τελευταία χρόνια δημιουργεί προβολή ισχύος τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε διπλωματικό επίπεδο διεθνώς

Τουρκικές εκλογές και Κύπρος

Στην Κύπρο η ανάλυση των τουρκικών εκλογών περιορίζεται στο πώς θα επηρεάσει το πρόσωπο της επόμενης ημέρας στη διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού, δεδομένης και της προσπάθειας της Λευκωσίας για διορισμό ειδικού απεσταλμένου της Ε.Ε. που θα συμβάλει στην εν λόγω επανεκκίνηση. Αρχικά, μάλιστα, είχε - μάλον αποτυχημένα - τεθεί στη δημόσια σφαίρα και το ζήτημα της εμπλοκής της Ε.Ε.

«Πριν από τις τουρκικές εκλογές», δεδομένο μάλλον που κανείς δεν στάθμιζε έτσι, ιδίως στις μεγάλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Οι τάσεις που πρέπει να ανιχνευθούν εδώ είναι δύο, με ξεχωριστή σημασία για τη Λευκωσία: Το αν, διαπραγματευτικά, η επανεκκίνηση των ευρωτουρκικών σχέσεων, ακόμη και στο σενάριο Κιλιτσντάρoγλου με καλή διάθεση εκατέρωθεν, αξίζει να διασταυρωθεί με τον διορισμό ειδικού αντιπροσώπου εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή αν π.χ. η απελευθέρωση της βίζας ή η αναβάθμιση της τελενειακής ένωσης Ε.Ε. - Τουρκίας αξίζουν την ενεργό εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό. Και σε αυτό το επίπεδο δεν έχει σημασία μόνο η επόμενη ημέρα της Τουρκίας, αλλά και η αναγνώριση προθέσεων της Ε.Ε., που δεν θα επιδιώξει άμεσα πλήρη ένταξη της Τουρκίας στους κόλπους της, είτε με Ερντογάν, είτε χωρίς. Η δεύτερη τάση αφορά στο Plan B, ιδίως αν την επομένη των τουρκικών εκλογών και ανεξαρτήτως αποτελέσματος, η Λευκωσία βρεθεί απέναντι σε μια σκληρή γραμμή, εκ μέρους της Άγκυρας, ως προς τη αφήγηση των «δύο κρατών» ή ένα νέο γύρο τελεσημένων σε ΑΟΖ και Βαρώσι και παράλληλα με μια λειτουργικά αναβαθμισμένη σχέση Ε.Ε. - Δύσης - Τουρκίας, στην οποία μάλιστα θα είναι ενταγμένος και ο ελληνοτουρκικός διάλογος. Το εν λόγω σενάριο παραμένει το worst case, και όπως η πρόσφατη εξέλιξη με την πώληση τριών ξενοδοχείων στην Αμμόχωστο φανερώνει και εγγενώς αδυναμίες στη στρατηγική της Λευκωσίας.

και περιφερειακά και

• **Στην απόσταση** που συχνά επικρατεί μεταξύ των δημόσιων δηλώσεων και της πολιτικής πρακτικής στην τουρκική πολιτική κουλτούρα. Ο Κιλιτσντάρoγλου μπορεί να χρησιμοποιεί μέχρι στιγμής συμπεριληπτικό λόγο έναντι της σκληρής πλώσης που επιχειρεί ο Ερντογάν, αλλά αυτό δεν αναιρεί πως την επόμενη ημέρα αυτά που η Ε.Ε. ή η Δύση αντιλαμβάνονται ως κινήσεις καλής θέλησης για σεβασμό στο Κράτος Δικαίου, δεν υπάρχουν στην ιδιαιτερότητα του πολιτικού συστήματος: Π.χ. τον Οσμάν Καβάλα θα μπορούσε την επόμενη ημέρα να τον απελευθερώσει και ο Ερντογάν ή ο Κιλιτσντάρoγλου να βρει ισχυρές αντιδράσεις από την κομματικό του εταίρο και σύμμαχο, Μεράλ Ακσενέρ, αν επιχειρήσει το ίδιο. Το ίδιο ισχύει για τους S-400.

Το σίγουρο είναι πως τόσο η Ε.Ε. με ανοικτά ζητήματα (ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, μεταναστευτικό, ανθρωπιά δικαιώματα) όσο και οι ΗΠΑ (Συριακό, Κουρδικό, ρωσοτουρκικές σχέσεις, ΝΑΤΟ) την επομένη των εκλογών θα επιδιώξουν διάλογο με την Τουρκία, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, με την υπενθύμιση, σε αυτό το επίπεδο, πως το Κυπριακό και τα ελληνοτουρκικά, εντάσσονται σε αυτό το πλαίσιο της επόμενης ημέρας.

Η οικονομία

Το snowclone των αμερικανικών politics «είναι η Οικονομία, ανόπτε», που παραπέμπει και στην εκλογική μάχη Κλίντον-Μπους του 1992, αποτελεί ένα πεδίο που δεν πρέπει να μένει εκτός της ανάλυσης των τάσεων των τουρκικών εκλογών της 14ης Μαΐου. Μέχρι στιγμής η κίνηση Κιλιτσντάρoγλου να ανακοινώσει ως επερχόμενο υπουργό Οικονομικών του τον Αλί Μπαμπάτζον του κόμματος ΔΕΥΑ και άνθρωπο που εμπιστεύεται η Δύση (λόγω των πολλαπλών θητειών του) έναντι της γενικής παροχολογίας Ερντογάν, αποτυπώνει δύο κυρίαρχες τάσεις μετά από χρόνια οικονομικής κρίσης που ταλανίζουν την Τουρκία (τραπεζικός τορμάς, εξωτερικό χρέος, πληθωρισμός, υποτίμηση νομίσματος, ανεργία):

• **Τη δύσκολη** επόμενη ημέρα για την οικονομία της χώρας στο σενάριο επανεκλογής Ερντογάν.

• **Την πρόθεση** Κιλιτσντάρoγλου να κινήσει πιο γενναία τη διάσωση της τουρκικής οικονομίας, η οποία περνά μέσα και από το ευρωτουρκικό πλαίσιο, χωρίς ένταξη, μεταξύ άλλων (απελευθέρωση θεωρήσεων εισόδου, τελενειακή ένωση, κοκ).

Η οικονομία είναι ο πραγματικός «ελέφαντας» στο δωμάτιο για την Τουρκία της επόμενης ημέρας, ανεξαρτήτως επανεκλογής ή ήττας του Ερντογάν.

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Δεν είμαστε απορριπτικοί, αλλά ρεαλιστές

Η τουρκική εισβολή του 1974 κατάρχη να επιβάλει την κατοχή στο 1/3 του εδάφους της ΚΔ. Με τη δύναμη των όπλων εκδίωξε από τα σπίτια και τις περιουσίες τους 200.000 Έλληνες της Κύπρου. Μετέφερε στο κατεχόμενο τμήμα της ΚΔ ολόκληρη την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Έφερε εποίκους από την Τουρκία και παρακώρησε σε όλους περιουσίες των Ελληνοκυπρίων. Εγκατέστησε στο κατεχόμενο τμήμα μια παράνομη και ελεγχόμενη διοίκηση και επέβαλε μια ντε φάκτο διχοτόμηση της Κύπρου. Δημιούργησε έτσι συνθήκες επί του εδάφους, που να ευνοούν την επίτευξη των στόχων και των σχεδίων της για έλεγχο ολόκληρης της Κύπρου.

Εμπόδιο στην πραγματοποίηση των σχεδίων της είναι η διατήρηση της ΚΔ κυρίαρχου κράτους, μέλους του ΟΗΕ και ισότιμου μέλους της Ε.Ε. από το 2004. Έτσι η Τουρκία απέτυχε στον στόχο της για διάλυση

και κατάργηση της ΚΔ. Τα ψηφίσματα του ΟΗΕ αναγνωρίζουν την ΚΔ και τον Πρόεδρο που είναι Ελληνοκύπριος ως το μόνο νόμιμο κράτος της Κύπρου με το όνομα ΚΔ. Η Τουρκία επέβαλε μια παράνομη διχοτόμηση κι ένα παράνομο καθεστώς, που δεν αναγνωρίζει καμιά χώρα ή διεθνής οργανισμός. Παρουσιάζει την κατοχή μέρους της ΚΔ ως πρόβλημα ανάμεσα στις δύο κοινότητες και στοχεύει στην κατάργηση της ΚΔ και στην κυριαρχική ισότητα της ΚΔ και του παράνομου κράτους που εγκατέστησε στην κατεχόμενη περιοχή. Αυτό ως πρώτο βήμα για τον έλεγχο και την επανάκτηση ολόκληρης της Κύπρου, σύμφωνα με το σχέδιο Νικήτς Ερίμ από το 1955.

Η νέα πρωτοβουλία του ΠτΔ για εμπλοκή της Ε.Ε. στη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού και η αντίδραση των ηγετών προκάλεσε αισιοδοξία στον ΠτΔ. Όμως τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα. Η

Οι υποχωρήσεις των δύο τελευταίων ΠτΔ ξεπέρασαν πολύ τις κόκκινες γραμμές. Οι συγκλίσεις δεν είναι βάση για μια βιώσιμη λύση του Κυπριακού.

Τουρκία δεν πρόκειται να αποδεχτεί συμμετοχή της Ε.Ε. στη διαδικασία. Για να αλλάξει τη θέση της, πρέπει να πάρει ανταλλάγματα. Η Ε.Ε. δεν πρόκειται να πείσει την Τουρκία για πολλούς λόγους. Αντίθετα, θα

πέσει την ΚΔ για παραχωρήσεις προς την Τουρκία. Και είναι πολύ γνωστό τι αναμένει και τι ζητάει η Τουρκία.

Η Ε.Ε. θέλει να επαναρχίσουν οι συνομιλίες. Και οι πείσεις για

αποδοχή λύσης θα απευθύνονται στην πλευρά μας. Και η πλευρά μας και ο ΠτΔ πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί. Οι υποχωρήσεις των δύο τελευταίων ΠτΔ ξεπέρασαν πολύ τις κόκκινες γραμμές. Οι συγκλίσεις δεν είναι βάση για μια βιώσιμη λύση του Κυπριακού. Είναι απίθανο να βελτιωθούν. Η Ε.Ε. θέλει να απαλλαγεί από το Κυπριακό, αλλά χωρίς να θίξει την Τουρκία.

Πρέπει να κατανοήσουμε ότι ακόμα και για την ευνοϊκότερη για μας λύση ΔΔΟ πρέπει να παραδώσουμε την ΚΔ και να τη μετατρέψουμε σε συνιστώσα πολιτεία. Δυστυχώς, οι συγκλίσεις δεν προνοούν συστατικά κράτη, αλλά συνιστώσα κράτη, που σημαίνει ίδρυση ενός νέου κράτους και όχι μετεξέλιξη της ΚΔ, που πιθανόν να μας την παρουσιάσουν με μια επικοινωνιακή σάφαιρα, που θα καταρρεύσει στην πρώτη κρίση.

Καμιά «επανεένωση» δεν πρόκειται να αποτελέσει αντιστάθμισμα

για την κατάργηση της ΚΔ. Και καμιά «επανεένωση» μέσα στο πλαίσιο μιας ΔΔΟ δεν πρόκειται να τερματίσει την κατοχή και τη διχοτόμηση. Απλώς θα τις νομιμοποιήσει, με μία επικοινωνιακή σάφαιρα, στη διατύπωση των όρων της συμφωνίας. Πρώτη σκέψη του ΠτΔ πρέπει να είναι η διατήρηση της ΚΔ που αποτελεί τη μόνη και αποτελεσματική άμυνα και έπαλξη μας. Και εμείς ο λαός πρέπει να είμαστε ρεαλιστές. Πρέπει να είμαστε έτοιμοι με ένα νέο ΟΧΙ να υπερασπιστούμε την ΚΔ και την Ελληνισμό της Κύπρου. Δεν απορρίπτουμε μια συμβιβαστική, αλλά εγγυημένη και βιώσιμη λύση. Αλλά πάνω από τη λύση πρέπει να έχουμε την επιβίωση του Ελληνισμού στην Κύπρο.

Ρεαλισμός δεν είναι ο απαράδεκτος συμβιβασμός για κάρη της λύσης. Ρεαλισμός είναι η απόρριψη μιας λύσης που θα νομιμοποιεί την κατοχή και τη διχοτόμηση, κρυμμένη με επικοινωνιακή σάφαιρα.

Η απολογητική ομιλία του Νίκου Αναστασιάδη σε συνδυασμό με τη χλιαρή υποδοχή που έτυχε από τους συμμετέχοντες άνοιξαν τη συζήτηση για το πόσο έρεισμα έχει πλέον στον σκληρό πυρήνα του ΔΗΣΥ.

Ένας λαβωμένος τένος Πρόεδρος

Ο Νίκος Αναστασιάδης προσπάθησε να διαφυλάξει την υστεροφημία του, αγνοώντας πως οι σκληρότεροι επικριτές του θα προέλθουν από τον ΔΗΣΥ

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Λέγεται, πως η ρήση του Μενάνδρου «δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται» είναι ο μεγαλύτερος φόβος όσων πολιτικών προσώπων έχουν βρεθεί στα υψηλότερα αξιώματα και ετοιμάζονται ή αναγκάζονται να αφυπηρέτησουν πολιτικά. Έτσι και στην κυπριακή πολιτική σκηνή, η υστεροφημία του Νίκου Αναστασιάδη σε συνδυασμό με

την επικράτηση της επιρροής του ήταν αυτό που τον απασχόλησε ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας της δεκαετούς διακυβέρνησής του. Και όχι τυχαία καθώς το Κυπριακό βρίσκεται στο χειρότερο σημείο, δημιουργώντας καθημερινά νέα τετελεσμένα, ενώ τα σκάνδαλα διαπλοκής και διαφθοράς με αποκορύφωμα το πλιάτσικο των χρυσών διαβατηρίων είχαν πλήξει καιρία την αξιοπιστία

της χώρας. Σε ένα τέτοιο δύσκολο σκηνικό, ο Νίκος Αναστασιάδης ήθελε με κάθε τρόπο να προστατεύσει το πολιτικό του κεφάλαιο. Διαρρέεται λοιπόν πως σκόπημα επέλεξε στο κρίσιμο πόστο της Γενικής Εισαγγελίας δύο πρώην υπουργούς του και φρόντισε να αφήσει το αποτύπωμά του σε μεγάλα έργα και δρόμους. Το πιο σημαντικό για τον Νίκο Αναστασιάδη ήταν να διασφαλίσει πως ο διάδοχός

του θα ήταν ένα πρόσωπο, που όχι μόνο δεν θα κυνηγούσε τον ίδιο, το στενό οικογενειακό του περιβάλλον, το δικηγορικό του γραφείο και τις πολιτικές του, αλλά πιο πολύ θα τον προστάτευε. Το τι εκτυλίχθηκε κατά τη διάρκεια του προεκλογικού, το αν δηλαδή ο Νίκος Αναστασιάδης στήριξε τελικά τον Αβέρωφ Νεοφύτου ή αν υπογειώσεν ευνοούσε την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη για τη δική του αυτοσυντήρηση είναι το ερώτημα που απασχολεί πλέον ανοικτά όλους τους συναγερμικούς και αυτό είναι κάτι που δεν είχε υπολογίσει στην εξίσωσή του ο Νίκος Αναστασιάδης. Αν δηλαδή στη μεγάλη προσπάθειά του να διαφυλάξει το πολιτικό του κεφάλαιο, έχασε με την αποχώρησή του από την προεδρία, τη στήριξη και εν πολλοίς τον σεβασμό από το κόμμα που ηγήτο για είκοσι χρόνια, με αποτέλεσμα συναγερμικά στελέχη να τον καταγγέλλουν πλέον ανοικτά.

Ένας κακός Αναστασιάδης

«Στο κύκνειο άσμα του, ο Νίκος Αναστασιάδης είχε τη χειρότερή του παρουσία» έλεγαν πολιτικοί κύκλοι, όταν παρακολούθησαν τον τένος Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας να τυχάνει χλιαρής υποδοχής στο 17ο Παγκύπριο Συνέδριο και να προσπαθεί να πείσει τους συνέδρους πως καθ' όλη τη διάρκεια του προεκλογικού είχε σταθεί στο πλευρό του Αβέρωφ Νεοφύτου. Δεν ήταν μόνο ότι έλειπε η πυγμή του, η αυτοπεποίθηση που είχε άλλοτε όταν έβλεπε τη συναγερμική βάση, αλλά και η απουσία του ουσιαστικού έναν ηγέτη, όταν τοποθετείται σε μία κρίσιμη καμπή: να μιλήσει για το μέλλον του κόμματος που ηγήθηκε για χρόνια και όχι να ανατρέξει στο παρελθόν. Όπως σημειώνουν πολιτικοί κύκλοι, η αρχική πρόθεση ήταν να μιλήσει σε συντομία για τις επιτυχίες της κυβέρνησης, οι οποίες θα πρέπει να αξιοποιηθούν για την επόμενη μέρα του κόμματος. Κάποιοι στο συνέδριο ανέμεναν πως ο Νίκος Αναστασιάδης θα ήταν πιο τολμηρός, δίδοντας το σήμα ώστε το κόμμα να βρίσκεται κοντά στον Νίκο Χριστοδουλίδη. Η λεπτομερής παρουσίαση των προεκλογικών του εμφανίσεων και δηλώσεων σε συνδυασμό με την προσφώνηση «αδελφέ μου, Αβέρωφ» ήταν για κάποιους το ποτήρι της υποκρισίας που ξεχείλισε. Καθόλου τυχαία τα –με χαρακτηρισμούς– επικριτικά σχόλια χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που σβήνονταν κατά τη διάρκεια του live, ούτε η δυσφορία κάποιων από τους παρευρισκόμενους. Η προσπάθεια του Νίκου Αναστασιάδη να δικαιολογηθεί για όσα έγιναν και εν πολλοίς να απολογηθεί, θεωρήθηκε η απόδειξη ότι αντιλήφθηκε έστω και εκ των υστέρων ότι το κλίμα δεν τον παίρνει και για άλλους μία πολύ κακή παρουσία που επισφράγισε πως ο τένος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει πλέον χάσει την επιρροή του στον σκληρό πυρήνα του ΔΗΣΥ. Δεν πέρασε μάλιστα απαρατήρητο ότι την ίδια στιγμή που δήλωνε πιστή στον Αβέρωφ Νεοφύτου, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έβγαине με συνέντευξη όπου υπογράμμισε ότι η δική του κυβέρνηση θα συνεχίσει «το πετυχημένο μοντέλο Αναστασιάδη».

Η αρχή της κρίσης

Η πρώτη ένδειξη της κρίσης ήταν όταν ο Νίκος Αναστασιάδης ακύρωσε την παρουσία του στο Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ όπου

θα αποφαιζόταν πώς θα κινηθεί το κόμμα στον β' γύρο των προεδρικών εκλογών. Και αυτό γιατί τον είχε προειδοποιήσει η φρουρά του ότι θα αναμενονταν προοπτικές από παρευρισκόμενους. Για την παρουσία αυτών των προσώπων, που τελικά προηλάκισαν τον Πρόδρομο Προδρόμου, κατηγορήθηκε ότι τους έφερε ο τότε υφυπουργός παρά τω Πρόεδρω Πέτρος Δημητρίου, με αποτέλεσμα οι σχέσεις του Προέδρου που διερωτώμε με ποιου το μέρος τελικά είναι ο στενός του συνεργάτης, να διακοπούν απότομα. Η δεύτερη, που ήταν και δημόσια, ήταν η ομολογημένη τολμηρή ανάρτηση της Καίτης Κληρίδου την παραμονή του δεύτερου γύρου, όταν κατήγγειλε τον Νίκο Αναστασιάδη για διαφθορά, για κακούς χειρισμούς στο Κυπριακό αλλά και για προσπάθεια διαιρέσεως του κόμματος, στήριζοντας τον Νίκο Χριστοδουλίδη στις προεδρικές εκλογές. Κίνηση που όπως αποκάλυψε στη συνέχεια ήταν και με την παραινέση του Αβέρωφ Νεοφύτου. Η τελευταία κρίση ήταν η πρόσφατη αποκάλυψη του δικηγόρου, συναγερμικού στελέχους και πρώην προέδρου της Επιτροπής Δεοντολογίας και Προστασίας του Αθλητισμού ότι ο Νίκος Αναστασιάδης

Τα νέα πρόσωπα στην Πινδάρου στέλνουν το μήνυμα ότι η επιρροή του Νίκου Αναστασιάδη μειώνεται δραστικά.

παρενέβη για να μην ερευνηθεί τον φιλικό αγώνα «Καρμιάτισσας-Απόλλωνας» με τον πρόεδρο να τον διαψεύδει, κάνοντας λόγο για κυδαίους ισχυρισμούς.

«Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται» σκέφτηκαν συναγερμικά στελέχη, όταν είδαν πως η αποχώρηση του Νίκου Αναστασιάδη άνοιξε στόματα που για καιρό ήταν κλειστά, με κάποιους να διερωτώνται για ποιο λόγο δεν καταγγέλλαν δημοσίως νωρίτερα όλα όσα έβλεπαν. Οι καχύποπτοι σημειώνουν πως αν ο Νίκος Αναστασιάδης είχε συμπλεύσει πλήρως με τον Αβέρωφ Νεοφύτου ότι όλα αυτά θα θάβονταν κάτω από το χαλί του ΔΗΣΥ, άλλοι λένε πως η συνείδηση συναγερμικών δεν τους επιτρέπει να σωπάσουν άλλο και θεωρούν πως με αυτόν τον τρόπο μία νέα αρχή μπορεί να γίνει στο κόμμα.

Το κατά πόσο μπορεί να γίνει μία νέα αρχή στον ΔΗΣΥ είναι ακόμα ένα ζήτημα ανοικτό, το σίγουρο είναι πως νέα πολιτικά δεδομένα αλλάζουν άρδην προβλέψεις και εκτιμήσεις:

- Η επικύρωση της πρότασης ότι ο ΔΗΣΥ θα βρίσκεται στην αντιπολίτευση απομακρύνει την αρχική πρόβλεψη του Νίκου Αναστασιάδη ότι ο ΔΗΣΥ θα αναγκαστεί τελικά να συμπλεύσει με τον Νίκο Χριστοδουλίδη.
- Ο Νίκος Αναστασιάδης έχει χάσει σταδιακά την επιρροή που φαινόταν πως είχε στον σκληρό πυρήνα του κόμματος και ο Αβέρωφ Νεοφύτου φαίνεται να κερδίζει –αν ληφθεί υπόψη η υποδοχή που είχε στο συνέδριο– πλέον περισσότερους συμμάχους.
- Ο Νίκος Αναστασιάδης θεωρούσε πως οι μεγαλύτεροι πολέμιόι του θα ήταν τα κόμματα της αντιπολίτευσης που ενδεχομένως να αναλάμβαναν την εξουσία. Οι σκληρότεροι του επικριτές σήμερα προέρχονται από τον ΔΗΣΥ με άγνωστες τις προεκτάσεις.

Οι νέες ισορροπίες στην Πινδάρου

Έτος όμως παράλληλα του Νίκου Αναστασιάδη ήταν μέσα από το Πολιτικό Γραφείο που θα ίδρυε να είχε λόγο στα πολιτικά δρώμενα και σημαντική επιρροή στο κόμμα. Αυτή τη στιγμή, όπως διαμορφώνεται η κατάσταση, ο Νίκος Αναστασιάδης φαίνεται να κάνει συμμάχους εντός του κόμματος. Αναμφίβολα η Αννίτα Δημητρίου έχει δείξει τη στήριξη της προς το πρόσωπό του, όπως άλλωστε κάνει και με τον Αβέρωφ Νεοφύτου, ωστόσο, τα άτομα που βρίσκονται κοντά, πλην του Ευθύμιου Δίπλάρου, είναι πρόσωπα που ανήκουν στον στενό κύκλο του Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο πρώτος διορισμός της Αννίτας Δημητρίου ήταν ο σκληρός πλέον επικριτής του Νίκου Αναστασιάδη Κρις Τριανταφυλλίδης, ενώ η Νατάσα Πηλείδου, η οποία επιλέχθηκε ως εκτελεστική διευθύντρια του ΔΗΣΥ είναι πρόσωπο που στήριξε σθεναρά τον Αβέρωφ Νεοφύτου και η οποία βρίσκεται στον στενό του κύκλο. Ο Νίκος Τορνάρης, ο οποίος έχει αναλάβει το τελευταίο διάστημα ενεργό ρόλο, μπορεί να έχει έρθει σε αντιπαράθεση με τον Αβέρωφ Νεοφύτου αλλά σίγουρα δεν είναι κοντά στον Νίκο Αναστασιάδη. Σίγουρα οι επιλογές για τη θέση του εκπροσώπου Τύπου δείχνουν ότι η τάση της επόμενης μέρας ευνοεί περισσότερο στελέχη που βρίσκονται πολιτικά πιο κοντά στον Αβέρωφ Νεοφύτου. Ο Ονούριος Κουλλά, ο οποίος θα είναι τελικά ο εκπρόσωπος Τύπου είναι στον στενό περίγυρο του Αβέρωφ Νεοφύτου και από τα πρόσωπα που στήριξαν σθεναρά την υποψηφιότητά του. Το ίδιο και η εκπρόσωπος Τύπου της υποψηφιότητας Αβέρωφ Νεοφύτου Τζιόρτζια Παναγιώτου, η οποία μέχρι πρόσφατα συζητείτο να αναλάβει εξ' ημισείας τη θέση της εκπροσώπου Τύπου.

Το μεγάλο ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι αν ο Νίκος Αναστασιάδης, σε μία προσπάθεια να μην επιβεβαιωθεί πως είναι το μοιραίο πρόσωπο της ιστορίας για τον τόπο, αποδεικνύεται μέρα με τη μέρα το μοιραίο πρόσωπο που συνέβαλε είτε διά της σιωπής του, είτε διά των κινήσεων του στη διαίρεση του ΔΗΣΥ. Οι καλά γνωρίζοντες το κόμμα σημειώνουν πως η κρίση στον ΔΗΣΥ είχε αρχίσει εδώ και χρόνια, όμως η εξουσία το κρατούσε από μία λεπτή κλωστή. Η κλωστή αυτή κόπηκε και όπως διαφαίνεται έχει αλλάξει άρδην τις ισορροπίες. Με την ολοκλήρωση της σύνθεσης της ηγετικής πυραμίδας του ΔΗΣΥ θα διαφανεί αν, και με ποιον τρόπο θα συγκολληθούν τα κομμάτια του κόμματος. Θα διαφανεί ωστόσο, αν όλο αυτό είναι μία κρίση που θα εκτονωθεί σύντομα ή αν ο Νίκος Αναστασιάδης, θέλοντας να προστατεύσει το πολιτικό του τέκνο Νίκο Χριστοδουλίδη, είτε διά της σιωπής του είτε διά της υπόγειας στήριξης του, έκαψε τελικά το δικό του κεφάλαιο, στο βιβλίο που λέγεται ΔΗΣΥ.

MC
MEDOCHEMIE

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι
παγκοσμίως

22 γραφεία
παγκοσμίως

πωλήσεις σε
110 χώρες

29% των κυπριακών
εξαγωγών

MC
MEDOCHEMIE

Στο τραπέζι και πάλι το LNG στο Βασιλικό

Ανοικτή εκδήλωση ενημέρωσης με τη συμμετοχή διεθνών εταιρειών στον τομέα κινητών υποδομών υγροποίησης Φ.Α.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Εν μέσω των τελικών διεργασιών για έναρξη της εμπορικής εκμετάλλευσης του κοιτάσματος «Αφροδίτη» αλλά και των εργασιών των υπόλοιπων εταιρειών εντός της κυπριακής ΑΟΖ, το υπουργείο Ενέργειας επιχειρεί να δώσει μια νέα ώθηση στα ενεργειακά της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δύο μήνες μετά την ανάληψη του χαρτοφυλακίου του υπουργείου Ενέργειας ο Γιώργος Παπαναστασίου φαίνεται να αλλάζει τα δεδομένα τα οποία υπήρχαν αναφορικά με το εμπορικό κομμάτι τόσο των κυπριακών κοιτασμάτων Φυσικού Αερίου όσο και ευρύτερα με κοιτάσματα στην Ανατολική Μεσόγειο. Από τις διαφοροποιήσεις που καταγράφονται, υπό τη μορφή προθέσεων, και ένα θέμα που αποτελεί φιλόδοξο στόχο για τη Λευκωσία και έχει ατονήσει τα τελευταία επτά με οκτώ χρόνια. Η δημιουργία υποδομών υγροποίησης Φ.Α. επί κυπριακού εδάφους με οικονομικές και γεωπολιτικές προεκτάσεις. Ο υπουργός Ενέργειας με πολύχρονη επαγγελματική εμπειρία σε θέματα ενέργειας βάζει και πάλι στο τραπέζι, ως επιλογή, η Κύπρος να μετατραπεί σε κόμβο εξαγωγής υγροποιημένου (LNG) Φ.Α., η επεξεργασία του οποίου θα πραγματοποιείται σε υποδομές που θα στηθούν σε χώρο που υπάρχει στο Βασιλικό. Ωστόσο, αυτό το οποίο προκαλεί αίσθηση από τις υπουργικές προθέσεις είναι πρώτον, η τεχνολογία που επικαλείται ο κ. Παπαναστασίου αλλά και η απουσία που εκφράζει γιατί η συγκεκριμένη επιλογή δεν έυχε τις δέουσες προσοχής μέχρι σήμερα. Απουσία που μπορεί να εκληφθεί και ως αιχμή για τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν. Σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο κ. Παπαναστασίου στην «Κ», προς το τέλος του τρέχοντος μηνός θα πραγματοποιηθεί

στη Λευκωσία μια ανοικτή εκδήλωση ενημέρωσης στην οποία θα προσκληθούν διεθνείς εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας. Η εκδήλωση όπως αποκάλυψε ο υπουργός Ενέργειας θα φέρει την ονομασία «Modular LNG Gateway to Cyprus». Μετά το πέρας της εκδήλωσης, όπως τόνισε ο υπουργός Ενέργειας, οι εταιρείες που θα συμμετέχουν θα μπορούν να πραγματοποιήσουν κατ' ιδίαν επαφές και να εκδηλώσουν ενδιαφέρον.

Το «Modular LNG»

Η πρόθεση της νέας ηγεσίας του υπουργείου Ενέργειας να μετατρέψει την Κύπρο πέρα από χώρο παραγωγό Φ.Α. στηρίζεται σε μια τεχνολογία επεξεργασίας υδρογονανθράκων, η οποία αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια. Το «Modular LNG» επί της ουσίας εξυπηρετεί τους φιλόδοξους κυπριακούς στόχους, ασχέτως αν πρόκειται για υποδομές που δεν θα είναι σταθερές, όπως τα τερματικά υγροποίησης Φ.Α. της Αιγύπτου. Όπως εξήγησε ο κ. Παπαναστασίου στην «Κ», πρόκειται για κινητές υποδομές LNG παρόμοιας τεχνολογίας με το FLNG με μία διαφορά, δεν είναι επί της θαλάσσης αλλά τοποθετούνται στη στεριά. Όπως μας το περιέγραψε ο υπουργός Ενέργειας πρόκειται για μεγάλα κινητήρια υγροποίησης Φ.Α., τα οποία μετά το πέρας του έργου μπορούν να μεταφερθούν σε άλλες περιοχές. «Το Modular LNG είναι τεχνολογία που αναπτύχθηκε τα τελευταία 10 χρόνια και εξελίσσεται ραγδαία τα τελευταία πέντε χρόνια. Ουσιαστικά πρόκειται για κινητές μονάδες υγροποίησης Φ.Α.». Η συγκεκριμένη τεχνολογία, κατά τον κ. Παπαναστασίου, είναι συμφέρουσα από οικονομικής απόψεως από τις θαλάσσιες υποδομές υγροποίησης Φ.Α. (FLNG). Σύμφωνα

Στην ανοικτή εκδήλωση ενημέρωσης θα προσκληθούν διεθνείς εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην τεχνολογία Modular LNG με δυνατότητα εκδήλωσης ενδιαφέροντος, ανέφερε στην «Κ» ο υπουργός Ενέργειας Γιώργος Παπαναστασίου.

Η προοπτική δημιουργίας κινητών μονάδων υγροποίησης (LNG) Φυσικού Αερίου στο Βασιλικό θα καλύπτει τις ανάγκες εξαγωγής όχι μόνο των κυπριακών ποσοτήτων αλλά και από κοιτάσματα γειτονικών χωρών.

φωνα με τον υπουργό Ενέργειας οι κινητές μονάδες LNG μπορούν να τοποθετηθούν στον χώρο που έχει επιλεχθεί στο Βασιλικό για εγκατάσταση της μονάδας LNG.

Η Αιγύπτos

Από τα όσα ανέφερε ο κ. Παπαναστασίου στην «Κ» προκύπτει ένα ερωτηματικό. Αν δηλαδή εγκαταλείπεται η επιλογή της προηγούμενης κυβέρνησης οι ποσότητες Φ.Α. του κοιτάσματος του «Αφροδίτη», σε πρώτη φάση, να διοχετευθούν στα τερματικά LNG της Αιγύπτου. Εδώ ο κ. Παπαναστασίου ήταν κατηγορηματικός. «Η Αιγύπτos δεν σταματά να υπάρ-

χει, συνεχίζει το πλάνο που έχουν οι εταιρείες. Όμως τώρα θα έχουν μια επιπλέον επιλογή». Οι κινητές μονάδες LNG στο Βασιλικό, εάν και εφόσον υλοποιηθεί το έργο, θα απευθύνονται στο σύνολο των εταιρειών που βρίσκονται εντός της ΑΟΖ και όχι μόνο. Όπως διευκρινίζεται, με έμφραση, οι κινητές μονάδες δεν αφορούν μόνο τις ποσότητες του «Αφροδίτη» αλλά και ποσότητες Φ.Α. από κοιτάσματα γειτονικών χωρών. Ρωτήσαμε τον υπουργό Ενέργειας εάν υπάρχουν προοπτικές υγροποίησης ισραηλινού Φ.Α. στο Βασιλικό. Ο κ. Παπαναστασίου απάντησε καταφατικά, παραπέμποντας στον ισραηλινό πρωθυπουργό Βενιαμίν Νετανιάχ για την προοπτική εξαγωγής Φ.Α. προς την Ιταλία μέσω Κύπρου.

Χρονοδιαγράμματα

Το κατά πόσο θα προχωρήσουν οι σχεδιασμοί του Υπουργείου Ενέργειας με το Modular LNG θα διαφανεί από τα αποτελέσματα της ανοικτής ενημερωτικής εκδήλωσης που θα πραγματοποιηθεί τέλος Μαΐου στη Λευκωσία. Εάν υπάρξει ενδιαφέρον, κάτι που ευελπιστεί ο κ. Παπαναστασίου, θα μπορούσε ακόμα και τέλος του 2023 αρχές του 2024 να ξεκινήσει

η υλοποίηση του έργου. Όπως ο ίδιος υπολογίζει, θα απαιτηθούν δύο χρόνια για την κατασκευή του αγωγού που θα μεταφέρει τις ποσότητες Φ.Α. της περιοχής μέχρι το Βασιλικό. Ο αγωγός θα ενώνεται με τις κινητές μονάδες LNG, οι οποίες μέσα σε έξι μήνες θα είναι σε θέση να ξεκινήσουν παραγωγή LNG. Ένας μέρος των ποσοτήτων Φ.Α. του αγωγού θα διοχετεύονται στην εσωτερική αγορά για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και οι υπόλοιπες εφόσον υγροποιούνται θα προορίζονται για εξαγωγή.

Αιχμές

Από τους σχεδιασμούς του νέου υπουργού Ενέργειας εκ των πραγμάτων προκύπτουν ζητήματα για τις επιλογές που έγιναν τα προηγούμενα χρόνια στο εμπορικό κομμάτι των κυπριακών κοιτασμάτων. Μέχρι σήμερα ήταν δεδομένο πως η επιλογή της Λευκωσίας και για γεωπολιτικούς λόγους ήταν το κυπριακό Φ.Α. να πάει προς την Αιγύπτου. Η «Κ» ρώτησε σχετικά τον κ. Παπαναστασίου με τον ίδιο να απαντά με νόημα. «Αυτή την επιλογή την είχαμε κλειστή και χάσαμε χρόνο. Θα έπρεπε να την αφήσουμε ανοικτή (την επιλογή) για να την αξιολογήσουν οι εταιρείες τις οποίες αποκλείαμε μέχρι πρότινος».

Προσφορές μέχρι τον Αύγουστο

Για την κυβέρνηση ένα θέμα που φαίνεται να έχει προτεραιότητα είναι η μείωση του κόστους ηλεκτρικού ρεύματος. Κατά συνέπεια η εισαγωγή Φ.Α., για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, κρίνεται ως επείγουσα. Όπως μας εξήγησε ο κ. Παπαναστασίου στόχος είναι μέχρι τον ερχόμενο Αύγουστο η ΔΕΦΑ να βγει με νέες προσφορές αγοράς Φ.Α. προκειμένου να επιδιωχθεί η προμήθεια μέχρι το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Από εκεί και πέρα στο υπόλοιπο κομμάτι των ενεργειακών τα σημαντικά εντοπίζονται στο κοίτασμα «Αφροδίτη» στο οποίο από τον περασμένο μήνα έχει ξεκινήσει η τελική γεώτρηση πριν την έναρξη παραγωγής, η οποία θα ολοκληρωθεί σε τρεις μήνες. Η τρίτη γεώτρηση θα επιβεβαιώσει τις προβλεπόμενες ποσότητες ή θα τις αυξήσει. Με βάση τα αποτελέσματα της ερευνητικής και επιβεβαιωτικής γεώτρησης το κοίτασμα «Αφροδίτη» υπολογίζεται στα 4,2 tcf, η, δε, εκτίμηση του υπουργού Ενέργειας είναι πως οι τελικές ποσότητες θα κινηθούν προς τα πάνω.

ΑΠΟΨΗ / Του ΝΙΚΟΥ ΚΟΤΖΙΑΣ

Τι λείπει από τον προεκλογικό διάλογο

Στην προεκλογική μάχη λείπει από τη δημόσια συζήτηση σειρά από πραγματικά δύσκολα προβλήματα που συνδέονται με το μέλλον της χώρας. Απουσιάζουν σημαντικές θεματικές και ακόμα περισσότερο η διατύπωση ενός οράματος για την Ελλάδα του 21ου αιώνα, με στρατηγικό στόχο την αναγέννηση και τη διεθνή αναβάθμισή της.

1. Εκλογές χωρίς διεθνή και εξωτερική πολιτική. Σήμερα συντελούνται στον κόσμο συνταρακτικές αλλαγές. Αλλάζουν πολλές γεωπολιτικές παράμετροι. Η Δύση δεν έχει την ορμή και την ισχύ του παρελθόντος. Η Ανατολή αναπτύσσεται με γρηγορότερους ρυθμούς. Οι αλλαγές αυτές επηρεάζουν άμεσα τη γεωγονία μας, τόσο τη Βαλκανική όσο και εκείνη της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ δημιουργούν επιπρόσθετα προβλήματα στην ίδια την ευρωπαϊκή ενότητα. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία θέτει άμεσα υπό αμφισβήτηση τις ευρωπαϊκές δομές ειρήνης, ασφάλειας και σταθερότητας, καθώς και την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου, όπως του απαραβίαστου των συνόρων. Για αυτές τις μεγάλες αλλαγές ως φαίνεται

δεν υπάρχει μεγάλη διάθεση συζήτησής τους, αλλά και πιθανόν να μην έχουν οι συμμετέχοντες να προσφέρουν κάποια καινούργια ιδέα για το μέλλον της χώρας στα νέα διεθνή πλαίσια. Ως είναι φυσιολογικό, αφού δεν συζητούνται οι διεθνείς αλλαγές, δεν διεξάγεται συζήτηση ούτε για τα κεντρικά ζητήματα ύπαρξης της χώρας, όπως είναι οι σχέσεις της με την Τουρκία, με την Αλβανία, με τη Βόρεια Μακεδονία, η τύχη των πρακτικών μνημονίων στήριξης της συμφωνίας των Πρεσπών, η ελληνική πολιτική στο Κυπριακό. Η απουσία από την προεκλογική ατζέντα τέτοιων ζωτικών θεμάτων για το μέλλον της χώρας δείχνει πόσο λανθασμένη είναι η ατζέντα που κυριαρχεί σήμερα και πόσο προβληματική είναι η υποβάθμιση θεμελιακών προβλημάτων, από τη λύση των οποίων εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό το μέλλον της Ελλάδας. Δείχνει πιθανόν και μια προσπάθεια να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα μακριά από την κοινωνία και τα πιστεύω που είχαν μέχρι σήμερα τα κόμματα.

2. Αγνόηση των νέων δυνατοτήτων. Υπάρχει και ένας δεύτερος σημαντικός κύκλος θεματικής που είναι

υποβαθμισμένος ακόμα περισσότερο και από τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας της χώρας. Αυτός ο κύκλος έχει τον τίτλο: «οι νέες δυνατότητες και η αγνόησή τους». Πιο ειδικά, η Ελλάδα διαθέτει μια εξόχως καλά μορφωμένη νεολαία, αλλά και εξειδικευμένο προσωπικό, από γιατρούς και μηχανικούς μέχρι βιογενετιστές. Έχει όλες τις κανόνιες να αξιοποιήσει τις δυνατότητες της εποχής της 4ης βιομηχανικής επανάστασης, αρκεί να ασχοληθεί σε βάθος με αυτή τη θεματική και να γίνει διάχυτη της όσο το δυνατόν περισσότερο στην κοινωνία. Γενικότερα, φαίνεται ότι ελάχιστοι ασχολούνται προεκλογικά με το πού διεικνύεται να πάει η χώρα στον 21ο αιώνα και με ποιο τρόπο θα γίνει, ενόψει μάλιστα των αυξανόμενων δυνατοτήτων, αλλά και του κινδύνου να μείνει πίσω και να χάσει το τρένο της εποχής που έρχεται. Πιθανόν αυτές οι θεματικές να υπερβαίνουν τον ορίζοντα των άμεσων ενδιαφερόντων των κομμάτων που επιθυμούν να κυβερνήσουν, πιθανόν να μην επαρκούν τα μορφωτικά εφόδια των «στρατών των υποψηφίων τους» και να βολούνται με σκιαμαχίες τετρα-

γωνικών σπιτιών, ύψους τοίχων, σκανδάλων. Μάχες απαραίτητες, αλλά υποδεέστερες των θεμελιακών και των μακρόχρονων.

3. Αγνόηση των μακρόχρονων προβλημάτων. Το τρίτο μεγάλο θέμα που φαίνεται, για το οποίο τα κόμματα εξουσίας κρατούν κλειστά τα μάτια τους, είναι τα σημαντικά προβλήματα μακράς διάρκειας. Από την ανάγκη αλλαγής του κωδίκου της ολιγαρχίας, αυτά τα προβλήματα θα πνίχουν τη χώρα και θα την κρατήσουν «πίσω» ακόμα και ως προς την περιοχή μας. Αυτά τα προβλήματα, εάν δεν λυθούν, θα καταπνύουν τον πλούτο της κοινωνίας και θα την αφήσουν χωρίς πολλές προοπτικές. Πρόκειται για προβλήματα που απαιτούν τολμηρές, υπεύθυνες και σοβαρές πολιτικές μαζί με τους εργαζομένους. Στους τελευταίους

θα πρέπει να δοθούν εγγυήσεις και διασφαλίσεις ότι η ζωή των ιδίων και των νεότερων γενιών θα καλυτερεύεται, ότι θα κτυπηθεί η αυξανόμενη ανισότητα εισοδημάτων και πλούτου, ότι θα καλύτερευσει η εκπαίδευση και η περίθαλψη για αυτούς, καθώς μόνο μαζί τους μπορεί να γίνει η χώρα το απαιτούμενο μεγάλο άλμα στο μέλλον, με νέες τεχνολογίες, δημοκρατία, γεωστρατηγικές δημιουργικές επιλογές.

4. Η αστάθεια. Εάν η χώρα περιοριστεί σε διαμάχες διαχειριστών χωρίς όραμα και στρατηγική, είναι πιθανό να προκύψει αστάθεια στο ίδιο το πολιτικό σύστημα. Αν κερδίσουν οι συντηρητικές δυνάμεις, θα έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλες λαϊκές αντιστάσεις και πιθανόν η διάρκεια ζωής μιας κυβέρνησής τους να μην είναι μεγαλύτερη εκείνης της δεύτερης κυβέρνησης του Κώστα Καραμανλή, καθώς δεν θα αντέξει το βάρος των άλυτων μακρόχρονων προβλημάτων και την υποβάθμιση της χώρας. Αν κερδίσουν οι προοδευτικές δυνάμεις, εκείνες οι δυνάμεις στις γραμμές τους που θέλουν να κυβερνήσουν, ενώ έχουν μια σχετικά υψηλή εκλογική αποδοχή, δεν διαθέτουν επάρ-

κεια στήριξης στο μαζικό σύστημα, ούτε επαρκείς θεσμικές «αποκρουστικές αλλοιώσεις». Αν προσπαθήσουν, δε, να στηριχθούν κυρίως στους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους, θα βρουν απέναντί τους ένα μεγάλο τμήμα της εκλογικής τους βάσης.

Θέλω, λοιπόν, να υπογραμμίσω ότι όσο δεν συζητούνται τα στρατηγικά μεγάλα προβλήματα και οι προοπτικές της χώρας, όσο η διαμάχη γίνεται για τη διαχείριση, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα η χώρα να μείνει πίσω στον διεθνή ορίζοντα και να δείξει καινούργια σημεία κάμψης. Σε μια τέτοια περίπτωση μπορεί να συναντηθούν δύο διαφορετικά φαινόμενα σε ένα δύσκολο μείγμα: από τη μια, αύξηση του ανταρξισμού, και από την άλλη, η εμφάνιση ενός ανοργάνωτου και ακαθοδήγητου αυθόρμητου κινήματος που δεν θα είναι σε θέση να δημιουργήσει συνθήκες υλοποίησης «μεγάλων ονείρων». Η μετεκλογική προοπτική της χώρας θα είναι, λοιπόν, δύσκολη, ενώ οι δυνάμεις που θέλουν να μιλήσουν εγκαίρως για αυτά αντιμετωπίζονται με εκθρόνιση.

Ο κ. Νίκος Κοτζιάς είναι πρώην υπουργός Εξωτερικών.

Παράδοξο το πόσο λίγα πάγωσαν

Ανησυχεί για παράκαμψη κυρώσεων εντός της Ε.Ε. λόγω έλλειψης συντονισμού και ενδελεχούς ελέγχου η Διεθνής Διαφάνεια

Βρυξέλλες, του ανταποκριτή μας
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Φτάνοντας στο αεροδρόμιο της Λάρνακας την Τετάρτη ο επίτροπος δικαιοσύνης Ντιντιέ Ρέιντερς είχε δύο ερωτήματα στις βαλίτσες του: Πώς μπορεί μια χώρα όπως η Κύπρος με τόσο έντονη παρουσία του ρωσικού κεφαλαίου για αρκετά χρόνια, να έχει παγώσει μόλις 104 εκατομμύρια σε περιουσιακά στοιχεία ολιγαρχών στο πλαίσιο των κυρώσεων της Ε.Ε., και γιατί οι κυπριακές αρχές επιμένουν να μην αποσύρουν τη νομοθεσία για τα «χρυσά διαβατήρια». Ο Βέλγος επίτροπος δεν δίστασε να θέσει αυτά τα θέματα σε δημόσιες δηλώσεις και συνεντεύξεις, παρά το γεγονός πως η επίσκεψη επίσημα αποτελεί κυρίως μέρος της τακτικής διαβούλευσης των Βρυξελλών με τα κράτη-μέλη για την επίσημη Έκθεση της Κομισιόν για το Κράτος Δικαίου. Μιλώντας μάλιστα στον υπογράφωντα, στο πλαίσιο συνέντευξης που παραχώρησε στο ΚΥΠΕ, ο κ. Ρέιντερς

Οι κυπριακές αρχές έχουν αντιτάξει εδώ και καιρό στις επικρίσεις πως έχουν παγώσει περίπου 1,5 δισ. ευρώ σε περιουσιακά στοιχεία.

συνέδεσε την κληρονομιά του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος με τα περιουσιακά στοιχεία ολιγαρχών που έχει παγώσει η Κύπρος.

Το ερώτημα γιατί δεν έχουν παγώσει περισσότερα περιουσιακά στοιχεία στην Κύπρο το θέτουν και διεθνείς οργανισμοί που έχουν επικρίνει κράτη-μέλη και Κομισιόν για τη μη ενδελεχή διερεύνηση των διασυνδέσεων των ολιγαρχών στην Ε.Ε. «Τα ποσά στην Κύπρο φαίνονται να είναι πολύ μικρά δεδομένου του τι ξέρουμε για τις επενδύσεις που έγιναν», ανέφερε μιλώντας στην «Κ» η αναλύτρια της διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια (Transparency International) για θέματα ροής βρόμικου χρήματος, Μάιρα Μαρτίνι. «Πρέπει να δούμε πως υπάρχουν γνωστές σχέσεις πολλών γνωστών ολιγαρχών που υπόκεινται σε κυρώσεις, με την Κύπρο» πρόσθεσε η ίδια.

Οι κυπριακές αρχές έχουν αντιτάξει εδώ και καιρό στις επικρίσεις πως έχουν παγώσει περίπου 1,5 δισ. ευρώ σε περιουσιακά στοιχεία, όπως είχε δηλώσει ο τέως υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετριδής τον Ιανουάριο, ενώ σε δηλώσεις του στον «Πολίτη» την Παρασκευή ο γενικός διευθυντής του Υπουργείου επανέλαβε πως τα 96 δισ. ευρώ σε επενδύσεις στα οποία αναφέρθηκε ο κ. Ρέιντερς σε δημό-

Ο Βέλγος επίτροπος δικαιοσύνης Ντιντιέ Ρέιντερς θέλησε κατά την επίσκεψή του να λάβει ακριβείς λεπτομέρειες και σε σχέση με τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Κύπρο, που μπήκαν στη λίστα κυρώσεων των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου.

σιες δηλώσεις του είναι συναλλαγές μέσω Κύπρου και όχι επενδύσεις.

Σύμφωνα πάντως με την τελευταία επίσημη ενημέρωση που είχε η Κομισιόν, όπως πληροφορείται η «Κ», αυτά ανέρχονται στα 104 εκατομμύρια και όχι στα 1,5 δισ. ευρώ. Λόγω της ύπαρξης αυτού του πλέγματος επενδύσεων και συναλλαγών, καθώς και της ασάφειας για το πόσα περιουσιακά στοιχεία έχουν παγώσει, δεν είναι τυχαίο το ότι ο κ. Ρέιντερς θέλησε κατά την επίσκεψή του να λάβει ακριβείς λεπτομέρειες και σε σχέση με τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Κύπρο που μπήκαν στη λίστα κυρώσεων των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου ως φερόμενοι «enablers» ολιγαρχών που θέλησαν να προστατέψουν τις διεθνείς κυρώσεις.

Πανευρωπαϊκή ασάφεια

Μιλώντας στην «Κ», η Μάιρα Μαρτίνι εξήγησε πως η Διεθνής Διαφάνεια ζητήσε στις αρχές του έτους από την Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη, μέσω διαδικασιών για πρόσβαση στην πληροφορία (freedom of information), στοιχεία για τη συνολική αξία των περιουσιακών στοιχείων που έχουν παγώσει στο πλαίσιο των κυρώσεων για τη ρωσική εισβολή. «Θα σας σόκαρε να βλέπατε πως πολλά κράτη-μέλη δεν έχουν καν αυτές τις πληροφορίες» σημείωσε η κ. Μαρτίνι, εξηγώντας πως «η εφαρμογή των κυ-

Οι ευθύνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εντός της Ε.Ε. «Μπορεί να υπάρχει ένας αδύναμος κρίκος» σημείωσε η κ. Μαρτίνι απαντώντας στην ερώτηση τι ακριβώς μπορούν να κάνουν οι Βρυξέλλες απέναντι στην παράκαμψη κυρώσεων από πρόσωπα και οργανισμούς εντός των κρατών-μελών. Η κ. Μαρτίνι εκτίμησε πως θα είναι θετική εξέλιξη η υιοθέτηση της πρότασης της Κομισιόν για ορισμό της παράκαμψης κυρώσεων ως εγκλήματος σε ολόκληρη την Ε.Ε., όμως πρόσθεσε πως οι Βρυξέλλες έχουν ήδη περισσότερα εργαλεία όσον αφορά στις υποθέσεις που αφορούν ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Όπως είπε, οι Βρυξέλλες μπορούν να ελέγξουν αν τα κράτη-μέλη τηρούν τις υποχρεώσεις τους, καθώς και πως η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών μπορεί να ασκήσει ελέγχους για το κατά πόσο τα κράτη-μέλη έχουν αδυναμίες που μπορούν να καταστήσουν τα άλλα κράτη-μέλη ευάλωτα. Η ειδικός της Διεθνούς Διαφάνειας επεσήμανε πως την επόμενη εβδομάδα ξεκινούν οι διαβουλεύσεις μεταξύ των θεσμών για την διαμόρφωση πρότασης που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων μια κοινή αρχή κατά του ξέπλυματος βρόμικου χρήματος σε επίπεδο Ε.Ε., προθέτοντας πως παραμένει ανοιχτό το ερώτημα αν μια τέτοια αρχή θα μπορούσε να έχει αρμοδιότητα και στα θέματα εφαρμογής κυρώσεων.

ρώσεων είναι τόσο αποκεντρωμένη, που τα πλείστα κράτη-μέλη δεν έχουν συγκεντρωμένα τα στοιχεία». Αυτή τη στιγμή, συνέχισε, η Διεθνής Διαφάνεια περιμένει απάντηση από αρκετά κράτη-μέλη, περιλαμβανομένης της Κομισιόν.

Αυτό που χρειάζεται κατά την κ. Μαρτίνι είναι καλύτερη συγκέντρωση και ανάλυση των δεδομένων, ειδικά όσον αφορά στα ποσά για τα οποία τα κράτη-μέλη ενημερώνουν την Κομισιόν, η οποία μόλις τον περασμένο Νοέμβριο ζήτησε

από τις πρωτεύουσες να ανανεώσουν τα εν λόγω στοιχεία, κάτι που δεν φαίνεται να προχωρά ιδιαίτερα γρήγορα.

Διπλές αναφορές...

Η κ. Μαρτίνι εξήγησε επίσης στην «Κ» πως οι μεγάλες αυξήσεις στην αξία παγωμένων περιουσιακών στοιχείων που δηλώνουν τα κράτη-μέλη μετά τις πείσεις από την Κομισιόν, όπως στην περίπτωση της Ουγγαρίας που αρχικά είχε δηλώσει 3000 ευρώ και στη συνέ-

χεια ανέβασε τον αριθμό στα... 870 εκατομμύρια ευρώ, μπορεί να οφείλεται σε κάποιες περιπτώσεις στη διπλή αναφορά στοιχείων. Για παράδειγμα, εξήγησε, αν ένας πάροχος υπηρεσιών στην Κύπρο διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία ενός πελάτη ο οποίος έχει περιουσιακά στοιχεία και στη Γαλλία, και αν η Γαλλία παγώσει τα στοιχεία αυτά που βρίσκονται στην επικράτεια της και ενημερώσει σχετικά την Κύπρο, δεν αποκλείεται η χώρα όπου βρίσκεται ο παροχέας να δηλώσει ξανά τα παγωμένα περιουσιακά στοιχεία ως στοιχεία που πάγωσαν στην εν λόγω χώρα.

Ανεπαρκής διερεύνηση

Ωστόσο, συνέχισε, αυτό δεν σημαίνει πως δεν υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία δεν δηλώνονται ποτέ. Σε αυτές τις περιπτώσεις, όπως είπε, δεν γίνεται ενδελεχής διερεύνηση των περιουσιακών στοιχείων και των διασυνδέσεων των προσώπων που προστίθενται στις λίστες κυρώσεων, πέρα από τα περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να εντοπιστούν εύκολα.

Πολύ λίγες χώρες πέραν των ΗΠΑ προχωρούν σε διερεύνηση για να εντοπίσουν αυτές τις διασυνδέσεις, τόνισε. «Θα έλεγα λοιπόν πως τα ποσά στην Κύπρο φαίνονται να είναι πολύ μικρά δεδομένου του τι ξέρουμε για τις επενδύσεις» ση-

μείωσε, ενώ υπενθύμισε πως τα στοιχεία τα οποία οι κυπριακές αρχές έδωσαν στο CBS όπως παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο του πρόσφατου ρεπορτάζ της εκπομπής «60 Minutes» δεν είχαν συνοχή.

Ερωτηθείσα για τη θέση πως η ρωσική υπηκοότητα κάποιου επενδυτή δεν σχετίζεται απαραίτητα με ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ή με τις κυρώσεις για την εισβολή στην Ουκρανία, και πως ως εκ τούτου οι επενδύσεις Ρώσων που συμμετείχαν στο Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα δεν θα πρέπει να μεταφράζονται αυτόματα σε πάγωμα περιουσιακών στοιχείων, η κ. Μαρτίνι ανέφερε πως αυτό είναι αλήθεια, αλλά πως οι διασυνδέσεις υπάρχουν. «Πρέπει να δούμε πως υπάρχουν γνωστές σχέσεις πολλών γνωστών ολιγαρχών που υπόκεινται σε κυρώσεις, με την Κύπρο» ανέφερε, προσθέτοντας πως δεδομένου του αριθμού των αιτήσεων για «χρυσά διαβατήρια» και τις περιπτώσεις ξέπλυματος, είναι δίκαιο κανείς να αναμένει μεγαλύτερα ποσά παγωμένων περιουσιών από αυτά που αναφέρει η Κομισιόν.

Σημειώνοντας πως η θέση της κυπριακής κυβέρνησης είναι πως οι καταθέσεις Ρώσων στην Κύπρο έχουν μειωθεί σε σχέση με το παρελθόν, αντέταξε πως οι καταθέσεις ρωσικών συμφερόντων παραμένουν υψηλές και το ποσοστό παγωμένων περιουσιακών στοιχείων χαμηλό. «Θα έπρεπε να γίνεται περισσότερη δουλειά για να διασφαλιστεί πως τίποτα δεν μένει κρυμμένο. Πρέπει να διασφαλισουμε πως οι αρχές θα προχωρήσουν σε ανίχνευση των περιουσιακών στοιχείων» υπογράμμισε.

Χρειάζεται εποπτεία

Η Διεθνής Διαφάνεια, σημείωσε η κ. Μαρτίνι, έχει ζητήσει από τον Μάρτιο του 2022 με ανοιχτή επιστολή και με συλλογή υπογραφών από τράπεζες, κυβερνήσεις ανά το παγκόσμιο να πατάξουν το φαινόμενο των συνεργών και άλλων ενδιαιτησών που εμπλέκονται στο ξέπλυμα βρόμικου χρήματος από τη Ρωσία. Χαρακτήρισε θετικό βήμα την πρόσφατη προσθήκη τέτοιων παραγόντων στις κυρώσεις των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου, και παραπέμποντας στις πρόσφατες αποκαλύψεις της Guardian και του OCCRP για την παραρχή τέτοιων υπηρεσιών σε άτομα που βρίσκονται σε καταλόγους κυρώσεων από εταιρείες στην Κύπρο, υπογράμμισε πως εγείρονται ερωτήματα κατά πόσο γίνονται οι σωστοί έλεγχοι - ερωτήματα τα οποία θα έπρεπε να απαντούν οι εθνικές αρχές.

«Οι αρχές θα έπρεπε να εποπτεύουν» την κατάσταση, σημείωσε η κ. Μαρτίνι, υπογραμμίζοντας ότι «δεν μπορούμε να αφήσουμε την εφαρμογή στον ιδιωτικό τομέα - θα πρέπει να είναι μέρος του ρόλου της Πολιτείας να εξασφαλίζει πως οι κυρώσεις εφαρμόζονται».

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ ΓΙΩΡΓΑΛΛΑ

Reality Show

Με αλληλοκατηγορίες, χαρακτηρισμούς, ανακοινώσεις και αντιδράσεις γράφτηκε άλλο ένα επεισόδιο στο Reality πολιτικής (μπορεί και επιβίωσης) της Κύπρου μετά και τις καταγγελίες του πρώην προέδρου της Επιτροπής Δεοντολογίας και Προστασίας του Αθλητισμού, Ανδρέα Παπακαραλάμπους, προς το πρόσωπο του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας, Νίκου Αναστασιάδη.

Διαβάζοντας τις ανακοινώσεις και τις τοποθετήσεις που είδαν το φως δημοσιότητας τις τελευταίες μέρες διαπίστωσα ότι οι συγκρούσεις που έχουμε κατά καιρούς στην πολιτική σκηνή του τόπου θα μπορούσαν να ήταν ένα επιτυχημένο σενάριο για Reality Show. Προσπαθώ να εντοπίσω τις διαφορές μεταξύ κάποιων πολιτικών ή πρώην αξιωματούχων και τις περσόνες των συγκεκριμένων παικνιδιών

που παρέλασαν κατά καιρούς μέσα από τις τηλεοράσεις μας, αλλά δυσκολεύομαι. Πώς ήταν τότε που τους φώναζε ο «Μεγάλος Αδερφός» στο δωμάτιο επικοινωνίας και ο καθένας έλεγε το μακρύ και το κοντό του, ξεστομίζοντας ένα σωρό κατηγορίες για «συμπτώσεις» τους, με σκοπό να κερδίσουν την ψήφο εμπιστοσύνης του φιλοθεάμονος κοινού; Κάτι τέτοιο μου θύμισε και η κόντρα Παπακαραλάμπους - Αναστασιάδη, αφού για άλλη μια φορά μείναμε στις ατάκες, στα γνωμικά και στους χαρακτηρισμούς, και πολύ φοβάμαι σε καταγγελίες-πυροτεχνήματα.

Από τη μια πλευρά έχουμε τα όσα κατάγγειλε στο podcast «LegalMatters» ο κύριος Παπακαραλάμπους, αναφέροντας αρχικά, «στην ουσία ήθελε να κάνω διαπλοκή», συνεχίζοντας «με πήρε τηλεφώνω, κυρία, να σταματήσω την

υπόθεση Καρμιώτισσας με Απόλλωνα, να μην τις ερευνήσω». Μεταξύ άλλων ο πρώην πρόεδρος της Επιτροπής Δεοντολογίας και Προστασίας του Αθλητισμού ανέφερε ότι σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε με τον κύριο Αναστασιάδη που είχε, «Αστε αυτά τα πράγματα, μου λέει, ασχοληθείτε με κάτι άλλο. Έχουμε τόσα πολλά. Αυτά είναι φιλικό αγώνες».

Πολύ εύστοχα ο παρουσιαστής της εκπομπής μετά την ατάκα για διαπλοκή λέει «Περίμενε, τούτο είναι σοβαρό» και όντως είναι. Από τη στιγμή που υπάρχει δημόσια καταγγελία για παρέμβαση του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας σε έρευνα για αγώνα που ενδεχομένως υπήρχε στοιχειοματική δραστηριότητα τότε αυτό θα πρέπει να διερευνηθεί ώστε να διαφανεί αν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα όσα αναφέρει ο κύριος

Παπακαραλάμπους για ένα θέμα τόσο σοβαρό.

Από την άλλη έχουμε τα όσα αναφέρει στην πρώτη του ανακοίνωση ο κύριος Αναστασιάδης «εάν τα όσα αναφέρει είναι αληθή, τότε, όφειλε, για λόγους ευθιξίας να παραιτηθεί από το αξίωμα του Προέδρου της Επιτροπής Δεοντολογίας και Προστασίας του Αθλητισμού και να προβεί σε δημόσια καταγγελία». Και όντως μετά που άκουσα τα όσα είπε ο κύριος Παπακαραλάμπους η πρώτη μου απορία ήταν γιατί δεν παραιτήθηκε άμεσα και να καταγγείλει ότι του ζητήθηκε να κάνει διαπλοκή.

Μετά τον πόλεμο των ανακοινώσεων αυτό που προκύπτει για άλλη μια φορά είναι ότι στον βωμό της δημιουργίας εντυπώσεων θυσιάζεται η ουσία. Ετεροχρονισμένες καταγγελίες από άτομο που ήταν μέρος του συστήματος απλώς ρί-

χνουν νερό στον μύλο της αμφισβήτησης και της απαξίωσης του πολιτικού συστήματος. Είναι νωπή στη μνήμη μας, άλλωστε, η έρευνα-φιάσκο που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του κύριου Παπακαραλάμπους με το νεύμα του Λόρια πριν από την εκτέλεση πέναλτι του Μπένσοπ που τελικά δεν προέκυψε κάτι επιπλήσιμο. Στον αντίποδα τα αργά έως καθόλου αντανακλαστικά, όσον πρέπει να διερευνούν τέτοιου είδους καταγγελίες (έστω και καθυστερημένες) που έχουν να κάνουν με πολιτικά πρόσωπα, κλονίζουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας.

Από την υπόθεση όπως εξελίχθηκε μετά τις δημόσιες καταγγελίες γεννιούνται σειρά ερωτημάτων: Γιατί δεν έκανε άμεσα καταγγελία μετά το τηλεφώνημα Αναστασιάδη ο Παπακαραλάμπους; Γιατί δεν παραιτήθηκε τότε; Γιατί αποδέχτηκε

τον διορισμό από ένα άνθρωπο που όπως αναφέρει πέτυχε στην ανηθικότητα, στη διαπλοκή, στην ψευδολογία και στη διαφθορά, τότε δεν ήξερε; Με ποια κριτήρια διορίστηκε ο κύριος Παπακαραλάμπους σε μια τόσο ευεργετική θέση; Ήταν ικανότατος και στην πορεία απέτυχε; Γιατί μετά τις καταγγελίες Παπακαραλάμπους δεν ενεργοποιήθηκε κανείς;

Και επειδή στις ανακοινώσεις είχαμε γνωμικά που μπορεί να μην είναι ευρέως γνωστά: Ανακοίνωση Παπακαραλάμπους: Νίκο, «Μη κίνει τον ανάγυρο».

Εξήγηση: Μην ανακινείς την υπόθεση από την οποία μπορεί να ζημιωθείς. Ανακοίνωση Αναστασιάδη: Πολέμουν ανθρώπους αυτοί εαυτοί. Εξήγηση: Ο εχθρός του ανθρώπου είναι ο ίδιος εαυτός του.

giorgallasa@sppmedia.com

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

«Μέσα στο καλοκαίρι ή αρχές του φθινοπώρου, θα εξαγγείλουμε το εάν θα προχωρήσουμε σε πλατφόρμα ή πολιτικό κόμμα και θα κοινοποιήσουμε το πολιτικό μανιφέστο του σχηματισμού. Πιθανόν, η πρώτη μας εκλογική διαδικασία θα είναι στις επερχόμενες ευρωεκλογές και στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης, με σκοπό να αντιληφθούν οι πολίτες τη γέννηση κάτι πραγματικά καινούργιου, μιας επιλογής διαφορετικής, που ήρθε για να μείνει και να προσφέρει ουσιαστικά στον τόπο και στην κοινωνία» αποκαλύπτει σε συνέντευξη του στην «Κ» ο ευρωβουλευτής Δημήτρης Παπαδάκης. Ο ίδιος ξεκαθαρίζει πως πρόκειται «για ένα Σοσιαλδημοκρατικό Κίνημα ή πλατφόρμα, το οποίο θα βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κινήματα» όπου, όπως λέει, δεν χωράνε οι φασίστες.

—Στην τελευταία μας συνέντευξη εκτιμούσατε πως το δύσκολο για τον Νίκο Χριστοδουλίδη δεν είναι η εκλογή του, αλλά η επόμενη μέρα. Ως πολιτικό πρόσωπο που τον στηρίζατε προεκλογικά, πώς βλέπετε τις μέχρι τώρα κινήσεις του;

—Έχουν περάσει τρεις μόλις μήνες από την ανάληψη των καθηκόντων του, ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Θα ήταν δίκαιο να κρίνω ή να προδικάσω την πορεία του ή το πώς αντεπεξέρχεται στις δυσκολίες της επόμενης μέρας. Η κατάσταση είναι δύσκολη, υπάρχουν πολλά ανοικτά μέτωπα, χρειάζεται διαχείριση και ιεράρχηση προτεραιοτήτων. Τα μέχρι στιγμής δείγματα γραφής δείχνουν την επιθυμία και την πρόθεση να προβεί σε ουσιαστικές αλλαγές σε ορισμένα ζητήματα, ενώ σε άλλα, δεν έχουμε δει μέχρι στιγμής να γίνονται τομές. Έρχονται μεγαλύτερες προκλήσεις και θα αναμένουμε να δούμε τις κινήσεις του Προέδρου και της κυβέρνησης συνολικά.

—Υποστηρίζατε πως η στήριξη που είχε από τους πολίτες όλων των κομματικών χώρων του έδινε την ευχέρεια να κινηθεί πέραν των κομματικών σκοπιμοτήτων και στεγανών. Με δεδομένο και το παρασκήνιο που εκτυλίχθηκε στη σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου πιστεύετε πως ξεπέρασε τα κομματικά στεγανά ή είναι δέσμιος των κομμάτων που τον στηρίζαν;

—Πράγματι, το κοινωνικό ρεύμα ήταν αυτό που εξέλεξε τον Νίκο Χριστοδουλίδη και γι' αυτό θεωρώ ότι δεν είναι δέσμιος των κομματικών στεγανών και των κομμάτων που τον υποστήριξαν και ασφαλώς ούτε των στεγανών του κόμματος, από το οποίο προέρχεται. Ωστόσο, ο τρόπος διορισμού του Υπουργικού Συμβουλίου και το αλιβερίσι, το οποίο πληροφορηθήκαμε από τα ΜΜΕ, επισκίασε τόσο τη δυναμική

Δεν θέλουμε να δημιουργηθεί ένα προσωποπαγές κόμμα/κίνημα/πλατφόρμα, όπου πρωτεύοντα ρόλο θα έχει ο παραγοντισμός. Προσδοκούμε να εμπλέξουμε νέους ανθρώπους σε ιδέες, σε αντιλήψεις, αλλά και ηλικιακά. Προσδοκούμε να εμπλέξουμε περισσότερες νέες γυναίκες, λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο ευρωβουλευτής Δημήτρης Παπαδάκης.

Πάμε για μία νέα σοσιαλδημοκρατική πλατφόρμα

Πολύ πιθανόν η πρώτη εκλογική μάχη να δοθεί στις ευρωεκλογές και τις δημοτικές, λέει ο ευρωβουλευτής Δημήτρης Παπαδάκης

όσο και την ουσία του κοινωνικού ρεύματος, αλλά και τα όποια θετικά στοιχεία από τον διορισμό του Υπουργικού. Πρόκειται για ένα Υπουργικό Συμβούλιο με περισσότερες γυναίκες, απ' ό,τι το προηγούμενο και με αρκετά νέα πρόσωπα, με γνώση και όρεξη για δουλειά. Θα κριθεί έκαστος από το έργο του. Αν όμως όλα όσα είδαν το φως της δημοσιότητας είναι αληθή, φαίνεται ότι ο Πρόεδρος δεν κατάφερε να ξεφύγει από αυτά που απαξιώνουν οι πολίτες, οι οποίοι αναμένουν νέες λογικές με άλλο ήθος.

—Ένα από τα κύρια ζητήματα που απασχολούν και σήμερα την Κυπριακή Δημοκρατία είναι το ζήτημα της ρωσικής επιρροής. Έχουμε δει Κύπριους επαγγελματίες να βρίσκονται στη λίστα των κυρώσεων των ΗΠΑ και τον Ηνωμένο Βασίλειο. Να αναμένουμε οποιαδήποτε περαιτέρω κίνηση από πλευράς της Ε.Ε.;

—Να αναμένουμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα ακολουθήσει τις ΗΠΑ και το Η.Β. και αυτό το λέω στηρίζομενος στη μέχρι σήμερα

πορεία των κυρώσεων. Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε ότι, δυστυχώς, η Ε.Ε. δεν έχει πλήρη αυτονομία σε σχέση με τις κυρώσεις που συνδέονται με τη Ρωσία. Δεν υπάρχει πεφωτισμένη και ισχυρή ηγεσία της Ε.Ε. ώστε να ακολουθήσει σε αυτό το ζήτημα, μια ανεξάρτητη και αυτόνομη πορεία και έτσι καταλήγει να ακολουθεί τις κυρώσεις των ΗΠΑ. Είναι όμως και η στιγμή να δούμε και εμείς ως Κύπρος τον εαυτό μας στον καθρέφτη και να μετρήσουμε τα λάθη μας. Από την άλλη, σε καμία περίπτωση

δεν πρέπει να ποινικοποιείται ή να δαιμονοποιείται η νόμιμη παροχή υπηρεσιών. Εδώ θα πρέπει να υπάρχει διαβούλευση, ώστε να υπάρχει συμμόρφωση, αλλά ταυτόχρονα να αποφευχθεί ένα νέο πλήγμα στην οικονομία, το οποίο θα οδηγήσει στην ανεργία πολλούς συμπατριώτες μας.

—Έχετε πει πως βρίσκεστε σε συζητήσεις για τη δημιουργία μιας νέας πολιτικής πλατφόρμας. Σε ποιο στάδιο βρίσκεται όλο αυτό;

—Η δημιουργία κινήματος ή

πλατφόρμας δεν είναι εύκολη ή επιπόλαιη υπόθεση. Ιδιαίτερα όταν η φιλοδοξία και ο σκοπός είναι να δημιουργηθεί κάτι πραγματικά καινούργιο, το οποίο θα αντέξει σε βάθος χρόνου και θα εκφράζει έμπρακτα την ιδεολογία της Σοσιαλδημοκρατίας, με συγκεκριμένες υλοποιήσιμες προτάσεις και θέσεις, που θα έχουν απήχηση στην κοινωνία. Άρα αντιλαμβάνεστε ότι χρειάζεται ο απαραίτητος χρόνος συζητήσεων και διαβουλεύσεων με τους πολίτες, ώστε να καταλήξουμε στον τελικό στόχο. Να γεννηθεί η νέα αυτή πλατφόρμα ή Κίνημα μέσα από την ίδια την κοινωνία. Ήδη βρισκόμαστε στο δεύτερο στάδιο, όπου πραγματοποιούνται επαφές, συζητήσεις και συζητήσεις με πολίτες, οι οποίοι θεωρούν ότι ο τόπος μας χρειάζεται μια πολιτική δύναμη, μια φωνή η οποία θα αντανακλά τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας, όχι με αναχρονιστικές πρακτικές, κορεσμένες προτάσεις, παλαιωμένες θέσεις και πολυφορεμένα συνθήματα. Ένα Κίνημα που πάνω απ' όλα θα είναι ωφέλιμο για τον τόπο. Αφού ολοκληρωθεί και αυτό το στάδιο, θα συζητήσουμε στη βάση όλων όσων εισπράξαμε και θα εισπράξαμε από την κοινωνία, για να καταλήξουμε στη μορφή αυτού του νέου σχηματισμού.

Η ΕΔΕΚ έχει περάσει πλέον στο περιθώριο και στην απαξίωση

—Δεδομένου ότι είχατε πει πως θα εξαντλήσετε όλα τα περιθώρια με την ΕΔΕΚ, να υποθέσουμε πως η νέα πλατφόρμα θα στεγάζει τους αντιφρονούντες της ΕΔΕΚ;

—Τα περιθώρια με την ΕΔΕΚ και οι προσπάθειές μας έχουν εξαντληθεί και μάλιστα έχει αναλωθεί περισσότερος χρόνος και προσπάθεια, από όσο θα έπρεπε. Μετά την πραγματοποίηση μιας μεγάλης συγκέντρωσης στη Λευκωσία το περασμένο καλοκαίρι, όπου εκφράστηκε η λαϊκή απαίτηση να γίνει ένα δημοκρατικό συνέδριο στην ΕΔΕΚ, η παρουσία «ηγεσία» απάντησε ότι όσες υπογραφές και να μαζευτούν δεν πρόκειται να προχωρήσει σε συνέδριο, αφού θεωρεί τις παρόνομες διαδικασίες της, «νόμιμο συνέδριο». Δυστυχώς, με τους χειρισμούς της «ηγεσίας» του κόμματος, η ΕΔΕΚ έχει πλέον περάσει στο περιθώριο και στην απαξίωση στη συνείδηση των πολιτών και αυτή η κατάσταση δεν αρμόζει στην περήφανη ιστορία της. Η ζωή προχωρά και οφείλουμε να είμαστε ρεαλιστές. Η κοινωνία έχει απαιτήσεις, υπάρχουν προβλήματα και χρειάζονται λύσεις. Ο χώρος της Σοσιαλδημοκρατίας είναι ακάλυπτος εδώ και πολύ καιρό και χρειάζεται ένας νέος σχηματισμός που

“

Ο χώρος της Σοσιαλδημοκρατίας είναι ακάλυπτος εδώ και πολύ καιρό και χρειάζεται ένας νέος σχηματισμός που να εκφράζει θέσεις, που οι άλλοι δεν τολμούν.

να εκφράζει θέσεις, που οι άλλοι δεν τολμούν. Ένας χώρος, που θα είναι πραγματικά απέναντι στη διαπλοκή και τη διαφθορά, με ουσιαστικές προτάσεις κοινωνικής πολιτικής, όπως για παράδειγμα η θεσμοθέτηση της ΑΤΑ για όλους τους εργαζομένους, σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, και σε περίοδο οικονομικής ισχνότητας, αυτή να καταβάλλεται σε όλους, αλλά αντιστρόφως ανάλογα των εισοδημάτων τους και κλιμακωτά. Αλίμονο, αν η νέα πλατφόρμα ή το νέο Κίνημα, φιλοδοξεί να στεγάσει μόνο τους αντιφρονούντες ή τους αποχωρηστές από την ΕΔΕΚ. Ξεκαθαρίζουμε ότι δεν θα ιδρύσουμε

ούτε μία αντι-ΕΔΕΚ, ούτε μία νέα ΕΔΕΚ. Το νέο Κίνημα ή πλατφόρμα δεν θα ετεροκαθορίζεται από τη θέση του σε σχέση με την ΕΔΕΚ, αλλά θα αυτοκαθορίζεται από τις θέσεις του, την πολιτική που εκφράζει και τη γέννησή του μέσα από την ανάγκη της κοινωνίας για πραγματική αντιπροσώπευση.

—Πού θα ανήκει ιδεολογικά; Θα κληθεί να στεγάσει εκείνη την ομάδα των πολιτών που ψήφισαν τον Νίκο Χριστοδουλίδη και δεν ανήκουν στα κόμματα του Κέντρου ή εκείνους που στηρίζαν τον Ανδρέα Μαυρογιάννη και δεν ανήκουν στο ΑΚΕΛ;

—Είναι ξεκάθαρο ότι μιλάμε για ένα Σοσιαλδημοκρατικό Κίνημα ή πλατφόρμα, που θα βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κινήματα και σε συνεχή αλληλεπίδραση με την κοινωνία. Σαφώς, θα αγκαλιάζει όλους τους πολίτες, οι οποίοι θα αισθάνονται ότι οι προτάσεις και οι παρεμβάσεις του νέου σχηματισμού, τους εκφράζουν, ανεξαρτήτως των κόμματος που ψήφισαν στο παρελθόν ή ποιον ψήφισαν για Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Σ' αυτό το Κίνημα, οι μόνιμοι που δεν χωράνε είναι οι φασίστες, που επικαλούνται ή ονειρεύονται τα ανοικτά παράθυρα της Χούντας

“

Σ' αυτό το Κίνημα οι μόνιμοι που δεν χωράνε είναι οι φασίστες και οι αυτοαποκαλούμενοι δημοκράτες, που στην πολιτική πρακτική τους συμπεριφέρονται ως φασίστες.

και οι αυτοαποκαλούμενοι δημοκράτες, που στην πολιτική πρακτική τους συμπεριφέρονται ως φασίστες.

—Ποια πολιτικά πρόσωπα βρισκονται στο πλευρό σας;

—Οι συζητήσεις κινούνται σε έναν σχηματισμό, που γεννιέται από την ανάγκη της ίδιας της κοινωνίας. Αυτός ο χαρακτήρας είναι που τον ξεχωρίζει και στόχος είναι ακριβώς να αποφευχθεί η εστίαση στο ένα δέντρο. Το δάσος είναι η κοινωνία, αυτό είναι που μας ενδιαφέρει. Δεν θέλουμε να δημιουργηθεί ένα προσωποπαγές κόμμα/κίνημα/πλατφόρμα, όπου πρωτεύοντα ρόλο θα έχει ο παραγοντισμός.

Προσδοκούμε να εμπλέξουμε νέους ανθρώπους σε ιδέες, σε αντιλήψεις, αλλά και ηλικιακά. Προσδοκούμε να εμπλέξουμε περισσότερες νέες γυναίκες. Η κοινωνία μας έχει πληθώρα ικανών γυναικών με οξυδερκεια, με καινοτόμες ιδέες, με αξιοθαύμαστες ικανότητες, που όμως τα κοινωνικά στερεότυπα και το «αφιλόξενο» κομματικό σύστημα τις έχουν οδηγήσει στο περιθώριο. Θέλουμε να εμπλέξουμε όλους αυτούς τους συμπολίτες μας, μέσα από μια διαδικασία αλληλεπίδρασης, ώστε να προσφέρουμε μια επιλογή που θα είναι η καλύτερη δυνατή για τον τόπο μας. Αυτή η προσπάθεια που γεννάται κατ' απαίτηση της κοινωνίας, έχει πολλούς συνοδοιπόρους, που προέρχονται από τον χώρο της ΕΔΕΚ, στελέχη πρώτης και δεύτερης γραμμής, στελέχη από άλλους πολιτικούς χώρους, αλλά και από ενεργούς πλην ανέντακτους πολίτες.

—Με δεδομένο ότι εσείς έχετε αναλάβει τις πρωτοβουλίες, να υποθέσουμε πως θα ηγηθείτε και του εγχειρήματος;

—Να μην υποθέσετε τίποτα! Είναι πολύ νωρίς για οποιοδήποτε τέτοιες συζητήσεις και σκέψεις. Ο καθένας θα λάβει τις αποφάσεις του εν καιρώ. Δεν είναι ένα κόμμα ή μια κίνηση ή πλατφόρμα του Πα-

παδάκη, δεν ανήκει σε μένα, ούτε σε κάποιον άλλο. Δεν θα ιδρυθεί, ούτε θα δημιουργηθεί ένας σχηματισμός για να ικανοποιήσει τα καπιτλιστικά ή τις επιδιώξεις οποιουδήποτε. Σκοπός είναι να δημιουργηθεί ένας γνήσιος, ένας αυθεντικός Σοσιαλδημοκρατικός πολιτικός σχηματισμός, με προτάσεις και θέσεις από την κοινωνία για την κοινωνία. Ξεκαθαρίζω ότι η αναφορά σε ηγετικές θέσεις δεν συνιστά την ουσία αυτού του εγχειρήματος.

—Υπάρχει κεντροδιάγραμμα για το πώς θα κινήσετε; Πότε υπολογίζετε να εξαγγείλετε το πολιτικό μανιφέστο; Θα είναι η πρώτη σας πολιτική δοκιμή οι ευρωεκλογές;

—Μέσα στο καλοκαίρι ή αρχές του φθινοπώρου, θα εξαγγείλουμε το εάν θα προχωρήσουμε σε πλατφόρμα ή πολιτικό κόμμα και θα κοινοποιήσουμε το πολιτικό μανιφέστο του σχηματισμού. Πιθανόν, η πρώτη μας εκλογική διαδικασία θα είναι στις επερχόμενες ευρωεκλογές και στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης, με σκοπό να αντιληφθούν οι πολίτες τη γέννηση κάτι πραγματικά καινούργιου, μιας επιλογής διαφορετικής, που ήλθε για να μείνει και να προσφέρει ουσιαστικά στον τόπο και στην κοινωνία.

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Με την απόρριψη της προσφυγής του Δήμου Αγλαντζιάς από το Ανώτατο Δικαστήριο κερδήθηκε μία «μάχη» και όχι ο «πόλεμος» για την εφαρμογή του νέου χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι δυσκολίες και οι κίνδυνοι που καραδοκούν, με την απειλή να τορπίλισουν την όλη προσπάθεια, εντοπίζονται πίσω από τις γραμμές ενός ψηφίσματος, που εν είδει μανιφέστου προς αποδέκτες πάσας κατεύθυνσης (τοπικές αρχές, κόμματα και πολίτες), εγκρίθηκε από όσους συμμετείχαν την Παρασκευή 28 Απριλίου σε ένα συνέδριο που διοργάνωσε ο Δήμος Έγκωμης, με τον τίτλο «Κτίζοντας τη νέα Τοπική Αυτοδιοίκηση της Κύπρου», και με παρόντες, μεταξύ άλλων, τον υπουργό Εσωτερικών, την Ένωση Δήμων, την Ένωση Κοινοτήτων, την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας, λειτουργούς του υπουργείου Εσωτερικών και ακαδημαϊκούς.

Σύμφωνα με το κύριο μέρος του ψηφίσματος, το συνέδριο: 1) Καλεί σε εντατικοποίηση των προσπαθειών όλων των εμπλεκόμενων φορέων, μέσα από αυστηρό προγραμματισμό, για τη σωστή υλοποίηση όλων των εκ των νόμων προβλεπόμενων υποχρεώσεων των Συμ-

Κωνσταντίνος Ιωάννου: Πισωγυρίσματα ενδέχεται να δυναμιτίσουν την όλη προσπάθεια, κάτι βεβαίως που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο και στους ίδιους τους πολίτες.

βουλίων Κοινών Υποθέσεων. 2) Επισημαίνει ότι οποιαδήποτε ολιγωρία ή αναβλητικότητα, θα έχει πολύ αρνητικές συνέπειες στο να κερδηθεί το στοίχημα της μεταρρύθμισης, που είναι η προσφορά ποιοτικότερων υπηρεσιών στους δημότες, με πιο χαμηλό τιμολόγιο. 3) Προτρέπει τη Βουλή, που θα κληθεί εντός των ημερών να προβεί σε ψήφιση τροποποιητικών ρυθμίσεων, να μην αλλοιώσει την ήδη ψηφισθείσα κεντρική φιλοσοφία της μεταρρύθμισης αλλά να ρυθμίσει θέματα που άπτονται της καλύτερης λειτουργικότητας των νέων δήμων που θα δημιουργηθούν. 4) Ζητά από τους πολίτες να στηρίξουν τη μεταρρύθμιση, γιατί η δική τους αποδοχή και θετική ανταπόκριση είναι καθοριστικής σημασίας για επιτυχή λειτουργία του νέου δήμων και δημοτικών διαμερισμάτων.

Τα πιο πάνω υποδηλώνουν κάποιες ανησυχίες, την ίδια ώρα που υπάρχουν δήμοι, που λόγω της άρνησης συγκεκριμένων κοινοτήτων να συνεργαστούν, έχουν μείνει αρκετά πίσω στην προετοιμασία για τις συνενώσεις από τον ερχόμενο Ιούνιο, που θα διεξαχθούν οι εκλογές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μαζί με τις ευρωεκλογές. Επίσης ασκούνται πιέσεις από συγκεκριμένες τοπικές αρχές ή κοινωνίες, για αλλαγή του χάρτη των συνενώσεων ή για άλλες σημαντικές

αλλαγές που θα άλλαζαν ριζικά τη Μεταρρύθμιση. Αυτές οι φωνές, εκτός από την κυβέρνηση που είναι κάθεται αρνητική, φτάνουν και στα αφτιά των βουλευτών και των κοινοτικών ηγεσιών, ζητώντας τους να προτείνουν ή να προωθήσουν στη Βουλή τις επιθυμητές αλλαγές.

Τα πισωγυρίσματα

Σε δηλώσεις του στην «Κ» ο υπουργός Εσωτερικών Κωνσταντίνος Ιωάννου αναφέρθηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις τοπικών αρχών, όπου υπάρχει αρνητικότητα για συνεργασία. «Να επαναλάβω όμως ότι δεν έχουμε καμία πρόθεση να προβούμε σε αλλαγές στη φιλοσοφία της μεταρρύθμισης. Πισωγυρίσματα ενδέχεται να δυναμιτίσουν την όλη προσπάθεια, κάτι βεβαίως που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο και στους ίδιους τους πολίτες. Οποιαδήποτε προβλήματα υπάρχουν θα τα δούμε στην εφαρμογή της νέας τάξης πραγμάτων. Άλλωστε αν δεν αξιολογήσεις τα αποτελέσματα, δεν μπορείς να διακρίνεις την επιτυχία από την αποτυχία», τόνισε για το θέμα. Από την πλευρά του, ο πρόεδρος της Επιτροπής Εσωτερικών της Βουλής και βουλευτής του ΑΚΕΛ Άριστος Δαμιανού ανέφερε στην «Κ» ότι «είναι αλήθεια πως σε μερικές περιπτώσεις υπάρχουν ενστάσεις στην εφαρμογή της μεταρρύθμισης,

Διακυβεύονται οι εκλογές;

Σε ένα σενάριο μη ολοκλήρωσης της εφαρμογής της μεταρρύθμισης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση τίθεται και το ερώτημα της αναβολής των τοπικών εκλογών τον ερχόμενο Ιούνιο, παρά τις προετοιμασίες που ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη, τόσο από πλευράς κοινοτικών μηχανισμών, όσο και της Υπηρεσίας Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών. «Το χρονοδιάγραμμα για τη διεξαγωγή των εκλογών είναι συγκεκριμένο και δεν μας επιτρέπεται να παρεκκλίνουμε από αυτό. Οι προσπάθειές μας στρέφονται προς την έγκαιρη ολοκλήρωση όλων των απαραίτητων ενεργειών, πριν από τη διεξαγωγή των επόμενων εκλογών εντός Ιουνίου 2024», σχολιάζει ο κ. Ιωάννου. «Η μη διεξαγωγή των εκλογών δεν είναι επιλογή. Όσοι έχουν την ευθύνη υλοποίησης, προεξάρχοντος του Υπουργείου Εσωτερικών, οφείλουν να εφαρμόσουν τις τρεις νομοθεσίες που συνθέτουν τη μεταρρύθμιση για να οδηγηθούμε στις εκλογές του Ιουνίου 2024» απαντά για το ζήτημα ο κ. Δαμιανού. «Επειδή κατά καιρούς λέγονται και γράφονται διάφορα, ήταν επιλογή της κυπριακής Πολιτείας η ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών τοπικής αυτοδιοίκησης με τις ευρωεκλογές. Επομένως το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Απαιτείται σκληρή δουλειά και αποφασιστικότητα. Εμείς, ως Επιτροπή Εσωτερικών, κάναμε και θα κάνουμε ό, τι περνά από το χέρι μας, είτε βελτιώνοντας και συμπληρώνοντας νομοθεσίες, είτε ασκώντας κοινοβουλευτικό έλεγχο. Αν' εκεί και πέρα η ευθύνη υλοποίησης ανήκει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και στο Υπουργείο Εσωτερικών» προσθέτει.

οι οποίες εκφράζονται με διάφορους τρόπους και προκαλούν προστριβές και καθυστερήσεις. Αντλώντας από τις εμπειρίες των προηγούμενων καταστροφικών εκτίμησις, κατά τον Ιώσφο Μοισιόδοκα, και παρ' όλες τις διαφωνίες του με τη διδασκαλία των αρχαίων τον καιρό του, «το σκοπιμώτατο τέλος της αναγνώσεως είναι κυρίως η κατάληψις της ελληνικής» – εκτίμησις που επιφώνησε την υπερβολικά προσοχή στη γραμματική και στο συντακτικό που χαρακτηρίζει από τότε τη διδασκαλία των αρχαίων στη χώρα μας. Αντίθετα, η απόφαση του Πρίνστον θεωρεί την «κατάληψιν της ελληνικής» ως μέσο για την κατανόηση

Υπάρχουν δήμοι, που λόγω άρνησης συγκεκριμένων κοινοτήτων να συνεργαστούν, έχουν μείνει αρκετά πίσω στην προετοιμασία για τις συνενώσεις. Επίσης, ασκούνται πιέσεις από τοπικές αρχές ή κοινωνίες, για αλλαγές που θα άλλαζαν ριζικά τη Μεταρρύθμιση.

που υπάρχουν και θα υπάρχουν και μετά τη μεταρρύθμιση».

Οι εκκρεμότητες

Πού όμως έχει σκαλώσει μέχρι σήμερα η προετοιμασία ώστε, παρά τις διαβεβαιώσεις από κυβερνητικούς πύλους, συνεχίζει να πλανάται στη δημόσια σφαίρα το ερώτημα της υλοποίησης εντός χρονοδιαγραμμάτων ενός δύσκολου και περίπλοκου έργου; «Προβλήματα, αλλά και προκλήσεις, προκύπτουν καθημερινά. Με τη συνεργασία όμως όλων και τη θετική προσέγγιση, βρίσκονται κοινά αποδεκτές λύσεις. Όσο προχωρούμε πιο κοντά στην εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου, τα ζητήματα που χειρίζεται το Υπουργείο λαμβάνουν πιο πρακτικές φύσας χαρακτήρα», απαντά η Βουλή. «Επειδή κατά καιρούς λέγονται και γράφονται διάφορα, ήταν επιλογή της κυπριακής Πολιτείας η ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών τοπικής αυτοδιοίκησης με τις ευρωεκλογές. Επομένως το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω. Απαιτείται σκληρή δουλειά και αποφασιστικότητα. Εμείς, ως Επιτροπή Εσωτερικών, κάναμε και θα κάνουμε ό, τι περνά από το χέρι μας, είτε βελτιώνοντας και συμπληρώνοντας νομοθεσίες, είτε ασκώντας κοινοβουλευτικό έλεγχο. Αν' εκεί και πέρα η ευθύνη υλοποίησης ανήκει στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και στο Υπουργείο Εσωτερικών» προσθέτει.

ριληπτική και αφετέρου θα αφαιρούσε τα όποια προσκόμματα ή προκλήματα. Διότι υπάρχουν και τέτοια, ιδιαίτερα εκεί που αφαιρούνται ακόμα χωρίς για τελικά στοιχεία όπου για ένα χρόνο τοπικοί άρχοντες έριξαν για μια προσωρινά κάρτα στην Ελεύθερη Αμμόχωστο είναι ενδεικτικό των δυσκολιών

να τα τεθεί στην Ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων για συζήτηση και ψήφιση, κατά την επόμενη συνεδρία της», εξηγεί.

«Δεν θα έλεγα ότι είναι κατ' ανάγκη θέμα περιπλοκότητας αλλά παρασκευαστικών ενεργειών σε διάφορα επίπεδα που πρέπει να γίνουν. Η φιλοσοφία της μεταρρύθμισης περιλάμβανε την ενοποίηση και μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων και τη δημιουργία νέων δομών. Εξ αντικειμένου αυτό απαιτεί σύνθετες ενέργειες και –ενίοτε– προκαλεί αντιδράσεις» απαντά στο ίδιο ερώτημα ο Άριστος Δαμιανού. «Η μεταβατική περίοδος έχει καταδείξει ότι οι νόμοι χρειάζονται κάποιες επί μέρους συμπληρώσεις για βελτίωση της λειτουργικότητας. Παράλληλα, επειδή πλειοψηφικά η Βουλή προέβη σε κάποιες ρυθμίσεις της τελευταίας στιγμής που δεν ήταν ολοκληρωμένες, απαιτείται συμπλήρωση. Είμαστε σε διάλογο με τον υπουργό Εσωτερικών και αναμένουμε τις επόμενες λίγες μέρες να κατατεθούν οι σχετικές προτάσεις του Υπουργείου στη Βουλή. Ήδη έχουμε προγραμματίσει έναρξη της συζήτησης για τις 18 Μαΐου. Έχω ισχυρή άποψη ότι πρέπει να ολοκληρώσουμε μέχρι τον

Άριστος Δαμιανού: Αν περνούσε η θέση που ως ΑΚΕΛ είχαμε εκφράσει για διεξαγωγή τοπικών δημοψηφισμάτων, αφενός η διαδικασία θα ήταν πιο συμπεριληπτική και αφετέρου θα αφαιρούσε τα όποια προσκόμματα ή προκλήματα.

Ιούλιο. Δεν είναι σωστό, αν θέλουμε να σεβόμαστε τα δημοκρατικά θέματα, να κάνουμε αλλαγές σε εκλογικούς νόμους μερικούς μήνες πριν από τις εκλογές. Άρα, η Επιτροπή Εσωτερικών –εφόσον κατατεθούν τα τροποποιητικά νομοσχέδια– θα προχωρήσει τάχιστα» αναφέρει.

Η γενική εικόνα

Εν κατακλείδι, έχει τη δυνατότητα το κράτος και η υφιστάμενη τοπική αυτοδιοίκηση να φέρουν εις πέρας μέχρι τον Ιούνιο του 2024 την υλοποίηση της εφαρμογής της μεταρρύθμισης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση; «Οι μηχανές του Υπ. Εσωτερικών κινούνται με γοργούς ρυθμούς, με στόχο να επιτευχθεί η μεταρρύθμιση. Μέχρι στιγμής, και στη βάση της ενήμερης τους του τυχάνου, προχωρούμε στις ράγες των χρονοδιαγραμμάτων του οδικού χάρτη, και αυτό παρά τα όποια προβλήματα ή προκλήσεις ανακύπτουν» τονίζει ο υπουργός Εσωτερικών. «Εκτιμώ ότι είναι εφικτό. Στην Επιτροπή Εσωτερικών έχουμε θέσει σταθμούς ελέγχου σε τακτά διαστήματα. Καλείται το Υπουργείο Εσωτερικών, η Ένωση Δήμων και η Ένωση Κοινοτήτων όπου λαμβάνουμε ενημέρωση για την πορεία υλοποίησης της μεταρρύθμισης. Η γενική εικόνα είναι καλή», απαντά από τη σκοπιά του ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών και αναμέ-

Ο άρτος των αρχαίων και τα «πίτυρα» της γραμματικής

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΝΕΧΑΜΑ

Μεγάλη αναστάτωση προκάλεσε στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και στην Ελλάδα, η πρόσφατη απόφαση του Τμήματος Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Πρίνστον να μην απαιτεί πια τη γνώση των αρχαίων γλωσσών από τους πτυχιούχους του. Και στις δύο χώρες, η απόφαση χαρακτηρίστηκε ως «εξοστρακισμός» ή «κατάργηση» των αρχαίων ελληνικών στο νόημα της πολιτικής ορθότητας, της καταπολέμησης του «δομικού ρατσισμού» και της προσέλευσης μαύρων ή ισπανόφωνων φοιτητών, τα ενδιαφέροντα –ή, υπονοείται, οι ικανότητες– των οποίων δεν περιλαμβάνουν την εκμάθηση της γλώσσας. Και συνδύαστηκε με τις περιβόητες απόψεις του Νταν-ελ Παντίγια Περάλα, μέλους του ίδιου Τμήματος, κατά τον οποίο ο ρατσισμός, η δουλεία, η φυλετική επιστήμη και η αποικιοκρατία έχουν τις ρίζες τους

στην αρχαιότητα και επιζούν μέσω της εξιδανικευμένης εικόνας της αρχαιότητας που αναπαράγουν οι Κλασικές Σπουδές. Η συσχέτιση αυτή είναι εντελώς αβάσιμη. Τα αρχαία δεν καταργούνται για λόγους πολιτικής ορθότητας. Γίνονται προαιρετικά –και μόνο για φοιτητές που δεν προτίθενται να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο– απλώς και μόνο επειδή η αμερικανική δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει ουσιαστικά εγκαταλείψει τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών. Ελάχιστοι φοιτητές –όχι μόνο μαύροι ή ισπανόφωνοι– έχουν την κατάλληλη προετοιμασία και, τρομαγμένοι από την προοπτική της υποχρεωτικής εκμάθησης της γλώσσας, στρέφονται προς άλλα πεδία, και οι πτυχιούχοι Κλασικών Σπουδών έχουν μειωθεί απελπιστικά.

Η απόφαση του Τμήματος, που καθιστά τη μελέτη του αρχαίου πολιτισμού προσιτή σε περισσότερους φοιτητές, αποσκοπεί όχι στον αφα-

ρισμό αλλά στην αναζωογόνηση των Κλασικών Σπουδών. Πράγματι, οι πτυχιούχοι του Τμήματος, μεταξύ έξι και εννέα τα τελευταία χρόνια, ήταν περίπου δεκατρείς. Και αν ίσως είναι ακόμα νωρίς για τελικά συμπεράσματα, μια άλλη εξέλιξη δικαιολογεί την αισιόδοξη αυτή αξιολόγηση – με ιδιαίτερη σημασία για τα καθ' ημάς. Αυτό, γιατί η κλασική εκπαίδευση στην Ελλάδα, από τον 18ο αιώνα έως σήμερα, στηρίζεται στην καταστροφική εκτίμησις ότι, κατά τον Ιώσφο Μοισιόδοκα, και παρ' όλες τις διαφωνίες του με τη διδασκαλία των αρχαίων τον καιρό του, «το σκοπιμώτατο τέλος της αναγνώσεως είναι κυρίως η κατάληψις της ελληνικής» – εκτίμησις που επιφώνησε την υπερβολικά προσοχή στη γραμματική και στο συντακτικό που χαρακτηρίζει από τότε τη διδασκαλία των αρχαίων στη χώρα μας. Αντίθετα, η απόφαση του Πρίνστον θεωρεί την «κατάληψιν της ελληνικής» ως μέσο για την κατανόηση

και αξιολόγηση των επιτευγμάτων και των ατελειών του αρχαίου πολιτισμού. Και εφ' όσον η επαφή με τα αρχαία κείμενα σε μεταφράσεις είναι πολύ ευκολότερη από την ανάγνωση των πρωτοτύπων, θα περίμενε κανείς ότι λιγότεροι φοιτητές θα μάθαιναν αρχαία αν δεν ήταν υποχρεωτικά. Αυτό που συνέβη, όμως, ήταν ακριβώς το αντίθετο: Αντί πέντε και εννέα, όπως τα προηγούμενα δύο χρόνια, δεκατρείς φοιτητές εγγράφηκαν στα αρχαία, ενώ στα λατινικά, από εννέα και δώδεκα αντίστοιχα, ανέβηκαν στους είκοσι!

Ίσως απροσδόκητα αλλά σίγουρα ευπρόσδεκτη, η εξέλιξη αυτή συνεπάγεται ότι η απουσία του «επιπέδου» της γλώσσας ενθαρρύνει περισσότερο φοιτητές να εξοικειωθούν με την αρχαιότητα μέσω μεταφράσεων. Σε αντίθεση με την αμερικανική παροιμία, «Η εξοικείωση τρέφει την περιφρόνηση» («Familiarity breeds contempt»), η εξοικείωση με την αρχαιότητα τόνωσε

το ενδιαφέρον τους, κατέστησε τη μελέτη της πιο ελκυστική και τους έπεισε για τη σημασία της γλώσσας, στην οποία αφοσιώθηκαν εθελοντικά, με επίγνωση της χρησιμότητάς τους. Τελικά, η προαιρετική εκμάθηση των αρχαίων είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση αυτών που τη βρίσκουν αναγκαία. Ο, τι αφορά το αμερικανικό πανεπιστήμιο αφορά, ακόμα περισσότερο, την ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για την οποία τα αρχαία, αν και ο ρόλος τους έχει περιοριστεί, παραμένουν υποχρεωτικά και προκαλούν απέχθεια που αγχίζει τα όρια του μίσους στους μαθητές. Το πρόβλημα ήδη απασχολούσε τους λόγιους του Διαφωτισμού και η απολειστική έμφαση στη γραμματική είχε προκαλέσει την αγανάκτηση του Κοραή: «(Πράγμα παράδοξον, αλλά κατά δυστυχίαν αληθέστατον) περισσότερον ήθελ' ωφελήσεν το γένος σήμερον όστις καίει παρά όστις γράφει γραμματικάς».

Πάνω από 200 χρόνια αργότερα,

τίποτε δεν έχει ουσιαστικά αλλάξει. Τα παράπονα του Κοραή επιζούν αναλλοίωτα στη σημερινή Ελλάδα, όπου, όπως γράφει ένας σύγχρονος μελετητής, «η διδασκαλία των γραμματικών διδάσκει εντελώς ξεκομμένη από την αρχαία ελληνική γλώσσα». Σωστή αρχή της μελέτης της αρχαιότητας είναι μια γενική εισαγωγή στους θεσμούς της και η διδασκαλία, εκ μεταφράσεων, συγγραφέων ικανών να ελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Η γνώση της γλώσσας πρέπει να θεωρηθεί, επίσημα, ως μέσο για την κατανόηση της αρχαιότητας και όχι ως σκοπός που εξηπηρετείται από τη σχολαστική ανάγνωση κατακρευομένων κειμένων μόνο και μόνο για τα παραδείγματα γλωσσικών κανόνων που τυχόν περιέχουν.

Ο κ. Αλέξανδρος Νεχαμάς είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον.

Οι ρυθμίσεις του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου για την προστασία της βιοποικιλότητας και των περιοχών του δικτύου Natura 2000 υπερέχουν των εθνικών ρυθμίσεων των κρατών μελών που αποτυπώνονται στα πολεοδομικά σχέδια.

Πολεοδομική Αρχή VS Περιβαλλοντικής Αρχής

Σκέψεις και προβληματισμοί με αφορμή τον Ακάμα

Του **Α. ΜΕΛΙΣΣΑ**

Στο ερώτημα για το ποιες πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνει μια μελέτη ή ένα σχέδιο για μια δραστηριότητα που θα αναπτυχθεί σε περιοχή Natura η απάντηση είναι πως ο φορέας του έργου παραδίδει στην αρμόδια περιβαλλοντική αρχή τις μελέτες και το σύνολο των πληροφοριών, ιδίως των περιβαλλοντικών, που έχει συλλέξει για την πραγματοποίηση της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης ως τμήμα της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), με ρητή αναφορά στις πηγές από τις οποίες προήλθε η πληροφορία αυτή. Η διαδικασία της δέουσας εκτίμησης, που υλοποιείται μέσα από την εκπόνηση ΕΟΑ και Ειδικής Ορνιθολογικής Μελέτης (ΕΟΜ), αποτελεί την ακόμη ειδικότερη σε σχέση με τη ΜΠΕ εφαρμογή των αρχών της πρόληψης και της προφύλαξης κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η κατ' αρχήν δυνατότητα χωροθέτησης ΑΠΕ εντός και πλησίον των περιοχών του δικτύου Natura 2000 δεν είναι άνευ προϋποθέσεων.

Ένα δεύτερο ερώτημα είναι αν μπορεί μια περιβαλλοντική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση, ή ένα πολεοδομικό σχέδιο να τροποποιηθεί κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της διαβούλευσης. Η διαβούλευση διεξάγεται με βάση ένα πολεοδομικό και περιβαλλοντικό προσχέδιο. Αν δεν μπορούσε να μην τροποποιηθεί, τότε αυτή η δυνατότητα θα καθιστούσε μια προσωρινή φάση που είναι η διαδικασία εκπόνησης ως οριστική δηλαδή θα ματαιώνει μια φάση που δεν έχει τελειώσει ακόμη, και θα την καθιστούσε οριστική.

Επίσης, πώς μπορεί να τηρείται μυστικό ένα σχέδιο ή μια δραστηριότητα που θα αναπτυχθεί κοντά ή μέσα σε Natura; Η Σύμβαση του Άρχους έθεσε τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις, που οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τα κράτη μέλη κατά τη θέσπιση διαδικασιών συμμετοχής του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων. Αρχικά η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων πρέπει να είναι

έγκαιρη (βλ. άρθρο 6 παρ. 4, άρθρο 9) και η ενημέρωσή του κατάλληλη και πλήρης (βλ. άρθρο 6 παρ. 2, 6). Επιπλέον, δεν ορίζονται συγκεκριμένες προθεσμίες για την ολοκλήρωση των διάφορων σταδίων της δημόσιας διαβούλευσης, αλλά αυτές πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι λογικές (βλ. άρθρο 6 παρ. 3, 9 παρ. α), ενώ επιπλέον τα μέσα για την υποβολή των απόψεων του κοινού θα πρέπει να είναι κατάλληλα (βλ. άρθρο 6 παρ. 7, 9 παρ. γ). Τέλος, σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα της διαδικασίας διαβούλευσης με το κοινό θα πρέπει να συνυπολογίζεται κατά τη λήψη της απόφασης (βλ. άρθρο 6 παρ. 8, 9) και το κοινό να ενημερώνεται για την τελική απόφαση, που οπωσδήποτε οφείλει να συνοδεύεται από επαρκή αιτιολογία (βλ. άρθρο 6 παρ. 9).

Η αρχή της συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων συνιστά συνάμα ειδικότερη έκφραση της αρχής της δημοσιότητας, την οποία επιβάλλει η επιταγή της νομικής ασφάλειας που πρέπει να διέπει την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου (ΔΕΕ 415/01, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκ. 21). Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, οι διατάξεις μιας οδηγίας πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή με αναμφισβήτητη δεσμευτική ισχύ, με την απαιτούμενη ιδιαιτερότητα, ακρίβεια και σαφήνεια προκειμένου να πληρωθεί η επιταγή της νομικής ασφάλειας (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της ΔΕΕ 159/99, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 32). Η αρχή της νομικής ασφάλειας επιβάλλει την κατάλληλη δημοσιότητα για τα εθνικά μέτρα που θεσπίζονται για την εφαρμογή μιας κοινοτικής ρυθμίσεως, κατά τρόπο ώστε τα υποκείμενα δικαιούσα οποία αφορούν τα μέτρα αυτά, να είναι σε θέση να γνωρίζουν την έκταση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τους. (βλ. ΔΕΕ 313/99, Mulligan κ.λπ., σκ. 51 και 52).

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασχολήθηκε εκτενώς με το ζήτημα της περιβαλλοντικής διαβούλευσης και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων στην πλέον πρόσφατη υπόθεση ΔΕΕ 280/18, Fla-

usch και λοιποί. Το Δικαστήριο έκρινε πως η ενημέρωση του κοινού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εκ μέρους του αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του συμμετοχής. Όποιοι δεν ενημερώνεται, δεν έχει λόγο να ζητήσει περισσότερες πληροφορίες για το έργο ούτε να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ή να ζητήσει εμπροθέσμως έννομη προστασία

Διαδημοτικές συνεργασίες

Σημαντικό είναι και το ερώτημα αν σε γειτονική ζώνη εκτός Natura μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες τουριστικές που οι επιπτώσεις τους ενδεχομένως να επιρρίπτονται στη Natura; Κατά την άποψή μου, όταν μια δραστηριότητα αναπτύσσεται κοντά ή εφάπτεται

Ο Δήμος που εκπονεί τον πολεοδομικό σχεδιασμό οφείλει κάθε δραστηριότητα που σχεδιάζει να τη σταθμίσει και να εξετάσει εάν επιφέρει κίνδυνο ή επιφέρει προσκόμματα στην ανάπτυξη γενικώς μιας περιοχής ενός άλλου όμορου Δήμου.

στο όριο με ένα Δήμο, τότε πρέπει να τηρείται η διαδημοτική συνεργασία. Αυτού του είδους η συνεργασία υπηρετεί την επιταγή, κανένας σχεδιασμός να μην περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στον χώρο τον οποίο επιδιώκει να ρυθμίσει, στον βαθμό που η διάρθρωση των ζωνών χρήσεων γης και οι λοιποί προβλεπόμενοι όροι ανάπτυξης δραστηριοτήτων θα επιφέρουν επιπτώσεις, οι οποίες δεν περιορίζονται αποκλειστικά και μόνο στον χώρο που οι μονάδες πρόκειται να εγκατασταθούν και να δραστηριοποιηθούν. Ως εκ τούτου, η διαδημοτική συνεργασία εκλαμβάνεται ως μια διαρκής επιδίωξη για τον σεβασμό του σχεδιασμού του όμορου γείτονα, σαν να υφίστατο ένας κοινός και ενιαίος σχεδιασμός.

Η αρχή της διαδημοτικής συνεργασίας κυρίως έχει διττό περιεχόμενο. Ο Δήμος που εκπονεί τον πολεοδομικό σχεδιασμό οφείλει κάθε δραστηριότητα που σχεδιάζει να τη σταθμίσει και να εξετάσει εάν επιφέρει κίνδυνο ή επιφέρει προσκόμματα στην ανάπτυξη γενικώς μιας περιοχής ενός άλλου όμορου Δήμου. Από την άλλη, ο γειτονικός Δήμος που δέχεται τις προσβολές οφείλει να τις αναδείξει και να λάβει όλα εκείνα τα απαραίτητα μέτρα για να τις εμποδίσει. Ο προσδιορισμός του πραγματικού νοήματος της διαδημοτικής συνεργασίας βρίσκεται έρεσμα στη δημοκρατική αρχή και στην απαγόρευση των διακρίσεων κατά τον σχεδιασμό, που οδηγούν αναπόφευκτα σε μειονεκτική θέση τον Δήμο που θίγεται από τον σχεδιασμό του εκπονούντα Δήμου. Η διαδημοτική συνεργασία έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη και την υλοποίηση ενός επενδυτικού σχεδίου υπερτοπικής σημασίας, όπως η αξιοποίηση του παλαιού αεροδρομίου στο Ελληνικό στην Αττική, που επικειρείται να αναπτυχθεί με Σχέδιο Ολοκληρωμένων Ανάπτυξης (Σ.Ο.Α.), σύμφωνα με το ν. 4062/2012 (ΦΕΚ 70 Α') και προϋποθέτει την αμοιβαία συνεργασία τουλάχιστον των Δήμων Ελληνικού – Αργυρούπολης και Αλίμου ή για μικρότερα έργα όπως ένα μια μεγάλη τουριστική δραστηριότητα, ένα πολυκατάστημα, ένας πολυχώρος πολιτισμού ή μια υπεραγορά ή ένα γήπεδο ποδοσφαίρου ή ένα μεγάλο πάρκο.

Το καθοριστικό σημείο για τη χωροθετική και, ως εκ τούτου, σχεδιαστική συσχέτιση των περιοχών των δύο διακριτών Δήμων είναι η ενδεικτική έστω βλάβη μιας περιοχής από τις επικείμενες επιπτώσεις του σχεδιασμού ενός παρακείμενου Δήμου. Η ιδιαίτερη ανάγκη για διαδημοτικό συντονισμό των Ο.Τ.Α. υφίσταται, όταν ο σχεδιασμός του εκπονούντος Δήμου έχει «άμεσες επιπτώσεις ιδιαίτερης σημασίας» (unmittelbare Auswirkung gewichtiger Art) σε οποιαδήποτε περιοχή, εκτός της χωρικής εμβέλειας του Δήμου που σχεδιάζει. Οι «άμεσες επιπτώσεις ιδιαίτερης σημασίας» δεν οδηγούν αναπόφευκτα στο να ακυρωθεί ο σχεδιασμός του Δήμου, αλλά πρέπει να απολογηθεί ειδικά. Η παραβίαση της ει-

δικής αυτής αιτιολόγησης τραυματίζει το δικαίωμα του όμορου Δήμου για συνεργασία με τους υπόλοιπους Ο.Τ.Α. και θέτει σε αμφισβήτηση την αρχή της εξισορρόπησης των αντιτιθέμενων συμφερόντων, στο βαθμό που ο εκπονών Δήμος έχει αξιολογήσει λαθασμένα τις επιπτώσεις του σχεδιασμού που εκπονεί. Αντίστροφα: η αρχή της διαδημοτικής συνεργασίας περιφρουρείται, όταν ο εκπονών τον σχεδιασμό Δήμος θεμελιώνει με ιδιαίτερη επιμέλεια και προσοχή ότι έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα, έχει αξιολογήσει τις επιπτώσεις από την υλοποίηση του σχεδιασμού του και έχει μετριάσει τις ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειές του.

Συμπεράσματα

Η Ε.Ε. έχει στον τομέα του περιβάλλοντος συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη. Με βάση την αρχή της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου και την αρχή της ενσωμάτωσης του περιβαλλοντικού προβληματισμού σε κάθε πολιτική, σχέδιο και πρόγραμμα, όχι μόνον οι ρυθμίσεις του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου οφείλουν να λαμβάνονται υπ' όψιν κατά τη θέσπιση των εθνικών ρυθμίσεων των κρατών μελών που έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αλλά οι τελευταίες οφείλουν να εναρμονίζονται και να συμμορφώνονται με τις πρώτες. Επιπλέον, η περιβαλλοντική πολιτική της Ε.Ε. ασκείται κατά κανόνα μέσω Οδηγιών, οι οποίες οφείλουν να μεταφέρονται στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών, μέσα στις προθεσμίες που τίθενται από τις Οδηγίες αυτές. Οι δε Οδηγίες της Ε.Ε. για την προστασία της βιοποικιλότητας προβλέπουν ότι οι ανάγκες προστασίας της βιοποικιλότητας οφείλουν να λαμβάνονται υπ' όψιν κατά την εκπόνηση κάθε σχεδίου, ενώ η Οδηγία για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση των επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων προβλέπει την εκπόνηση ΣΜΠΕ ως ουσιώδες στοιχείο της εκπόνησης των σχεδίων αυτών, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την έγκρισή τους και ως αναγκαίο διαδικαστικό στάδιο που προηγείται της ολοκλήρωσης του εκάστοτε χωροταξικού ή πολεοδομικού σχεδίου και, όταν μάλιστα πρόκειται

για περιοχές του δικτύου Natura 2000, η ΣΜΠΕ οφείλει να ενσωματώνει και δέουσα εκτίμηση με την εκπόνηση ΕΟΑ, ως αναπόσπαστο μέρος αυτής.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παραδοχών, συνάγεται ασφαλώς το συμπέρασμα ότι οι ρυθμίσεις του ενωσιακού περιβαλλοντικού δικαίου για την προστασία της βιοποικιλότητας και των περιοχών του δικτύου Natura 2000 υπερέχουν των εθνικών ρυθμίσεων των κρατών μελών που αποτυπώνονται στα πολεοδομικά σχέδια, οι οποίες οφείλουν να εναρμονίζονται με τις ενωσιακές επιταγές. Συνεπώς, οι προβλέψεις της ΣΜΠΕ που εκπονείται στο πλαίσιο εκπόνησης ενός πολεοδομικού σχεδίου και τα συμπεράσματα στα οποία αυτή καταλήγει, σχετικά με την εκτίμηση και την αξιολόγηση των επιπτώσεων του σχεδίου στο περιβάλλον της υπό σχεδιασμό περιοχής, είναι δεσμευτικά για τις ρυθμίσεις που θα εισαχθούν με το πολεοδομικό αυτό σχέδιο.

Ως εκ τούτου, οι προβλέψεις της ΣΜΠΕ που εκπονήθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης του Τοπικού Σχεδίου Ακάμα, είναι δεσμευτικές για το πολεοδομικό αυτό σχέδιο, το δε γεγονός ότι οδηγούν σε ένα πιο αυστηρό, προστατευτικό καθεστώς, σε σχέση με αυτό που επιδιώκταν αρχικά, είναι απολύτως θεμιτό, δεδομένου ότι αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής. Ως εκ τούτου, είναι απολύτως θεμιτές και συμβατές με το ενωσιακό περιβαλλοντικό δικαίο οι προβλέψεις για πλήρη κατάργηση του δικαιώματος ανέγερσης κατοικίας με κοινωνικά κριτήρια εκτός ορίου ανάπτυξης, για δραστικό περιορισμό των χρήσεων και περιοχών εξειδικευμένων αναπτύξεων μεγάλων και σύνθετων χρήσεων, για επιβολή περιορισμών σε ζώνες που γειτνιάζουν με περιοχές του δικτύου Natura 2000, για περιορισμό των γεωργικών ζωνών με δυνατότητα επισκέψιμου αγροκτήματος και θέσπιση μέγιστου αριθμού τεσσάρων αδειών, καθώς και για περιορισμό της έκτασης ενός ανεξάρτητου θύλακα νέας τουριστικής ζώνης, ώστε να μην είναι ορατή από το Εθνικό Δασικό Πάρκο.

Ο Δ. Μελισσας είναι δικηγόρος, καθηγητής Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π.

Ο κ. Παπαδόπουλος και το GTP-4

Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Παρακολούθησα τις προάλλες τη χρίστημ συνέντευξη του κ. Νικόλα Παπαδόπουλου στη δημοσιογράφο Κάτια Σάββα. Γιατί χρίστημ; Μα διότι ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ φρόντισε να μας διασαφηνίσει ποιος ήταν ο απώτερος του στόχος, όταν κατέφυγε στην τεχνητή νοημοσύνη (GTP-4) για να τη ρωτήσει κατά πόσο η Τουρκία προωθεί λύση δύο κρατών. Να θυμίσω πως όταν η ανάρτηση του κ. Παπαδόπουλου με την απάντηση της τεχνητής νοημοσύνης –ότι πράγματι η Τουρκία προωθεί λύση δύο κρατών– είδε το φως των social media, πολλοί ήταν οι σκεπτόμενοι πολίτες που διερωτήθηκαν πώς του ήρθε να απευθυνθεί στο GTP-4 και δη με τη συγκεκριμένη ερώτηση (και όχι π.χ. πώς να φτιάξει ένα λαχανόκηπο). Σε κάποιους φάνηκε τόσο αδιανόητη κίνηση που η μοναδική ερμηνεία ήταν πως ο αρχηγός του ΔΗΚΟ δεν είχε συνέλθει ακόμη από το πάρτι-τσίρκο που πραγματοποιήθηκε για τα γενέθλια του και πως μάλλον η παραζάλη είναι που ευθύνεται για το ακατανόητο των πράξεών του. Η συνέντευξη όμως στην Κάτια Σάββα ήρθε να βάλει τα πράγματα και τους απανταχού «κακεντρεχείς» στη θέση τους.

Ερωτηθείς από τη δημοσιογράφο ο κ. Παπαδόπουλος εξήγησε πως ο λόγος που κατέφυγε στην τεχνητή νοημοσύνη ήταν ένας και μοναδικός: Να μας αποδείξει πως είναι πασιφανές ότι η Τουρκία δεν είναι διατεθειμένη να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων στη βάση των ψηφισμάτων των Η.Ε. και πως πλέον δεν κρύβει ότι προσβλέπει στη λύση δύο κρατών. Συμπλήρωσε επίσης πως έκανε την εν λόγω ανάρτηση προβοκατόρικα, δηλαδή με την προσδοκία πως θα προκαλούσε συζήτηση στην οποία θα αναδεικνυόταν αφενός η τουρκική αδιαλλαξία και αφετέρου η σοβαρότητα και κρισιμότητα των στιγμών που διανύουμε. Τώρα γιατί ο κ. Παπαδόπουλος πιστεύει ότι οι πλειστοί από τους σκεπτόμενους πολίτες χρειάζονταν την τεχνητή νοημοσύνη να τους πει ότι η Τουρκία θέλει δύο κράτη προκειμένου να αισθανθούν την κρισιμότητα των στιγμών, είναι πραγματικά απορίας άξιον. Και ίσως είναι αυτήν την ερώτηση που πρέπει να θέσουν οι πολίτες στην τεχνητή νοημοσύνη, το γιατί ο κ. Παπαδόπουλος τους αντιμετώπιζε ως και είναι αλλού ξημερωμένοι ή ως και ζουν σε κάποιον άλλο πλανήτη με αποτέλεσμα να αναγκάζεται πολιτικός άνθρωπος να καταφεύγει στο GTP-4 για να τους συνεφέρει και να τους αφυπνίσει. Το είπε ξεκάθαρα στην εν λόγω συνέντευξη: Πως είναι πολλοί που ζούν με την ψευδαίσθηση ότι τα πράγματα έμειναν όπως ήταν στο Κραν Μοντάνα. Φρόντισε μάλιστα να επεξηγήσει σε αυτούς που ζούν μέσα στην πλάνη τους, πως τα πράγματα έχουν αλλάξει προς το χειρότερο προσθέτοντας πως πρέπει να μας απασχολήσει πολύ σοβαρά η στρατηγική που θα ακολουθήσουμε.

Διότι –είπε και ελάλησε ο πολιτικός που ξέρει να καταφεύγει στην τεχνητή νοημοσύνη για το καλό της χώρας του– η Τουρκία είναι γελασμένη αν πιστεύει πως με την επιστροφή της περιφερειών Αμμοχώστου λύνεται το Κυπριακό. Τώρα γιατί ο κ. Παπαδόπουλος πιστεύει ακόμα ότι η Τουρκία θέλει να επιστρέψει πίσω οτιδήποτε από την Αμμοχώστο είναι μια ακόμα ερώτηση που επείγεται να μας απαντήσει η τεχνητή νοημοσύνη, η οποία είναι στην προνομιακή θέση να αποκωδικοποιεί τις πολύπλοκες σκέψεις του προέδρου του ΔΗΚΟ. Ο κ. Παπαδόπουλος έσπευσε επίσης να «θυμώσει» σε όσους λένε πως φταίμε και εμείς για την κατάσταση που βρίσκεται το Κυπριακό διότι, είπε, αυτό εξυπηρετεί, τα συμφέροντα της Τουρκίας. Στην πλάνη που λέει ότι δεν έχουμε σοβαρό μερίδιο ευθύνης για την κατάσταση του Κυπριακού καθώς και για το ποιος εξυπηρετούσε όλα αυτά τα χρόνια η συντήρηση αυτής της πλάνης, παρέλειψε να αναφερθεί ο κ. Παπαδόπουλος. Προτίμησε να παραμείνει στην επεξήγηση πως χρησιμοποίησε την τεχνητή νοημοσύνη για να μας... αφυπνίσει. Μήπως όμως τελικά ένα δικαίο το έχει και όντως μας χρειάζεται μια αφύπνιση; Μήπως και διερωτηθούμε επιτέλους γιατί αφήσαμε την κρισιμότητα των στιγμών που διανύουμε στα χέρια τέτοιων πολιτικών;

elenixenou11@gmail.com

Η Πανσέληνος του Μαΐου ανατέλλει μετά από μια σεληνιακή έκλειψη, πίσω από έναν πελαργό πίσω από το χωριό Rzanicino κοντά στα Σκόπια.

Η ταφόπλακα

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τον Ιούνιο του 2019 ο τότε «πρωθυπουργός» και νυν Τ/κ ηγέτης Ερσίν Τατάρ εξήγησε με ενθουσιασμό ότι θα μετατρέψει την κλειστή πόλη των Βαρώνων από πόλη φάντασμα σε Λας Βέγκας. «Η ΤΔΒΚ θα αποκτήσει εμπορική αξία» εξήγησε, προβλέποντας πως «θα έρθουν και πάλι στα Βαρώνια οι διάσημοι του κόσμου». Οι πανηγυρικές εξαγγελίες του Τατάρ δεν ήταν τυχαίες καθώς εκείνες τις μέρες το «υπουργικό συμβούλιο» στα Κατεχόμενα λάμβανε στην ουσία την απόφαση, εμπέδωσης και επέκτασης της κατοχής στην περικλειστή πόλη των Βαρώνων. Σε αυτή την «out of the box» ρύθμιση του Κυπριακού, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Νίκος Χριστοδουλίδης, απαντούσε πως δεν υποβαθμίζεται η κίνηση αυτή από την Κυπριακή Δημοκρατία. Το χαρακτήριζε όμως κίνηση εντυπωσιασμού, συνδέοντάς το με τις επικείμενες «εκλογές» και εξηγούσε πως ο Μουσταφά Ακιντζί αποφασίζει και πως η δική του στάση θα είναι ομπαντική.

Πράγματι, ο Μουσταφά Ακιντζί αποφάσισε και είχε εκφράσει την αντίθεσή του για τους χειρισμούς στο Βαρώσι. Ήταν όμως πλέον αργά, καθώς λίγους μήνες αργότερα θα τον διαδέχονταν ο Ερσίν Τατάρ στην εξουσία, επικυρώνοντας τα νέα τετελεσμένα στο Κυπριακό. Ήταν όμως και αργά για τον ίδιο τον Νίκο Αναστασιάδη να ζητήσει την όποια στήριξη από τον τότε Τ/κ ηγέτη. Όχι μόνο γιατί οι σχέσεις τους από το Κραν Μοντάνα και εντεύθεν είχαν καταστραφεί, αλλά και γιατί λίγες μέρες πριν από τις εξαγγελίες, ο Νίκος Αναστασιάδης παρευρισκόταν σε δείπνο με τον ανθυποψήφιο του Ακιντζί, Κουντρέτ Οζερσάι.

«Δεν χρειάζεται να παίρνω άδεια με ποιους θα συντρώγω ή όχι» δήλωνε τότε ενοχλημένος ο Νίκος Αναστασιάδης, όταν το δείπνο δημοσιοποιήθηκε. Η αλήθεια όμως είναι πως παρά την αντίδραση Αναστασιάδη εκείνο το δείπνο είχε σαφείς πολιτικές προεκτάσεις που μας εξέθεταν. Και αυτό γιατί ο συνδαιτυμόνας του ήταν μέχρι τότε ο εκλεκτός της Άγκυρας, θιασώτης της λύσης δύο κρατών, που δήλωνε από το 2015 την πρόθεσή του να ανοίξει το Βαρώσι. Και που λίγες μέρες αργότερα εξήγησε πως «ήρθε πλέον η ώρα να κάνουμε ένα από βήμα για τα Βαρώνια».

Όμως αυτό αποτελούσε υποσημείωση για τον Νίκο Αναστασιάδη και αχρείαστα κοινοτομολία. Αγνόησε ότι με αυτόν τον τρόπο

παρακάμφε άμεσα τον μοναδικό πραγματικό του σύμμαχο, Μουσταφά Ακιντζί αλλά και το ότι με τις δηλώσεις και τις κινήσεις του ενίσχυε τις επιθυμίες των πιο καχύποπτων. Και λέμε των καχύποπτων καθώς η διατήρηση της προηγούμενης, πολλά είχαν πείσει την αξιοπιστία της κυβερνήσεως Αναστασιάδη και τη βούλησή της για λύση. Από τις διαρροές ότι ο Μουσταφά Ακιντζί είναι τελικά πόντι της Άγκυρας, μέχρι τις αποκαλύψεις ότι ο Νίκος Αναστασιάδης συζητούσε στο περιθώριο άλλες μορφές λύσης, οι οποίες ουδέποτε διαψεύστηκαν. Κάπως έτσι στρώθηκε το καλί ώστε η διεθνής κοινότητα να βλέπει την τουρκική αδιαλλαξία να ενισχύεται, να καταλογίζει ευθύνες στην πλευρά μας. Σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον και με αυτά τα δεδομένα, λοιπόν, χάσαμε το Βαρώσι. Οι παραλίες λειτουργούν κανονικά, το τζαμί καθαρίστηκε, οι κύριοι δρόμοι της πόλης ασφαλτοστρώνονται, ο δημοτικός κήπος εξωραίστηκε για να λειτουργήσει κανονικά, και οι περιουσίες των προσφύγων διεκδικούνται από επιχειρηματίες. Το Βαρώσι μετατρέπεται σε τουριστικό προορισμό. Σε αυτό το τραγικό σκηνικό η κυβέρνηση προσεύχεται να μη μετατραπεί ζαφνικά η περιοχή από στρατιωτικό καθεστώς σε οικιστικό. Σε αυτό το σκηνικό η κυβέρνηση ποντάει όλα της τα χαρτιά στην εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό και στο έτος διαφώτισης για την Αμμοχώστο!

Τα σοβαρά κράτη, όμως, απαιτούν μακροπρόθεσμο πλάνο, στρατηγική με συνέπεια και κυρίως αξιοπιστία που δυστυχώς δεν έδειξε διαχρονικά να διαθέτει η ηγεσία μας. Σε ένα σοβαρό κράτος οι μεγάλες κρίσεις δεν λύνονται με προσευχές, με συνθηματολογία ή με ημερίδες διαφώτισης. Σε ένα σοβαρό κράτος το εθνικό θέμα δεν θα μπορούσε ποτέ να είναι ευκαιρία για να κτιστούν πολιτικές καριέρες, πανηγυρίζοντας για τη διατήρηση του στάτους κβο, που συνεχώς αλλάζει τα δεδομένα. Μία σοβαρή ηγεσία δεν θα άφηνε την κατάσταση να φτάσει σε τέτοιο σημείο ώστε οι πολίτες της, έχοντας βιώσει στο πετσί τους συνθηματολογίες και υποσχέσεις, όπως «όλοι οι πρόσφυγες στα σπίτια τους», να κληθούν τελικά να αποφασίσουν μεταξύ τόσο σκληρών διλημάτων. Πρωτίστως, όμως, μία πολιτική ηγεσία με ειδικό βάρος δεν θα επιχειρούσε να φορτώσει στους ώμους των προσφύγων την ταφόπλακα του Κυπριακού.

economidou@kathimerini.com.cy

Ο αδυσώπητος χρόνος

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Το ροζ σπίτι στην οδό Πινδάρου, αυτό που λέγαμε «τούρτα», την μπουγάτσα του Πικ Νικ, το θερινό Αθήναιο κι εκείνη τη γελωτιά πέτρα του Τίτο, τα θυμάσαι; Δεν ρωτώ με νοσταλγική διάθεση. Ρωτώ γιατί αν θυμάσαι πάει να πει πως τα προπολεμικά χρόνια για σένα δεν είναι απλώς αφηγήσεις και αναγνώσματα άλλων. Εγώ πάντως θυμάμαι. Καμιά φορά σκέφτομαι πως η δική μου γενιά είναι ίσως η τελευταία που κουβαλάει αυτό το άχθος. Είναι περίεργο τελικά τι διασώζει μέσα του ο άνθρωπος αλλά εγώ για παράδειγμα, που το 1974 ήμουνα έντεκα ετών, θυμάμαι το τελευταίο μάνιο στον Παχύαμμο και τη μυρωδιά των λεμονανθών στα ριζά του βουνού. Θυμάμαι το κονβόι στον δρόμο για την Κερύνεια και μια ταβέρνα σ' ένα χωριό, τη Χαλεύκα στην οροσειρά του Πενταδακτύλου, μια χειμωνιάτικη νύχτα. Τους μανιασμένους αέρηδες, θυμάμαι και κάτι κοντρά μακαρόνια με βραστή όρνιθα. Από το Βαρώσι, πάλι, δεν θυμάμαι πολλά, αλλά είναι μια εικόνα που με κυνηγά: Φθινόπωρο, μουντός ο καιρός, να γυρνάω μονάχος τον μεταλλικό μύλο κάτω στην παραλία με την παχιά άμμο. Αυτά πάνω-κάτω θυμάμαι. Κι αν ρώτησα πριν αν θυμάσαι κι εσύ στιγμές σαν κι αυτές, από μια Κύπρο που δεν είχε κάτι φοβερά εντυπωσιακό, αλλά ήταν η πατρίδα που μας μεγάλωσε, τότε είμαι βέβαιος πως η εικόνα για τα ξενοδοχεία που πωλήθηκαν στην περικλειστή πόλη σε πάγωσε εξίσου.

Οδηγούσα όταν το άκουσα στο ραδιόφωνο και σκέφτηκα: «αυλαία». Αμέσως όμως αναθεώρησα. Γιατί η αυλαία θα πέσει όταν γίνει η προσάρτηση των κατεχομένων στην Τουρκία. Ως τότε μπορεί να σιγοκαίει η ελπίδα κι αν ξεκινήσει η αντιστροφή μέτρησης. Είπα και πριν ότι δεν θέλω να πέσω στην παγίδα της γλυκερής νοσταλγίας. Αφενός επειδή δεν ήταν όλα τόσο ιδανικά όπως κάποιοι επιμένουν να λένε κι αφετέρου επειδή η πάροδος του χρόνου δεν εξωραίζει το παρελθόν. Δύσκολες εποχές ήταν. Τοξικές πολλές φορές. Σε ένα κλειστοφοβικό τόπο που μαϊμούδιζε τη Δύση, ενώ ήταν χωμένος μέχρι τη μπουβία στην Ανατολή. Όμως αυτός ήταν ο τόπος μας. Κι έτσι τον αγαπήσαμε, άνευ όρων. Καθώς ρωτώ λοιπόν αν θυμάσαι, έχω διαρκώς στο μυαλό μου τον στίχο που μοιάζει με εγκάρσια τομή: «η μνήμη, κύριο όνομα των θλίψεων». Αν θυμάσαι, αναγκαστικά θλίβεσαι με όσα συμβαίνουν. Αλλά τι γίνεται αλήθεια μ' αυτούς που δεν θυμούνται; Τη δεύτερη και την τρίτη γενιά. Ποιος μπορεί να τους κατηγορήσει για την αποστασιοποίηση, ακόμα και για την έλλειψη συναίσθηματος;

Είναι ανεπιτήρητο λένε κάποιοι να ξεπουλάμε τις περιουσίες, είναι εθνικό και πατριωτικό καθήκον, λένε, να φυλάμε Θερμοπύλες. Ομολογώ πως παρακολουθώ με αμχανία όσους κουνούν αυστηρά το δάκτυλο. Ιδιαίτερα τους πολιτικούς. Αυτούς που δουλεύει τους είναι υποτιθέεται να προλαβαίνουν τα χειρότερα ώστε να μη χανόμαστε στα διαδικαστικά: ήταν μονάχα μια ιδιωτική πράξη, έχει οποιαδήποτε νομιμοποιητική βάση και ισχύ, ήταν συμφωνία - «λαγός» για να μετρηθούν οι αντιδράσεις; Μήπως όμως αντί να συζητάμε γι' αυτά πρέπει να κάνουμε ένα βήμα πίσω και να θυμηθούμε τις τραγικές πολιτικές ευθύνες; Δεν χρειάζεται να σπαταλήσουμε φαιά ουσία για τα παλιά σχέδια λύσης και τις χαμένες ευκαιρίες. Αρκούν τα πρόσφατα, από τότε που οι Τούρκοι υλοποίησαν τις απειλές τους για άνοιγμα της περικλειστής πόλης κι εδώ μιλάγαμε για πυροτεχνήματα. Οκτώβριο του 2020 διοργανώθηκε η φέστα με τον Ερντογάν υπό βροχή. Ούτε τρία χρόνια αργότερα, επιβεβαιώθηκαν οι δυσοίαντες προβλέψεις.

Το Βαρώσι μπορεί ν' αποτελέσει την ταφόπλακα του Κυπριακού. Αν ξαναζωντανέψει το παραλιακό μέτωπο τότε τίποτα δεν θα μπορέσει πια να μας σώσει. Το εύκολο είναι να καταφεύγουμε στην πολιτική του αναθέματος: βάζεις στον τοίχο αυτόν που πουλάει την περιουσία του και τον πυροβολείς. Αλλά δεν υπάρχει τίποτε πιο υποκριτικό από αυτό. Γιατί σχεδόν μισό αιώνα μετά από εκείνο το τρομακτικό καλοκαίρι θα έπρεπε να ξέρουμε πως ο χειρότερος εκθρόνος μας είναι ο αδυσώπητος χρόνος. Αυτός που ροκανίζει τις αντιστάσεις εκείνων που ακόμα θυμούνται και θρέφεται από τη μνημοσύνη όσων δεν έχουν τίποτα να θυμηθούν.

stavros.christodoulou@gmail.com

Πρόσω ολοταχώς για διαχείριση της διχοτόμησης

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Το Βαρώσι θεωρούνταν η τελευταία ελπίδα για λύση του Κυπριακού και αποτελούσε «το διαπραγματευτικό ατού» της τουρκικής πλευράς. Η οποία τα τελευταία δύο χρόνια, έκανε στροφή, αποφασίζοντας να ανοίξει τμήμα της παραλίας της περικλειστής πόλης και στη συνέχεια να προχωρήσει σε «πilotικό άνοιγμα 3,5%», εξασφαλίζοντας την ανοχή της διεθνούς κοινότητας, περιλαμβανομένων του ΟΗΕ και της Ε.Ε., που επιστράτευσε απλώς πολιτική φραστικών υποδείξεων. Κι αυτό ήταν ό,τι χειρότερο για τη Λευκωσία, η οποία είδε τη διεθνή κοινότητα να συμπεριφέρεται στωικά, έναντι νέων τετελεσμένων, τα οποία δεν αποτελούσαν μόνο επέκταση του οικισμού, αλλά τοποθετούσαν ταφόπλακα στην όποια προοπτική για λύση του κυπριακού προβλήματος. Αυτό που επίσης δεν αναγνώσθηκε ορθά, ήταν το γεγονός ότι για πρώτη φορά μετά το 1974 η τουρκική πλευρά δεν εν-

αεροδρόμιο Τύμπου, ενώ εμφανιζόταν ανέτοιμη να δεχθεί άμεσα επιστροφή του Βαρώσι, οδηγώντας την προσπάθεια σε κατάρρευση. Το Βαρώσι συνέχισε να αποκαλείται «πόλη φάντασμα» και να θεωρείται «το διαπραγματευτικό ατού» της τουρκικής πλευράς. Η οποία τα τελευταία δύο χρόνια, έκανε στροφή, αποφασίζοντας να ανοίξει τμήμα της παραλίας της περικλειστής πόλης και στη συνέχεια να προχωρήσει σε «πilotικό άνοιγμα 3,5%», εξασφαλίζοντας την ανοχή της διεθνούς κοινότητας, περιλαμβανομένων του ΟΗΕ και της Ε.Ε., που επιστράτευσε απλώς πολιτική φραστικών υποδείξεων.

Κι αυτό ήταν ό,τι χειρότερο για τη Λευκωσία, η οποία είδε τη διεθνή κοινότητα να συμπεριφέρεται στωικά, έναντι νέων τετελεσμένων, τα οποία δεν αποτελούσαν μόνο επέκταση του οικισμού, αλλά τοποθετούσαν ταφόπλακα στην όποια προοπτική για λύση του κυπριακού προβλήματος. Αυτό που επίσης δεν αναγνώσθηκε ορθά, ήταν το γεγονός ότι για πρώτη φορά μετά το 1974 η τουρκική πλευρά δεν εν-

διαφερόταν πλέον να διατηρήσει «το διαπραγματευτικό ατού» του Βαρώσι, σε μια ενδεχόμενη διαπραγμάτευση. Έχοντας προφανώς υπόψη ότι δεν θα επέτρεπε άλλη διαπραγμάτευση, τουλάχιστον με τους όρους και το «συμφωνημένο πλαίσιο» που γνωρίζαμε. Και ότι έχει τις πλάτες για να επιβάλει τους νέους της όρους, για κυριαρχική ισότητα.

Οι κινήσεις της Άγκυρας στο Βαρώσι έπιασαν στον ύπνο τη Λευκωσία. Ο τότε ΥΠΕΕ και νυν Πρόεδρος, Νίκος Χριστοδουλίδης, τις υποβάθμισε. Αργότερα, όταν η Βρετανία και τα Ηνωμένα Έθνη έδωσαν στήριξη ανοχής, αν μη τι άλλο, των τουρκικών στοχεύσεων στο Κυπριακό, η Λευκωσία παρακολουθούσε απλώς αμύχνα το καλί να φεύγει κάτω από τα πόδια της. Ο Ελληνοκύπριος διαπραγματευτής, για εννέα ολόκληρα χρόνια, εκ των στενότερων συνεργατών του τέως Προέδρου Αναστασιάδη και υποψήφιος που στήριξε το ΑΚΕΛ στις προεδρικές εκλογές, Ανδρέας Μαυρογιάννης, «προειδοποίησε» εκπρόθεσμα, αφού μπήκαν ομπρέλες σε παραλίες του Βαρώσι

και δρομολογήθηκε το pilotικό άνοιγμα, ότι εάν δεν γίνει κάτι «χθες» θα χαθεί και η περικλειστή πόλη.

Το παζλ όμως είχε σχηματισθεί και μπορούσε κάποιος με γυμνό μάτι να διακρίνει όχι μόνο την τουρκική στόχευση, αλλά κυρίως τον ρόλο που διαδραμάτισε η διεθνής κοινότητα. Η Βρετανία φρόντισε να μας εξηγήσει ότι οι παράμετροι των Ηνωμένων Εθνών «είναι αρκετά ευρείες ώστε να περιλαμβάνουν μια σειρά από λύσεις» (Μπόρις Τζόνσον). Και ο ίδιος ο γ.γ. ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες, επίσης φρόντισε να προσδώσει υπόσταση στην τουρκική πρόταση για λύση δύο κρατών, την παρέλαβε, αντί να την επιστρέψει ως απάρδεκτη. Ενώ εμφανίστηκε έτοιμος να τετραγωνίσει τον κύκλο, υπαναχωρώντας από τους δικούς του εντολές για λύση «διζωνικής/δικονομικής μορφοποίησης» και προσεγγίζοντας το τουρκικό αφήγημα, κυριαρχικής ισότητας.

Το παζλ συμπληρώνει η απόλυτη εδάφους της νεκρής ζώνης που εκχώρησε καθ' υπέρβαση εξουσίας ο Κόλιν Στιούαρτ στην τουρ-

κική πλευρά, ως να του ανήκει και να μπορεί να τη διαχειρίζεται όπως επιθυμεί. Ως επίσης και η ήττα της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, όπου τερματίστηκε η επιτήρηση της υπόθεσης Τρίνας Λοϊζίδου και εδραιώθηκε ακόμη περισσότερο η «Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας» της Τουρκίας. Η οποία «Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας», που είναι δυστυχώς αναγνωρισμένη, με σφραγίδα του ΕΔΑΔ, ενημερώθηκε πριν από μερικές μέρες για την πρόθεση τριών ξενοδοχειακών μονάδων και δύο ορόφων πολυκατοικίας, στο Βαρώσι, από Ε/κ ιδιοκτήτη σε Τ/κ επιχειρηματία. Και το κυπριακό κράτος, κυρίως η κυβέρνηση, αλλά και η αντιπολίτευση («υπεύθυνα και νομιμά»,) συνεχίζουν να παρακολουθούν αμύχνα, εδραιώνοντας ακόμη περισσότερο στην συνείδησή μας ότι βρισκόμαστε ενώπιον μιας διαδικασίας διαχείρισης της διχοτόμησης. Την οποία βεβαίως διαχειρίζονται άλλοι. Εμείς απλώς παρακολουθούμε...

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Αστακομακαρονάδες σε μια ταραγμένη εποχή

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Δεν ξέρω αν το έχετε παρατηρήσει, αλλά οι αστακομακαρονάδες έχουν επιστρέψει, είναι ξανά πολύ της μόδας. Το ερώτημα είναι αν αυτό σημαίνει ότι θα επιστρέψουμε και στην «εποχή της αστακομακαρονάδας»... Η ανάπτυξη είναι κάτι πάρα πολύ θετικό για τη χώρα και τους πολίτες της. Η ανάπτυξη φέρνει πλούτο, αυτός πρέπει να είναι και ο στόχος. Επειδή όμως περάσαμε και στο παρελθόν μια φάση ακαλίωτης ανάπτυξης, η οποία συνοδεύτηκε από ξέφρενη κατανα-

Πράγματα που γίνονταν ανεκτά πριν από είκοσι χρόνια, τώρα προκαλούν ισχυρές αντιδράσεις στην κοινωνία, ακόμη και εκρήξεις.

λωση, νεοπλουτισμό, πειρατικό καπιταλισμό και μπόλικη αυθαιρέσια, καλό είναι να θυμόμαστε πού κατέληξε αυτή η περίοδος της –δήθεν– ατέλειωτης ευημερίας.

Η ελληνική οικονομία συμπέστηκε αφόρτα για πολλά χρόνια και τώρα εκτινάσσεται, σαν ελατήριο. Είναι εκπληκτικό ότι από τα ρεκόρ ανεργίας έχουμε φτάσει στο σημείο που πολλές εταιρείες δεν βρίσκουν εργαζομένους. Οι επενδύσεις στον τουρισμό, στα ακίνητα και στην ενέργεια είναι σημαντικές. Μεγάλες ξένες εταιρείες τολμούν έπειτα από δεκαετίες να επενδύσουν στην Ελλάδα, ενώ άλλες περιμένουν τις εκλογές γιατί τους φοβίζει το σενάριο της αστάθειας. Μια νέα γενιά επιχειρηματιών δείχνει ότι διαθέτει ορμή και επαγγελματισμό. Πάρτε

για παράδειγμα τον τομέα του τουρισμού, που δεν έχει καμία απολύτως σχέση με τα «rooms to let» περασμένων εποχών. Ή τις μικρές εξαγωγικές εταιρείες που άντεξαν στην κρίση και αυξάνουν συνεχώς τον τζίρο τους.

Υπάρχει βέβαια και το «εύκολο» χρήμα. Επείσαν πάρα πολλά χρήματα στην αγορά κατά την περίοδο της COVID-19. Κάποια πήγαν σε παραγωγικές επενδύσεις, κάποια ξοδεύονται σε κλίδα. Παραδείγματα υπάρχουν και από τις δύο κατηγορίες. Ο εστιατορας που ξαναφτιάξε τις κουζίνας και το σύστημα εξαερισμού από τη μία, ο ιδιοκτήτης ενός πάρκινγκ που πήρε ένα υπέρογο ποσό και συναγωνίζεται τον γείτονά του σε επίδειξη πλούτου από την άλλη. Υπάρχει ασφαλώς και το «μαύρο» χρήμα, που κανένα μνημόνιο και καμία τρόικα δεν μπόρεσε να ξεφορτώσει. Ολοι αναρωτιόμαστε από πού βγαίνουν τόσο πολλά χρήματα, χωρίς προφανή ταυτότητα ή θεμιτή πηγή εισοδημάτων. Οι τύποι που κυκλοφορούν με τζίμ με φόρους αστυνομικών οχημάτων και εκείνοι που ελέγχουν τη μεγάλη ελληνική offshore, που κάποτε την ξέραμε ως Μύκονο.

Οι αστακομακαρονάδες, για να ξαναπάσουμε το νήμα, είναι ένα νόστιμο πιάτο που δεν πρέπει να δαιμονοποιήσουμε. Κάθε άλλο. Η επιστροφή στην «εποχή της αστακομακαρονάδας» όμως, η οποία θα μπορούσε να τροφοδοτείται από εύκολο, «μαύρο» ή κρατικοδίαιτο χρήμα, μας τρομάζει. Τρομάζει γιατί ζούμε σε μια πολύ ταραγμένη εποχή, όπου πράγματα που γίνονταν ανεκτά πριν από είκοσι χρόνια, τώρα προκαλούν ισχυρές αντιδράσεις στην κοινωνία, ακόμη και εκρήξεις. Αλλά και γιατί τη δοκιμάσαμε σε απεριόριστες δόσεις και μας έκατσε στον λαιμό, την πληρώσαμε ακριβά.

Ο γρίφος του Μαΐου

Του ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ

Για όποια σημασία μπορεί να έχουν δημόσιες τοποθετήσεις πρόσβων, ακόμη και μεγάλων δυνάμεων, τις τελευταίες μέρες κατέστη σαφές ότι οι ΗΠΑ και η Γερμανία είναι διατεθειμένες να αναλάβουν διμεσο-λάβση –μετά τις εκλογές σε Ελλάδα και Τουρκία– για την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών, εφόσον το επιθυμούν τα δύο μέρη. Δεν είναι η πρώτη φορά που αυτές οι δύο συμμαχικές χώρες αναλαμβάνουν παρόμοια πρωτοβουλία. Το ενδιαφέρον βρίσκεται στο γεγονός ότι ο κ. Τζορτζ Τσούνις –πρόεδρος των ΗΠΑ στην Αθήνα εκ προσωπικότητας– περιεγραφή με ασυνήθιστη σαφήνεια το πλαίσιο της αμερικανικής διμεσο-λάβσης.

Σε τοποθέτησή του στο Forum των Δελφών πριν από λίγες μέρες και αναφερόμενος στις διαφορές Ελλάδας και Τουρκίας, ο κ. Τσούνις είπε ότι «κάμια από τις δύο πλευρές δεν έχει το μονοπώλιο για τι είναι σωστό και τι είναι λάθος».

Όταν μια υπερδύναμη αναλαμβάνει ρόλο διμεσο-λάβσης για την επίλυση διαφορών δύο χωρών, με τις οποίες συνδέεται συμμαχικά, η στάση που αναμένεται με βεβαιότητα πως θα τηρήσει θα είναι «σφόδρα».

Το ενδιαφέρον τους Ουάσιγκτον έχει ως στόχο την αποκατάσταση λειτουργικής ενότητας της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ στην κλιμακούμενη αντιπαράθεση της Δύσεως με τη Ρωσία. Όλα τα άλλα είναι από μίαν άποψη «παρεμπιπτόντα» και ως εκ τούτου «διαχειρίσιμα». Η ύψιστη των μαχών δίδεται για «την ουσία» και το «μείζον», όπως βεβαίως προσδιορίζονται οι έννοιες αυτές από τους εκάστοτε ασκούντες την εξουσία στην Ουάσιγκτον.

Επανερχόμενοι στην περιοχή

του αμέσου ενδιαφέροντός μας, η εικόνα που κυριαρχεί είναι πολιτικά ρευστή. Μια πρώτη ένδειξη γύρω από τις μελλοντικές πολιτικές εξελίξεις στην Τουρκία θα υπάρξει την προσεχή Κυριακή, μετά τον πρώτο γύρο των προεδρικών και βουλευτικών εκλογών σε αυτή τη χώρα.

Η Δύση στο σύνολό της προσβλέπει στην ήττα του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν δεν έκρυψε ποτέ την αντιπάθειά του για τον κ. Ερντογάν. Ο Έλληνας πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ενδεχομένως να προσβλέπει και αυτός στην επικράτηση του Κεμάλ Κιλιτσντάρουλου.

Δεν είναι η πρώτη φορά που μια ριζοσπαστική αλλαγή στην Τουρκία αναπερνάει τις ελπίδες των Ελλήνων. Με την επικράτηση των Νεοτούρκων τον Απρίλιο του 1908, ενθουσιασμός είχε κυριαρχήσει στην Αθήνα. Μια ομάδα εκδρομικών, στην οποία μετείχε και ο μετέπειτα πρωθυπουργός Δημήτριος Ράλλης, μετέβη στη Θεσσαλονίκη να συγκαλεί τους ανατροπείς του σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ Β΄.

Στο γεύμα που παρατέθηκε προς τιμήν των εκδρομικών, ο Ράλλης απαντώντας στην προσφώνηση του Ταλαάτ Μπέη έπλεξε το εγκώμιο των Νεοτούρκων. Σε μια στιγμή ο Χασάν Ταξίμ Πασάς, που παρέδωσε τη Θεσσαλονίκη στον βασιλέα των Ελλήνων Κωνσταντίνο Α΄, είπε στον περίφημο γιατρό Δημήτριο Ζάννα που καθόταν δίπλα του:

«Έχετε και άλλους τέτοιους πολιτικούς στην Ελλάδα; Αλίμονο, τι θα τραβήξετε εσείς οι Έλληνες από τους Νεοτούρκους». Δεν πήρασαν πολλά χρόνια για να δικαιωθεί εκείνος ο σοφός πασάς. Κάτι θα πρέπει να έχουν μάθει έκτοτε οι πολιτικοί μας.

Αντισυστημικοί εναντίον της δημοκρατίας

Του ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ζαν-Λικ Μελανσόν στην ομιλία που έκανε στη διαδήλωση της Πρωτομαγιάς έριξε το σύνθημα «Κάτω η κακή δημοκρατία». Η αλήθεια είναι ότι δεν έχει κρύψει ποτέ τον θαυμασμό του για τον Ροβεσπιέρ. Φορούσε μαύρο δερμάτινο σακάκι, απολύτως κατάλληλο για συλλαλητήρια, και παρότι το πλήθος ήταν μεγάλο ήξερε ότι το πλήθος δεν τον ανήκει. Η συμμετοχή είχε τη δυναμική των διαδηλώσεων για το συνταξιοδοτικό, ακόμη και τη βία. Όσο για το σύνθημα του Μελανσόν κατά της «κακής» δημοκρατίας αναρωτιέμαι αν θα τολμούσε να το πετάξει με τέτοια ευκολία η Λεπέν ή ο Ζεμούρ. Υποτίθεται ότι ο Μελανσόν υποστηρίζει την κατάργηση της 5ης Δημοκρατίας και την ίδρυση της 6ης, όμως δεν είπε κάτω η 5η Δημοκρατία στην οποία ο πρόεδρος είναι σχεδόν απόλυτος άρχων. Είπε «κάτω η κακή δημοκρατία». Είναι η «κακή» δημοκρατία, ή η «κακή δημοκρατία»; Θα μπορούσε να περ «κάτω η δημοκρατία».

As έρθουμε στα δικά μας τώρα όπου μπορεί να μην έχουμε διαπλώσεις όπως οι Γάλλοι. Σε μας οι προβλέψεις για μια βίαιη και πολυήμερη κοινωνικά προεκλογική περίοδο αποδείχθηκαν φρούδες ελπίδες. Η ελληνική κοινωνία,

κουρασμένη από μια δεκαετία οικονομικής κρίσης, μια πανδημία, τις εντάσεις του μεταναστευτικού και τη νευρική κρίση του Αιγαίου, δεν δείχνει πρόθυμη να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που της απευθύνουν οι υποψήφιοι. Ο «θυμός» της επαναλαμβάνεται ως στερεότυπο, ιστορικό κειμήλιο της εποχής των μνημονίων όταν λειτουργούσε ως πραγματικό ψυχολογικό κίνητρο για την ψήφο. Πόσοι από τους ψηφοφόρους του ΣΥΡΙΖΑ πιστεύουν ότι ο Τσίπρας θα τους απελευθερώσει από τη «χούντα» του Μητσοτάκη; Πόσοι πιστεύουν ότι μας κυβερνά μια «χούντα»;

Υπάρχει βέβαια η «αντισυστημική» ψήφος. Αυτή αφορά την αδιευκρίνιστη συμπεριφορά των νέων ψηφοφόρων, της λείας της αντιπολίτευσης. Στην πραγματικότητα είναι μετάφραση στο περιβάλλον του 2023 της «αντιμνημονιακής» ψήφου που επέφερε την αναδιάρθρωση του πολιτικού συστήματος. Το κρατικό ΠΑΣΟΚ παραχώρησε ευγενώς τη θέση του στον ΣΥΡΙΖΑ ο οποίος παραμέρισε ευγενώς τις ιδεολογικές του αρχές για να συγυβερνήσει με έναν πρόην ιδεολογικό αντίπαλο, τους ΑΝΕΛ. Η αντιμνημονιακή ψήφος είχε σαφή προσανατολισμό. Ήταν ψήφος που ζητούσε την κατάργηση των μνη-

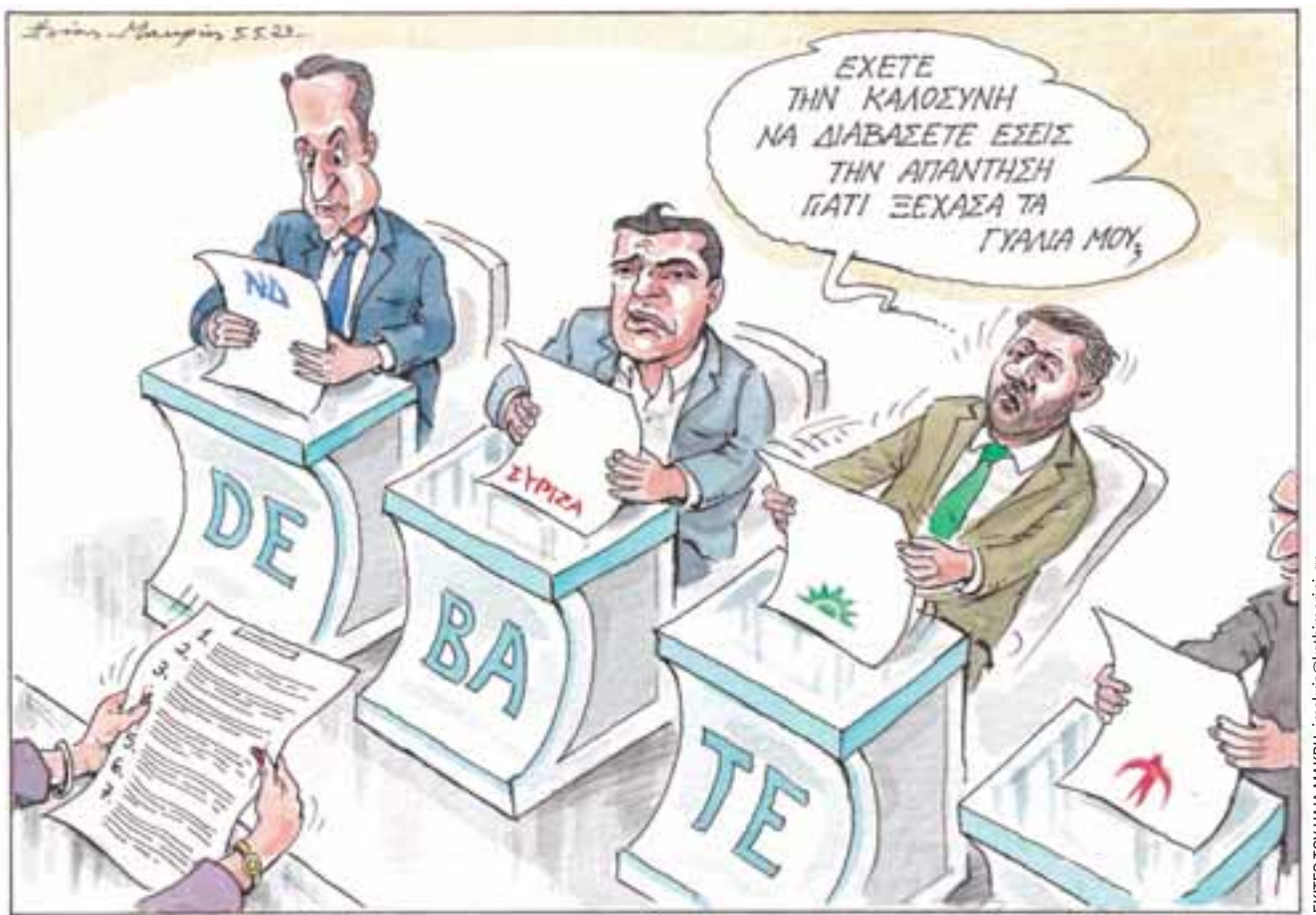
μονίων και την απελευθέρωση από τον ζυγό των ευρωπαϊκών υποχρεώσεων. Δεν ήταν συλλαβή, ούτε ευθέως αντιευρωπαϊκή.

Ενα από τα προβλήματα της μετάφρασης είναι η απώλεια της σαφήνειας. Η «αντισυστημική» ψήφος είναι μια έννοια συγκεκριμένη, η οποία δεν διαθέτει την καθαρότητα που απαιτεί ο ψηφοφόρος μπροστά στην κάλπη. Ξέρουμε πώς την εννοεί ο Βαρουφάκης. Αποχώρησε από τη Ζώνη του Ευρώ, κλείσιμο των τραπεζών και έκδοση «Δήμητρας». Πολύ ωραία. Τρόπος που λέγεται δηλαδή. Ο Τσίπρας υποτίθεται ότι εννοεί το «σύστημα» Μητσοτάκη. Το ίδιο φαντάζομαι εννοεί και ο δυστυχής Ανδρουλάκης όταν δηλώνει «αντισυστημικός». Η «αντισυστημική» ψήφος είναι ένα φάντασμα που πλανάται πάνω από την πολιτική μας ζωή.

Ποιο είναι το σύστημα διακυβέρνησης που ισχύει σήμερα στην Ελλάδα; Είναι η κοινοβουλευτική δημοκρατία. Με τα καλά της και τα κακά της, τα κενά της, τις αδυναμίες της. Ελάτε τώρα. Ελληνική οικοδομή είναι και η δημοκρατία μας. Οπότε όταν λέει κάποιος ότι εγώ θα ψηφίσω «αντισυστημικά» στην πραγματικότητα λέει ότι θα ψηφίσει «αντιδημοκρατικά». Γι' αυτό δεν πρέπει να αναρωτιόμαστε γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ γύρισε την πλάτη

στον αποκλεισμό της Χρυσής Αυγής. Το σώμα θυμάται τις παλιές πληγές ακόμη κι αν έχουν επουλωθεί. Ξέρει ότι ένα μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων της θα επιλέξει τον ΣΥΡΙΖΑ αντί για τη Ν.Δ. Ούτως ή άλλως η δικοτομία δεξιού με αριστερό έχει βρει τη θέση της στο μουσείο. Το ενεργό ρήγμα αυτών των εκλογών είναι οι «συστημικοί» με τους «αντισυστημικούς», ή το κοινοβουλευτικό σύστημα απέναντι στο ό, τι θέλει προκύψει. Αν τουλάχιστον είχαν την εντιμότητα να ομολογήσουν ότι η αντισυστημική ψήφος είναι ψήφος κατά της δημοκρατίας. Δεν έχουν καν την ειλικρίνεια του Μελανσόν για να καταφερθούν εναντίον της «κακής» δημοκρατίας.

Δεν ξέρω πόσοι «αντισυστημικοί» θα εκπροσωπηθούν στη Βουλή χάρη στην απλή αναλογική. Τους εύχομαι καλή επιτυχία. Απλώς ελπίζω να τους δοθεί η ευκαιρία να μας εξηγήσουν τι ακριβώς εννοούν όταν αυτοκατακαταρίζονται ως «αντισυστημικοί». Ενάντιον ποιο συστήματος σκοπεύουν να πολεμήσουν και ποια μέσα σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν για να επιτύχουν τους στόχους τους. «Αντισυστημικοί» ήταν οι δολοφόνοι της Μαρφίν, «αντισυστημικοί» και οι δολοφόνοι του Παύλου Φύσσα.

Εξ εθισμού αυτόχειρες

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

Υπάρχουν επαγγέλματα σήμερα, που μοιάζει να μην μπορούν να λειτουργήσουν δίχως σχηματική πλαστογράφηση της ζωής και των γεγονότων. Εμφαντικό παράδειγμα η πολιτική ή και η δημοσιογραφία: Δεν είναι δυνατό σήμερα να επαγγέλονται τον πολιτικό, αν δεν υποκαθιστάς, λ.χ., την άδικη ανισοκατανομή του «κοινωνικού προϊόντος» και την ανεργία, με μακροοικονομικούς δείκτες καθολικής ευμάρειας. Πείθεισαι και ο ίδιος, να μη βλέπεις την ανυπαρξία εθνικής στρατηγικής στις διεθνείς σχέσεις της χώρας, γαντζώνεσαι στη λογική των περιστασιακών σχεδιασμών και των ευκαιριακών αντιδράσεων, και τη λογαριάζεις σαν «επιβεβαιωμένη» και πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική».

Η πλασματική σχηματοποίηση είναι εργαλείο του επαγγέλματος, αυτοτονότητα προϋπόθεση για να ασκείς. «Δεν βλέπεις» τη διάλυση της Παιδείας, τη γελιοποίηση των θεσμών, το ατελέσφορο των μεταρρυθμιστικών «βελτιώσεων». Συνεχίζεις απότονα να μιλάς για «εκπαιδευτικό σύστημα», για «λειτουργούς της Παιδείας», για «μόρφωση των παιδιών». Δεν υπάρχει η αθλιότητα των φυλακών για τον αρμόδιο υπουργό, υπάρχει το πλασματικό ιδεόγραμμα του «σφωρο-

νοτικού συστήματος». Δεν υπάρχει η ράθυμη και υπονομευτική κάθε παραγωγικού δυναμισμού δημοσιοπαλινία, υπάρχει η «κρατική μηχανή». Αν σε κάθε τομέα δεν λειτουργεί έτσι ο επαγγελματίας πολιτικός, αν δεν υποκαθιστάς την κατά σήμερα να επαγγέλονται τον πολιτικό, αν δεν υποκαθιστάς, λ.χ., την άδικη ανισοκατανομή του «κοινωνικού προϊόντος» και την ανεργία, με μακροοικονομικούς δείκτες καθολικής ευμάρειας. Πείθεισαι και ο ίδιος, να μη βλέπεις την ανυπαρξία εθνικής στρατηγικής στις διεθνείς σχέσεις της χώρας, γαντζώνεσαι στη λογική των περιστασιακών σχεδιασμών και των ευκαιριακών αντιδράσεων, και τη λογαριάζεις σαν «επιβεβαιωμένη» και πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική».

Ανάλογες εμφανίζονται οι προδιαγραφές και του δημοσιογραφικού επαγγέλματος: Πολιτικά κόμματα και εσωκομματικές διεργασίες, προσωπικές απόψεις, δηλώσεις, αγορεύσεις, αλλά και ρεύματα ή τάσεις στη διανόηση, πρέπει όλα να αποκτούν προδιοριστική ετικέτα, να ταξιθετηθούν σε προκαθορισμένα στεγανά. Αλλιώς δεν συγκροτείται δημοσιογραφική «είδηση», δεν μπορεί να λειτουργήσει «πληροφόρηση». Αν ξεμιτσίσει πρώτοτυπος πολιτικός λόγος ή λόγος ανένταχτης κοινωνικής κριτικής, καλλιτεχνικής καινοτομίας, φιλοσοφικής οξυδέρκειας, αυτοτονότητα θα παρακαμφθεί, θα αποσιωπηθεί ή θα αλλοτριωθεί βάνασια, για να υπαχθεί σε εύθιπτες οριοθετήσεις. Δεν γίνεται αλλιώς, προτεραιότητα έχει η «εντύπωση», όχι η πραγματικότητα. Είσαι υποχρεωμένος να

μεταποιήσεις την ενδιαφέρουσα πληροφορία σε «συναρπαστική είδηση», το θλιβερό συμβάν σε «συγκλονιστική τραγωδία».

Εμφαντικά τα παραδείγματα της πολιτικής και της δημοσιογραφίας, αλλά είναι πάμπολλοι οι άνθρωποι που ο βιοπορισμός τους εξαρτάται από παρόμοιες αναγκαιότητες – από το «χρέος» να υποκαθιστούν την πραγματικότητα με πλασματικές «εντυπώσεις», διαφημιστές, οργανωτές και παραγωγοί τηλεοπτικών προγραμμάτων, δικηγόροι, συντάκτες φορολογικών δηλώσεων, κοινωνιολόγοι στην «επιστημονική» τους έρευνα, ίσως και κάθε υπάλληλος στη σχέση με τον προϊστάμενό του. Ο,τι και να πουλάει κανείς, αγαθά, υπηρεσίες, πληροφορία, ψυχαγωγία, γνώση, εκπαίδευση, εμπόρευμα, προστασία, υπεράσπιση συμφερόντων, οτιδήποτε, πρέπει να το συσκευάσει υπάλληλος στη σχέση με τον προϊστάμενό του. Ο,τι και να πουλάει κανείς, αγαθά, υπηρεσίες, πληροφορία, ψυχαγωγία, γνώση, εκπαίδευση, εμπόρευμα, προστασία, υπεράσπιση συμφερόντων, οτιδήποτε, πρέπει να το συσκευάσει υπάλληλος στη σχέση με τον προϊστάμενό του. Ο,τι και να πουλάει κανείς, αγαθά, υπηρεσίες, πληροφορία, ψυχαγωγία, γνώση, εκπαίδευση, εμπόρευμα, προστασία, υπεράσπιση συμφερόντων, οτιδήποτε, πρέπει να το συσκευάσει υπάλληλος στη σχέση με τον προϊστάμενό του.

Αν εμμένει κανείς σε ξεχωρίζει το πραγματικό από το σχηματικό και πλασματικό, αν αρνείται να υποτάξει την ετερότητα και ιδιομορφία στη συμβατική ομοιομορφία, δεν θα του αναγνωριστεί ρεαλισμός – θα χαρακτηριστεί

«ιδεαλιστής», «ουτοπικός», «εξωπραγματικός». Η κοινωνική μας συνεννόηση λειτουργεί με αντεστραμμένες τους όρους της πραγματικότητας: Το φαντασιώδες παίρνει τη θέση του πραγματικού και το πραγματικό του φαντασιώδους. Την οντολογία έχει υποκαταστήσει η ψυχολογία, η υποκειμενική ψυχολογική προτεραιότητα. Όλα κρίνονται και αξιολογούνται στο επίπεδο της αρέσκειας και της απαρέσκειας, της ωφέλειας και της ανωφέλειας, της συναισθηματικής προτίμησης, της ψυχολογικής βεβαιότητας, της ευφραντικής αισιοδοξίας ή της ενδοκλιτικής απαισιοδοξίας.

Ενας πολιτισμός εκπληκτικών ρεαλιστικών επιτευγμάτων, που μοιάζει να μπαινουν όλα στη ζωή του δημιουργού τους ανθρώπου σαν φαντασιώδη δεδομένα μιας καθολικής παραίσθησης. Δεν είναι τυχαίο που ολόκληρο το οικοδόμημα της ευζωίας μας κρίνεται, κάθε λεπτό, από τις ψυχολογικές διακυμάνσεις του τζόγου στα διεθνή παιχνίδια των φαντασμάτων μπορεί, την οποιαδήποτε στιγμή, να πνίξει στον αέρα τη διεθνοποιημένη οικονομία, να βυθίσει σε πείνα και απόγνωση εκατομμύρια ανθρώπων πάνω στον πλανήτη.

Προσοχή στο πώς αναλύουμε

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Στην **ελληνόφωνη** ανάλυση, σε Κύπρο και Ελλάδα, επικρατεί η τάση του να προσεγγίζουμε τις εξελίξεις σε Κυπριακό και ελληνιστοτουρκικά, αναφορικά με το ποιο θα είναι το παράδειγμα του αποτελέσματος των εκλογών της Τουρκίας στις 14 Μαΐου (και μάλλον 28). Φυσικά και το αν ο Ερντογάν παραμείνει στην εξουσία, ή αν αλλάξει το παράδειγμα μετά από δεκαετίες στις πιο κρίσιμες εκλογές των τελευταίων χρόνων στη χώρα, παίζει τον ρόλο του και σε σειρά θεμάτων. Ωστόσο, ούτε η ανάλυση των προσώπων (Ερντογάν Vs Κιλιτσντάρογλου), ούτε η απόλυτη διασύνδεση των αποτελεσμάτων με το πώς η τουρκική εξωτερική πολιτική θα επηρεάσει την επόμενη ημέρα αποτελούν πεδία μονολιθικής ανάλυσης.

Οι προσεγγίσεις πώς η θέση της Τουρκίας –π.χ. στο Κυπριακό– αλλάζει αν παραμείνει στην εξουσία ο «διάβολος που ξέρουμε», δηλαδή ο Ερντογάν, ή αν ο Κιλιτσντάρογλου θα δημιουργήσει την Α ή Β κατάσταση πραγμάτων που θα προκαλέσει το Χ ή Ψ αποτέλεσμα (π.χ. η αναθέρμανση των ευρωτουρκικών σχέσεων) μπορεί επιμέρους να εξάγουν πολλά και χρήσιμα συμπεράσματα, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και ένα ιδεολογικό πεδίο –αναλυτικό– εκπλήρωσης αυτοεκπληρούμενων προφητειών, ιδίως στην Κύπρο: Είτε στην επώδη πως ανεξαρτήτως κατάστασης στην Τουρκία, η τελευταία επιδιώκει το τάδε στο Κυπριακό είτε στην, άλλη άκρη, στη λογικά πως μια αλλαγή παραδείγματος στην Τουρκία φέρνει, απαραίτητα, το δεινά.

Η Τουρκία, σε αντίθεση με την Κύπρο, έχει μια καλά θερμοθετημένη εξωτερική πολιτική που τα τελευταία χρόνια και ιδίως μετά το 2017 στο Κυπριακό έχει δηλώσει –προς πάσα κατεύθυνση– πως δεν θα ξανασυζητήσει ως μορφή λύσης τη διζωνική/ δικινοτική ομοσπονδία. Αξιώνει λύση δύο κρατών, μιλώντας για κυριαρχική ισότητα Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων και έχει προχωρήσει με ισχυρά τελεσίδικα σε ΑΟΖ και Αμμόχωστο. Αν αυτό αποτελεί, απαραίτητα, θέση του Ερντογάν, τότε επανεκλογές του σημαίνει και πιθανή διατήρηση αυτής της θέσης. Αν πάλι στο σενάριο της ήττας του, ο Κιλιτσντάρογλου κληθεί να υιοθετήσει ή να επαναπροσδιορίσει την εν λόγω θέση, μένει να διαφανεί. Ωστόσο, το σημαντικότερο δεν είναι η per se σημειολογία μιας θέσης, αξιακής ή διαπραγματευτικής ως προς το αντικείμενο της στην ανάλυση, αλλά η κατανόηση πως η Τουρκία έχει κατορθώσει όχι μόνο να κερδίσει, διαχρονικά, το αφήγημα του «οι Ελληνοκύπριοι δεν επιθυμούν λύση» αλλά και διαπραγματευτικά να επανέρχεται ισχυρότερη κάθε φορά που το Κυπριακό αποτυγχάνει. Το είδαμε το 2004 και, ξανά, το 2017. Συνεπώς, ανεξαρτήτως αποτελέσματος στις τουρκικές εκλογές, για τη Λευκωσία σημασία έχει να κατανοήσει πως είτε με τον Ερντογάν, είτε με τον Κιλιτσντάρογλου το να πειστεί η Τουρκία να επιστρέψει από το «λύση δύο κρατών» στο «να συνεχίσουμε από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντάνα» αποτελεί εξ ορισμού μια διαπραγματευτική μέση στη διαπραγμάτευση. Τη δυσκολότερη μάλλον πρακτικά, μετά από έξι χρόνια απουσίας διαλόγου, και τη «μητέρα όλων των μαμών» ως προς το ίδιο το διαπραγματευτικό σκέλος.

Σε μία εβδομάδα η Τουρκία οδηγείται στις κάλπες. Η μεγάλη εικόνα είναι μόνο μία: Ασκέτους του αν κερδίσει ή χάσει ο Ερντογάν, το κακό σενάριο για την περιοχή και δη για το Κυπριακό είναι ένα. Ένα σενάριο ήττας του Ερντογάν στο οποίο ο τελευταίος θα αμφισβητήσει τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα το αποτέλεσμα των εκλογών. Η κατάσταση αυτή θα παρατείνει και την αστάθεια στη χώρα και στην περιοχή, και δεν θα απαντήσει στο, συχνά κοντόφθαλμο, ερώτημα της ελληνόφωνης ανάλυσης «για το τι θα συμβεί στο Κυπριακό, λόγω των τουρκικών εκλογών». Προσοχή, συνεπώς, στο πώς αναλύουμε.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Βουδιστής μοναχός χρησιμοποιεί το κινητό τηλέφωνο, καθώς φτάνει σε βουδιστικό ναό, στο Τσενάι της Ινδίας, για να προσευχηθεί με την ευκαιρία του Buddha Purnima, που σηματοδοτεί την 2585η επέτειο γέννησης του Gautama Buddha.

Το τίμημα της βαριάς βιομηχανίας

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Την 1η Μαΐου 2004, η Κύπρος γίνεται μέλος της Ε.Ε. Η Συνθήκη Προσχώρησης υπεγράφη στις 16 Απριλίου 2003 στην Αθήνα. Στο Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης προνοείται η ένταξη ολόκληρης της επικράτειας της Κύπρου στην Ε.Ε. –όχι δύο φορές διαπραγματευτικές. Η συμμετοχή της τ/κ κοινότητας τελεί υπό αναστολή αλλά είναι ανεξάρτητη από τις ευρωτουρκικές σχέσεις. Συνοπτικά, κέρδη και δυσκολίες στα 19 χρόνια ένταξης:

Η Ε.Ε. έχει αναπτύξει σημαντικές δραστηριότητες για το σύνολο του νησιού, όλες ενταγμένες στην προοπτική της επίλυσης:

- Κανονισμός της «Πράσινης Γραμμής» από το 2004
- Πρόγραμμα στήριξης για την τ/κ κοινότητα με τη λειτουργία γραφείου ενημέρωσης στην κατεχόμενη Κύπρο
- Οικονομική στήριξη των εργασιών της Διερευνητικής Επιτροπής για τους Αγνοούμενους (ΔΕΑ)
- Στήριξη των εργασιών της Τεχνικής Επιτροπής για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς –με πολύ σημαντικά αποτελέσματα– Τ. Χατζηδημητρίου/Σ. Κτωφής/Αλι Τουντζάι.

Στο Κυπριακό, η Ε.Ε. ήταν παρούσα σε όλες τις προσπάθειες επίλυσης από την ένταξη και ύστερα. Με συμμετοχή στη Διάσκεψη για την Κύπρο στο Μον Πελεράν, τη Γενεύη και το Κραν Μοντάνα. Η Ε.Ε. συνδιαμόρφωσε το από Εξι Σημεία Πλαίσιο του γ.γ. του ΟΗΕ της 30ής Ιουνίου 2017. Συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις υπό τον ΟΗΕ στις

εγκαταστάσεις στο αεροδρόμιο Λευκωσίας με τον προσωπικό απεσταλμένο Γιούνκερ, Πίτερ βαν Νούφελ 2015-17. Ο τότε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλοντ Γιούνκερ ανακοίνωσε οικονομική στήριξη της λύσης στη Διάσκεψη της Γενεύης από 3,2 δις. ευρώ (1/2017).

Παρά τα τόσο σημαντικά, η Ε.Ε. υποτέρησε θεαματικά στο να μιλήσει απλά στους πολίτες πως το Κυπριακό συνιστά ένα καίριας σημασίας ευρωπαϊκό πρόβλημα που επηρεάζει όλους τους συντελεστές του. Απέφυγε (όπως και ο ΟΗΕ) να ενημερώσει τους πολίτες γιατί φτάσαμε στα αδιέξοδα του 2017, παρά τη στιβαρή συμμετοχή της Φ. Μογκερίνι στην τελευταία φάση. Η ηγεσία της Ε.Ε. πρόσεξε υπέρμετρα το παρεμβατικό θράσος Αναστασιάδη. Όπως αποφάσεις Ευρωπαϊκών Συμβουλίων χωρίς αναφορές στο Πλαίσιο Γκουτέρες, όπως η αποφυγή αναφοράς σε ΔΔΟ μετά από αίτημα Αναστασιάδη στο Ε.Σ. στις 2/10/20. Έρχεται ο ενεργότερος ρόλος της Ε.Ε.; Πάντα ο ρόλος ήταν «ενεργότερος» (από 2004 έως το 2017), αλλά ορισμένοι έκαναν πως δεν τον έβλεπαν –έκτιζαν ηγετικότητα πάνω στη γραμμή Αναστασιάδη. Μια συνολική αποτίμηση των 19 χρόνων μπορεί να δώσει το πραγματικό νόημα στην επέτειο. Τι ζητούμε, πώς το διεκδικούμε, ποιο σχέδιο προτείνουμε, πώς κινητοποιούμε τον κοινοτικό τρόπο σκέψης και βέβαια όχι τον κυπριακό τρόπο της διγλωσσίας. Ευκαιρίες οικοδομούνται, ευκαιρίες προκύπτουν, εξαρτάται τι ζητάμε και με ποια επιχειρήματα το τεκμηριώνουμε. Το τι ζητάμε ευθυγραμμίζεται πλήρως με την

κατάσταση στο εσωτερικό μας σκηνικό. Αν θέλεις λύση, και συμπλέεις με τις αντιπαλες δυνάμεις της, ποιον πείθεις για τον «ενεργότερο ρόλο της Ε.Ε.»;

Αλλά πριν τον ενεργότερο ρόλο, υπάρχει το επείγον στην παραλία του Βαρωσίου. Γιατί κανένας παίκτης στον διεθνή χώρο δεν αντιδρά σε σχέση με τις τελευταίες πληροφορίες για πωλήσεις, αγορές, αξιοποίηση ξενοδοχείων στο Βαρώσι; Γιατί στα χρόνια που ο Ντενκτάς ηγείτο της εποχής της μη λύσης, αναπτύχθηκε στην ε/κ κοινωνία η βαριά βιομηχανία της εμπορευματοποίησης της μη λύσης. Στην υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης περιοχή, τεράστιες αξίες σε χωράφια, οικόπεδα, λαξίες, καυκάλλες, όλα στη διαπασών. Αναπτύξεις, πωλήσεις, όλα ανεξέλεγκτα σε ιλιγγιώδεις προσόδους. Καμία ισορροπία, πολλά δε μάλλον, κάποια στοιχειώδης δικαιοσύνη. Το κράτος με ειδικό πόρο στις αγοραπωλησίες αυτές θα μπορούσε να δημιουργήσει «Ταμείο Αλληλεγγύης» για να ισορροπήσει τα έσοδα από τις πωλήσεις με την απώλεια της από τους πρόσφυγες. Ο φόρος θα έπρεπε να ήταν υψηλός, για να κρατάει το σύνολο σε ακτίνα επίλυσης του πολιτικού ζητήματος, να κρατάει τις ισορροπίες και να κτίζει επωφελή κίνητρα για τους πολλούς. Έφυγε από τη μέση ο Ντενκτάς –κατ' ακρίβεια τον πέταξαν στο χρονотоύλαπο της ιστορίας οι Τ/κ με τη συνύργεια της νέας κυβέρνησης στην Τουρκία/2002-2005– και την ίδια περίοδο άνοιξε τα χαρτιά του του κυπριακού κατεστημένου –δεν μπορούσε να κρυφτεί άλλο. Επέβαλε τους όρους του σε συμμαχία με ορισμένα ΜΜΕ: «διάσωση» της Κυπριακής Δη-

μοκρατίας, όχι χρονοδιαγράμματα και επιδιαιτήσεις, κυπριακές ιδιοκτησίες συνομιλίες, τίποτε δεν συμφωνείται, αν δεν συμφωνηθούν όλα. Όλα ήταν εφευρέσεις, τεχνάσματα για να ροκνάζει τον χρόνο και να περιπαίζει τους πάντες ότι θέλει λύση. Κυβερνούσε το σλόγκαν: «κούν' τα πάρατζει!»

Ο τελευταίος μάστрос της ορχήστρας ξεπέρασε κάθε όριο διολίσθησης στον γκρεμό. Με όχημα την «τουρκική αδιαλλαξία», εξέδωσε ως ΠτΔ επτά (7) χιλιάδες χρυσά διαβατήρια, 52% από τα οποία παράνομα, σύμφωνα με την Επιτροπή που ερευνήσε το σκάνδαλο. Το πρόγραμμα-πλιάτσικο προκάλεσε δύο διαδικασίες επί παραβίσεως της Επιτροπής κατά Κύπρου στο Ε.Δ. Ενώ παίζονταν η τελευταία σκηνή του δράματος ο «Τσίπρας παρότρυνε τον Αναστασιάδη να αποδεχθεί να πάνε οι πρωθυπουργοί στο Κραν Μοντάνα. Σε κάποια στιγμή ο Αναστασιάδης ακούστηκε να του λέει: «Εσύ στο χωριό σου και εγώ στο δικό μου»... (Πηγή: Μ. Αρυστώνης, «Εγκλημα στο Κραν Μοντάνα», σελ. 387-8). Δύο διαπιστώσεις: στροφή Τουρκίας από το Κραν Μοντάνα και μετά. Χέρια κάτω από τη διεθνή κοινότητα (ΟΗΕ/Ε.Ε.) από το Κραν Μοντάνα και μετά. Η εξαπάτηση της Ε.Ε. και η διγλωσσία με τον ΟΗΕ κατέστρεψε αναξιοποίητη την ε/κ ηγεσία. Σήμερα που οι εξελίξεις πείζουν περαιτέρω το Βαρώσι, όλοι μπορούμε να δούμε το προφανές: δεν είμαστε μόνοι στο παιχνίδι, κάθε κίνηση, επιλογή ή συμπεριφορά, έχει τα παράγωγά της. Σήμερα είμαστε εδώ.

www.larkoslarkou.org.cy

Η κοινή μας γνώμη και η ευρωβουλή

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Η **σκληρή** αλήθεια είναι ότι πέρα από τους καθκόντους επιμελείς γραφειοκράτες και εκπροσώπους Τύπου που προωθούν τις θέσεις της Ε.Ε. στην Κύπρο, και πέρα από τους γραφειοκράτες που έχουν ένα ειδικό ενδιαφέρον λόγω εξειδίκευσης ή αρμοδιότητας για την κατάσταση στην Κύπρο, οι υπόλοιπες δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με τις πολιτικές δυναμικές και με την κοινή γνώμη στη χώρα.

Όταν λοιπόν –σε πολιτικό επίπεδο– σε οποιονδήποτε από τους θεσμούς– λαμβάνονται αποφάσεις που θυμώνουν, ευχαριστούν ή απογοητεύουν τους Κύπριους, πρέπει να θυμόμαστε πως δεν θα υπάρξει η ίδια έγνοια για τις ιδιαιτερότητες του πώς προσεγγίζουμε τα πρά-

ματα που υπάρχει για τους ψηφοφόρους της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας ή της Πολωνίας. Είναι αυτό μια αδυναμία των δημοκρατικών δομών της Ε.Ε. που πρέπει να διορθωθεί; Σαφώς, και οι μηχανισμοί, οι συζητήσεις και οι προτάσεις για το πώς υπάρχουν.

Από τεχνοκρατικές άποψης, πάντα γίνεται μια προσπάθεια οι αποφάσεις να μην έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις οικονομίες και κατ' επέκταση στους πολίτες. Και όταν ενεργοποιούνται τα ανταντακλαστικά του κυπριακού κράτους, στη Λευκωσία ή στις Βρυξέλλες, αυτές οι αρνητικές επιπτώσεις μπορούν να προληφθούν και με δική μας πρωτοβουλία, κάτι που αρκετές φορές γίνεται. Στο τέλος της ημέρας, στην κυπριακή κυβέρνηση και στην κυπριακή αντιπροσωπεία στις Βρυξέλλες καθώς και σε όσους μη κυ-

βερνητικούς και μη θεσμικούς βρισκόμαστε εδώ, σε όλα τα επίπεδα, εναπομένει να συνεισφέρουμε ώστε η άποψη των Κυπρίων να ακούγεται.

Το πρόβλημα δεν βρίσκεται μεταξύ των ειδικών, αλλά στο ότι η Κύπρος απουσιάζει από την ευρύτερη συζήτηση. Πριν από τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, έπρεπε να εξηγή ξανά και ξανά σε κόσμο κατά τα άλλα καλά πληροφορημένο το ότι η Κύπρος δεν έχει πρωθυπουργό και πως οι ισορροπίες στην Βουλή μόνο έμμεσο ρόλο παίζουν στον σχηματισμό κυβέρνησης, δύο χρόνια μετά, στις Προεδρικές.

Πριν από τις Προεδρικές, η κύρια έγνοια στις Βρυξέλλες ήταν αν ο νέος Πρόεδρος θα γινόταν ένας ακόμα Όρμπαν όσον αφορά στη στάση απέναντι στη Ρωσία. Γι' αυτό και τα διεθνή ΜΜΕ εστίαζαν ως

επί το πλείστον στη ρωσική επιρροή, το πολύ στο Κυπριακό, και οι Financial Times χαρακτηρίζαν «continuity candidates» του Αναστασιάδη τρεις υποψηφίους με αρκετές ομοιότητες αλλά προφανείς πολιτικές και φιλοσοφικές διαφορές. Η έγνοια των Βρυξελλών ευρύτερα δεν ήταν η καταπολέμηση της διακοδομότητας, η ικανότητα του νέου ΠτΔ ή οι λεπτομέρειες για το τι έκανε ποιος, πότε, στο Κραν Μοντάνα, αλλά να μην προστεθεί ακόμα ένα εθνικό βέτο στο οπλοστάσιο του Κρεμλίνου.

Ενώπιον των ευρωεκλογών μοιάζει λοιπόν δύσκολο οι αποφάσεις για θέματα που μας αφορούν να μετακινηθούν βάσει του όποιου κυπριακού προεκλογικού διακυβέματος. Γιατί ακόμα και στα ακραία σενάρια όπου το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα ή η Αριστερά (όπου βρίσκονται ο

ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ αντίστοιχα) χάσουν έδρα, μιλάμε για μία έδρα από τις 705. Αυτό ισχύει ακόμα και στο πιο πιθανό σενάριο να χάσουν μια κυπριακή έδρα οι Σοσιαλδημοκράτες (ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ) και να προστεθεί στην ευρωβουλή ακόμα ένας ακροδεξιός, ή ένας ΔΗΚΟϊκός βαμμένος ΔΗΠΑ, βαμμένος οπαδός του Μακρόν.

Τα πιο πάνω δεν σημαίνουν πως δεν υπάρχει λόγος να ψηφίζουμε στις ευρωεκλογές. Ναι, η θέση της Κύπρου στο Κοινοβούλιο δεν είναι, λόγω μεγέθους, θέση εξουσίας. Δεν παρέχει κάτι αντίστοιχο με βέτο του εκάστοτε Προέδρου ή με το ευρύ χαρτοφυλάκιο του εκάστοτε Επιτρόπου (από το οποίο εμμέσως επωφελείται η Κύπρος). Είναι όμως μια θέση από την οποία με φαντασία και στοχευμένες ιδέες μπορεί κανείς να εντάξει την κυπριακή

οπτική σε θέματα-κλειδιά, βάσει και των δικών της/ του ενδιαφερόντων ή αναγκών της χώρας. Γενικά σήμερα οι ευρωβουλευτές μας εστιάζουν πλέον και σε άλλα θέματα, πέραν της εύκολης καταγγελίας κατά της Τουρκίας σε άδειες αιώθησης για το Ελληνοκυπριακό ακροατήριο.

Ένα χρόνο περίπου πριν από τις ευρωεκλογές, οι νυν ευρωβουλευτές που ζητούν επανεκλογή και νέους φερέλπιδες ευρωβουλευτές θα πρέπει να δείξουν στους ψηφοφόρους πως πραγματικά αντιλαμβάνονται πού πάνε να μπλέξουν. Και τα κόμματα πρέπει να επιλέξουν με κριτήρια ευρωπαϊκής ατζέντας, όχι με κριτήρια εξυπηρέτησης ή «εξορίας» στελεχών που κάποιοι δεν θέλουν μέσα στα πόδια τους.

gkakouris@gmail.com

Το ξέσπασμα της Αννίτας

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Μια σπίθα χρειάζεται τελικά για να ξαναέλθει στο προσκήνιο το ξεχασμένο-διεθνώς-κυπριακό πρόβλημα, όσο και αν η τοπική «πολυλογία» στα μέσα ενημέρωσης μετέτρεψε το εθνικό θέμα, σε ιστορία του Χότζα με τον βοσκό του ψεύτη. Το καλό ξέσπασμα της Αννίτας Δημητρίου, της προέδρου της Βουλής, κατά του προέδρου της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης, ενώπιον 41 κοινοβουλευτικών ηγετών, στη Σύνοδο των Προέδρων Κοινοβουλίων, στην Πράγα της Τσεχίας, σίγουρα δεν ήταν ακόμη μια «ανούσια» εξέλιξη στο Κυπριακό. Ανάγκασε, με την καλή έννοια, κοινοβουλευτικούς ηγέτες απ' όλη την Ευρώπη να αντιληφθούν το βασικό επιχείρημα της Κύπρου, ότι η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία αποτελεί ανάλογο γεγονός με την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο. Για την ιστορία, ο Τούρκος πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης αμφοβήτησε τη διασύνδεση ανάμεσα στις δύο εισβολές, για να δεχθεί την έντονη αντίδραση της Αννίτας Δημητρίου. Ακολούθησε μια έντονη και μακρά συκομυθία, η οποία έφθασε στο σημείο ο Τούρκος αξιωματούχος να καταφύγει στην ηλικία της προέδρου της Βουλής, για να δεχθεί την οργισμένη αντίδραση της Αννίτας Δημητρίου και την καταγγελία περί σεξιστικών συμπεριφορών. Αποτέλεσμα ήταν η «κρίση» να αποτελέσει την καλύτερη ευκαιρία για να αντιληφθούν οι κοινοβουλευτικοί ηγέτες του κράτους Κύπρου. Από εκεί και πέρα, η συκομυθία αποτέλεσε κύριο θέμα στα μέσα ενημέρωσης της Κύπρου, της Ελλάδας και σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

Η διαφώτιση, ή αλλιώς η καλή προπαγάνδα για το Κυπριακό, κατέστη για δεκαετίες μία από τις προμετωπίδες του εθνικού μας προβλήματος. Εκατοντάδες εκατομμύρια δαπανήθηκαν από τις τσέπες των φορολογουμένων, για να ενημερώνονται οι ξένες κυβερνήσεις και οι άλλοι λαοί για το δράμα του κυπριακού ελληνισμού. Μάλιστα, κατά διαστήματα ορισμένοι ομογενείς, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες, ζήτησαν από τη Δημοκρατία πολλά εκατομμύρια και υπόσχονταν ότι θα λύσουν το Κυπριακό. Και όλα αυτά σε αντίθεση με τους γείτονές μας, τους Εβραίους, όπου οι ομογενείς πληρώνουν αδρά για το κράτος του Ισραήλ. Ευτυχώς τα τελευταία χρόνια, λόγω και της οικονομικής κρίσης, σταμάτησε ή περιορίστηκε αυτό το «παραμύθι» κατά πολλούς, και άρχισαν όλοι όσοι έχουν εξουσία να σκέφτονται λίγο διαφορετικά. Διαχρονικά ελάχιστες πληροφορίες είδαν το φως της δημοσιότητας, για επιτυχίες στον χώρο της διαφώτισης.

Το 1977 ο μακαριστός Αρχιεπί-

σκοπος Χρυσόστομος Α΄, μόλις ανέλαβε στον θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα, πήγε στην Αμερική, πιστεύοντας ότι φέρει τη λύση. Συναντήθηκε με την ηγεσία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, πολλούς αξιωματούχους και θρησκευτικούς ηγέτες. Άκουσε μόνο καλά λόγια. Ο μόνος που του είπε την αλήθεια ήταν ένας ραββίνος, ο οποίος του είπε ότι μάταια «κρούει τις πόρτες», γιατί τα συμφέροντα της Αμερικής είναι περισσότερο στην Τουρκία. Αυτός ο ισχυρός άνθρωπος, εντυπωσιασμένος από τον φιλόγερο Αρχιεπίσκοπο, φρόντισε και διπλασιάστηκε τότε η οικονομική βοήθεια της Αμερικής προς την Κύπρο. Από τότε ο μακαριστός ιεράρχης δεν ξαναπήγε σε περιοδεία διαφώτισης. Ανάλογες απογοητευτικές εμπειρίες βίωσαν κατά διαστήματα υπουργοί Εξωτερικών και διπλωμάτες, αλλά σχεδόν ποτέ δεν μιλούσαν δημοσίως για τις «κλειστές θύρες» τις οποίες έκρουαν. Πριν από μερικές δεκαετίες, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Ιακώβου τόλμησε και πήγε στα Ηνωμένα Έθνη, δείχνοντας μια φωτογραφία από το κατεχόμενο χωριό του. Το θέμα έγινε πρωτοσέλιδο όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και πάλι ξεχάστηκε σε μερικές μέρες.

Ο Θεοκυδίδης θεωρείται ο πατέρας του πολιτικού ρεαλισμού. Πιο απλά, ανάλογα με τα συμφέροντα, είναι οι δράσεις και οι αντιδράσεις των κρατών και όλων των εξουσιών. Ωστόσο, αυτοί οι οποίοι λαμβάνουν τις αποφάσεις, καταστροφικές ή σωτήριες, είναι άνθρωποι με αισθήματα, με πάθη και αδυναμίες, με ιδεολογίες και πεποιθήσεις, είναι όντα με συνείδηση και ενσυνείδητες. Γι' αυτό και πολύ απλά γίνονται τεράστια λάθη και τελικά χάνονται όχι μόνο κράτη και αυτοκρατορίες, αλλά κινδυνεύει ο πλανήτης, από κοινόφθαλμες και εγωιστικές επιλογές. Στην Κύπρο εδώ και δεκαετίες, οι πολιτικές και στρατηγικές επιλογές, κινούνταν πάντα στο εκκρεμές του πολιτικού ρεαλισμού και των συναισθηματικών εξάρσεων. Και το χειρότερο, είναι ότι ποτέ δεν υπήρξαν ξεκάθαρες επιλογές από τους κυβερνώντες, από τους ανθρώπους, οι οποίοι λάμβαναν αποφάσεις. Αποτέλεσμα είναι το Κυπριακό να καταστεί ένα από τα μακροβιότερα προβλήματα στον κόσμο και οι άνθρωποι να πεθαίνουν με το όνειρο ότι «πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι...». Η ιστορία μπορεί να κάνει κύκλους, αλλά ποτέ οι θεωρίες του Μακιαβέλι δεν στάθηκαν ικανές να ανατρέψουν τις αρχές του Μεγάλου Φωτίου, έστω κι αν και οι δύο μιλούν για τον τρόπο άσκησης της εξουσίας. Όλα εδώ πληρώνονται, αλλά και όλα εδώ δικαιώνονται, πάντα στο διάβα του χρόνου.

kaparispan@yahoo.gr

Η Ευρώπη του Ανθρακα και του Χάλυβα

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η Ευρώπη δυστυχώς δεν έμαθε από τα λάθη του παρελθόντος και ιδιαίτερα οι χώρες κατασκευάστριες πολεμικού εξοπλισμού.

Στις 9 Μαΐου 1950 υπογράφηκε η ιστορική «Διακήρυξη Σουμάν» γνωστή και ως η Ημέρα της Ευρώπης, για διατήρηση συνθηκών διαρκούς ειρήνης μεταξύ των εθνών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και κυρίως για βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Η «Διακήρυξη Σουμάν» υπογράμμιζε επίσης τη διασφάλιση της παγκόσμιας ειρήνης και της αλληλεγγύης της οποίας προηγήθηκε η Υπογραφή της Συνθήκης των Παρισίων για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Ιδρυτικά μέλη της ΕΚΑΧ ήταν έξι ευρωπαϊκά κράτη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) τα οποία συμφώνησαν σε μια νέα μορφή διεθνούς συνεργασίας συνεκμετάλλευσης του άνθρακα και του χάλυβα που θα εξασφάλιζε ειρήνη και ευημερία στα κράτη-μέλη της ΕΚΑΧ.

Σήμερα, 72 χρόνια από τη δημιουργία της πρώτης Κοινότητας, η οποία ευελπιστούσε στην οικοδόμηση μιας καλύτερης Ευρώπης, η αλληλεγγύη, η ειρήνη και η σταθερότητα είναι προς αμφισβήτηση. Η Ευρώπη δυστυχώς δεν έμαθε από τα λάθη του παρελθόντος και ιδιαίτερα οι χώρες κατασκευάστριες πολεμικού εξοπλισμού, αφού με τα όπλα τους πολέμασαν οι αντιπάλους τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους. Εν έτει 2023 οι δύο μεγάλες δυνάμεις της άλλοτε ΕΚΑΧ και της σημερινής Ε.Ε., Γαλλία και Γερμανία, έχουν δικαστεί, με την

πρώτη να τάσσεται καθαρά υπέρ της Ουκρανίας, όπως και τα υπόλοιπα μέλη της Ε.Ε., σπριζόμενη από την αναδυόμενη δύναμη στην Ε.Ε. την Πολωνία. Ο σημερινός Γερμανός Καγκελάριος Όλαφ Σολτς αναγκαστικά ακολούθησε την ουκρανική πορεία της χώρας του, αφού οι εταίροι του στην συγκυβέρνηση Πράσινοι και Φιλελεύθεροι εναντιώνονται στη Ρωσία και Κίνα, κάτι που δεν έπραττε η προκάτοχος του Άνγκελα Μέρκελ. Η Πολωνία αποτελεί την ηγετική κινητήρια δύναμη της ομάδας Βισεγκραντ μαζί με την Τσεχία, Ουγγαρία και Σλοβακία και τάσσονται, μαζί με άλλες πρώην ανατολικές χώρες ενάντια στη Ρωσία και υπέρ των ΗΠΑ. Η γερμανική κυβέρνηση επιβίωσε από τη λήψη κυρώσεων ενάντια στη Ρωσία μετά την ει-

σβολή στην Ουκρανία, όμως δεν φαίνεται να μπορεί να αντέξει άλλες κυρώσεις ενάντια στην Κίνα, μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Ήδη οι πρώτοι τριγμοί στον γερμανικό συνασπισμό έχουν προκαλέσει εντάσεις, λόγω της άρσης εκμετάλλευσης της φθηνής ενέργειας από τη Ρωσία, της αύξησης των αμυντικών δαπανών και της διατήρησης και ενίσχυσης των εμπορικών σχέσεων με την Κίνα. Η πίεση που ασκήθηκε προς τον Γερμανό καγκελάριο, τόσο από την αντιπολίτευση όσο και από τους κυβερνητικούς εταίρους για απαλλαγή από το ρωσικό φυσικό αέριο, οδήγησε στη σύναψη συμφωνίας με το Κατάρ για αγορά φυσικού αερίου από το 2026 μέχρι το 2041. Η Γερμανία έθεσε τον μεγαλε-

πύβολο στόχο μέχρι το 2037 να καταστεί κλιματικά ουδέτερη, όπως έγραφε η εφημερίδα «Sueddeutsche Zeitung».

Η στρόφι της Γερμανίας προς άλλες αγορές φυσικού αερίου εξαιρουμένης της Ρωσίας, αναδεικνύει ότι για τον κυβερνητικό συνασπισμό το οικονομικό συμφέρον βρίσκεται πάνω από βασικές ευαισθησίες των Γερμανών που εστιάζονται στις χιλιάδες εργάτες που πέθαναν στις οικοδομές των γηπέδων του Κατάρ. Εύκολα ξεχάστηκαν επίσης τα περιβραχιόνια των διεθνών παικτών της γερμανικής εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου με το μήνυμα One Love, όπως και οι διαδηλώσεις των νέων της «τελευταίας γενιάς» υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος.

Σήμερα, 70 και πλέον χρόνια από τη γέννηση της ΕΚΑΧ, το εγγόνι της, η Ε.Ε., συνεχίζει να διατηρεί ή επιστρέφει στη χρήση άνθρακα, ενώ η τιμή του χάλυβα έχει εκτοξευθεί στα ύψη. Η Ευρώπη της ασφάλειας, της ειρήνης και της δημοκρατίας συνεχίζει να κατασκευάζει και να εξαγεί όπλα, τα οποία στρέφονται ενάντια σε αμάχους σε άλλες πείρους αναγκάζοντας τους κατατρεγμένους να ψάξουν ένα καλύτερο μέλλον σε χώρες της Ε.Ε. Τελικά, φαίνεται ότι οι αρχές και οι αξίες των έξι ιδρυτικών χωρών-μελών της ΕΚΑΧ αποδείχθηκαν «άνθρακες ο θησαυρός».

Ο κ. Αντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ, imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

Η κρίση της εκπαίδευσης (I)

Βανδαλισμοί σχολείων, σεξουαλικά εγκλήματα που διαπράττουν ανήλικες επί βάρους ανηλικών εντός του σχολικού περιβάλλοντος, σχολικός και εξω-σχολικός, διαδικτυακός εκφοβισμός, κοινωνικός αποκλεισμός μαθητών και μαθητριών από συμμαθητές και συμμαθήτριες εντός του σχολείου και της τάξης, είναι μερικά από τα ορατά συμπτώματα της κρίσης που μαστιάζει την εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια.

Πολλοί είναι εκείνοι που σπεύδουν να ενοχοποιήσουν την πανδημία και την απορρύθμιση της διαδικασίας κοινωνικοποίησης των μαθητών ή τη σύγχρονη οικογένεια και την ανοχή των γονέων στην μικροπαραβατικότητα των παιδιών τους. Άλλοι πάλι κατηγορούν την «προοδευτική» κοινωνία και τον μη τιμωρητικό χαρακτήρα των σχολικών θεσμών και της ποινικής δικαιοσύνης. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και όσοι στηλιτεύουν την καθαρά εκπαιδευτική πλευρά του σχολικού συστήματος, σχολιάζοντας αρνητικά κυρίως την πρωτοφανή πτώση των επιδόσεων και

των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Πολλοί επικρίνουν τις κακές επιλογές παραχωρημένων, αν όχι αντιδραστικών, ή και ψευδοπροοδευτικών θεματικών τομέων, οι οποίες αφήνουν παγερά αδιάφορη τη μαθητική νεολαία και την απομακρύνουν από τις σχολικές δραστηριότητες δηλητηριάζοντας τη σχολική καθημερινότητα.

Οι περισσότεροι μάλιστα συμφωνούν ότι τα προγράμματα σπουδών της μέσης εκπαίδευσης δεν ανταποκρίνονται στις επαγγελματικές απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας και τις προκλήσεις του μέλλοντος, χωρίς βέβαια να μπορούν να προσδιορίσουν επακριβώς και ομόφωνα ποιες είναι αυτές οι απαιτήσεις και προκλήσεις. Εν πάση περιπτώσει, οι προβληματισμοί αυτοί, όσο ορθοί ή λανθασμένοι κι αν είναι, απομονώνουν το εκπαιδευτικό σύστημα από τις καθολικές κοινωνικές διεργασίες και την ολιστική πραγματικότητα της σύγχρονης κοινωνίας.

Το άρθρο της Hannah Arendt «Η κρίση της εκπαίδευσης» (1954) μοιάζει να έρχεται από ένα μακρινό και ξένο προς τα ευρωπαϊκά πράγματα παρελθόν. Παρόλα αυτά, όποι-

ος το μελετήσει προσεκτικά δεν μπορεί να μην θορυβηθεί από την ομοιότητα των προβλημάτων της αμερικανικής εκπαίδευσης το μακρινό 1954 με εκείνα της ευρωπαϊκής-ελληνικής, κυπριακής και γαλλικής-σήμερα, εβδομήντα χρόνια μετά. Οι ομοιότητες αυτές προέρχονται κυρίως από το γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές κοινωνίες βρίσκονται σήμερα εκεί όπου βρισκόταν η αμερικανική πριν από μισό αιώνα. Για παράδειγμα, αναφέρει η Arendt, στις Ηνωμένες Πολιτείες, η εκπαίδευση διαδραματίζει έναν θεμελιώδη ρόλο, προωθεί δηλαδή την «αμερικανοποίηση» των παιδιών των μεταναστών. Η εκπαίδευση είναι συνειδητά «μόνος τρόπος να συγκανευθούν οι εθνικές ομάδες σε έναν ενιαίο λαό». Η επιτυχής κοινωνική και πολιτική ένταξη των νεοεισερχόμενων επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της εκμάθησης της γλώσσας και της λογοτεχνίας, της ιστορίας και του πολιτισμού. Μόνο σήμερα όμως συνειδητοποιούμε ότι και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες μετατρέπονται αναπόφευκτα σε κοινωνίες μεταναστών, τόσο λόγω της τεράστιας μεταναστευτικής πίεσης και της παγκοσμιοποιημένης

κοινωνίας, όσο και εξαιτίας των αυξανόμενων αναγκών των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας για εργατικό δυναμικό. Τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα είναι ανέτοιμα για αυτή τη σημαντική αλλαγή, με αποτέλεσμα να θεωρούν ως δεδομένο κατά την είσοδο στο σχολείο αυτό το οποίο όφειλαν να επιτύχουν με την έξοδο από το σχολείο: την ομαλή ένταξη στην εθνική και ευρωπαϊκή κοινωνία.

Ένα δεύτερο ζήτημα, που μόλις σήμερα γνωρίζει η Ευρώπη, είναι η σύγχυση του δημόσιου και του ιδιωτικού, κάτι το οποίο ίσχυε ήδη στην αμερικανική κοινωνία του 1954. Αποδίωχουμε το γεγονός αυτό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά δεν είναι μόνο αυτός ο λόγος για τον οποίο τα παιδιά μας σήμερα αδυνατούν να περιχαρακώσουν τον καθαρά ιδιωτικό, οικογενειακό τους χώρο, στον οποίο αισθάνονται ασφαλή και αποδεδειγμένα από τις κοινωνικές υποκρούσεις και συμπεριφορές του δημόσιου χώρου. Το σχολείο, ενώ όφειλε να είναι ο ενδιάμεσος χώρος ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο, οδηγώντας τον νέους και τις νέες από τον έναν στον άλλο, στην ουσία αδυ-

νατεί να αποδεδειμθεί από μόδες, συμπεριφορές και νοοτροπίες που επιβάλλονται από τη σύγχυση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Η δημιουργία ενός «παιδικού κόσμου», ο οποίος δεν είναι ούτε δημόσιος ούτε ιδιωτικός, δεν καλλιεργεί, σύμφωνα με την Arendt «τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάπτυξη και την εξέλιξη των παιδιών». Το ότι, για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται να θεωρούμε τα παιδιά ως μικρούς ενήλικες δεν θα έπρεπε να μας απαγορεύει να διδάσκουμε στα παιδιά τους δέοντες τρόπους συμπεριφοράς των ενηλίκων στον δημόσιο χώρο.

Έτσι, ένα τρίτο χαρακτηριστικό της αμερικανικής κοινωνίας, ο ακραίος εξισωτισμός της, είναι σήμερα κοινωνική πραγματικότητα και στην Ευρώπη, η οποία, καλώς ή κακώς, λόγω της ιστορίας και του πολιτισμού της αντιστάθηκε σε μορφές γενικευμένης ισότητας. Αν η Αμερική βίωσε το 1954 μια εκπαιδευτική κρίση, γράφει η Arendt, είναι επειδή η πολιτική αυτής της χώρας είναι να εξισώνει όλους τους πολίτες της, καταργώντας τις διαφορές. Ενήλικες και παιδιά, δάσκαλοι και μαθητές, ηλικιωμένοι και

νέοι, καλοί και κακοί μαθητές, όλοι τίθενται στο ίδιο επίπεδο, χωρίς καμία ποιοτική διαφοροποίηση. Αυτό οδηγεί σε μια πρωτόγνωρη παρακμή της εξουσίας του σχολείου και υποβάθμιση των εκπαιδευτικών θεσμών.

Οι σημερινές ευρωπαϊκές κοινωνίες, ενώ αυτοκατανοούνται ως κοινωνίες της διαφορετικότητας, δεν κατανοούν τη «διαφορετικότητα» ως κάθετη ποιοτική διαφοροποίηση ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες ομάδες, παραδείγματος χάριν δασκάλους και μαθητές, γονείς και παιδιά, ενήλικους και ανήλικους, αλλά ως οριζόντια εξομοίωση των πάντων. Η κατάφαση της διαφορετικότητας της κάθε ομάδας είναι η ταυτότητά της με όλες τις άλλες. Οι ενήλικες έχουν ευθύνη απέναντι στους νέους να τους οδηγούν και να τους προανατολίσουν σε έναν κόσμο που δεν γνωρίζουν, γράφει η Arendt. Η ανάλυσή αυτής της ευθύνης δεν είναι άλλη από την αποδοχή της εξουσίας που έχουν πάνω στα παιδιά τους.

Ο κ. Παναγιώτης Χρηστάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Τα «αγκάθια» της επόμενης ημέρας

Ποια σενάρια προβληματίζουν τους αρχηγούς για τη διαχείριση του εκλογικού αποτελέσματος

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΟΧΟΥ

Εναλλακτικά σενάρια για το αποτέλεσμα της κάλπης της 21ης Μαΐου και τους χειρισμούς τους κατά την κρίσιμη φάση των διερευνητικών εντολών που θα ακολουθήσει εξετάζουν τα κόμματα καθώς η προεκλογική περίοδος εισέρχεται στην τελική ευθεία, με τη Ν.Δ. να διατηρεί σαφές δημοσκοπικό προβάδισμα έναντι του ΣΥΡΙΖΑ και το ΠΑΣΟΚ να κινείται σε οριακά διψήφια ποσοστά.

Όπως αναγνωρίζουν τα κομματικά επιτελεία, το σκηνικό που θα διαμορφωθεί το βράδυ των επερχόμενων εκλογών, αλλά και η στάση των κομμάτων μέχρι – όπως σχεδόν προεξοφλείται – τον σχηματισμό υπηρεσιακής κυβέρνησης που θα οδηγήσει τη χώρα εκ νέου στις κάλπες, θα επηρεάσουν καταλυτικά τους συσχετισμούς της 2ας Ιουλίου, οπότε και αναμένεται να διεξαχθεί η δεύτερη εκλογική αναμέτρηση, με τον νέο εκλογικό νόμο.

Η Ν.Δ. και οι 151

Το ευκαταίιο για τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη και τη Ν.Δ. σενάριο είναι στις εκλογές της 21ης Μαΐου να διασφαλιστεί ένα ποσοστό της τάξεως του 34% και άνω, που θα αποτελεί «κατώφλι» για την επίτευξη αυτοδυναμίας στη δεύτερη αναμέτρηση και, παράλληλα, το ΠΑΣΟΚ να πραγματοποιήσει «χαμηλή πτήση», ώστε να ακρωθεί εξαρχής η προοπτική σχηματισμού κυβέρνησης συνεργασίας. Αντιθέτως, δυσκολότερη εξίσωση για την Πειραιώς θα αποτελέσει το ενδεχόμενο Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ να αθροίζουν περισσότερους από 151 βουλευτές. Και τούτο διότι σε αυτή την περίπτωση θα είναι κρίσιμο, όπως λέγεται, «με ποιο σκεπτικό και τίνος την ευθύνη» η χώρα θα οδηγηθεί και πάλι σε εκλογές: Από το Μαξίμου και την Κουμουνδούρου και τη Χαριλάου Τρικούπη δεν έχει περάσει εξάλλου απαραίτητο ότι το αίτημα να καταβληθεί προσπάθεια σχηματισμού κυβέρνησης την επομένη της 21ης Μαΐου δεν αφήνει αδιάφορη την κοινή γνώμη. Στην τελευταία δημοσκόπηση της Pulse για τον ΣΚΑΪ, στο ερώτημα «εάν στις επρχόμενες εκλογές δεν προκύψει αυτοδύναμη

Αποψη του εκλογικού περιπέτρου της Ν.Δ. στην πλ. Συντάγματος. Στόχος του κόμματος είναι ένα ποσοστό κοντά στο 35%, που θα δίνει «παράσταση αυτοδυναμίας».

Εάν η διαφορά Ν.Δ. - ΣΥΡΙΖΑ προδικάζει και το αποτέλεσμα της δεύτερης κάλπης, είναι ορατό το ενδεχόμενο περαιτέρω αποσυμπίερωσης του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

κυβέρνηση, τι θα ήταν καλύτερο να γίνει», το 21% απαντά «προσπάθεια για κυβέρνηση συνεργασίας πάση θυσία», «προσπάθεια για κυβέρνηση συνεργασίας και αν δεν αποδώσει... νέες εκλογές» το 27% και «νέες εκλογές το συντομότερο» το 34% («δεν γνωρίζω - δεν απαντώ» το 8%).

Ο κ. Μητσοτάκης σε πρόσφατες τοποθετήσεις του έχει αναφέρει πως θα λάβει τη διερευνη-

τική εντολή από την Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου και θα κινηθεί με γνώμονα το εκλογικό αποτέλεσμα. Παρότι ο πρωθυπουργός κρατάει κλειστά τα χαρτιά του ακόμη και από στενούς συνεργάτες του, υψηλόβαθμα κυβερνητικά στελέχη εκτιμούν πως η χώρα θα οδηγηθεί σε δεύτερες εκλογές, παρότι στο πλαίσιο της εντολής του πρωθυπουργού είναι πιθανόν να πραγματοποιηθεί συνάντηση με τον κ. Ανδρουλάκη.

Σε θεσμικό επίπεδο, η Ν.Δ. εκτιμάται πως θα επικρατήσει πως μια κυβέρνηση με οριακά κοινοβουλευτική πλειοψηφία στην περιοχή των 151-153 εδρών, ακόμη και μονοκομματική, είναι εκ των πραγμάτων ασταθής. Πόσο μάλλον που στην προκειμένη περίπτωση αντικείμενο συζήτησης θα είναι μια κυβέρνηση συνεργασίας Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ, δηλαδή δύο κομμάτων με διαφορετικές στοχεύσεις και

αναφορές. Επίσης, αναμένεται να επισημανθεί πως τα δύο κόμματα έχουν σημαντικές προγραμματικές διαφορές, με πιο κομβική το σχέδιο του Μεγάλου Μαξίμου για «αξιολόγηση παντού».

Σε δεύτερο επίπεδο, από τη Ν.Δ. θα αναδειχθεί η επιμονή του κ. Ανδρουλάκη για «τρίτο πρόσωπο» στην πρωθυπουργία. Όπως τονίζεται, στην Ευρώπη αποτελεί εν πολλοίς κανόνα σε κυβερνήσεις συνεργασίας ο αρχηγός του πρώτου κόμματος να αναλαμβάνει πρωθυπουργός. Μάλιστα τούτο το αποδέχεται ως αρχή και ο Αλέξης Τσίπρας, ενώ είχε ισχυστεί κατά τον σχηματισμό της κυβέρνησης Σαμαρά - Βενιζέλου, παρότι η Ν.Δ. το 2012 είχε χαμηλότερα ποσοστά.

Ο ΣΥΡΙΖΑ και η διαφορά

Για την Κουμουνδούρου, το ιδανικό σενάριο θα είναι να διαψευστούν οι τρέχουσες δημοσκοπήσεις και στις κάλπες της

21ης Μαΐου να είναι έστω οριακά πρώτο κόμμα ή να πτυθωθεί με μικρή διαφορά. Σε περίπτωση εκλογικής νίκης είναι σαφές από τις τοποθετήσεις του κ. Τσίπρα πως θα επιδιώξει τον σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ. Πάντως, η έκβαση του εγχειρήματος είναι εξαιρετικά αμφίβολη. Η Χαριλάου Τρικούπη απέρριψε άμεσα το «Συμβόλαιο για την Αλλαγή» που πρότεινε ως βάση προγραμματικών συγκλίσεων ο ΣΥΡΙΖΑ, ενώ σύμφωνα με συνομιλητές του ο κ. Ανδρουλάκης θα επιμείνει μέχρι τέλους στη θέση «ούτε Μητσοτάκης ούτε Τσίπρας στην πρωθυπουργία». Παράλληλα, ως γνωστόν, ο κ. Τσίπρας έχει απορρίψει το ενδεχόμενο σχηματισμού κυβέρνησης πτυθμένων με τη συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ και ενδεχομένως την ανοχή του ΜέΡΑ25. Όμως, κυβερνητικά στελέχη δεν αποκλείουν να βάλει στο τραπέζι τα

σενάρια πτυθμένων και ανοχής «στην περίπτωση που οι αριθμοί βγαίνουν», αν όχι στο πλαίσιο της δικής του εντολής, στη σύσκεψη που θα πραγματοποιηθεί υπό την κ. Σακελλαροπούλου σε μια ύστατη προσπάθεια σχηματισμού κυβέρνησης.

Τέλος, το απευκαταίιο για τον ΣΥΡΙΖΑ σενάριο είναι μια καθαρή ήττα με σημαντική διαφορά από τη Ν.Δ., με την τελευταία επιπροσθέτως να λαμβάνει ποσοστά που θα της δίνουν «παράσταση αυτοδυναμίας». Μια επανάληψη δηλαδή του 2019, όταν το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών επί της ουσίας προδικάσε την έκβαση των εθνικών εκλογών που ακολούθησαν. Όπως λέγεται, εάν η διαφορά Ν.Δ. - ΣΥΡΙΖΑ στις 21 Μαΐου είναι μεγάλη, δεν αποκλείεται η σημαντική αποσυμπίεση του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην πορεία προς τις νέες κάλπες. Πόσο μάλλον που οι δεύτερες εκλογές, του Ιουλίου, θα διεξαχθούν εν μέσω θέρους και με την τουριστική περίοδο σε πλήρη εξέλιξη.

Το ΠΑΣΟΚ και η πόλωση

Το απευκαταίιο για την Κουμουνδούρου σενάριο είναι η θετικότερη δυνατή εκλογική έκβαση για το ΠΑΣΟΚ. Εάν ο ΣΥΡΙΖΑ δεν έχει προοπτική επικράτησης στη δεύτερη κάλπη, ο κ. Ανδρουλάκης θα είναι σε θέση να παρουσιαστεί ως ο μόνος που θα μπορεί να βάλει τέλος στην πρωθυπουργία Μητσοτάκη στο πλαίσιο κυβερνητικής συνεργασίας με τη Ν.Δ. ή, στην περίπτωση αυτοδυναμίας της Ν.Δ., ως η ανερχόμενη αντιπολιτευτική δύναμη, καθώς ο ΣΥΡΙΖΑ από το 2019 και μετά θα έχει υποστεί αλλεπάλληλες εκλογικές ήττες.

Στον αντίποδα, δύσκολο θα είναι η «επόμενη ημέρα» στη Χαριλάου Τρικούπη εάν η διαφορά Ν.Δ. - ΣΥΡΙΖΑ είναι μικρή ή εάν το ΠΑΣΟΚ περάσει κάτω από τον πήχυ του καθαρού διψήφιου ποσοστού. Όπως αναγνωρίζεται, εάν η δεύτερη εκλογική αναμέτρηση προσλάβει χαρακτήρα «ντέρμπι», η πόλωση που θα επικρατήσει θα οδηγήσει σε ισχυρές πιέσεις των δύο μονομάχων στην εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ. Επίσης, σε περίπτωση χαμηλών ποσοστών ελλοχεύει ο κίνδυνος της εσωστρέφειας.

Τα σκισμένα προσκλητήρια και ο εφιάλτης των γκάλοπ

Αναγκαστική στροφή στη στρατηγική του για τις συνεργασίες κάνει ο ΣΥΡΙΖΑ, που αμφισβητεί πάλι τις μετρήσεις

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Όσο ο ΣΥΡΙΖΑ απομακρύνεται με ταχύ βηματισμό από τον Γιάννη Βαρουφάκη, τόσο περισσότερο εντείνεται την πίεση και το «φλερτ» προς το ΠΑΣΟΚ για την επόμενη ημέρα των εκλογών. Σε ένα περιβάλλον μεγάλης δημοσκοπικής πίεσης, η Κουμουνδούρου έχει αφήσει πίσω την περίοδο που «δεν απέκλειε κανέναν», εκτός από την Ελληνική Λύση, για την προοδευτική διακυβέρνηση.

Η «Δήμητρα», η θεά της γονιμότητας, απέδωσε «καρπούς» μόνο σε όσους εξακολούθησαν να πολεμούν το ευρώ και ονειρεύονται την κατάργηση του Χρηματιστηρίου. Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι πλέον ένα συστημικό κόμμα και με το σήμα που έδωσε ο Αλέξης Τσίπρας στην τελευταία του συνέντευξη στον ΑΝΤ1, άφησε πίσω του ακόμη και τα σενάρια περί ψήφου ανοχής από τον Γιάννη Βαρουφάκη. Τόνισε πως μια πλειοψηφία που θα στηρίζεται στην απουσία από τα κοινοβουλευτικά έδρα ενός κόμματος του 3% «δεν θα είναι μια κυβέρνηση σταθερότητας και μακράς πνοής». Το ΚΚΕ δεν το υπολογίζουν εδώ και καιρό. Ηκτισε άλλωστε πολύ αρνητικά η φράση του Δημήτρη Κουτσούμπα για «μούφα» προοδευτική διακυβέρ-

νηση. Επειτα από μια «φουρτουνιασμένη» πορεία με αρκετούς «αστερίσκους», η χάραξη μιας γραμμής απολύτως προσαρμοσμένης με το προφίλ της κυβερνησιμότητας που έχει ορίζοντα τετραετίας αποτελεί την τελική προσέγγιση με την οποία ο ΣΥ-

Τα νηπρά «όχι» του ΚΚΕ και του ΜέΡΑ25 έδειξαν ότι το άνοιγμα και η συζήτηση περί ανοχής ήταν εξαρχής καταδικασμένα.

ΡΙΖΑ θα προσέλθει στις κάλπες.

Η νηπρή δόση παπανδρείων αναφορών για «συμβόλαιο αλλαγής», για την «Ελλάδα που ανήκει στους Έλληνες» και για το περίφημο «ραντεβού με την Ιστορία» του 1981 δείχνουν πως ούτε το ΚΚΕ ούτε το ΜέΡΑ25 ήταν ρεαλιστικές επιλογές για τον σχηματισμό της προοδευτικής συμμαχίας. Και μπορεί όλα αυτά να μη διασκαδάζουν τον Νίκο Ανδρουλάκη, ωστόσο υπενθυμίζουν στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ πως ο ΣΥΡΙΖΑ θα συνεχίσει να «ψαρεύει» ψηφοφόρους από τον μεσαίο χώρο μέχρι την τελευταία στιγμή.

Ο Αλέξης Τσίπρας την περασμένη Πέμπτη στην Τρίπολη. Η Κουμουνδούρου ποντάει στην ψήφο των 17άρηδων. Εξ ου και η έμφαση στην εξαγγελία για κατάργηση της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής στα πανεπιστήμια.

Τι λένε πλέον στην Κουμουνδούρου; Πως η προοδευτική κυβέρνηση δεν θα σχηματιστεί τα τρία 24ωρα των διερευνητικών εντολών, ανάμεσα στον πρώτο και τον τρίτο, αλλά σε 18+3 ημέρες, καθώς το ΠΑΣΟΚ πλέον γνωρίζει τη βάση της συμφωνίας από την περασμένη Τετάρτη. Τα «χαρτιά» είναι ανοιχτά και οι «μπλόφες» αργά ή γρήγορα θα πρέπει να σταματήσουν. Αν η ηγεσία της Χαριλάου Τρικούπη ή οι άλλες προοδευτικές δυνάμεις δεν μπουτ στον κόπο να μελετήσουν τις προτάσεις και να προσαρμόσουν τις δικές τους, οι ψηφοφόροι τους, έτσι κι

αλλιώς, είναι σε κάθε περίπτωση οι βασικοί παραλήπτες, λένε στην Κουμουνδούρου.

Οι δημοσκοπήσεις

Η «ανοιχτή πληγή» εδώ και πολλά χρόνια για τον ΣΥΡΙΖΑ είναι οι δημοσκοπήσεις. Τα ευρήματα των μετρήσεων δίνουν μια δυναμική στη Νέα Δημοκρατία που εμφανίζεται σταθερά να είναι πρώτο κόμμα, ανοίγοντας και πάλι την «ψαλίδα». Αυτός είναι ο λόγος που μεταξύ κορυφαίων, αλλά και μικρομεσαίων, στελεχών συζητείται πως από τη στιγμή που ο Κυριάκος Μητσοτάκης προετοιμάζει τους πάντες για μια

νίκη 7-8 μονάδων, οποιοδήποτε αποτέλεσμα προκύψει υπέρ της Νέας Δημοκρατίας στα όρια του στατιστικού λάθους θα θεωρηθεί αποτυχία για τον ίδιο. Και όλα πλέον θα είναι ανοιχτά για τη σύγκρουση της ενισχυμένης αναλογικής. «Ο Κυριάκος Μητσοτάκης πορεύεται χωρίς λογική δεύτερων εκλογών, ενώ έχει στρατηγική δεύτερων εκλογών», τόνισε χαρακτηριστικά μέλος του Πολιτικού Συμβουλίου του κόμματος στην «Κ».

Στην Κουμουνδούρου σχεδιάζαν να μπορούν να κοιτούν με θάρρος την κάλπη την 21η Μαΐου και όχι να αγωνιούν μέσα από το παραβάν. Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να είναι εφικτό, καθώς θα πρέπει να γίνουν αρκετές «διορθώσεις» και το χρονικό διάστημα είναι εξαιρετικά μικρό. Ίσως γι' αυτό επενδύουν πολλά στους περιπού 200.000 17άρηδες και 18άρηδες, που θα προσέλθουν για πρώτη φορά στην κάλπη, γνωρίζοντας πως αν κερδίσει ο ΣΥΡΙΖΑ θα περάσουν πιο εύκολα στο πανεπιστήμιο με την κατάργηση της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής. Μετά τα Τέμπη, ανέμεναν σιγά σιγά η φθορά της «γαλάζιας» παράταξης να μετατραπεί σε ένα έστω μικρό κύμα ενίσχυσης του ΣΥΡΙΖΑ. Αυτό δεν έγινε, παρά το γεγονός πως οι «δημοσκόποι» του κόμματος επισημαίνουν ότι σε όλες τις

έρευνες τα συναισθήματα που κατακλύζουν τους πολίτες είναι η απογοήτευση και η οργή. Προσθέτουν επίσης πως η ακρίβεια θα είναι το κριτήριο με βάση το οποίο θα ρίξουν την ψήφο τους σε 15 ημέρες.

Η παγιωμένη εικόνα του δεύτερου στοιχείων τον ΣΥΡΙΖΑ και στην Κουμουνδούρου στηρίζουν πολλά στους αναποφασιστους. Οι εταιρείες δημοσκοπήσεων που πραγματοποιούν τα exit polls, ρωτώντας πως αν κερδίσει ο ΣΥΡΙΖΑ θα περάσουν πιο εύκολα στο πανεπιστήμιο πολίτες που προσέρχονται στις κάλπες, οι 500.000 επιλέγουν το ψηφοδέλτιο που θα σταυρώσουν την τελευταία στιγμή. Το άλλο στοιχείο που είναι ενθαρρυντικό για το κόμμα του Αλέξη Τσίπρα αφορά τη λεγόμενη «υποεκτίμηση» του ΣΥΡΙΖΑ. Όπως εξηγήσαν στην «Κ» κομματικές πηγές, τον Σεπτέμβριο του 2015, την τελευταία εβδομάδα, οι μετρήσεις έφερναν τον ΣΥΡΙΖΑ περίπου στο 29,8%. Εφτασε το 35,5%. Αντίστοιχα το 2019, πάλι πέντε ημέρες πριν από τις εκλογές, υπολογίζονταν στο 27,5%, λαμβάνοντας τελικά 31,5%.

Του ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΜΟΣΧΟΝΑ

Η ανοδική σταθεροποίηση του ΚΙΝΑΛ στις εκλογές του 2019 ταυτόχρονα ως τρίτου σε ισχύ κόμματος (ο «τρίτος πόλος») και ως κόμματος ιδεολογικά και προγραμματικά ενδιάμεσου μεταξύ των δύο μεγαλύτερων αποτελεί τομή στην ιστορία της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας. Συνιστά πραγματικό νεωτερισμό. Ποτέ στη Μεταπολίτευση δεν παρεμβαλλόταν ένας πολιτικά σταθερός και εκλογικά αξιόλογος ενδιάμεσος παίκτης ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα. Το τρίτο σε ισχύ κόμμα ήταν τοποθετημένο είτε στα αριστερά (κατά κανόνα) των δύο μεγάλων κομμάτων είτε, σε τρεις περιπτώσεις (1993: Πολιτική Ανοιξη, διπλές εκλογές του 2015: Χρυσή Αυγή), στα δεξιά ή προς τα δεξιά του κοιμματικού συστήματος. Ο τρίτος πόλος ως ενδιάμεσος μεταξύ των δύο «μεγάλων» εμφανίστηκε μόνο σε εκλογές μετάβασης ή εκλογικού σεισμού (1977: Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου, 2012 Μάιος και Ιούνιος: ΠΑΣΟΚ). Είχε, συνεπώς, εντελώς βραχύβια χαρακτηριστικά.

Η αλλαγή ρόλου του ΠΑΣΟΚ δεν αφορά μόνο το ΠΑΣΟΚ. «Πειράζει» την όλη μικρο-μηχανική λειτουργίας του κοιμματικού συστήματος όπως την είχαμε γνωρίσει στη Μεταπολίτευση, καθώς τα δύο μεγάλα κόμματα δεν βρίσκονται πλέον χωρικά δίπλα δίπλα. Ιδιαίτερα επηρεάζει τον ΣΥΡΙΖΑ διότι περιορίζει την ικανότητά του, ως του κύριου μη δεξιού πόλου, να αποκτήσει εύκολα θέση υπεροχής απέναντι στη Ν.Δ. Αλλά ας επιστρέψουμε στο ΠΑΣΟΚ.

Ο βομβαρδισμός που σήμερα δέχεται το ΠΑΣΟΚ –και από τη Ν.Δ. και από τον ΣΥΡΙΖΑ– για να ξεκαθαρίσει με ποιον θα πάει και ποιον θα αφήσει είναι ενδεικτικός του νέου état d'esprit που διαμορφώνεται με την καθιέρωσή του ως τρίτου πόλου.

Τι λοιπόν σημαίνει για το ΠΑΣΟΚ αυτή η τρίτη και ενδιάμεση θέση με δεδομένο το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής; Αποτελεί ευκαιρία ή παγίδα; Πώς θα πρέπει να τη διαχειριστεί στη μέση διάρκεια; Το συμφέρει –σε συνθήκες ενισχυμένης αναλογικής– η εναλλαγή συμμαχιών, ανάλογα με τη συγκυρία, με το ένα ή το άλλο μεγάλο κόμμα;

Η Ιστορία της Μεταπολίτευσης δεν βοηθάει πολύ στην απάντηση των ερωτημάτων. Ο τρίτος πόλος ως ενδιάμεσος πόλος είχε, όπως αναφέρθηκε, μόνο «φρουρά» παρουσία (1977 και 2012). Το γεγονός αυτό καθιστά ανέφικτη την εξαγωγή συμπερασμάτων που να αφορούν κατευθείαν το σημερινό ΠΑΣΟΚ.

Εντούτοις, η εικόνα για την ισχύ –γενικά– του τρίτου κόμματος θα μπορούσε να δώσει χρήσιμες ενδείξεις για την κατανόηση του σχηματισμού των εκλογικών προτιμήσεων στη διάρκεια της Τρίτης Ελληνικής Δημοκρατίας – μιας δημοκρατίας που κυριαρχήθηκε από τον πλειοψηφικό κοινοβουλευτισμό. Οι ενδείξεις αυτές είναι πολύ ισχυρές για να αγνοηθούν.

Η δύσκολη συνθήκη

Στο σύνολο των 18 βουλευτικών αναμετρήσεων που έλαβαν χώρα κατά τα έτη 1974-2019, ο μέσος όρος της εκλογικής επιρροής του τρίτου σε ισχύ κόμματος, όποιο και αν ήταν αυτό, ήταν 9,17% (βλ. κάτω στο γράφημα). Αν, όμως, εξαιρέσουμε

Επίδειξη τεκμηρίου κοιμματικής αφοσίωσης σε πρόσφατη προεκλογική εκδήλωση του ΠΑΣΟΚ στο Περιστέρι.

Η αιώρηση του ΠΑΣΟΚ και οι κίνδυνοί της

Πώς το εκλογικό σύστημα μπορεί να καθοδηγήσει το άλλοτε κραταιό κόμμα στον νέο ρόλο του, ως ρυθμιστή και δυναμικού κυβερνητικού εταίρου

–ως μη αντιπροσωπευτικές για τη δυναμική του τρίτου πόλου– τις εκλογές που έλαβαν χώρα σε συνθήκες απλής αναλογικής (οι τρεις αναμετρήσεις του 1989 και του 1990) ή σε συνθήκες «εκλογικού σεισμού» (1977 και Μάιος, Ιούνιος 2012), τότε ο μέσος όρος του τρίτου κόμματος διαμορφώ-

Η αλλαγή ρόλου του ΠΑΣΟΚ δεν αφορά μόνο το ΠΑΣΟΚ. «Πειράζει» την όλη μικρο-μηχανική λειτουργίας του κοιμματικού συστήματος όπως την είχαμε γνωρίσει στη Μεταπολίτευση.

νεται στο 7,77%. Είναι εξαιρετικά χαμηλός για ένα σύστημα που παραδοσιακά υπήρξε δομημένο γύρω από τρεις παρατάξεις.

Το πόσο περιορισμένη είναι η επιρροή του τρίτου πόλου φαίνεται και από έναν άλλον υπολογισμό. Το ποσοστό (μέσος όρος) που χωρίζει το τρίτο κόμμα από το εκλογικά δεύτερο είναι, για το σύνολο της Μεταπολίτευσης (18 εκλογές), 24,39 μονάδες. Ο δε μέσος όρος της απόστασης για τις 12 εκλογικές αναμετρήσεις που ενδιαφέρουν εδώ (χωρίς δηλαδή αυτές των ετών 1977,

1989α, 1989β, 1990, 2012α και 2012β) διαμορφώνεται στο μάλλον εκφοβιστικό 26,95%. Αρα, κατά μέσον όρο, το κάθε φορά τρίτο κόμμα υστερεί κατά 26,95 μονάδες όχι από το πρώτο, αλλά από το δεύτερο κόμμα! Ακόμη και στην πρόσφατη περίοδο, την περίοδο του λεγόμενου «μικρού δικομματισμού» (Ιαν. 2015-2019), η απόσταση του τρίτου από το δεύτερο κόμμα διαμορφώνεται στις 22,02 μονάδες (επεξεργασία δεδομένων: Γερ. Μοσχονάς).

Οι αριθμοί αυτοί απλοποιούν, όπως όλοι οι αριθμοί, την πολιτική πραγματικότητα. Αποκαλύπτουν, εντούτοις, σε βαθμό που εκπλήσσει, το πόσο πολύ το «τρίτο κόμμα» είναι στην πραγματικότητα ένας «μικρός», αν και καθόλου αμελητέος, παίκτης. Το μέγεθος του τρίτου πόλου και το συμμετρικά ιδιαίτερα μεγάλο (για τα ευρωπαϊκά στάνταρντ) μέγεθος των ισχυρών πόλων (παλαιότερα: Ν.Δ. - ΠΑΣΟΚ, μετά το 2015: Ν.Δ. - ΣΥΡΙΖΑ) δεν μπορούν να κατανοηθούν χωρίς την punctum quaestionis του εκλογικού νόμου. Η ενισχυμένη αναλογική –στην πραγματικότητα: σύστημα αποδυναμωμένων αναλογικής– ως σύστημα μεικτό, με ισχυρά πλειοψηφικά στοιχεία δίπλα στα αναλογικά, ευνοεί σε ποσοστό και αριθμό εδρών τα μεγάλα, και μόνο τα μεγάλα, κόμματα. Παράγει, δε, συστηματικά ανταγωνιστική κα-

τωτερότητα για τα μικρότερα κόμματα.

Το κλειδί εδώ δεν είναι, όπως συχνά υποστηρίζεται, η Αριστερά, η στρέβλωση της αναλογικότητας μεταξύ ποσοστού ψήφων και ποσοστού εδρών, όσο ο επηρεασμός της ίδιας της ψήφου υπέρ των μεγάλων κομμάτων. Η γνωστή διατύπωση των στελεχών του παλαιού ΠΑΣΟΚ «τι θα κάνουν, στο τέλος θα μας ψηφίσουν!» βρίσκει την πιο ανάγλυφη εικονογράφηση της στους αριθμούς που προηγήθηκαν.

Βέβαια, υποστηρίζεται, το ΠΑΣΟΚ, ως ιδεολογικά ενδιάμεσο, θα μπορούσε να αναδειχτεί σε ρυθμιστή, όπως ακριβώς έκανε στην Ομοσπονδιακή Γερμανία το παλιό Φιλελεύθερο κόμμα, στο πλαίσιο του γερμανικού συστήματος των «δυομισι κομμάτων». Όσοι και όσοι όμως υποθετούν αυτή τη θέση συγκρίνουν δύο συστήματα με ασύμβατες λογικές λειτουργίας: ένα σύστημα με ισχυρά πλειοψηφικά χαρακτηριστικά (το ελληνικό) με ένα άλλο ουσιαστικά αναλογικό (το γερμανικό).

Με λάθος προκείμενες μάλλον οδηγείσαι σε λάθος συμπέρασμα. «Μεγάλος ρυθμιστής» γίνεται όχι μόνο λόγω της θέσης σου αλλά και λόγω της ισχύος σου. Ο ελληνικός νόμος της ενισχυμένης αναλογικής φυσικά και δεν εμποδίζει τις συνεργασίες. Ωστόσο υπονομεύει την εκλογική ισχύ κάθε υποτιθέμε-

νου μελλοντικού «ρυθμιστή» διότι έχει ως «πρώτον κινούν» τη μεταφορά ψήφων (και εδρών) από τα μικρότερα κόμματα προς εκείνα που μπορούν να διεκδικήσουν την πρώτη θέση και, άρα, την κατάκτηση της πλειοψηφίας ή την προσέγγιση σε αυτήν. Συμπερασματικά, ο εκλο-

Η ενισχυμένη αναλογική υπονομεύει την ισχύ κάθε υποτιθέμενου μελλοντικού «ρυθμιστή», διότι έχει ως «πρώτον κινούν» τη μεταφορά ψήφων (και εδρών) προς τους διεκδικητές της πρώτης θέσης.

γικός μας νόμος τείνει να αποδυναμώσει τον τρίτο πόλο, ενώ ο γερμανικός, ως ουσιαστικά αναλογικός, του προσφέρει ένα ελαχίστο δικτύο εκλογικής ασφάλειας.

Τα διλήμματα

Το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής (στις πολύ διαφορετικές εκδοχές του) διακρίνεται από εσωτερική σοφία. Τείνει να παράγει κυβερνητική σταθερότητα χωρίς να συνθλίβει τα μικρότερα ρεύματα και χωρίς να εμποδίζει την κοινοβουλευτική εκπροσώπησή τους. Βέβαια,

στο μέλλον, καθώς παντού, και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, τα κραταιά κόμματα του παρελθόντος έχουν εξασθενήσει, τα μεγάλα κόμματα θα αναζητούν όλο και πιο συχνά συμμάχους και τα μικρότερα θα μπαίνουν όλο και πιο συχνά σε συμμαχίες. Είτε με ενισχυμένη είτε με απλή αναλογική.

Η ενισχυμένη αναλογική, εντούτοις, δεν συμφέρει το ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ. Το απειλεί. Κοινότοπο, αλλά οι αριθμοί «τρομάζουν». Το ΠΑΣΟΚ, το οποίο στο παρελθόν χρησιμοποίησε συστηματικά τον εκλογικό νόμο ενάντια στους μικρότερους ανταγωνιστές του, κινδυνεύει να υποστεί –υφίσταται ήδη (παρότι οι πρώτες εκλογές διεξάγονται με απλή αναλογική)–, σαν τις «φριχτές ανταποδόσεις» του Καρυωτάκη, τη μεγάλη πίεση του εκλογικού συστήματος. Καλείται να ισορροπήσει «αιωρούμενο». Ως ενδιάμεσο κόμμα καταλαμβάνει μια πολιτική - ιδεολογική περιοχή που ενέχει τον κίνδυνο ασφυξίας.

Όσοι του προτείνουν εναλλακτικές συμμαχίες (για με τη Ν.Δ., μια με τον ΣΥΡΙΖΑ) χωρίς αλλαγή του εκλογικού νόμου ή δεν έχουν κατανοήσει τη διαπλαστική δύναμη του εκλογικού συστήματος ή επηρεάζονται από την ιδεολογία τους. Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να πάει μακριά μονίμως αιωρούμενο.

Η μεγάλη ιστορική τάση, από τον Πλαστήρα, τον Γεώργιο Παπανδρέου της δεκαετίας του '60 μέχρι τον Ανδρέα της Μεταπολίτευσης, δείχνει ότι ο ενδιάμεσος ιδεολογικά κόρος ήταν ισχυρός μόνον όταν έπρεπε να λειτουργήσει ως Κεντροαριστερά, όχι απλώς ως «άχρωμο» Κέντρο. Επιπλέον, το ελληνικό πολιτικό σύστημα διακρίνεται από τη μακρά εκλογική υπεροχή, από το 1981 μέχρι και τις εκλογές του Ιουλίου 2019, των δυνάμεων της Κεντροαριστεράς/Αριστεράς.

Σε συνθήκες εκλογικής υπεροχής (όχι κυβερνητικής) του μη δεξιού κόρου, το ΠΑΣΟΚ δεν έχει στρατηγικό συμφέρον να οδηγηθεί σε συμμαχίες με τη Ν.Δ. – χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα καταφέρει να τις αποφυγή. Τέτοιες συμμαχίες θα είναι δώρο στον ΣΥΡΙΖΑ. Αν ο ΣΥΡΙΖΑ εισδύσει σταθερά στον ενδιάμεσο κόρο, το μέλλον του ΠΑΣΟΚ διαγράφεται σκοτεινό.

Συνασπισμός συμφέροντος

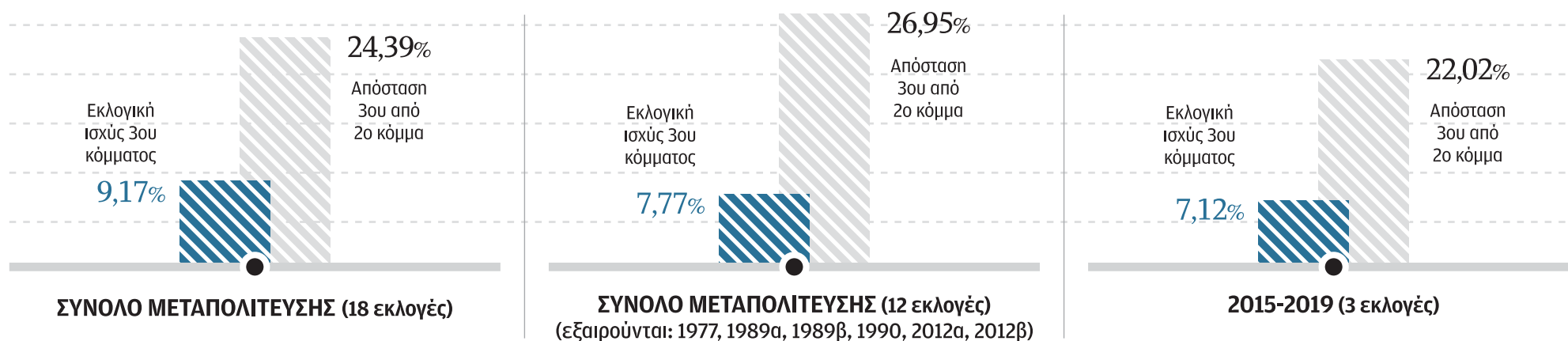
Συνεπώς, το ΠΑΣΟΚ έχει συμφέρον σε ένα συνασπισμό για την απλή αναλογική. Και μόνον ο ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να τον προσφέρει. Όχι μόνο λόγω ιδεολογίας. Αλλά και λόγω δικού του εκλογικού συμφέροντος και λόγω των ισχυρών αδυναμιών.

Εάν οι στρατηγικές επί χάρτου είναι εύκολες, στο πραγματικό πεδίο οι διαδρομές χαράσσονται διά πυρός και σιδήρου. Στις επόμενες εκλογές, τουλάχιστον στις δεύτερες, η μόνη συμμαχία που ενδεχομένως θα προσφερθεί στο ΠΑΣΟΚ θα είναι αυτή με τη Ν.Δ. Αν φυσικά οι δημοσκοπήσεις επιβεβαιωθούν. Το ΠΑΣΟΚ θα έχει δυσκολία να αποφύγει (με τη μη ή την άλλη μορφή) την προσφορά – όσες πόζες και αν πάρει, όσες διαπραγματεύσεις και αν κάνει.

Υποθέτω ότι ο Νίκος Ανδρουλάκης θα προτιμούσε την αυτοδυναμία της Ν.Δ. Και υποθέτω ότι αν η Ν.Δ. δεν αποκτίσει αυτοδυναμία, κανείς δεν θα ήθελε να βρίσκεται στη θέση του.

Ο κ. Γεράσιμος Μοσχονάς είναι καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής Ανάλυσης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Ο τρίτος πόλος στη μεταπολίτευση

της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

«**Αμάν!** Πού με έβγαλε, καλέ;». Η 17χρονη Ιωάννα κοιτάζε και ξανακοιτάζε την οθόνη του υπολογιστή της μη μπορώντας να πιστέψει αυτό που έβλεπε. «Μαμά, κάθου!» έγραψε στη μητέρα της στο τσάτ. «Είμαι ΚΚΕ». Είναι η πρώτη εκλογική αναμέτρηση στην οποία λαμβάνει μέρος και έχει σκοπό να τιμήσει την πρώτη της ψήφο. Διαβάζει, ρωτάει, ενημερώνεται. Όταν η μητέρα της της έστειλε το τεστ What2Vote έσπευσε να το συμπληρώσει. «Μήπως να το ξανακάνω;».

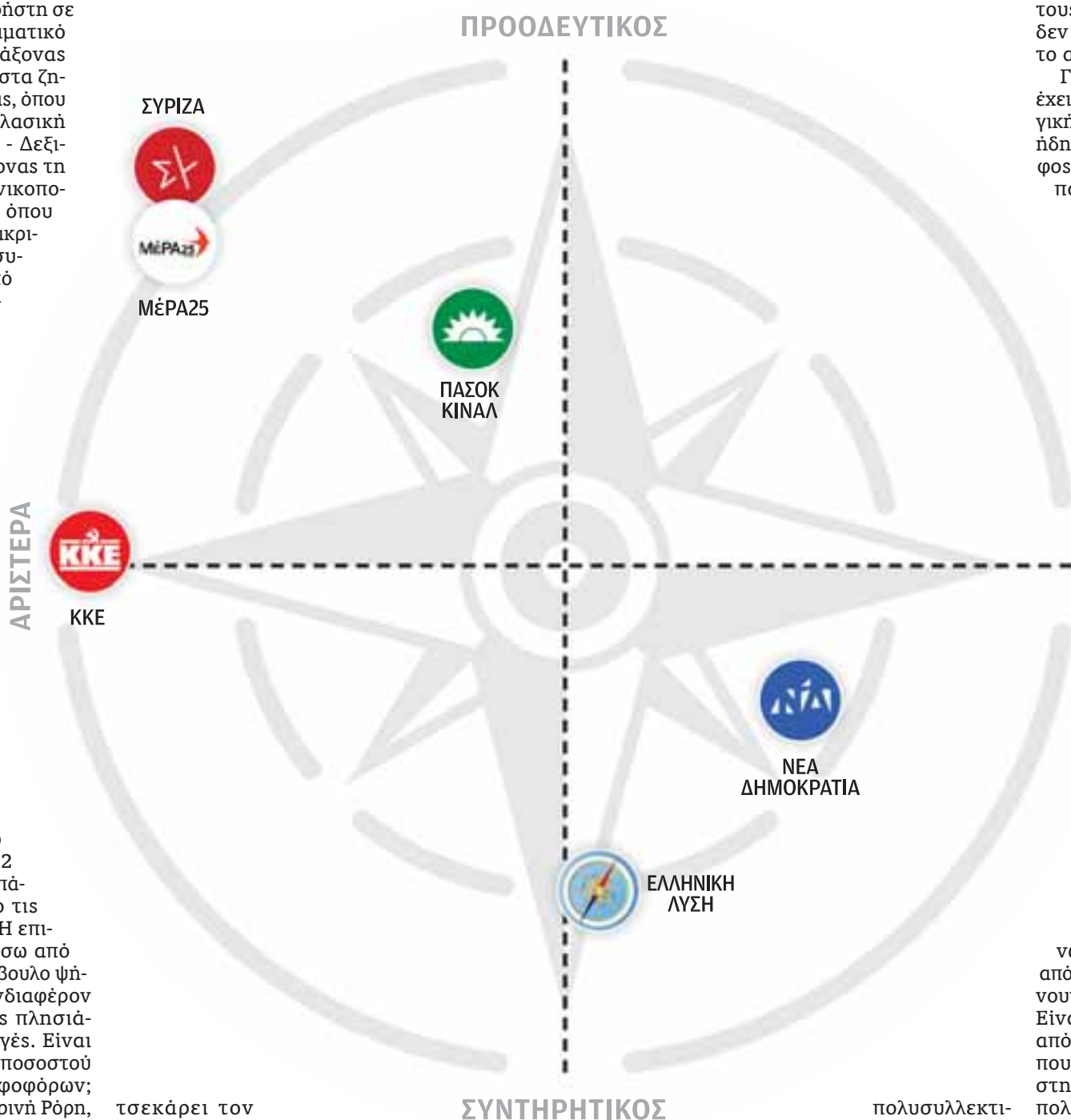
Με βάση τις απαντήσεις σε συνολικά 30 θέματα πολιτικής, ο ηλεκτρονικός σύμβουλος ψήφου τοποθετεί τον χρήστη σε ένα δισδιάστατο κομματικό τοπίο: ο οριζόντιος άξονας δείχνει τη θέση μας στα ζητήματα της οικονομίας, όπου χρησιμοποιείται η κλασική διαίρεση Αριστεράς - Δεξιάς, και ο κάθετος άξονας τη θέση μας στα κοινωνικοπολιτισμικά ζητήματα, όπου χρησιμοποιείται η διάκριση προοδευτικός - συντηρητικός. Εκτός από τη θέση στον πολιτικό χάρτη, ο χρήστης ανακαλύπτει και την απόσταση που τον χωρίζει από τα κόμματα, το στίγμα των οποίων έχει προκύψει από την κωδικοποίηση των επίσημων θέσεων τους. Όταν υπάρχει σαφής εγγύτητα με κάποιο κόμμα, ο σύμβουλος ψήφου προτείνει επιλογά κόμματος.

Από τις 18 Απριλίου, οπότε και άνοιξε προς χρήση, έως και τις 2 Μαΐου, έχουν προστρέξει στο What2Vote.gr 75.622 μοναδικοί χρήστες - πάνω από 36.000 μόνο τις δύο πρώτες ημέρες. Η επιστημονική ομάδα πίσω από τον ηλεκτρονικό σύμβουλο ψήφου θεωρεί ότι το ενδιαφέρον θα αυξάνεται καθώς πλησιάζουμε προς τις εκλογές. Είναι ένδειξη του μεγάλου ποσοστού αναποφάσιστων ψηφοφόρων; Σύμφωνα με τη Λαμπρινή Ρόρη, επικύρη καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης στο ΕΚΠΑ και συντονίστρια της επιστημονικής ομάδας του What2Vote.gr, μέρος των πολιτών που προσφεύγει στον ηλεκτρονικό σύμβουλο ψήφου είναι αναποφάσιστοι. Δεν είναι όμως μόνον η εκκρεμής απόφαση σε σχέση με την ψήφο που εκτόξευσε τη συμμετοχή. «Είναι σχεδόν εδραιωμένοι στο μυαλό σημαντικές μερίδες ψηφοφόρων ότι η εκλογή της 21ης Μαΐου δεν θα οδηγήσει σε σχηματισμό κυβέρνησης, λόγω της απλής αναλογικής και της σχετικής απροθυμίας των πρωταγωνιστών να προχωρήσουν σε κυβέρνηση συνεργασίας», σημειώνει στην «Κ». «Αυτό δημιουργεί μια αίσθηση "χαλαρής ψήφου" και σε πολίτες που δεν είναι απαραίτητα αναποφάσιστοι, αλλά θεωρούν ότι υπάρχει ένα περιθώριο "πειραματισμού" ή, για να το πούμε πιο καθαρά, ψήφου δύο γύρων, με διαφορετικά κριτήρια σε κάθε έναν γύρο. Με δεδομένο ότι θα ψηφίσουν με γνώμονα τον σχηματισμό κυβέρνησης στις δεύτερες εκλογές, αναζητούν το κριτήριο της ψήφου της πρώτης εκλογής και, κατ'επέκταση, το κόμμα που θα ψηφίσουν. Ενα από τα κριτήρια μπορεί να είναι και οι επίσημες θέσεις των κομμάτων».

Πολλοί ανάρτησαν το αποτέλεσμα στο Facebook εν είδει φωτογραφίας του πολιτικού τους προφίλ. Αυτός είμαι, εκεί ανήκω, αυτό είναι το στίγμα μου στον χάρτη. Μία από αυτούς είναι και η Χριστίνα Αμερικάνου, επικεφαλής Επικοινωνίας του Διεθνούς Ποδηλατικού Γύρου Ελλάδας, η οποία συμπλήρωσε το τεστ θέλοντας να

Μαμά, το τεστ με έβγαλε ΚΚΕ. Να το ξανακάνω;

Ο μηχανισμός πίσω από το ερωτηματολόγιο ανίχνευσης κομματικής ταύτισης «What2Vote», που έγινε διαδικτυακή μόδα

τεσεκάρει τον εαυτό της. Ήξερε ότι βρίσκεται στον χώρο του Κέντρου, αλλά θα επιβεβαιωνόταν αυτό και επιστημονικά; «Τελικά βγήκα πιο Κέντρο πεθαίνεις», λέει χαρακτηριστικά στην «Κ». «Στο Facebook το ανέβασα και για να τεστάρω αντιδράσεις. Με ακολουθούν οπαδοί και από τα δύο μεγάλα κόμματα, που αναλόγως τι ανεβάζω σχολιάζουν. Ήταν κι ένας τρόπος να πω "παιδιά, μη με πηζέτε, όπως βλέπετε μπορώ να μιλάω επικριτικά και για τον έναν και για τον άλλον. Ήταν οριοθέτηση ταυτότητας. Με έναν τρόπο αυτοπροσδιοριστικά. Εντάξει, εάν με έβγαζε... ακροδεξιά δεν θα ανέβαζα».

Το τεστ έβγαλε τον Γιώργο Παοχαλίδη, 46 ετών, επικεφαλής δημιουργικού στη διαφημιστική εταιρεία Socialab, σε μια no man's land, στο τεταρτημόριο που δεν εκπροσωπείται από κανένα κόμμα, δεξιά και πάνω (προοδευτικός). «Το έκανα από περιέργεια, ξέρω πού ανήκω», λέει στην «Κ» (σ.σ. αυτοπροσδιορίζεται ως φιλελεύθερος). «Θα είχε πλάκα να με βγάλει κοντά σε κάποιο κόμμα, γιατί δεν με εκφράζει κανένα». Οπως τονίζει, οι φιλελεύθεροι ανέκαθεν είχαν θέμα ως προς τη mainstream εκπροσώπηση. Μπορεί πολλοί να ψηφίζουν Νέα Δημοκρατία, αλλά στην πραγματικότητα δεν τους εκφράζει. «Φιλελεύθερος σημαίνει διαχωρισμός κράτους - Εκκλησίας, δεν χρειάζεται να πω κάτι άλλο». Πόσους τον κάρτη με το στίγμα του κλώνοντας και άλλους φίλους να κάνουν το τεστ. «Κάντε το κι εσείς και αν θέλετε γράψτε πού σας έβγαλε (δεν κρίνουμε εδώ πέρα, είμαι

πολυσυλλεκτικό προφίλ, παιδιά, αλλά αν βγειτε φασίστες θα σας μπλοκάρω πιθανότατα)», έγραψε χαρακτηριστικά. Οπως διαπίστωσε, οι φίλοι του που ανήκουν στον ίδιο χώρο είχαν παρόμοιο αποτέλεσμα, «οπότε μάλλον το εργαλείο δουλεύει». Για τον ίδιο, ωστόσο, το What2Vote φέρνει στο προσκήνιο την ανάγκη επαναπροσδιορισμού των διαχωρισμών. «Όταν για παράδειγμα έχεις συντηρητική οικονομική πολιτική, όπως τα αριστερά κόμματα, γιατί να θεωρείσαι προοδευτικός; Το τεστ τοποθετεί το ΚΚΕ στο κέντρο του κάθετου άξονα (σ.σ. προοδευτικός - συντηρητικός) μολονότι εγώ το θεωρώ το πιο συντηρητικό κόμμα που υπάρχει. Όσο για το αριστερό - δεξιό, είναι ένας εύκολος διαχωρισμός για να πουν τα κόμματα ότι είμαστε από εδώ και εσείς από εκεί. Είναι κυρίως εργαλείο για τον πολιτικό όχι για τον πολίτη».

Μπορεί να είναι και ένα πείραμα με τον εαυτό μας, για το αν αντιστοιχεί η πολιτική εικόνα που έχουμε για εμάς με το αποτέλεσμα του ηλεκτρονικού συμβούλου ψήφου.

Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ, το Greek Politics Specialist Group του βρετανικού Political Studies Association και το γραφείο της Friedrich Ebert Stiftung στην Αθήνα.

δομάτων και της φορολογίας αλλά και του γάμου ομοφύλων».

Πολλοί απάντησαν το τεστ για να βρουν ένα πάτημα για τη στάση τους στις επερχόμενες εκλογές, αλλά όχι ο Νίκος Μάστορας. Ο 42χρονος επιχειρηματίας του real estate ξέρει τι θα ψηφίσει. «Είμαι πολιτικό ον και υπέρ της σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας, ΠΑΣΟΚ θα ψηφίσω. Θα σου πω κάτι να γελάσεις: έκανα το τεστ δύο φορές για να... κεντράρω καλύτερα το ΠΑΣΟΚ. Την πρώτη είχα βγει λίγο πιο δίπλα! Μου έκανε εντύπωση ότι παραχωρεί την τρίτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση στον δεξιό χώρο ή ότι ταυτίζει την Αριστερά με τον Πούτιν». Κανείς πάντως από τους φίλους του στο Facebook δεν έπεσε από τα σύννεφα με το αποτέλεσμα.

Για πολλούς το τεστ δεν θα έχει καμία επίδραση στην εκλογική τους προτίμηση, που ήταν ήδη προαποφασισμένη. «Η ψήφος είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων - συνειδητών και ασυνειδητών», τονίζει η Λαμπρινή Ρόρη. «Οι πολιτικές οικογενειακές καταβολές, ο άμεσος κοινωνικός περίγυρος ή τα κοινωνικά δίκτυα, ο ψυχικός δεσμός της παραταξιακής ταύτισης, η αναδρομική αποτίμηση της απερχόμενης κυβέρνησης στον τομέα της οικονομίας, η προσδοκία για την εθνική οικονομία ή το προσωπικό "πορτοφόλι" στο μέλλον, η εικόνα των κομμάτων και των ηγετών τους και ευρύτερα οι μηχανισμοί πειθούς κομμάτων και μέσω ενήμερων, αλλά και τα ατομικά κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, η μόρφωση, το εισόδημα, η κοινωνική τάξη, είναι μερικοί από τους παράγοντες που βαρύνουν στην επιλογή της ψήφου. Είναι τόσο πολυπαραγοντική απόφαση η εκλογική επιλογή, που είναι πολύ λογικό να υποστηρίξουμε μια παράταξη για πολλούς άλλους λόγους, πέρα από τις θέσεις της».

Αναζητώντας το αφήγημα

Οπως σχολιάζει και ο Γιάννης Μαυρογιώργος, «καλή η βελτιστοποίηση του αυτοπροσδιορισμού, αλλά δεν δουλεύει έτσι η πολιτική. Οι άνθρωποι δεν ψηφίζουν κοιτάζοντας τη φωτογραφία τους και ψάχνοντας ποιος τους μοιάζει, αλλά αναζητώντας το αφήγημα, το story που τους βγάζει νόημα για την προσωπική και συλλογική προκοπή. Οι Έλληνες δεν ψήφισαν Ανδρέα και Μητσοτάκη επειδή τους έμοιαζαν, αλλά επειδή αγόρασαν το ένα ή το άλλο όραμα για το πού πάει η χώρα, και πώς θα ευμερήςσουν οι ίδιοι οι άνθρωποι. Ή για να βολέψει το παιδί στο Δημόσιο».

Σύμφωνα πάντως με τη Βασιλική Γεωργιάδου, καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης και μέλος της επιστημονικής ομάδας του ηλεκτρονικού συμβούλου ψήφου, το What2Vote.gr δεν σου λέει τι θα ψηφίσεις. «Είναι ένα εργαλείο που μπορεί να σε προσανατολίσει. Χρήσιμο και στους αναποφάσιστους και σε όσους ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν τις θέσεις των κομμάτων σε διάφορα θέματα, γιατί αυτό θα τους βοηθήσει να πάρουν απόφαση για το τι θα ψηφίσουν. Μπορεί να είναι και ένα πείραμα με τον εαυτό μας: αντιστοιχεί ο τρόπος που βλέπουμε τον εαυτό μας με το αποτέλεσμα του ηλεκτρονικού συμβούλου ψήφου; Εμένα, για παράδειγμα, με πέτυχε στο 100%. Άλλους όχι, γιατί έχουν διαφορετικό perception για τον εαυτό τους. Και είναι τελικά αυτή η αντίληψη που θα τους πει τι θα ψηφίσουν».

Πώς ορίστηκαν οι άξονες

Το στοιχείο για την επιστημονική ομάδα του What2Vote.gr ήταν η κωδικοποίηση των επίσημων - και κατά το δυνατόν πιο πρόσφατων - θέσεων των κομμάτων πάνω σε δεκάδες θεματικές. Αυτές αντλήθηκαν προφανώς από τα προγράμμάτα τους, αλλά και από άλλα επίσημα κείμενα ή τις τοποθετήσεις του αρχηγού και στελεχών των κομμάτων. Οπως είπε στην «Κ» η επικεφαλής της ομάδας, επ. καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης ΕΚΠΑ Λαμπρινή Ρόρη, στο τέλος της διαδικασίας απευθύνθηκαν στα έξι κοινοβουλευτικά κόμματα προκειμένου να πουν τη γνώμη τους για την κωδικοποίηση. Απάντησαν τα τέσσερα από τα έξι, ενώ ο βαθμός σύγκλισης στην κωδικοποίηση ήταν πολύ υψηλός.

Σε σχέση με τις ενστάσεις μερίδας των χρηστών για την τοποθέτηση των κομμάτων στους άξονες, η Βασιλική Γεωργιάδου, καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης, διευθύντρια και πρόεδρος του Δ.Σ. του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) και μέλος της επιστημονικής ομάδας του What2Vote.gr απαντά πως είναι λογική μια σχετική σύγχυση. «Για παράδειγμα το προφίλ ενός ακροδεξιού κόμματος είναι πιο εμφανές σε θέματα κοινωνικοπολιτισμικού περιεχομένου και εξωτερικής πολιτικής, στις θέσεις του δηλαδή για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα ή τις Πρέσβες, όταν όμως η συζήτηση γυρίζει στην οικονομία το προφίλ θολώνει. Μπορεί να είναι μεν υπέρ της ελεύθερης αγοράς αλλά θέλει και κοινωνικό κράτος και παροχές». Έτσι, στον άξονα αριστεράς - δεξιάς βγαίνει στο κέντρο, ενώ στον κοινωνικοπολιτισμικό άξονα βγαίνει συντηρητικό. «Δεν παύει όμως να είναι ακροδεξιά κόμμα. Σε όλη την Ευρώπη η Ακροδεξιά είναι υπέρ του κοινωνικού κράτους αλλά το οποίο δεν θα απευθύνεται στους μετανάστες». Την ίδια στιγμή, όπως λέει η κ. Γεωργιάδου που μελετά την άκρα Δεξιά εντός και εκτός συνόρων, στην Ευρώπη, υπάρχουν ακροδεξιά κόμματα που δεν είναι τόσο συντηρητικά σε θέματα όπως τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα. Αντίστοιχα, κάποια συντηρητικά κόμματα μπορεί να είναι πολύ πιο pro-european από ό,τι κάποια προοδευτικά κόμματα. «Το ποιος είναι προοδευτικός και ποιος όχι έχει θολώσει, είναι υπό διερεύνηση».

75.622
χρήστες

είχαν προστρέξει στο What2Vote.gr από τις 18 Απριλίου έως και τις 2 Μαΐου - πάνω από 36.000 μόνο τις δύο πρώτες ημέρες.

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΜΑΪΟΣ 2023

ΑΚΙΝΗΤΑ

- Οι τάσεις στην αγορά
- Που οδεύουν οι τιμές

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΜΑΪΟΥ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα γκάλοπ δείχνουν κούρσα ιπποδρόμου

Τούρκοι δημοσκοπικοί μιλούν στην «Κ»

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Μία εβδομάδα πριν από τις κρίσιμες προεδρικές εκλογές, κανένας δεν είναι σίγουρος ποιος θα εκλεγεί νέος πρόεδρος για την επόμενη πενταετία. Ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου στις περισσότερες δημοσκοπήσεις εμφανίζεται να προηγείται, όμως ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν δείχνει να αντέχει και παρά τα 21 χρόνια της ηγεμονίας του προσεγγίζει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό.

«Αυτή τη στιγμή η κατάσταση στις δημοσκοπήσεις είναι αμφίροπη. Κανένας δεν προηγείται ξεκάθαρα. Η αλήθεια είναι πως ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου έκανε ένα σημαντικό βήμα τον τελευταίο ένα - ενάμιση χρόνο. Από το 30% έφερε την κατάσταση στο σημείο της μάχης. Αλλά τώρα το κλίμα που επικρατεί είναι σαν τον ιππόδρομο: τη μια μέρα προηγείται ο ένας, την επόμενη μέρα ο άλλος», λέει στην «Κ» ο Μουράτ Σαρί, πρόεδρος της μεγάλης εταιρείας δημοσκοπήσεων Konsensus.

Ζητήσαμε από τον κ. Οζέρ Σεντζάρ, πρόεδρο της εταιρείας δημοσκοπήσεων Metroroll, να μοιραστεί μαζί μας τα πιο πρόσφατα στοιχεία των δημοσκοπήσεων. Αυτή τη στιγμή, διαπιστώνει, οι δύο πολιτικοί ηγέτες δίνουν μάχη σώμα με σώμα. «Η μεταξύ τους διαφορά είναι εντός του στατιστικού λάθους και είναι ελάχιστη».

Ο κ. Σαρί αναφέρει όμως πως «ο κ. Ερντογάν μετά τον σεισμό προσελκύει και προσεγγίζει τους παλαιούς ψηφοφόρους του. Για εισροή νέων ψηφοφόρων δεν υπάρχουν ενδείξεις. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης είχαν χάσει ψήφους με την αποχώρηση της κ. Ακσενέρ από τη συμμαχία των έξι. Μέχρι και τώρα προσπαθούν να επαναφέρουν τους δικούς τους υποστηρικτές. Οσοι ψηφοφόροι έφυγαν από εκεί, πάνε και ψηφίζουν τον Μου-

ρέμ Ιντζέ». Ο πρόεδρος της εταιρείας Konsensus ξεκαθαρίζει ότι «στις δημοσκοπήσεις που είχαμε από τον Δεκέμβριο ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου προηγούνταν 1 με 2 μονάδες, αλλά τώρα οι δύο αντίπαλοι είναι πολύ κοντά!».

Ψωμί ή drones;

Στην ερώτησή μας αν ο λαός προτιμάει το ψωμί ή τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, μας εξηγεί ότι «ένα μέρος του εκλογικού σώματος σκέφτεται πως "αφού η χώρα μπορεί και κατασκευάζει μη επανδρωμένα αεροσκάφη, άρματα μάχης κι έχει φθάσει σε αυτό το επίπεδο, άρα και η δική μου κατάσταση μπορεί να βελτιωθεί"». Από την άλλη όμως συζητάει και το κρεμμύδι και την πατάτα και την ακρίβεια. «Είναι τόσο κοντά οι δύο τους. Μιλάμε για 0,1% διαφορά. Θυμάστε τις δημοτικές εκλογές της Κωνσταντινούπολης; Υπάρχει η ίδια κατάσταση. Υπάρχουν πολλοί ψηφοφόροι που πηγαίνονται».

Ο κ. Σαρί αναφέρει με βεβαιότητα πως δεν θα χρειαστεί δεύτερος γύρος εκλογών, καθώς πιστεύει ότι η ο.κ. Κιλιτσντάρογλου ή ο κ. Ερντογάν θα καταφέρει να πάρει το 50%+1 των ψήφων από την πρώτη κάλπη. «Από την εμπειρία μου θέλω να σας πω ότι την τελευταία εβδομάδα ένας από τους δύο θα αρχίσει να ανεβαίνει και θα πάρει μια διαφορά. Δεν ξέρω ποιος και γιατί αυτό λέω πως θα τελειώσουμε από τον πρώτο γύρο».

Διαφορετική άποψη εκφράζει ο κ. Σεντζάρ, ο οποίος αναφέρει πως «με τα σημερινά δεδομένα πάμε για δεύτερο γύρο, καθώς οι άλλοι δύο υποψήφιοι συγκεντρώνουν μαζί περίπου το 6% των ψήφων. Αν συνεχίσουμε με τις σημερινές συνθήκες, το αποτέλεσμα των εκλογών θα το καθορίσει η ασφάλεια στις κάλπες και αν το πετύχει αυτό η αντιπολίτευση θα έχουμε μια σκληρή αναμέτρηση. Αυτή τη στιγμή και ο κ. Ερντογάν και ο κ. Κιλι-

Τα συντρίμια κτιρίων από τον σεισμό ακόμη δεν έχουν απομακρυνθεί από την αγορά της Αντιόχειας. Οι πολιτικοί μετασείσμοι, όμως, δεν φαίνεται να έχουν τον αναμενόμενο εκλογικό αντίκτυπο για τον Ερντογάν.

0,1%

η διαφορά ανάμεσα στους δύο επικρατέστερους υποψηφίους, τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και τον Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου.

6%

είναι το ποσοστό που συγκεντρώνουν μαζί οι άλλοι δύο υποψήφιοι, Μουαρέμ Ιντζέ και Σινάν Ογάν.

52,5%

των ψήφων είχε πάρει ο Ερντογάν στις προεδρικές εκλογές του 2018. Τότε όμως η οικονομία ήταν ακόμη ανθεκτική και η αξία της τουρκικής λίρας ήταν 1/4 του δολαρίου και όχι σχεδόν 1/20 που έχει φτάσει σήμερα.

τσντάρογλου είναι ισόπαλοι. Αν μια τόσο αποτυχημένη κυβέρνηση βρίσκεται στα ίσα με την αντιπολίτευση, δεν ξέρω αν είναι επιτυχία της κυβέρνησης ή αποτυχία της αντιπολίτευσης».

«Ο Ερντογάν θα χάσει...»

Ο αρθρογράφος της εφημερίδας Sözcü και πολιτικός αναλυτής του τηλεοπτικού δικτύου Fox TV, Ντενίζ Ζεϊρέκ, υποστηρίζει πως ο κ. Ερντογάν θα χάσει τις εκλογές και αναφέρει χαρακτηριστικά πως όλα είναι ζήτημα αριθμητικής. Υπενθυμίζει πως ο πρόεδρος της Τουρκίας το 2018 είχε πάρει περίπου το 52,5% των ψήφων. Τότε το δολάριο ήταν 4 λίρες, ο πληθωρισμός, η ανεργία, η φτωχοποίηση δεν ήταν στα σημερινά επίπεδα. Ο τουρκικός στρατός είχε μπει στη Συρία, το 2017 είχε γίνει αναθεώρηση του συντάγματος και ο Ερντογάν αντιμετώπισε την απόπειρα πραξικοπήματος το 2016». Τονίζει πως σήμερα ο πληθωρισμός άγγιξε τριψήφια επίπεδα, το δολάριο έφθασε τις 20 λίρες και «με

το μεγαλύτερο χαρτονόμισμα δεν μπορείς να αγοράσεις ούτε ένα κιλό κημά».

Παράλληλα εκφράζει την άποψη πως «οι καταπιέσεις, οι φυλακίσεις μελών του φιλοκουρδικού HDP και οι προσπάθειες απαγόρευσης της λειτουργίας του HDP όχι μόνο ενίσχυσαν το HDP, αλλά απομάκρυναν και τους Κούρδους ψηφοφόρους που ψήφισαν το AKP. «Αν ο Ερντογάν δεν πάρει την ψήφο των Κούρδων, δεν έχει καμία πιθανότητα να κερδίσει».

Το «πολιτικό πραξικόπημα»

Η τουρκική εφημερίδα Oksijen χρησιμοποίησε έναν ειδικό αλγόριθμο που επεξεργάζεται όλες τις δημοσκοπήσεις που δημοσιεύθηκαν τους τελευταίους μήνες. Τις επεξεργάζεται ανάλογα με την αξιοπιστία τους, τη μεθοδολογία τους αλλά και τα προηγούμενα αποτελέσματά τους. Σύμφωνα με την εφημερίδα, η πιθανότητα νίκης του Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου είναι 69%, ενώ του Ταγίπ Ερντογάν 31%. Πάντως, πολιτικοί ανα-

λυτές και πολίτες με τους οποίους συνομιλούμε είναι ιδιαίτερα προβληματισμένοι με τις δηλώσεις του υπουργού Εσωτερικών Σουλεϊμάν Σοϊλού, ο οποίος υποστήριξε πως ο Τζο Μπάιντεν το 2016 είχε επιχειρήσει στρατιωτικό πραξικόπημα και τώρα με τις εκλογές σχεδιάζει ένα «πολιτικό πραξικόπημα». Ο κ. Σοϊλού σε συνέντευξή του στο τηλεοπτικό δίκτυο Haberturk ισχυρίστηκε πως «αυτό που δεν πέτυχε (ο Μπάιντεν) τη 15η Ιουλίου (την απόπειρα πραξικοπήματος), τώρα θέλει να το πετύχει με τις επικείμενες εκλογές. Την απόπειρα πραξικοπήματος δεν την έκαναν οι δικοί μας άνθρωποι, εκείνη την απόπειρα τη σχεδίασαν οι ΗΠΑ!». Η ανησυχία που εκφράζουν αναλυτές αντιπολιτευόμενων μέσων ενημέρωσης είναι ποια στάση θα κρατήσει η τουρκική κυβέρνηση σε περίπτωση νίκης του κ. Κιλιτσντάρογλου, και με ποιον τρόπο θα επιχειρήσει να αντιμετωπίσει «το πολιτικό πραξικόπημα», όπως υποστηρίζει ο υπουργός Εσωτερικών της Τουρκίας.

Ενα εξώφυλλο αναζωπυρώνει την αντιδυτική ρητορική

Τη νευρική κατάσταση που επικρατεί στους κύκλους του προέδρου Ερντογάν, μια εβδομάδα πριν από την ώρα της εκλογικής κρίσης, μαρτυρεί η λυσσαλέα αντίδραση της Αγκυρας στο εξώφυλλο του περιοδικού Economist, που έπαιρνε εμφανικά θέση κατά της επανεκλογής του. Ο ίδιος ο Ερντογάν εκμεταλλεύτηκε το δημοσίευμα για να ενισχύσει τη αντιδυτική ρητορική του, εμφανίζοντάς το σαν ξένη παρέμβαση στα εσωτερικά της Τουρκίας. «Η τουρκική πολιτική δεν θα κατευθύνεται από εξώφυλλα περιοδικών, εκτελεστικών οργάνων των μεγάλων δυτικών δυνάμεων», είπε την Παρασκευή ο Τούρκος πρόεδρος, σχολιάζοντας το εξώφυλλο το οποίο έφερε τον τίτλο «Τουρκία: Οι πιο σημαντικές εκλογές του 2023» και εμφάνιζε ως εικονογράφηση συνθήματα εναντίον του.

«Στο εξώφυλλο λέει ότι ο Ερντογάν πρέπει να φύγει. Το αποφάσισαν για λογαριασμό του τουρκικού λαού ή προσπαθούν να νοθεύσουν τους Τούρκους ψηφοφόρους; Γιατί να φύγει ο Ερντογάν; Τι κακό σας έκανε; Τι κακό μπορεί να κάνει στη Βρετα-

νία; Αν ο Ερντογάν δεν ήταν σήμερα στη θέση του, ο κόσμος θα αντιμετώπιζε επισιτιστική κρίση. Χωρίς τον Ερντογάν, η ευρωπαϊκή ασφάλεια θα βρισκόταν σε κίνδυνο. Γιατί ανακατεύεστε στην εσωτερική πολιτική μιας χώρας;» είπε ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου.

Ο επικεφαλής της επικοινωνιακής ομάδας της προεδρίας, Φαχρετίν Αλτουόν, έγραψε στο Twitter: «Πάμε πάλι! Ο Economist ανακυκλώνει την ίδια διανοητικά απλοϊκή, πλεκτική και σκόπιμη αδαή περιγραφή της Τουρκίας. Μοιάζουν να νιώθουν υποχρεωμένοι να αναγγείλουν το τέλος της τουρκικής δημοκρατίας αναμασώντας κοινοτοπίες, παραπληροφόρηση και πασιφανή προπαγάνδα. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ανεξήγητο και διαρκές μίσος τους κατά του δημοκρατικά εκλεγμένου προέδρου». Ο Economist είχε εφοργήσει την Αγκυρα τον Ιανουάριο, χάρη σε εξώφυλλο με το προφίλ του Ερντογάν και τον τίτλο «Η ελλοχεύουσα δικτατορία στην Τουρκία».

Το εξώφυλλο του περιοδικού Economist που προκάλεσε την αντίδραση του Ερντογάν και αξιωματούχων της κυβέρνησής του.

Εκρηξη του Τούρκου προέδρου για το δημοσίευμα του Economist, που παρουσιάζει την ήττα του ως ζήτημα δημοκρατίας.

Το επίμαχο εξώφυλλο, με τίτλο «Οι σημαντικότερες εκλογές του 2023», φέρει ως διακοσμητικά στοιχεία συνθήματα της αντιπολίτευσης για σωτηρία της δημοκρατίας και την αναγκαιότητα ήττας του προέδρου της Τουρκίας. Στο συνοδευτικό άρθρο, ο συντάκτης του εβδομαδιαίου περιοδικού υποστηρίζει ότι ενδεχόμενη ήττα του Ερντογάν θα «δείξει στους δημοκράτες σε όλο τον κόσμο ότι οι αυταρχικοί ηγέτες μπορούν να πττηθούν. Μία νέα κυβέρνηση θα είναι ικανή να επιδιορθώσει τις πληγείσες σχέσεις της Τουρκίας με τη Δύση».

Ενδειξη ανησυχίας

Η ευαισθησία της τουρκικής προεδρίας απέναντι στο άρθρο αποκαλύπτει την ανησυχία που έχει κυριεύσει την προεδρική ομάδα, η οποία αντιδρά σπασμωδικά και υπερβολικά. Το άρθρο του Economist είναι ιστοροποιημένο και τονίζει την αξία της Τουρκίας ως εταίρου της Ε.Ε. στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης, επαινώντας τα οικονομικά της επιτεύγματα και την προσήλωσή στους

δημοκρατικούς θεσμούς, παρά τις πρόσφατες απόπειρες του Ερντογάν να τους υποβαθμίσει.

Χαρακτηριστικό του αισθημάτων θυματοποίησης από τη Δύση και τα ΜΜΕ της, που κυριαρχεί στους κόλπους της τουρκικής κυβέρνησης, είναι άρθρο της φιλοκυβερνητικής Sabah για το δημοσίευμα του Economist και τις επερχόμενες εκλογές. «Οι εκλογές είναι κρίσιμες για την αντιπολίτευση και τα ξένα ΜΜΕ, που επιμένουν να χαρακτηρίζουν δημοκρατικά εκλεγμένους προέδρους "δικτάτορες". Για τα ξένα ΜΜΕ, η επανεκλογή του Ερντογάν θα σημαίνει ότι η Δύση θα πρέπει πάλι να διαπραγματευτεί με μία ασυμβίβαστη Τουρκία. Ελπίζουν έτσι ότι μία πρόωπη έξοδος του Ερντογάν θα είναι το ιδανικό σενάριο, όπως έδειξε και πρόσφατο άρθρο του Foreign Policy», αναφέρει ο αρθρογράφος της Sabah.

Η επιθεώρηση εξωτερικής πολιτικής Foreign Policy είχε αφιερώσει στην Τουρκία εκτενές άρθρο στα τέλη Απριλίου, παρουσιάζοντας σενάριο σύμφωνα με το οποίο ο Ερντογάν

θα μπορούσε να αμφισβητήσει ενδεχόμενη ήττα του στις 14 Μαΐου, βυθίζοντας την Τουρκία σε επικίνδυνη πολιτική κρίση με διεθνή αντίκτυπο. Η ανάλυση του περιοδικού βασιζόταν στην απουσία θετικών προτύπων στο ιδεολογικό στερέωμα του Ερντογάν, ο οποίος θαυμάζει αυταρχικές πολιτικές προσωπικότητες και δεν διστάζει να χρησιμοποιεί αμφιλεγόμενες μεθόδους κατά των αντιπάλων του.

Η οικονομία

Στα οικονομικά δεδομένα και στον πληθωρισμό ως βραδυφλεγής βόμβα στα θεμέλια της τουρκικής δημοκρατίας εστιάζει άρθρο του διαδικοτυακού περιοδικού Politico. Το δημοσίευμα προβλέπει μάλιστα ότι σε περίπτωση επανεκλογής του, ο Ερντογάν θα αθετήσει τις προεκλογικές δεσμεύσεις του για οικονομική στήριξη των νοικοκυριών που έχουν πληγεί από την αύξηση των τιμών, υιοθετώντας φιλελεύθερη οικονομική πολιτική σε μία προσπάθεια να προσελκύσει νέες επενδύσεις στη χώρα και να στηρίξει τη διολισθαίνουσα λίρα.

Αμερικανικό νεύμα προσέγγισης

Τι σημαίνει για την Αθήνα η αποστολή μηνυμάτων από τις ΗΠΑ προς την Τουρκία για αποκατάσταση της συμμαχικής σχέσης

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΛΟΥ**

Οι εκλογές της επόμενης Κυριακής στην Τουρκία αποτελούν αυτή την περίοδο ίσως το σημαντικότερο σημείο ενδιαφέροντος για την αμερικανική εξωτερική πολιτική, σε προτεραιότητα μετά μόνο τον πόλεμο στην Ουκρανία και, βεβαίως, τον μακροπρόθεσμο ανταγωνισμό με την Κίνα. Στην υφιστάμενη προσπάθεια της Ουάσιγκτον να αξιοποιηθεί το εκλογικό αποτέλεσμα στην Τουρκία προκειμένου η Αγκυρα να «στρίψει» γεωπολιτικά περισσότερο προς τη Δύση, όπως συνέβαινε και πριν από το 2016, είναι απολύτως σαφές ότι εντάσσεται και η προσπάθεια επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών. Οι προθέσεις της Ουάσιγκτον προκύπτουν ανάγλυφα από μια σειρά κινήσεις, με πλέον χαρακτηριστική την πολύ μετρημένη στάση που ακολουθείται τους τελευταίους τρεις μήνες τόσο στο ΝΑΤΟ, όπου οι ΗΠΑ έχουν επιστρέψει στην παραδοσιακή ουδετερότητα όταν τίθενται θέματα ασκήσεων ή άλλων δραστηριοτήτων στο Αιγαίο (εκτός αν πρόκειται για ζητήματα που συνδέονται με την Ουκρανία, όπου οι Αμερικανοί κινούνται αυτόνομα), όσο και σε επίπεδο δημόσιας ρητορικής με διάφορα μικρά βήματα, όπως η πρόωπη μικρών εξοπλιστικών που χρησιμοποιούνται ως «γλυκαντικά».

Πριν από λίγες ημέρες το ελληνικό κοινό αντιμετώπισε με κάποια αμηχανία τη δήλωση του πρέσβη των ΗΠΑ στην Αθήνα Τζορτζ Τσούντ σχετικά με τη δυνατότητα να υπάρξει διάλογος ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία, αλλά και κάποιες αιχμές για τη στάση της Ε.Ε. έναντι της Αγκυρας. Στόχος, βέβαια, της αμερικανικής διπλωματίας δεν είναι τόσο να καλλιεργήσει κάποιο θετικότερο κλίμα per se στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις, αλλά να

δείξει ότι η Ουάσιγκτον μπορεί να αποτελέσει τον πλέον έντιμο παράγοντα σε πιθανή διαμεσολάβηση μεταξύ Αθηνών και Αγκυρας. Γι' αυτό και έμπειροι και αρμόδιοι παρατηρητές σχολίαζαν στην «Κ» ότι οι δηλώσεις του κ. Τσούντ στους Δελφούς έγιναν στην πραγματικότητα για να ακουστούν στην άλλη πλευρά του Αιγαίου και δη στην Τουρκία. Όπως, πρόσθεταν οι ίδιοι, και πως τα μηνύματα του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην «άλλη πλευρά» δεν αναφέρονταν στο Αιγαίο αλλά... στον Ατλαντικό. Σε αυτό το διπλωματικό σκά-

Τα ελληνοτουρκικά εξελίσσονται σε σημαντικό παράγοντα για την αναθέρμανση των σχέσεων της Αγκυρας με την Ουάσιγκτον.

κι διαχείρισης των μελλοντικών αμερικανοτουρκικών σχέσεων, λοιπόν, τα ελληνοτουρκικά έχουν ένα ρόλο πιο κομβικό σε σχέση με το παρελθόν.

Νέες κυβερνήσεις

Με βάση το χρονοδιάγραμμα, νέες κυβερνήσεις στην Αθήνα και στην Αγκυρα θα υπάρχουν το αργότερο μέχρι τα μέσα Ιουλίου. Οι δυσκολίες είναι βέβαια εντελώς διαφορετικού χαρακτήρα σε Αθήνα και Αγκυρα, καθώς στη δεύτερη περίπτωση ένα αδιέξοδο μπορεί να οδηγήσει την Τουρκία σε παρατεταμένη αστάθεια. Σε περίπτωση, πάντως, που υπάρχουν σαφείς λύσεις και στις δύο πλευρές του Αιγαίου, τότε, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, η Ουάσιγκτον δεν πρόκειται να περιμένει για την έλευση του φθινοπώρου. Αντιθέτως, από τις ΗΠΑ θα επιχειρηθεί να καλλιεργηθούν συν-

Ανδρες των Ειδικών Δυνάμεων Ελλάδας και ΗΠΑ κατά την πολυεθνική άσκηση «Ωρίων '23», που ολοκληρώθηκε την Παρασκευή υπό την αιγίδα του ΓΕΕΘΑ.

θήκες για τη δημιουργία κλίματος κάποιων πρώτων επαφών ακόμη και μέσα στο καλοκαίρι. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ υπάρχει μια γενική τάση για ταχεία συζήτηση πάνω στα «εύκολα» θέματα, όπως τα ενεργειακά, και δη όχι αυτά που αφορούν αγωγούς και θαλάσσιες ζώνες αλλά λιγότερο καυτά ζητήματα, όπως το υδρογονάνθρακα φυσικό αέριο (LNG). Εν ολίγοις, οι Αμερικανοί επιθυμούν να τεθεί σε κίνηση το συντομότερο δυνατόν μετά τις εκλογές η λεγόμενη θετική ατζέντα. Εν συνεχεία, βεβαίως, μπορεί να ακολουθήσουν και οι υπόλοιπες διαδικασίες (διερευνητικές επαφές, πολιτικός διάλογος, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης κ.ά.).

Η Αμυνα είναι ένα ακόμη εργαλείο που η Ουάσιγκτον κρατά προκειμένου να διαχειριστεί τα ελληνοτουρκικά. Φαίνεται ότι με βάση

την τρέχουσα κατάσταση οι ΗΠΑ δεν θα αλλάξουν τον σχεδιασμό που φέρνει την Ελλάδα σε καθαρό προβάδισμα στον αέρα μέσα από την προμήθεια F-35 (οι εγχώριες διαδικασίες και –κυρίως– ο προϋπολογισμός για τα πέμπτης γενιάς μαχητικά είναι άλλης τάξεως ζήτημα), ωστόσο, εφόσον στην Τουρκία υπάρξει κάποια ουσιαστική δυτική στροφή μετά τις εκλογές, το Κογκρέσο δύσκολα θα μπορέσει να εμποδίσει μια διαδικασία προώθησης κάποιων εξοπλιστικών που θεωρούνται βασικά για το αξιόμαχο των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, όπως είναι η αναβάθμιση των μαχητικών F-16 και –κυρίως– η απεμπλοκή μικρότερων, αλλά βαρύνουσας σημασίας, προγραμμάτων συντήρησης υφιστάμενων οπλικών συστημάτων.

Η Αθήνα παρακολουθεί όλες αυτές τις διεργασίες από κοντά και με ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η

σχέση με την Ουάσιγκτον παραμένει άριστη και αυτό αποδείχθηκε και πολύ πρόσφατα σε επίπεδο επιχειρησιακό. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, την κρίσιμη ώρα της Πέμπτης 27 Απριλίου κατά την οποία το ελληνικό C-130 ανέμενε στην αεροπορική βάση Ουαντί Σείντνά την επιβίβαση των τελευταίων 39 Ελλήνων και ξένων πολιτών από το Χαρτούμ, ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ Κωνσταντίνος Φλώρος και οι επιτελείς του στο Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων στην Αθήνα λάμβαναν ζωντανή εικόνα από UAV τύπου MQ-9 το οποίο πετούσε αρκετές χιλιάδες πόδια πάνω από την περιοχή.

Επί της αρχής η ελληνική διπλωματία επιθυμεί την ταχύτερη βελτίωση των αμερικανοτουρκικών σχέσεων, καθώς κρίνεται ότι μια Αγκυρα εντός των δυτικών δομών μπορεί να είναι λιγότερο επιθετική. Υπάρχει προθυμία για

ένταξη κάποιων διαδικασιών, ενώ είναι γνωστό ότι τόσο ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης όσο και ο αρχηγός του ΣΥΡΙΖΑ Αλέξης Τσίπρας τάσσονται –με διαφορετικές αποχρώσεις– υπέρ ενός ελληνοτουρκικού διαλόγου, με τις ΗΠΑ να βοηθούν παρασκηνικά.

Ελπίδα εξομάλυνσης

Ως προς τα στενά ελληνοτουρκικά, στην Αθήνα θεωρούν ότι η εκλογή του Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου θα φέρει σίγουρα εξομάλυνση των αμερικανοτουρκικών σχέσεων, υπάρχει ωστόσο μια σχετική ανησυχία για τη σταθερότητα ενός συνασπισμού με πολλά ετερόκλητα στοιχεία. Εκτιμάται επίσης ότι σε περίπτωση επανεκλογής Ερντογάν είναι πολύ πιθανό να επικρατήσει μια γενική πολιτική διασφάλισης της υστεροφημίας του προέδρου της Τουρκίας. Ο ίδιος ο Ερντογάν είναι 69 ετών και ταυχόν επανεκλογή του σημαίνει ότι θα παραμείνει πρόεδρος μέχρι τα 74. Ως εκ τούτου αρκετοί στην Αθήνα εκτιμούν ότι ο κ. Ερντογάν θα επιχειρήσει να ολοκληρώσει εκείνο που θεωρεί ο ίδιος ως παρακαταθήκη για το μέλλον, με όρους πρώτης τετραετίας του ως πρωθυπουργού (2003-2007), όταν καθιερώθηκε ως επιτυχημένος μεταρρυθμιστής και έθεσε τα θεμέλια της μελλοντικής κυριαρχίας του. Μάλιστα, δεδομένου ότι η ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης από τους σεισμούς νότιας και νοτιοανατολικής Τουρκίας θα οδηγήσει αναγκαστικά τα επόμενα χρόνια σε μεγαλύτερη μόχλευση κεφαλαίων και στη δυνατότητα επένδυσής τους σε έναν τομέα με σφραγίδα Ερντογάν (κατασκευές), ο οποίος παράγει κατά κανόνα υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, θεωρείται ότι ο νυν πρόεδρος θα επιχειρήσει να εμφανιστεί ως εγγυητής ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου για τους Τούρκους. Ακριβώς, δηλαδή, όπως είχε αρχίσει.

ΦΕΤΟΣ

ΥΠΟΒΑΛΕ ΑΙΤΗΣΗ

ΠΙΟ ΝΩΡΙΣ, ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Φέτος, οι αιτήσεις για τις εξετάσεις για πρόσληψη στο Δημόσιο, θα υποβληθούν νωρίτερα!

Εάν ενδιαφέρεσαι να υποβάλεις αίτηση, μπορείς να το κάνεις από τις **04.05.2023** μέχρι τις **25.05.2023** μέσω του ιστότοπου της Υπηρεσίας Εξετάσεων, με κόστος συμμετοχής τα 50 ευρώ.

Οι εξετάσεις αφορούν στις θέσεις που θα δημοσιευτούν εντός του 2024 και θα διεξαχθούν ως ακολούθως:

- **Σάββατο 23 Σεπτεμβρίου 2023 για μη επιστημονικές θέσεις**
- **Σάββατο 14 Οκτωβρίου 2023 για επιστημονικές θέσεις**

Αίτηση για συμμετοχή στις εξετάσεις μπορούν να υποβάλουν και όσοι δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους, νοούμενου ότι θα έχουν όλα τα απαιτούμενα προσόντα όταν θα διεκδικήσουν τη θέση.

Για περισσότερες πληροφορίες στο **epd.moec.gov.cy**

Αν δεις καπνό ή φωτιά, τηλεφώνησε στο 1407 ή 112

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΝΑΤΙΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΔΙΑΣ

Θα είναι ο τελευταίος βασιλιάς;

Υπαρξιακές προκλήσεις για τον θεσμό έχει να αντιμετωπίσει μετά την ενθρόνισή του ο Κάρολος

Επί επτά και πλέον δεκαετίες ο Κάρολος Γ΄ προετοιμαζόταν για τον ρόλο του μονάρχη. Μετά τον θάνατο της μητέρας του Ελισάβετ Β΄ και τη χθεσινή ενθρόνισή του, όμως, οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει είναι υπαρκτές και πολλές, αφού η χρονική συγκυρία είναι εξαιρετικά δύσκολη: το Ηνωμένο Βασίλειο βρίσκεται εκτός Ευρώπης, γεγονός που δημιουργεί τριβές μεταξύ των τεσσάρων χωρών του (Αγγλίας, Σκωτίας, Βόρειας Ιρλανδίας, Ουαλίας), οι 14 χώρες της Κοινοπολιτείας (Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Τζαμάικα κ.λπ.) είναι άγνωστο κατά πόσο θα αποδεχθούν τον νέο βασιλιά, ενώ ο υψηλός πληθωρισμός προκαλεί δυσανεμία στην κοινή γνώμη για τη δαπανηρή ζωή της βασιλικής οικογένειας. Η χθεσινή τελετή υπολογίζεται πως στοιχίσει στους φορολογουμένους τουλάχιστον 100 εκατ. στερλίνες, ενώ

Η χθεσινή τελετή υπολογίζεται πως στοιχίσει στους φορολογουμένους τουλάχιστον 100 εκατ. στερλίνες.

σύμφωνα με υπολογισμούς της εφημερίδας Guardian ο πλούτος του Καρόλου ανέρχεται σε 1,8 δισ. στερλίνες. «Ποιος είναι ο λόγος λοιπόν να λαμβάνει επίσης κρατική επιδότηση 86 εκατ. λίρες;», αναρωτιέται το φύλλο. Παρόλο που η βασίλισσα και ο γιος της άρχισαν εδώ και κάποια χρόνια να πληρώνουν κάποιους λιγιστούς φόρους και να περικόπουν τις δαπάνες της βασιλικής οικογένειας, τα τελευταία χρόνια τα έξοδα του παλατιού εκτοξεύτηκαν εκ νέου, κυρίως λόγω της πανάκριβης ανακαίνισης του Μπάκιγχαμ.

Ετήσια έρευνα

Από το 1983 η ετήσια έρευνα για τις κοινωνικές τάσεις στη Βρετανία θέτει επίμονα το ίδιο ερώτημα: «Πόσο σημαντικό ή μη είναι να διατηρήσει η Βρετανία τη μοναρχία;». Εκτός από μια σύντομη καθίζηση στα ποσοστά στις αρχές του 21ου αιώνα, μετά τον θάνατο της Νταϊάνας, πάνω από 60% των ερωτηθέντων θεωρεί «πολύ ή αρκετά σημαντική» τη μακρομέρευση του θεσμού. Παρά την ευρεία δημοτικότητα της μοναρχίας, η αποδοχή της στη Βρετανία μειώθηκε από το 62% στο 58%, σύμφωνα με δημοσκόπηση της YouGov. Αν και η απήκηση του Καρόλου βελτιώθηκε πρόσφατα, φθάνοντας στο 62%, υπολείπεται κατά πολύ της

Η μορφή του Καρόλου υπάρχει παντού στο Λονδίνο, παρότι ο νέος βασιλιάς δεν είναι τόσο δημοφιλής όσο η μητέρα του. Οι πολέμιοι της μοναρχίας, μάλιστα, θεωρούν ότι η ιδανική στιγμή για την αμφισβήτηση του θεσμού έχει φτάσει.

μητέρας του. Οι πολέμιοι του θεσμού θεωρούν ότι η βασιλεία του θα είναι η ιδανική στιγμή για την αμφισβήτηση της μοναρχίας, αφού οι κατηγορίες εις βάρος του τον ακολουθούν σε όλη τη ζωή: άπιστος και άκαρδος σύζυγος, κακός πατέρας, αφού έχει συγκρουστεί με τον μικρότερο γιο του, Χάρι, υπερβολικά πολιτικοποιημένος, κάτι που δεν συνάδει με τον ρόλο του και εκτός τόπου και χρόνου λόγω της εμμονής του με την υγιεινή διατροφή. Αν η Ελισάβετ «ήταν ένας λευκός καμβάν», που επέτρεπε στους υπηκόους της να τη χρωματίσουν ανάλογα με τις απόψεις, ευαισθησίες, προτιμήσεις τους, ο Κάρολος έχει ισχυρές πεποιθήσεις σε όλα τα ζητήματα, που δεν επιδέχονται παρερμηνείας. «Είναι αδύναμος, ματαιόδοξος, παρεμβατικός και πλημμελώς εξοπλισμένος για τον ρόλο του μονάρχη», έγραψε το Reuters.

Στη Σκωτία πολλοί, ανάμεσα

τους και ο πρώην πρωθυπουργός Αλεξ Σάλμοντ, πιστεύουν ότι ο Κάρολος θα είναι ο τελευταίος μονάρχης της χώρας. Οπως προέβλεψε πρόσφατα, αν η χώρα αποφασίσει την ανεξαρτησία της από το Ηνωμένο Βασίλειο, θα αποκηρύξει ταυτόχρονα και τη μοναρχία. Την ίδια στιγμή η Βρετανία είναι μετά το Βρεξίτ πολύ λιγότερο χρήσιμη για τις χώρες της Κοινοπολιτείας. Με την απώλεια των στενών οικονομικών, πολιτικών και μεταναστευτικών σχέσεων που είχε η Βρετανία ως μέλος της Ε.Ε., οι περισσότεροι ηγέτες της Κοινοπολιτείας εξετάζουν δραστηκές αλλαγές στην οργάνωση και τον μετασχηματισμό της σε μια πολιτική ένωση που θα μπορεί πάνω απ' όλα να διαπραγματευτεί ευνοϊκές διεθνείς εμπορικές συμφωνίες. Κι αυτές οι κυφορούμενες αλλαγές είναι σαφώς και συνάρτηση των προσώπων που βρίσκονται στον θρόνο. Σε δημοσκόπηση που διενεργήθη-

κε στον Καναδά πριν από τον θάνατο της βασίλισσας, το 55% τάχθηκε υπέρ της διατήρησης της μοναρχίας, αλλά το ποσοστό αυτό έπεφτε στο 34% σε περίπτωση θανάτου της και διαδοχής από τον Κάρολο.

Οι σχέσεις με τις ΗΠΑ

Ένα άλλο ερώτημα είναι κατά πόσον ο νέος βασιλιάς θα μπορέσει να κρατήσει ακαμεία την ειδική σχέση με τις ΗΠΑ. Η μητέρα του θεωρείται πάντα η ιδανική απεσταλμένη του Ηνωμένου Βασιλείου στην Αμερική. Συναντήθηκε με 13 από τους τελευταίους 14 προέδρους της χώρας και καταλάβαινε την εκάστοτε προσωπικότητα του καθένα, όπως εξήγησε στο Politico ο Ρόμπερτ Τρέινχαμ, αναπληρωτής καθηγητής στο Τζορτζτάουν. Έκανε ιππασία με τον λάτρη των αλόγων Ρόναντ Ρέιγκαν, έστειλε στον Ντουάιτ Αϊζενχάουερ συνταγή για σκωτσέζικες τηγανίτες επειδή του άρεσαν κατά την επίσκε-

ψή του στο Μπάλμοραλ και παρακολούθησε αγώνα μπιέζμπολ με τον Τζορτζ Μπους. Ο Μπάρακ Ομπάμα συνήθιζε να λέει ότι είναι ένας από τους αγαπημένους του ανθρώπους. Ακόμη και η αμερικανική κοινή γνώμη την εκτιμούσε με μεγάλα ποσοστά αποδοχής τόσο στους Δημοκρατικούς (72%) όσο και στους Ρεπουμπλικανούς (68%).

Στον αντίποδα, ο Κάρολος δεν χαιρεί ανάλογης εκτίμησης στις ΗΠΑ. Πέρυσι οι μισοί Αμερικανοί δήλωσαν ότι έχουν αρνητική γνώμη για τον νέο βασιλιά, γεγονός πάντως που πηγάζει από τη συμπεριφορά του απέναντι στην Νταϊάνα και όχι τόσο στις πολιτικές του απόψεις. Ακόμη κι αυτές, όμως, οι υπερβολικές περιβαλλοντικές του ανησυχίες θα μπορούσαν να τον φέρουν σε σύγκρουση με την αμερικανική κοινή γνώμη, η οποία είναι αρκετά πιο επιφυλακτική απέναντι στην κλιματική αλλαγή σε σχέση με τη

βρετανική. Μόλις 38% εξ αυτών συμφωνεί ότι το κλίμα αλλάζει και πως αυτό οφείλεται στην ανθρωπίνη δραστηριότητα.

Η Καμίλα

Στο πλευρό του Καρόλου βρίσκεται πλέον η Καμίλα, έχοντας διανύσει τη μακρά διαδρομή από μοιστή ερωμένη του διαδόχου του θρόνου στον ρόλο της σύμπαθους βασίλισσας. «Ήταν φοβερό. Δεν θα έβαζα ούτε τον χειρότερο εχθρό μου στη θέση μου», εξομολογήθηκε σε μια από τις σπάνιες συνεντεύξεις της, περιγράφοντας τα συναισθήματά της όταν μετά τον θάνατο της Νταϊάνας βρέθηκε φυλακισμένη στο σπίτι της, για να αποφύγει τα αδηφάγα ΜΜΕ.

Για ένα διάστημα το ζευγάρι υποχρεώθηκε να αναβάλει τον προγραμματισμένο γάμο του, αλλά το 1999 φωτογραφήθηκαν να βγαίνουν μαζί από το ξενοδοχείο Ριτζ του Λονδίνου έπειτα

Πάνω από 60% των Βρετανών θεωρεί «πολύ ή αρκετά σημαντική» τη μακρομέρευση της μοναρχίας.

από ένα πάρτι. Παρά τις αρχικές ανησυχίες ότι η κοινή γνώμη θα αγανακτήσει με την τόσο πρόωρη κοινή τους εμφάνιση, οι φόβοι διαψεύστηκαν. Έναν χρόνο αργότερα σε γεύμα προς τιμήν του τέως βασιλιά της Ελλάδας, Κωνσταντίνου, πραγματοποιήθηκε και η πρώτη συνάντηση της Καμίλας με την Ελισάβετ Β΄, η οποία παλιότερα συνήθιζε να την αποκαλεί «αυτή η κακή γυναίκα». Μετά την αποδοχή της από τη μοναρχία, άνοιξε ο δρόμος και για την οριστική επισήμοποίηση της σχέσης: το 2005, έπειτα από τρεις δεκαετίες παράνομο δεσμού, κατάφεραν να παντρευτούν με πολιτικό γάμο. Η ίδια απέφυγε να προσλάβει κάποιον επικριτικό λόγο για να βελτιώσει το δημόσιο προφίλ της, πιστεύοντας ότι η επαφή της με τον κόσμο θα αλλάξει σταδιακά τις προκαταλήψεις εις βάρος της. Οντως αυτή τη στιγμή απολαμβάνει τον σεβασμό της κοινής γνώμης ως μια γυναίκα ανθεκτική και ήρεμη, που δεν λύγισε στο κυνηγητό των παπαράτσι και το δηλητήριο των ταμπλόιντ. Η ιστορία αγάπης της με τον Κάρολο, επίμονη, στέρεη και γνήνη κατάφερε τελικά να συγκινήσει ακόμη και τα εκατομμύρια τηλεθεατών που είχαν παρακολουθήσει τον γάμο του με την Νταϊάνα, πιστεύοντας... στα παραμύθια.

ΑΠΟΨΗ

Ο Κάρολος στο ψιλικαζίδικο της γειτονιάς

Του **ΘΥΜΙΟΥ ΤΖΑΛΛΑ**

Είναι δύσκολο να βρεις στη Βρετανία συνειδητοποιημένο αντίπαλο της μοναρχίας. Πρέπει να ψάξεις για ριζοσπάστες αριστερούς, π.χ. στο Εργατικό Κόμμα και τα εθνικά αριστερά κόμματα της Σκωτίας ή της Ουαλίας. Πειράζουμε τον φίλο μας τον Αλεξ και τον ρωτάμε πως ακριβώς θα τιμήσει τον νέο βασιλιά, αλλά ο Αλεξ θεωρούσε ότι ο Τζέρεμι Κόρμπιν είχε βάλει νερό στο κρασί του στο προεκλογικό πρόγραμμα του 2019. Και εκείνος γελάει όμως όταν του λέμε ότι οι υπόλοιποι θα πούμε μπίρες εις υπέρ του Καρόλου. Δεν είναι δηλαδή όπως στην Ελλάδα, που αν πεις unfair το δημοψήφισμα του 1974, σε βγάζουν στα μανταλάκια για χουντοβασιλικό. Ο κόσμος εδώ είναι χαλαρός. Αλλά και η βρετανική μοναρχία δεν

είναι σαν την ελληνική. Για την ακρίβεια, οι Βρετανοί μονάρχες έκαναν μεν αυτά που έκαναν οι Γλύξμπουργκ, αλλά 150 χρόνια νωρίτερα. Μετά σταμάτησαν. Ο προτεστάντης βασιλιάς Γεώργιος Γ΄ δεν άφησε τον πρωθυπουργό Ουίλιαμ Πιτ να προχωρήσει σε μέτρα χειραφέτησης για τους καθολικούς Ιρλανδούς και τον εξανδίκασε σε παραίτηση (χώρια που με την άκαμπτη στάση τους οι Βρετανοί κατέληξαν να χάσουν και την Ιρλανδία από την Ενωση). Αλλά αυτά έγιναν το 1800, όχι το 1965.

Τώρα ο βασιλιάς είναι ένα ανώδυνο εθνικό σύμβολο. Στο σχολείο της γειτονιάς μας τα παιδιά έκαναν πικνικ στην αυλή την Πέμπτη για να γιορτάσουν τη στέψη. Η διευθύντρια τους ζήτησε να φορέσουν, αντί για τις ποδιές τους (στα βρε-

Ο νέος βασιλιάς είναι ευκαιρία για εθνική γιορτή, όπως εμείς γιορτάζουμε την 25η Μαρτίου, με έναν πολύ μακρινό απόηχο πολιτικής φόρτισης.

τανικά σχολεία είναι υποχρεωτικές), μπλε, κόκκινο και άσπρο ή ό,τι τέλος πάντων θέλουν. Κανείς δεν κατηγορεί το σχολείο ως φιλομοναρχικό ούτε στα ψιλικαζιδικά βάζουν σημαία με το πρόσωπο του Καρόλου μόνον οι δεξιοί. Ολοι βάζουν. Σε ούλτρα αριστερές περιοχές του Λονδίνου, όπου οι Εργατικοί βουλευτές βγαίνουν με 50% και 60%, οι γείτονες ζιτάνε

άδεια από τον δήμο για να κλείσουν τον δρόμο σήμερα και να κάνουν street party. Ο νέος βασιλιάς είναι ευκαιρία για εθνική γιορτή, όπως εμείς γιορτάζουμε την 25η Μαρτίου, με ένα πολύ μακρινό, ανεπαίσθητο απόηχο πολιτικής φόρτισης. Σε αντίθεση, όμως, με την 25η Μαρτίου, εδώ μπαίνει μέσα και λίγο το γκλαμ, δηλαδή πλαστικό ποτήρι με προσέκο έξω στο πάρκο, δόθεν είμαστε όλοι αριστοκράτες. Είναι λίγο λυπητερό να δαειξεται το μεγαλείο του άλλου, αλλά είναι και «ok» για μια μέρα. **Υπάρχει** επίσης η βιωματική σχέση των ανθρώπων με το παλάτι. Σχεδόν σε όλους η μοναρχία κάνει ένα κλικ με μια άσχετη με την περίπτωση ανάμνηση. Ο Αυστραλός, αλλά μόνιμος κάτοικος Βρετανίας, Νικ Κέιβ, που δήλωσε ότι θα πάει στην ενθρόνιση (και πρόσφατα εξήγησε με ολόκληρο

κατεβατό γιατί θεωρεί τον εαυτό το κεντρώο) περιέγραψε στην τακτική αλληλογραφία με τους οπαδούς του ότι δάκρυσε στην κηδεία της Ελισάβετ γιατί ουσιαστικά θυμήθηκε τη μαμά του, που αγαπούσε τη βασίλισσα. Πού να έγραφε ο δικός μας κεντρώος Νίκος Πορτοκάλογλου κάτι αντίστοιχο για τον Γλύξμπουργκ και τη δική του μαμά; Θα κρατούσε τα σόλα στον Ρουβίκωνα, ενώ θα του έσπαγαν το Μουσικό Κουτί.

Και κάτι τελευταίο, ειδικά για τον Κάρολο που μεγάλωσε ως ο αντιπαθούκλας της βασιλικής οικογένειας. Η κυβέρνηση ζήτησε πρόσφατα τη συνδρομή του ώστε να αποκατασταθούν οι σχέσεις της Βρετανίας με την Ε.Ε., τις οποίες είχε κάνει μπάχαλο ο Μπόρις Τζόνσον. Η νέα συμφωνία φέρει τον τίτλο της βασιλικής οικογένειας

(Ουίνδσορ) και ο ίδιος ο Κάρολος συναντήθηκε εθιμοτυπικά με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν αμέσως μετά την υπογραφή της, εξαγριώνοντας τους υπερσυντηρητικούς εθνικιστές. Άρα, ο νέος βασιλιάς όχι μόνο έκανε πολιτική παρέμβαση που είχαμε να δούμε διακόσια χρόνια, αλλά την έκανε κατά παραγγελία της κυβέρνησης και σε αρμονία με το κυρίαρχο λαϊκό αίσθημα, που θέλει εξομάλυνση των σχέσεων με την Ε.Ε. Δεν είναι λοιπόν άσπρο μαύρο τα πράγματα με τη βρετανική μοναρχία. Η σχέση της με την κοινωνία είναι πολύπλοκη και απλώς δεν μπορεί να διαβαστεί με το κυρίαρχο λαϊκό αίσθημα, που θέλει εξομάλυνση των σχέσεων με την Ε.Ε. Δεν είναι λοιπόν άσπρο μαύρο τα πράγματα με τη βρετανική μοναρχία. Η σχέση της με την κοινωνία είναι πολύπλοκη και απλώς δεν μπορεί να διαβαστεί με το κυρίαρχο λαϊκό αίσθημα, που θέλει εξομάλυνση των σχέσεων με την Ε.Ε. Δεν είναι λοιπόν άσπρο μαύρο τα πράγματα με τη βρετανική μοναρχία. Η σχέση της με την κοινωνία είναι πολύπλοκη και απλώς δεν μπορεί να διαβαστεί με το κυρίαρχο λαϊκό αίσθημα, που θέλει εξομάλυνση των σχέσεων με την Ε.Ε. Δεν είναι λοιπόν άσπρο μαύρο τα πράγματα με τη βρετανική μοναρχία.

Ο κ. Θύμιος Τζάλλας είναι δημοσιογράφος και εργάζεται σε think tank στο Λονδίνο.

Ολεξάντρα Μάτβιτσουκ

Δικηγόρος, διευθύντρια του Κέντρου Πολιτικών Ελευθεριών

Μέθοδος πολέμου το έγκλημα για τη Ρωσία

Πώς θα λογοδοτήσουν οι δράστες

Συνέντευξη στον ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ

Εκεί συνδέσει το όνομά της με το αίτημα για δικαιοσύνη στα εγκλήματα πολέμου που διαπράττονται στην Ουκρανία. Στις συνεχείς εκκλήσεις της, μέσω των διεθνών μέσων ενημέρωσης, εξηγεί ότι η απαίτηση για λογοδοσία δεν είναι μόνον ηθική. Αν οι αυτουργοί αρχίσουν να παίρνουν το μήνυμα ότι η διεθνής κοινότητα ευαισθητοποιείται και οργανώνεται για να τους εντοπίσει, θα σωθούν ζωές. Ο φόβος της τιμωρίας θα λειτουργήσει αποτρεπτικά στο πεδίο του πολέμου.

Γι' αυτό και η Ολεξάντρα Μάτβιτσουκ, διευθύντρια του Κέντρου Πολιτικών Ελευθεριών (Center for Civil Liberties), έχει επιστρατεύσει όλες τις δυνάμεις της προκειμένου να συλλέξει τα τεκμήρια των εγκλημάτων και να ταυτοποιήσει τα φυσικά πρόσωπα που τα διέπραξαν. Η οργάνωση για την οποία εργάζεται η Ουκρανή δικηγόρος πήρε το 2022 το Νομπέλ Ειρήνης. Η ίδια εξηγεί σήμερα στην «Κ» τη δυσκολία, αλλά και την ανάγκη να αποδοθεί στα θύματα εγκλημάτων πολέμου δικαιοσύνη.

— Τι σας παρακίνησε να ασχοληθείτε με την καταγραφή των εγκλημάτων πολέμου στην Ουκρανία;

— Το Κέντρο Πολιτικών Ελευθεριών ιδρύθηκε το 2007 με πρωτοβουλία των επικεφαλής των επιτροπών του Ελσίνκι από διάφορες χώρες. Τα τελευταία 15 χρόνια υπερασπιζόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για τον σκοπό αυτό, εμπλέκουμε πολλούς ανθρώπους στα προγράμματα, στις εκστρατείες και τις πρωτοβουλίες μας. Αλλωστε, αν η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αφηθεί αποκλειστικά σε δικηγόρους ή σε διπλωμάτες, είναι δύσκολο να επιτευχθούν σημαντικές αλλαγές. Ο πόλεμος στη χώρα μας έχει αλλάξει τις προτεραιότητές μας. Ημασταν η πρώτη οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έστειλε κινητές ομάδες για να καταγράψουν τα εγκλήματα πολέμου στις περιοχές της Κριμαίας, του Ντονέτσκ και του Λουγκάνσκ. Αυτές οι κινητές ομάδες στελεχωθήκαν από εθελοντές με ειδική εκπαίδευση στην τεκμηρίωση και την ασφάλεια.

Επί του παρόντος, η ομάδα του Κέντρου Πολιτικών Ελευθεριών καταγράφει εγκλήματα

πολέμου μαζί με άλλες οργανώσεις της πρωτοβουλίας Δικαστήριο για τον Πούτιν (Tribunal for Putin). Έχουμε θέσει έναν φιλόδοξο στόχο, να συντάξουμε το χρονικό των εγκλημάτων πολέμου, ακόμη και στους μικρότερους οικισμούς κάθε περιοχής, ξεκινώντας από τις 24 Φεβρουαρίου. Για να το πετύχουμε αυτό χρησιμοποιούμε διάφορες μεθόδους: προσωπική επικοινωνία με μάρτυρες και θύματα, εργασία με ανοικτές πηγές και ψηφιακά εργαλεία για την καταγραφή εγκλημάτων. Το βασικό κίνητρο είναι να εξασφαλίσουμε δικαιοσύνη για εκατοντάδες χιλιάδες θύματα εγκλημάτων πολέμου.

Προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε κάθε ευκαιρία για να διασφαλίσουμε ότι η δικαιοσύνη για τα θύματα και η τιμωρία των εγκληματιών πολέμου θα είναι ψηλά στη διεθνή ατζέντα και θα επιβάλλεται από το διεθνές δίκαιο.

— Ποιες είναι οι πιο σοβαρές περιπτώσεις εγκλημάτων πολέμου που έχετε καταγράψει και σε ποιες περιοχές πραγματοποιήθηκαν;

— Ως ακτιβίστρια για τα ανθρώπινα δικαιώματα καταγράφω εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας σε αυτόν τον πόλεμο που ξεκίνησε η Ρωσία το 2014. Από την πλήρη εισβολή και μετά, αντιμετωπίσαμε έναν άνευ προηγουμένου αριθμό εγκλημάτων πολέμου. Τα ρωσικά στρατεύματα καταστρέφουν σκόπιμα κατοικίες, εκκλησίες, σχολεία και νοσοκομεία, βομβαρδίζουν διαδρόμους εκκένωσης, συντονίζουν ένα σύστημα στρατοπέδων διαλογής των πολιτών σε δικούς τους και μη, διεξάγουν αναγκαστικές απελάσεις, απαγουν, βιάζουν, βασανίζουν και σκοτώνουν ανθρώπους στα κατεχόμενα εδάφη.

Βλέπουμε ότι όλα αυτά τα εγκλήματα είναι συστηματικά και διαπράχθηκαν στις περιοχές του Κιέβου, του Χάρκοβο, του Μικολαϊβ, της Οδησσού και σήμερα συνεχίζουν να διαπράττονται στην περιοχή της Χερσώνας, καθώς και σε άλλα κατεχόμενα εδάφη. Από την έναρξη της πλήρους εισβολής, το Δικαστήριο για τον Πούτιν έχει ήδη καταγράψει πάνω από 38.000 εγκλήματα πολέμου. Μέχρι σήμερα ο μεγαλύτερος αριθμός εγκλημάτων έχει καταγραφεί στις περιοχές Χάρκοβο, Ντονέτσκ, Τσερνίβιχ και Ζαπορίζια, ενώ μόνο στη

Ηλικιωμένη γυναίκα θρηνεί τον γιο της, ένα από τα θύματα της σφαγής στην Μπούτσα. Τα πτώματα που βρέθηκαν στη μικρή πόλη τον Απρίλιο του 2022 ήταν τα πρώτα σοκαριστικά τεκμήρια για διάπραξη εγκλημάτων πολέμου από τους εισβολείς.

«Ο Πούτιν δεν φοβάται το ΝΑΤΟ. Ο Πούτιν φοβάται την ιδέα της ελευθερίας», λέει στην «Κ» η Ολεξάντρα Μάτβιτσουκ.

Το ένταλμα για τον Πούτιν

— Αισθανθήκατε ικανοποίηση με την έκδοση εντάλματος σύλληψης για τον πρόεδρο Πούτιν;

— Χαιρετίζω αυτό το ένταλμα σύλληψης. Η απόφαση του διεθνούς ποινικού δικαστηρίου η οποία στρέφεται κατά του προσώπου που είναι σήμερα αρχηγός κράτους, μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας και έχει πυρηνική ισχύ. Αυτό αποτελεί ένα μήνυμα για όλον τον κόσμο ότι το κράτος δικαίου έχει σημασία και πρέπει να κυριαρχήσει απέναντι στη βίαιη δύναμη και λογική που προσπαθεί να διαδώσει ο Πούτιν.

Μαριούπολη έχουν καταγραφεί 3.253 περιπτώσεις. Πρόκειται για μια σκόπιμη πολιτική. Η Ρωσία χρησιμοποιεί τα εγκλήματα ως μέθοδο πολέμου. Η Ρωσία θέλει να κάμψει την αντίσταση και να καταλάβει τη χώρα μέσω του βασιαντικού πόνου των αμάχων, οπότε εμείς καταγράφουμε αυτόν τον πόνο.

Μίλησα με εκατό ανθρώπους που επέζησαν από την αιχμαλωσία. Μου είπαν ότι ξυλοκοπήθηκαν, βιάστηκαν, υπέστησαν ηλεκτροσόκ στα γεννητικά όργανα, τους έβγαλαν τα νύχια, τους τρύπησαν τα γόνατα και τους ανάγκασαν να γράφουν με το ίδιο τους το αίμα. Μια γυναίκα περιέγραψε πώς της έβγαλαν το μάτι με ένα κουτάλι. Δεν υπάρχει καμία στρατιωτική δικαιολογία για τέτοιες ενέργειες. Οι Ρώσοι το έκαναν μόνο και μόνο επειδή μπορούσαν.

Δουλεύω με ανθρώπους που έζησαν την κόλαση και ξέρω ότι εκτός από την αποκατάσταση των καταστραμμένων τους ζωών, των οικογενειών τους και των οραμάτων τους για το μέλλον, αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να πιστέψουν ότι υπάρχει δικαιοσύνη. Ακόμη κι αν αυτή αναβάλλεται χρονικά. Και αυτό είναι σημαντικό, όχι μόνο για την Ουκρανία, διότι δεν πρόκειται για έναν πόλεμο μεταξύ δύο χωρών, αλλά μεταξύ δύο συστημάτων — του ολοκληρωμένου και της δημοκρατίας. Ο Πούτιν δεν φοβάται το ΝΑΤΟ. Ο Πούτιν φοβάται την ιδέα της ελευθερίας.

Τα εγκλήματα αυτά δεν πρέπει να παραμείνουν μόνο στα αρχεία μας ή στις εκθέσεις των διεθνών οργανισμών. Ο πόλεμος μετατρέπει τους ανθρώπους σε αριθμούς. Η καθαρή κλίμακα των διεθνών εγκλημάτων είναι τόσο τεράστια που είναι αδύνατο να ειπωθούν όλες οι ιστορίες.

Θα σας πω μια ιστορία. Λίγο μετά την έναρξη της εισβολής στις 24 Φεβρουαρίου, ένας 62χρονος πολίτης, ο Ολεξάντρ Σελίποφ, σκοτώθηκε από τον ρωσικό στρατό κοντά στο σπίτι του. Η τραγωδία δημοσιεύτηκε ευρέως στα

μέσα ενημέρωσης μόνο και μόνο επειδή ήταν η πρώτη δίκη Ρώσων εγκληματιών πολέμου μετά την 24η Φεβρουαρίου. Στο δικαστήριο, η σύζυγος του Ολεξάντρ, Κατερίνα, δήλωσε ότι ο σύζυγός της ήταν ένας απλός αγρότης, αλλά για εκείνη ο σύζυγός της ήταν ένα ολόκληρο σύμπαν, και τώρα έχει χάσει τα πάντα. Οπότε, πρέπει να εξασφαλίσουμε δικαιοσύνη για όλα τα θύματα των διεθνών εγκλημάτων. Ανεξάρτητα από το ποιο είδος, την κοινωνική τους θέση, το είδος του εγκλήματος και της κτηνωδίας που υπέστησαν, καθώς και αν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή η κοινωνία ενδιαφέρονται για την περίπτωση τους, εμείς πρέπει να δώσουμε στους ανθρώπους πίσω τα ονόματά τους. Γιατί η ζωή κάθε ανθρώπου έχει σημασία.

— Με ποιους τρόπους προσδιορίζετε ένα έγκλημα πολέμου και πώς συλλέγετε τα αποδεικτικά στοιχεία, ιδίως σε ένα ενεργό πεδίο μάχης;

— Όταν ξεκίνησε η μεγάλη κλίμακα σύγκρουση στην περιοχή, ενώσαμε πολλές περιφερειακές οργανώσεις και δημιουργήσαμε ένα ουκρανικό δίκτυο τοπικών ομάδων τεκμηρίωσης. Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είμαστε σε θέση να διαθέτουμε τοπική τεκμηρίωση για τον τόπο του εγκλήματος όταν συμβαίνει κάτι. Αυτές οι ομάδες τραβούν τις δικές τους φωτογραφίες και βίντεο, μιλούν με τους ανθρώπους και συλλέγουν μαρτυρίες.

Βέβαια, εξαρτάται από το πού διαπράττεται το έγκλημα. Όταν μιλάμε για το ελεγχόμενο από την ουκρανική κυβέρνηση τμήμα, το οποίο βρίσκεται μακριά από τη ζώνη μάχης, είναι πιο εύκολο για εμάς να στείλουμε ανθρώπους να εργαστούν επί τόπου, αλλά όταν μιλάμε για τεκμηρίωση στα κατεχόμενα εδάφη είναι πολύ δύσκολη δουλειά, επειδή αυτοί οι άνθρωποι που συλλέγουν στοιχεία κινδυνεύουν να αιχμαλωτιστούν και να βασανιστούν.

“

Μίλησα με ανθρώπους που επέζησαν από την αιχμαλωσία. Μου είπαν ότι ξυλοκοπήθηκαν, βιάστηκαν, υπέστησαν ηλεκτροσόκ στα γεννητικά όργανα, τους έβγαλαν τα νύχια, τους τρύπησαν τα γόνατα και τους ανάγκασαν να γράφουν με το ίδιο τους το αίμα.

“

Τα ρωσικά στρατεύματα καταστρέφουν σκόπιμα κατοικίες, εκκλησίες, σχολεία και νοσοκομεία, βομβαρδίζουν διαδρόμους εκκένωσης, συντονίζουν ένα σύστημα στρατοπέδων διαλογής των πολιτών σε δικούς τους και μη.

«Να φέρουμε τη ρωσική ηγεσία ενώπιον της δικαιοσύνης»

— Ποια είναι τα εμπόδια όταν αναλαμβάνετε να διερευνήσετε νέες περιπτώσεις εγκλημάτων;

— Καταγράφουμε έναν τεράστιο αριθμό εγκλημάτων που η Ρωσική Ομοσπονδία συνεχίζει να διαπράττει. Και αυτό μας απογοητεύει πραγματικά, διότι όταν πραγματοποιείται η διερεύνηση από ένα άτομο που επέζησε της αιχμαλωσίας και μοιράζεται μαζί σου τα φρικτά πράγματα που του συνέβησαν, που είδε, συνειδητοποιείς ότι αυτή τη στιγμή τα ίδια πράγματα συμβαίνουν και σε άλλους ανθρώπους και δεν μπορείς να το σταματήσεις.

Για την αποτελεσματική διερεύνηση ενός τόσο μεγάλου

αριθμού εγκλημάτων, η Ουκρανία χρειάζεται την υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας. Πρώτον, ο ΟΗΕ και τα κράτη-μέλη του πρέπει να μεταρρυθμίσουν το διεθνές σύστημα ειρήνης και ασφάλειας ώστε να δημιουργήσουν εγγυήσεις για όλες τις χώρες και τους πολίτες τους, ανεξάρτητα από τη συμμετοχή ή μη σε στρατιωτικές συμμαχίες ή δυνάμεις. Η Ρωσία θα πρέπει να αποβληθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για τις συστηματικές παραβιάσεις του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Δεύτερον, ο ΟΗΕ και τα κράτη-μέλη του πρέπει να αντιμετωπίσουν το «κενό λογοδοσίας» και να διασφαλίσουν ότι εκατο-

Ο ΟΗΕ και τα κράτη-μέλη του πρέπει να αντιμετωπίσουν το «κενό λογοδοσίας» και να διασφαλίσουν ότι εκατοντάδες χιλιάδες θύματα εγκλημάτων πολέμου έχουν την ευκαιρία να δικαιωθούν.

ντάδες χιλιάδες θύματα εγκλημάτων πολέμου έχουν την ευκαιρία να δικαιωθούν. Χωρίς αυτό, η βιώσιμη ειρήνη στην περιοχή μας είναι αδύνατη. Αυτό απαιτεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική απονομής δικαιοσύνης και ένα διεθνές δικαστήριο για να προσαχθούν ο Πούτιν, ο Λουκασένκο και οι άλλοι εγκληματίες πολέμου.

Βασίζομαι στην υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας στην προσπάθειά μας για δικαιοσύνη. Εξάλλου, δεν πρόκειται μόνο για το μέλλον της Ουκρανίας. Αυτός ο πόλεμος έχει μια αξιακή διάσταση. Ο Πούτιν προσπαθεί να πείσει τους πάντες ότι η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το

κράτος δικαίου είναι πλασματικά και μόνο η φυσική βία έχει σημασία. Πρέπει να αποδείξουμε ότι το κράτος δικαίου είναι μια «αξία» που λειτουργεί.

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να δικάσει τη Ρωσία για το έγκλημα της επίθεσης. Χρειαζόμαστε έναν πρόσθετο διεθνή μηχανισμό που θα φέρει την ηγεσία της Ρωσίας και της Λευκορωσίας ενώπιον της δικαιοσύνης. Ως εκ τούτου, η Ουκρανία ζητάει τη σύσταση ειδικού δικαστηρίου για την αντιμετώπιση του εγκλήματος της επίθεσης κατά της Ουκρανίας.

— Πώς μπορούμε να υποστηρί-

ξουμε τα θύματα του πολέμου;

— Στον 21ο αιώνα η δικαιοσύνη δεν πρέπει να εξαρτάται από την ισχύ του αυταρχικού καθεστώτος του Πούτιν ή από το τέλος των εκθροπισμών. Δεν πρέπει να περιμένουμε. Όταν εργάζεστε με ανθρώπους και αυτοί διηγούνται τα αποτρόπαια εγκλήματα που διέπραξε ο ρωσικός στρατός, αυτό σε κάνει να συνειδητοποιείς ότι εκτός από την αποκατάσταση της κατεστραμμένης υγείας τους, των οικογενειών τους και του οράματός τους για το μέλλον, πρέπει επίσης να αποκατασταθεί η πίστη τους ότι η δικαιοσύνη είναι δυνατή, ακόμη κι αν καθυστερήσει.

Η β' κατηγορία είναι «ζούγκλα»

Οι πρόεδροι του Οθέλλου, ΑΕΖ και Εθνικού Άκνας αποκαλύπτουν στην «Κ» τα σχέδιά τους

Η ομάδα του Οθέλλου κατέκτησε το πρωτάθλημα Β' κατηγορίας και μαζί με τον Εθνικό και την ΑΕΖ ανεβαίνουν στην Α' Κατηγορία.

Τον ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Κάθε ποδοσφαιρική κουβέντα στο τέλος καταλήγει στο οικονομικό. Είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που ταλανίζει τους ανθρώπους που ηγούνται τις ομάδες και προσπαθούν με κάθε τρόπο να ανταποκριθούν στις αυξημένες υποχρεώσεις που έχουν. Τρεις πρόεδροι, οι ομάδες των οποίων ηγούνται από τη νέα σεζόν και θα αγωνίζονται στην Α' κατηγορία, μίλησαν στην «Κ» για την προοπτική, το πλάνο, τις εισηγήσεις και τους προβληματισμούς τους.

Αντώνης Χειλιμίντρης πρόεδρος Οθέλλου

Ο πρόεδρος του πρωταθλητή Οθέλλου Αντώνης Χειλιμίντρης για τον σχεδιασμό της νέας αγωνιστικής περιόδου ανέφερε:

- Δεν μπορώ να πω με σιγουριά, επειδή περιμένουμε να έχουμε κάποιες συνεργασίες με άλλες ομάδες για να μας παραχωρήσουν δανεικούς παίκτες και έχουμε επίσης μια-δυο προτάσεις από ανθρώπους που θέλουν να συνεισφέρουν οικονομικά στην ομάδα. Υπολογίζω πως το τοπίο θα ξεκαθαρίσει τις επόμενες ημέρες. Αν όχι τότε, θα προχωρήσουμε με Κύπριους παίκτες που έχουμε υπόψη μας και έδειξαν ότι μπορούν να ανταποκριθούν στην Α' κατηγορία. Θα χρειαστούμε επίσης 3-4 ξένους, ίσως από ομάδες που έχουν υποβιβαστεί αλλά σίγουρα θα είναι παίκτες που αγωνίστηκαν ήδη στην Κύπρο.

- Τι σας προβληματίζει περισσότερο στην Α' κατηγορία;

- Ότι ως διοίκηση δεν έχουμε τις εμπειρίες της κατηγορίας. Ούτε η ομάδα. Όμως στοχεύουμε σε αξιοπρέπειες εμφανίσεις και ό,τι έρθει. Επίσης είναι και οι μεγάλες διαφορές στο οικονομικό, αλλά από την πλευρά μας θα προσπαθήσουμε να κρατηθούμε στα δικά μας οικονομικά δεδομένα.

- Χρειάζονται αλλαγές στον αριθμό των ομάδων και τη δομή του πρωταθλήματος;

- Δεν έχω τις εμπειρίες για να γνωρίζω. Το τελευταίο διάστημα ασχολήθηκα με τον Οθέλλο. Θεωρώ όμως ότι είναι καλό. Δεν έχω κάτι ιδιαίτερο να τονίσω.

- Σε ποιο γήπεδο θα αγωνίζεστε στην Α' κατηγορία;

- Είμαστε μεταξύ Αντώνης Παπαδόπουλος και Αμμόχωστος. Μέχρι την επόμενη εβδομάδα θα αποφασίσουμε.

- Τι αλλαγές χρειάζονται για να βελτιωθεί το πρωτάθλημα Β' κατηγορίας;

- Θέλωμε καλύτερα γήπεδα και καλύτερη φιλοξενία από τους γηπεδοδούκους για τον κόσμο και τους ποδοσφαιριστές. Επειδή οι φιλαθλοι κάθονται πολλές φορές στην ίδια εξέδρα και κάποιες φορές δημιουργούνται προβλήματα. Εμείς γι' αυτόν τον λόγο φτιάξαμε ξεχωριστή εξέδρα για τους φιλοξενούμενους, έτσι ώστε να αποφεύγονται αντιπαράθεσεις και να νιώθουν οι φιλαθλοι ασφαλείς.

Νικόλας Τσίκκος πρόεδρος ΑΕΖ

- Ποια τα σχέδια σας για την Α' κατηγορία;

- Θέλωμε να έχουμε μια καλή πορεία. Εννοείται να γλιτώσουμε τον υποβιβασμό και παράλληλα να είμαστε αρκετά ανταγωνιστικοί στους αγώνες μας.

- Τι σας προβληματίζει περισσότερο στην Α' κατηγορία;

- Οι αυξημένοι προϋπολογισμοί. Ομάδα σαν τη δική μας, χωρίς οπαδούς και με τις χορηγίες που έχουμε, ξέρουμε πως θα είναι δύσκολα τα πράγματα να ανταγωνιστούμε τις υπόλοιπες ομάδες. Δυστυχώς δεν έχουμε ούτε γήπεδο και είναι ακριβό το κόστος νοίκιασης σταδίου το οποίο θα χρησιμοποιούμε ως έδρα.

- Αποφασίσατε πού θα αγωνίζεστε;

- Όχι ακόμη. Θα μιλήσουμε με τις αρχές του ΓΣΟ για το Τσίρειο και με γήπεδα στη Λάρνακα. Θα τα βάλουμε κάτω, να δούμε τιμές, όμως εάν ο

ΓΣΟ μας κάνει καλή προσφορά θα μείνουμε Λεμεσό αλλιώς θα δούμε και τις επιλογές μας στη Λάρνακα.

- Χρειάζονται αλλαγές στον αριθμό των ομάδων και τη δομή του πρωταθλήματος Α' κατηγορίας;

- Όπως είδα το πρωτάθλημα, στο β' γκρουπ αρκετές ομάδες ήταν αδιάφορες. As τις κρατήσουμε 14, αλλά να υποβιβάζονται μόνο δύο. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούν να παίρνουν περισσότερα χρήματα και οι ομάδες που θα υποβιβάζονται, όπως συμβαίνει και στην Αγγλία. Το πιο σωστό μοντέλο είναι η Πρέμιερ Λιγκ -πρέπει να μαθαίνουμε από τους καλύτερους- δίνει λεφτά στις ομάδες που ανεβαίνουν και υποβιβάζονται και παράλληλα υπάρχει έλεγχος και στα οικονομικά των ομάδων, αλλά είναι καλύτερος ο διαμοιρασμός των τηλεοπτικών δικαιωμάτων.

- Τι αλλαγές χρειάζονται για να βελτιωθεί το πρωτάθλημα Β' κατηγορίας;

- Οι εγκαταστάσεις πρέπει να βελτιωθούν, οι αγωνιστικοί χώροι και τα αποδυτήρια. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούμε να δειλάσουμε και παίκτες από την Α' κατηγορία να αγωνιστούν στη Β' κατηγορία. Πρέπει επίσης να επανεξεταστεί το ύψος των χορηγιών διότι πρόκειται για μικρά σωματεία με πολλές υποχρεώσεις και πρέπει η ΚΟΠ και ο ΚΟΑ να τα βοηθήσουν να έχουν κάποια χορηγία όπως συμβαίνει και στην Αγγλία. Αυτή τη στιγμή η Β' κατηγορία είναι ελκυστική μόνο για τους Κύπριους παίκτες.

Κίκης Φιλίππου πρόεδρος Εθνικού Άκνας

- Ποια τα σχέδιά σας στην Α' κατηγορία;

- Είναι δεδομένο ότι άλλαξε ο ποδοσφαιρικός χάρτης. Εμείς με το ίδιο σκεπτικό που είχαμε πάντα θα προχωρήσουμε στο μέτρο των οικονομικών δυνατοτήτων να ενισχύσουμε την ομάδα. Δεν είναι εύκολα τα πράγματα και ποτέ δεν ήταν, όμως κρατήσαμε 30 χρόνια στην Α' κατη-

γορία και φτιάξαμε και γήπεδο. Με αυτό το σκεπτικό λοιπόν θα προσπαθήσουμε να πτίσουμε μια ομάδα στις δικές μας οικονομικές δυνατότητες που να είναι και ανταγωνιστική.

- Τι σας προβληματίζει περισσότερο στην Α' κατηγορία;

- Σίγουρα το οικονομικό και το γεγονός ότι κάποιες ομάδες τα προηγούμενα χρόνια ήταν στο επίπεδό μας και σήμερα έχουν ξεφύγει. Οι αδύνατες ομάδες λιγοστεύουν και θα είναι πολύ ανταγωνιστική η χρονιά για να παραμείνουμε στην κατηγορία.

- Χρειάζονται αλλαγές στον αριθμό των ομάδων και τη δομή του πρωταθλήματος;

- Θεωρώ υπάρχουν τρόποι το Κυπριακό ποδόσφαιρο να μπει σε νέα βάση έτσι ώστε οι φαινομενικά μικρές ομάδες να μπορέσουν να επιβιώσουν. Υπάρχουν έσοδα που δεν τα εκμεταλλευόμαστε και αν τα καταφέρουμε θα έχουμε καλύτερες συνθήκες για να μην τις τρώει το άγχος.

- Τι αλλαγές χρειάζονται για να βελτιωθεί το πρωτάθλημα Β' κατηγορίας;

- Η Β' κατηγορία είναι μια 'ζούγκλα'. Δεν υπάρχουν καθόλου υποδομές. Εάν μία με δύο ομάδες έχουν, οι υπόλοιπες... δεν μπορώ να χαρακτηρίσω το τι συμβαίνει όσον αφορά στα γήπεδα. Δεν ξέρω πώς περνούν τα κριτήρια. Αρκετά γήπεδα δεν έχουν αποδυτήρια, τουαλέτες, είναι 'χωράφια'. Δεν μπορείς να περιμένεις από τους αθλητές να έχουν διάθεση να αγωνίζονται σε τέτοια γήπεδα, και είναι κρίμα. Διότι και οι παίκτες της Β' κατηγορίας δεν έχουν να ζηλέψουν κάτι από την Α' κατηγορία. Είναι κρίμα διότι περιμένουμε να τους ενσωματώσουμε και στην Α' κατηγορία, περιμένουν και κλήση στις εθνικές ομάδες. Με τέτοιες συνθήκες όχι δεν πάμε μπροστά, πίσω πάμε! Χρειάζεται έρευνα, και με λίγα λεφτά μπορούμε να φτιάξουμε την κατηγορία και να μη φοβόμαστε οι ομάδες της Α' κατηγορίας σε περίπτωση υποβιβασμού πως θα βρουν ένα χάος.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Είναι κάτι παιδιά, όπως ο Ιβάν και ο Γιάννης

Τον ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Σκέπτονται, μιλούν, πράττουν και συμπεριφέρονται διαφορετικά από τους περισσότερους. Ως οντότητες κουβαλούν μια δύναμη καθόλου εξουσιαστική, μα ήρεμη... ωσάν και μ' ένα βλέμμα τους, με μια κουβέντα που θα βγει από το στόμα τους, σ' αγκαλιάζουν, σε ζεσταίνουν, παρέχοντάς σου ένα αίσθημα ασφάλειας.

Όχι δεν πρόκειται ούτε για μυθολογικές φιγούρες, ούτε χαρακτήρες στο σενάριο επικών ταινιών του Χόλιγουντ. Είναι άνθρωποι που ζουν ανάμεσά μας και τυγχάνει ν' ασχολούνται με τον αθλητισμό, διαθέτοντας ένα διαφορετικό υπόβαθρο ως προς τη δημοσιότητα των πράξεών ή των λόγων τους.

Οι ενέργειες, οι αποτυχίες ή τα κατορθώματά τους μεταδίδονται στο ευρύ κοινό, παρέχοντάς μας έτσι την επιλογή να τους κρίνουμε ανάλογα. Ακόμη και σ' αυτούς που καμία σχέση δεν έχουν με τον αθλητισμό, που πολύ απέχουν από τον συναισθηματικό τους κόσμο, που η αντίληψή τους είναι τόσο επιδερμική όσο η επιφάνεια της θάλασσας, οντότητες όπως ο Ιβάν Γιοβάνοβιτς ή ο Γιάννης Αντετοκούνμπο, δύσκολα θα περάσουν απαρατήρητες.

Ακριβώς επειδή κουβαλούν μια ηθική όχι και τόσο δεδομένη στις εποχές μας. Η ύπαρξή τους συνοδεύεται από αρετές που εύκολα διακρίνονται και ταυτόχρονα σπινάζουν ανάμεσα στην πλειοψηφία των ανθρώπων.

Αυτοκυριαρχία, ευγένεια, πειθαρχία, ταπεινότητα, εργατικότητα, πίστη, το βάθος της σκέψης τους, δεν είναι απλά λέξεις του λεξιλογίου μας, αποτελούν βασικά στοιχεία των δύο αυτών ανθρώπων, κάνοντάς τους να μοιάζουν τόσο διαφορετικοί από μας, μα συνάμα τόσο οικείοι.

Ενδεχομένως κάποιοι αναγνώστες να εκλάβετε ως υπερβολή τις πιο πάνω επισημάνσεις, που ομολογουμένως συνθέτουν το υλικό μιας αγιογραφίας. Κάποιοι θα θεωρήσουν υπερβολικά επαινητική την προσπάθειά μας να περιγράψουμε τις δύο αυτές προσόνες... με ποιος αλήθεια αμφοισβητεί ότι η δράση των δύο αυτών ατόμων στη δημόσια σφαίρα, έστω και από εντελώς διαφορετικό φόντο ή υπόβαθρο, λειτουργεί εποικοδομητικά ενόψει του κοινού, τηλεοπτικού και όχι μόνο; Ποιος αλήθεια διαφωνεί ότι όντως, διαφέρουν από την πλειοψηφία των ανθρώπων που προβάλλονται είτε από τον αθλητισμό, είτε από οποιονδήποτε άλλον τομέα -ακόμη και των τεχνών- που συσχετίζεται άμεσα με την καλλιέργεια της ψυχής και του πνεύματος;

Ποιος αλήθεια διαφωνεί, ότι μέσα από την αύρα ή και το βλέμμα τους αναδεικνύεται η ανθρώπινη δύναμη έτσι όπως την φέρνουν τα μικρά παιδιά στη ζωή, πριν ακόμη η ανθρώπινη κοινωνία την αλλοιώσει;

Είναι αυτά τα παιδιά, όπως ο Ιβάν και ο Γιάννης, που διαθέτουν τη δύναμη και διατηρούν την ελπίδα ότι ο κόσμος αυτός θ' αλλάξει και ως κοιμηθεί ήσυχος ο Κεμάλ. Γι' αυτό και μόνο ευγνωμονούμε την ύπαρξή τους και συνεχίζουμε να οραματιζόμαστε το καλό να επικρατεί του κακού, σ' αυτή την προαιώνια διαμάχη της ανθρωπότητας.

Δύσκολοι καιροί για πρόεδρους...

Τον ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΝ

Πάλι καλά και ευτυχώς θα πρέπει να λένε στον Απόλλωνα, με την αλλαγή στάσης του Νίκου Κίρζη και τη διάθεση παραμονής του στα διοικητικά και στην προεδρία της ποδοσφαιρικής εταιρείας, με ό,τι αυτό σημαίνει και ίσχυε για πολλά χρόνια. Αν ο Νίκος Κίρζης -και με το δίκαιο του- έριχνε μαύρη πέτρα πίσω του, μετά τα όσα άκουσε και γενικότερα βίωσε εκείνη τη βραδιά στο νέο γήπεδο της Λεμεσού, κανείς δεν θα μπορούσε να εκτιμήσει σήμερα πού θα βρισκόταν ο Απόλλωνας, από ποιο αδιέξοδο θα προσπαθούσε να βγει, από τη στιγμή που τέσσερις μήνες μετά τη δημοσιοποίηση της πρόθεσης αποχώρησής του κυρίου Κίρζη, ουδείς ενδιαφέρθηκε να τον διαδεχθεί.

Από τη στιγμή που για μία ακόμη φορά αποδείχθηκε πως μεγάλη είναι η απόσταση και η δυσκολία από τη περσέει κάποιος από τα λόγια στις πράξεις... Αυτοί που έβριζαν εκείνο το βράδυ τον Νίκο Κίρζη και την οικογένειά του δεν ήταν πολλοί, πολύ περισσότεροι ήταν αυτοί που υποστήριζαν, στη βάση της κριτικής για τη φετινή αγωνιστική παρουσία του Απόλλωνα, πως ήρθε ο καιρός ο ίδιος και οι συνεργάτες του να αποχωρήσουν, εκφράζοντας παράλληλα σιγουριά για τη διάδοχη κατάσταση. Άφαντοι ήταν όλοι στο χρονικό διάστημα που ακολούθησε και μέχρι την πρόσφατη συνέντευξη και την ψήφο εμπιστοσύνης που δόθηκε ξανά στον Νίκο Κίρζη και τους συνεργάτες του.

Μετά από δεκαπέντε χρόνια θητείας, φυσιολογικά μπορεί να προκύψουν λόγοι αρκετοί, για να ασκηθεί κριτική σ' έναν πρόεδρο. Λάθη ασφαλώς και έκανε ο Ανδρέας Σοφοκλέους στην ΑΕΛ, ο μπεντισμός, ωστόσο, ούτε ωφελεί, ούτε αναιρεί τα θετικά της θητείας αυτής. Και κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την οικονομική συνεισφορά του κυρίου Σοφοκλέους, ανεξαρτήτως του ποσοστού επιτυχίας των σημαντικών αποφάσεών του. Εδώ εστιάζεται, και απ' εδώ εξαρτάται η όποια πιθανότητα η επόμενη μέρα στην ΑΕΛ να είναι καλύτερη. Συλλογικά αποφασιστηκε η επιστροφή του ποδοσφαιρικού τμήματος στο σωματείο, δεδομένο πλέον πως για να πετύχει η νέα αυτή προσπάθεια θα πρέπει να αποδειχθεί προσπάθεια των πολλών, κυρίως στο οικονομικό και σε καιρούς ιδιαίτερα δύσκολους. Με απαραίτητη την υποσχεσίωση πως, επιτυχία για την ΑΕΛ σημαίνει πρωταγωνιστική πορεία, επιτυχίες και τίτλοι.

Αν υπάρξει η κατάλληλη ανταπόκριση, καθώς. Αν θα είναι ανάλογη με την περίπτωση του Απόλλωνα η ανταπόκριση, όλων όσοι απαιτήσαν και ενέκριναν τη σημαντική αυτή αλλαγή, το άγνωστο με βάρκα την ελπίδα, δύσκολα θα οδηγήσει την ΑΕΛ στον σωστό προορισμό...

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ: Νέα φρούτα δεν είναι οι επενδυτές στο ποδόσφαιρο. Η νέα τάξη πραγμάτων είναι και παγκόσμιο πλέον το φαινόμενο. Φυσιολογικά αντιδρούν οι παραδοσιακές δυνάμεις του Κυπριακού Ποδοσφαίρου, διαπιστώνοντας τη δυσκολία να παραμείνουν στη θέση αυτή. Λογική η απαίτησή τους για τον κατάλληλο έλεγχο, ως προς τα ξένα κεφάλαια που μπαίνουν στον χώρο και κανονικά δεν θα έπρεπε να προκύπτει ως αίτημα, αν η ΚΟΠ έκανε ευθές εξαρχής τον κατάλληλο έλεγχο, στη βάση των όσων προνοούν οι διεθνείς κανονισμοί. Όπως τον κατάλληλο έλεγχο θα έπρεπε να κάνει η ΚΟΠ και στην οικονομική διαχείριση «κυπριακών» διοικήσεων για πολλά χρόνια τώρα...

ΚΟΠ - ΕΚΛΟΓΕΣ: Πλησιάζει το καλοκαίρι, το

τέλος της θητείας του προέδρου της ΚΟΠ, άρα και η εκλογική διαδικασία για την όποια νέα ηγεσία του Κυπριακού Ποδοσφαίρου. Ουδέν νεότερο για την ώρα, ως προς την πιθανότητα να υπάρξουν εκλογές, να υπάρξουν υποψηφιότητες. Αμφίβολο αυτή τη στιγμή, αν θα αμφισβητηθεί η παραμονή Γιώργου Κούμα στην προεδρία, αφού όλοι όσοι κατά καιρούς αμφισβήτησαν, επέκριναν ή και απέδωσαν ξεκάθαρη ευθύνη στον πρόεδρο της ΚΟΠ, για πολλά από τα κακώς έχοντα του χώρου, για την ώρα δεν δείχνουν σημάδια αντίδρασης, τώρα που έχουν την ευκαιρία -αν μη τι άλλο- να επιχειρήσουν μια αλλαγή.

ΤΟΡΝΑΡΙΤΗΣ: Αυτή η ανάρτηση του Χριστόφορου Τορνάρη περί αποχώρησής του από τον Ολυμπιακό διανθισμένη με διάφορα... αντισυ-

στημικά(!) σχόλια (τέλος πάντων) απευθυνόταν στους κατοίκους της νήσου Κύπρου;

ΑΠΟ 9 ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: Από εννέα χιλιάδες εισιτήρια θα πάρουν οι δύο φιναλίστ για τον τελικό του κυπέλλου. Ζόρια πολλά, ειδικά για τους Ομοιοιότες.

ΑΝΕΚΔΟΤΟ: Ο Πρόδρομος Πετρίδης ανέφερε ότι τα 2/3 των Κύπριων φιλάθλων υποστηρίζουν τον ΑΠΟΕΛ και την Ανόρθωση. Δεν άρεσε πάντως, ούτε ως ανέκδοτο...

ΟΥΖΟΧΟ: Ο Φρανσίσ Ουζόχο με την εμφάνισή του στο ματς με τον ΑΠΟΕΛ έδειξε ξανά την αξία του. Που είναι όλοι αυτοί οι ειδικοί του ποδοσφαίρου που τον θεωρούσαν τελειωμένο;

Μεταβολές εβδομάδας

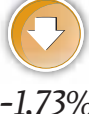

Χ.Α.Κ.
0,62%

Χ.Α.
2,41%

Dow Jones

-1,73%

Nasdaq

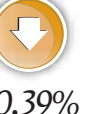
-0,44%

Nikkei

1,88%

Dax

-0,39%

FTSE 100

-1,91%

ΔΙΕΘΝΗ

Η Credit Suisse βρισκόταν από τον Δεκέμβριο στο μάτι της UBS Σελ. 11

Πετρέλαιο

-10,00%

€/€

0,16%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ

Δίνει χρυσούς μισθούς για τραπεζικά στελέχη

Ενώ σε μεγάλους τραπεζικούς ομίλους της Δύσης γίνονται μαζικές απολύσεις, στη Σαουδική Αραβία οι θέσεις εργασίας σε τράπεζες αφθονούν και οι μισθοί αυξάνονται. Πρόκειται για πολιτική του πρίγκιπα Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν, ο οποίος θέλει να κάνει τη χώρα οικονομική δύναμη. Σελ. 10

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η σκληρή δεκαετία του λιανικού εμπορίου

Βαρύ πλήγμα υπέστη το λιανικό εμπόριο την περίοδο της μεγάλης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας 2010-2020. Το 25% των επιχειρήσεων εξαφανίστηκε από τον χάρτη. Την ίδια δεκαετία απώλεσε το 29% του τζίρου του, κάτι που σχετίζεται με το ότι χιλιάδες επιχειρήσεις έβαλαν «λουκέτο». Σελ. 5

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Επενδύσεις ενός διο. σε πολυτελή θέρετρα

«Ανεβάζουν» στροφές οι επενδύσεις στην Ελλάδα για την ανάπτυξη σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων, τα οποία συνδυάζουν υπηρεσίες φιλοξενίας και κατοικίες διαθέσιμες προς πώληση ή εκμετάλλευση. Εντός του 2023 αναμένεται η εκκίνηση τριών τέτοιων επενδύσεων, ύψους 950 εκατ. ευρώ. Σελ. 12

Απόδοση δεκαετιών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,91%	-0,09%
Γερμανία	2,19%	-0,20%
Γαλλία	2,78%	-0,18%
Ιταλία	4,11%	-0,15%
Ισπανία	3,28%	-0,16%
Ιρλανδία	2,74%	-0,04%
Ελλάδα	4,02%	-0,16%
Ην. Βασίλειο	3,65%	-0,07%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Στις ράγες η φορολογική μεταρρύθμιση

Οι διαδικασίες θα αρχίσουν το αμέσως επόμενο διάστημα διαμνύει ο υπουργός Οικονομικών

Στο αμέσως επόμενο διάστημα θα αρχίσουν οι διαδικασίες για τη φορολογική μεταρρύθμιση. Αυτό διαμνύσε στις πρόσφατες συναντήσεις του με στελέχη των τραπεζών ο υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός, τονίζοντας

ότι το θέμα αυτό θα έπρεπε να είχε προωθηθεί εδώ και καιρό. Όπως σχολιάζουν πρόσωπα που είναι σε θέση να γνωρίζουν και θέλοντας να δώσουν μία πρώτη εξήγηση γιατί τα προηγούμενα χρόνια η Κύπρος δεν προχώρησε

σε φορολογική μεταρρύθμιση, είναι ότι το «γρανάζι» του Υπουργείου είναι «δυσκίνητο». Δήλωσαν απλώς ότι και άλλοι υπουργοί επιθυμούσαν να προχωρήσουν σε φορολογική μεταρρύθμιση, αλλά οι προθέσεις τους προσέκρουαν

στις γραφειοκρατικές διαδικασίες του Υπουργείου και στα πρόσωπα που δεν ήθελαν να εκκινήσουν ένα τόσο μεγάλο εγχείρημα. Αρκεί να δούμε αν ο νέος υπουργός καταφέρει να προχωρήσει σε αυτό το ζήτημα και να μην βρει ένα

«τοίχο» ενώπιόν του. Ενδεχομένως να είναι και το πρώτο «crash test» επί υπουργίας του, καθώς μέχρι σήμερα διαδικασίες για μειώσεις φόρων για παράδειγμα, δεν έχουν σε καμία περίπτωση τον ίδιο δείκτη δυσκολίας. Σελ. 3

Ατμομηχανή της παγκόσμιας ανάπτυξης η Ασία

Στην Ανατολή μετατοπίζεται πλέον το κέντρο βάρους της παγκόσμιας οικονομίας, καθώς οι οικονομικοί γίγαντες της Ασίας, η Κίνα και η Ινδία, θα συνεισφέρουν το 50% της παγκόσμιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ. Από την άλλη πλευρά, οι ανεπτυγμένες και πλούσιες οικονομίες θα επιβραδύνονται εξαιτίας ενός συνδυασμού αρνητικών παραγόντων, από τις αυξήσεις των επιτοκίων μέχρι τον παρατεταμένο πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία. Σελ. 11

Οι τράπεζες επιβραβεύουν τους συνεπείς δανειολήπτες

Μετά την αύξηση επιτοκίων

Τα επιτόκια αυξήθηκαν ξανά, με αποτέλεσμα να αυξάνεται και η δόση των δανείων. Ωστόσο οι τράπεζες παρουσιάζονται έτοιμες να επιβραβεύσουν τους συνεπείς δανειολήπτες. Ηδη η Astrobank ανακοίνωσε τις προθέσεις προς αυτήν την κατεύθυνση και τέλος του μήνα αναμένεται και ανακοίνωση από την τράπεζα Κύπρου στη βάση του ελληνικού προτύπου. Σελ. 4

Νέο ραντεβού και νέες ελπίδες για την ΑΤΑ

Αισιόδοξος ο υπ. Εργασίας

Νέο ραντεβού εντός της εβδομάδας θα έχει ο υπ. Εργασίας με τις συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις για την ΑΤΑ. Σε δηλώσεις ύστερα από τις χωριστές συναντήσεις που είχε την Παρασκευή με τους κοινωνικούς εταίρους εξέφρασε αισιόδοξια για επίτευξη συμφωνίας. Ελπίδες για θετική κατάληξη εξέφρασαν και τα συνδικάτα. Σελ. 3

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΧΟΛΓΚΕΡ ΣΜΙΕΝΤΙΝΓΚ*

Το τέλος του ανοδικού κύκλου των επιτοκίων πλησιάζει

Στην ανακοίνωσή της για τη νομισματική πολιτική, η ΕΚΤ κράτησε καλή ισορροπία, ενσωματώνοντας τα επιχειρήματα τόσο των «γερακιών» όσο και των «περιστέρων». Η ΕΚΤ επισήμανε τους «ακόμη σοβαρούς κινδύνους για άνοδο του πληθωρισμού», καθώς και το γεγονός ότι ο τραπεζικός τομέας έχει αποδειχθεί ανθεκτικός στον απόηχο των κραδασμών, τους οποίους υπέστη στα μέσα Μαρτίου. Σε μια προφανή αναφορά στην αύξηση των μισθών του γερμανικού δημόσιου τομέα κατά περίπου 11% σε διάστημα δύο ετών, η ΕΚΤ σημείωσε επίσης ότι «οι πρόσφατες συλλογικές συμβάσεις για τους μισθούς έχουν προστεθεί στους παράγοντες κιν-

δύνου για τον πληθωρισμό». Από την άλλη πλευρά, τόνισε ότι οι προηγούμενες αυξήσεις των επιτοκίων της μεταφέρονται στην οικονομία και ότι, στον απόηχο των κραδασμών του χρηματοπιστωτικού κλάδου, η πρόσφατη έρευνα για τα τραπεζικά δάνεια υποδεικνύει χαμηλότερη από την αναμενόμενη αύξησή τους.

Όσο οι αγορές καθιστούν αυστηρότερη τη χρηματοδότηση, η ΕΚΤ πρέπει να κάνει λιγότερα από όσα, σε άλλη περίπτωση, θα έκανε. Συνολικά, η εκτίμησή της για την ανάπτυξη και τον πληθωρισμό στην Ευρωζώνη σήμερα δεν διέφερε πολύ από το βασικό σενάριο, που είχε παρουσιάσει η τράπεζα τον Μάρτιο, με κάπως

Η ΕΚΤ έχει επιβραδύνει τον ρυθμό των αυξήσεων, ενώ ο πληθωρισμός σταδιακά αποκλιμακώνεται.

εντονότερες τις ανησυχίες για τον πληθωρισμό των μισθών, που αντισταθμίζονται από μια πιο ήπια προοπτική ως προς την αύξηση των δανείων. Εν αντιθέσει με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed), η ΕΚΤ είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν έχει τελειώσει ακόμη τον κύκλο σύσφιγξης. Εχοντας ξεκινήσει αργότερα από την πρώτη,

η ΕΚΤ, όπως πιθανολογούμε, θα εξακολουθήσει την αύξηση στο κόστος δανεισμού τους προσεχείς μήνες. Στη συνέντευξη Τύπου, η πρόεδρος της, Κριστίν Λαγκάρντ, τόνισε ότι η ΕΚΤ έχει «περισσότερο έδαφος να καλύψει». Ωστόσο, το γεγονός ότι η ΕΚΤ επιβράδυνε ξανά τον ρυθμό των αυξήσεων υποδηλώνει ότι η κορύφωση δεν απέχει πολύ. Αναμένουμε ότι ο πληθωρισμός θα επιβραδυνθεί περαιτέρω τους επόμενους μήνες, βοηθούμενος από τις βασικές επιπτώσεις από την άνοδο των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων πέρυσι και την αποσυμφόρση στην προσφορά.

Ο δε δομικός πληθωρισμός φαίνεται επίσης να έφτασε στο ανώ-

τατο σημείο, στο 5,7%, τον Μάρτιο, υποχωρώντας ελαφρά σε ένα ακόμη υπερβολικό επίπεδο, αυτό του 5,6% τον Απρίλιο. Αφού θα ταλαντεύεται γύρω από τα τρέχοντα επίπεδα του τους επόμενους μήνες, πιθανότατα θα αρχίσει να εξασθενεί σοβαρά το θέρος. Η αβαθής ύφεση των ΗΠΑ, η οποία αναμένουμε να εκδηλωθεί τα επόμενα τρίμηνα, πιθανότατα θα διατηρήσει την ανάπτυξη της Ευρωζώνης κάτω από την τάση έως το τέλος του 2023, ενώ παράλληλα θα στηρίξει κάποια περαιτέρω ανάκαμψη της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ.

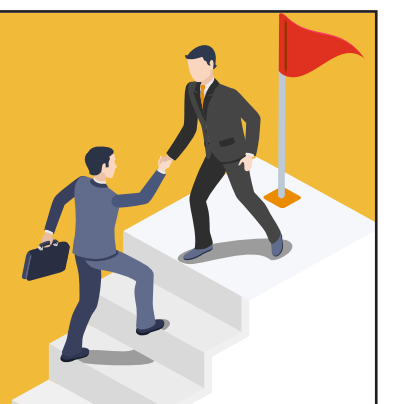
* Ο κ. Χόλγκερ Σμιεντινγκ είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

Κάνε το επόμενο βήμα στην καριέρα σου
Γίνε επαγγελματίας Coach & Mentor

Μάθετε περισσότερα και εγγραφείτε

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των ΤΟΜΑΣ ΣΑΜ και ΡΟΜΠΙΝ ΜΑΚ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Με... μικρό πορτοφόλι οι Κινέζοι τουρίστες

Οι Κινέζοι ταξιδιώτες ανοίγουν ξανά τις βαλίτσες τους, αλλά όχι τα πορτοφόλια τους. Πάνω από 240 εκατομμύρια άνθρωποι επισκέπτονται κυρίως κοντινούς προορισμούς, όπως είναι η Σαγκάι και το Χονγκ Κονγκ, κατά τη διάρκεια των σχεδόν εβδομαδιαίων εορτασμών για την Ημέρα της Εργατικής Πρωτομαγιάς. Είναι λίγο περισσότεροι από τα επίπεδα πριν από την πανδημία του κορωνοϊού, αλλά οι δαπάνες είναι χαμηλότερες, διότι πολλοί βρίσκουν φθηνότερους τρόπους ψυχαγωγίας. Οι φετινές διακοπές του Μαΐου, που ξεκίνησαν το περασμένο Σάββατο, σηματοδοτούν την πρώτη περίοδο ταξιδιών χωρίς περιορισμούς στη χώρα μετά την πανδημία. Λόγω έλλειψης διεθνών πτήσεων, δημοφιλείς κινεζικοί προορισμοί

σμού των Ηνωμένων Εθνών. Οποιαδήποτε αισιοδοξία, ωστόσο, μοιάζει πρόωρη. Τα έσοδα από τον εγχώριο τουρισμό προβλέπεται να είναι μόλις το 83% των επιπέδων του 2019, στα 120 δισ. γουάν (17,4 δισ. δολάρια), σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις, υποδηλώνοντας ότι οι καταναλωτές επιλέγουν ταξίδια χαμηλότερου κόστους. Μια ελάχιστη γνωστή πόλη στην παράκτια επαρχία Σαντόνγκ, το Ζίμπε, για παράδειγμα, υπερηφανευόταν για τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας δωματίων σε ξενοδοχεία στη χώρα κατά τη διάρκεια της Εργατικής Πρωτομαγιάς, όπως ανέφερε σε σχετικό δημοσίευσμά του το ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg. Η είδηση διαδόθηκε στα κινεζικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης χάρη στα γεύματα με σουβλάκι μπάμπεκιου που προσφέρονταν εκεί. Εν τω μεταξύ, τα ταξίδια στο εξωτερικό δοκιμάζονται. Ο αριθμός των ανθρώπων που κατευθύνονται από την ηπειρωτική Κίνα προς τους παραδοσιακά δημοφιλείς προορισμούς της ευρύτερης γειτονιάς, όπως είναι η Ταϊλάνδη, η Ιαπωνία και η Νότιο Κορέα, είναι μειωμένος.

Οι προγραμματισμένες διεθνείς αναχωρήσεις από την Κίνα τον περασμένο μήνα ήταν λίγο περισσότερο από το ένα τρίτο των πτήσεων του Απριλίου 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Cirium. Οι τρεις μεγάλοι αερομεταφορείς της χώρας, η Air China, η China Southern και η China Eastern, παλεύουν με τις υψηλές τιμές του πετρελαίου, το αδύναμο γουάν και τις γεωπολιτικές εντάσεις. Ακόμη κι αν τα ταξίδια στο εξωτερικό αυξάνονται, οι δαπάνες δεν τα ακολουθούν κατά πόδας.

Ολα αυτά προοιωνίζονται μια ούτως ή άλλως ήδη αδύναμη ανάκαμψη των καταναλωτικών δαπανών. Οι αγορές πολυτελείας και οι βασικές ανάγκες δείχνουν θετική επίδοση, αλλά τα προϊόντα μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, όπως τα έξυπνα κινητά τηλέφωνα και τα αυτοκίνητα, έχουν απογοητευτική εικόνα. Προς το παρόν, τα φθηνά σουβλάκια μπάμπεκιου θα συνεχίσουν να τοποθετούνται στα σωστά κουτιά για τους τουρίστες της Κίνας.

Αυξάνονται τα ταξίδια, αλλά οι δαπάνες είναι χαμηλότερες.

έχουν επωφεληθεί από τουρίστες που φθάνουν εκεί σε αριθμούς ρεκόρ. Περίπου 100.000 επισκέπτες σε ημερήσια βάση ξεχώθηκαν στον κόμβο τυχερών παιχνιδιών του Μακάο το Σάββατοκύριακο, ενώ τα εισιτήρια για το Σινικό Τείχος στο Πεκίνο και την Ντίουντουν της Σαγκάι έχουν εξαντληθεί. Οι εγχώριες ταξιδιωτικές κρατήσεις κατά τη διάρκεια των διακοπών οκταπλασιάστηκαν σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ξεπερνώντας τα προ της πανδημίας επίπεδα, σύμφωνα με το διαδικτυακό ταξιδιωτικό πρακτορείο Trip.com.

Η επιστροφή των Κινέζων παραθεριστών θα πρέπει να λογίζεται ως τεράστια ανακούφιση στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Πριν από την πανδημία, ο εγχώριος τουρισμός συνεισέφερε το 11% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας και το 10% της εθνικής απασχόλησης, σύμφωνα με τον διεθνή οίκο αξιολόγησης Fitch. Στο εξωτερικό, οι ταξιδιώτες από την Κίνα ξόδεψαν 255 δισ. δολάρια, ή το 17% των παγκόσμιων εξερχόμενων ταξιδιωτικών δαπανών, σύμφωνα με στοιχεία του 2019 από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρι-

ΔΗΚΤΗΣ

Κλείνει ο κύκλος

Η FED πραγματοποιεί την Τετάρτη, την 10η αύξηση των επιτοκίων στο δολάριο σε περίοδο λιγότερη των 12 μηνών. Η είδηση όμως βρίσκεται στην υπόνοια που αφέθηκε ότι ίσως αυτή να ήταν και η τελευταία αύξηση των επιτοκίων κλείνοντας ουσιαστικά τον κύκλο της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής των ΗΠΑ. Το επιτόκιο στο δολάριο στην 10η και τελευταία κατά πως φαίνεται αναθεώρηση, αναπροσαρμόστηκε κατά 25 μονάδες βάσης και πλέον βρίσκεται στο 5,25%. Η αισιοδοξία για το τέλος των αυξήσεων προκύπτει από το γεγονός ότι το δελτίο τύπου που εκδόθηκε δεν περιλαμβάνει τη φράση που υπήρχε σε όλα τα προηγούμενα, ότι δηλαδή για επίτευξη του στόχου του 2% στον πληθωρισμό θα απαιτηθούν περαιτέρω ενέργειες.

Κρίση διάρκειας

Η τραπεζική κρίση στην αμερικανική περιφέρεια καλά κρατεί. Στο στόχαστρο αυτή τη φορά βρίσκονται η PacWest και η Western Alliance οι οποίες δέχτηκαν την ανελέητη επίθεση των αγορών μετά από πληροφορίες ότι εξετάζουν εναλλακτικές επιλογές σε σχέση με την συνέχιση των εργασιών τους. Σύμφωνα με ειδικούς της αγοράς η κατάσταση με τις περιφερειακές τράπεζες στην Αμερική είναι εκτός ελέγχου, αφού για την αξιολόγηση αυτών των μετοχών επικρατεί το συναίσθημα και ο φόβος και αποσιωθούν παντελώς τα οικονομικά στοιχεία. Να σημειώσουμε ότι η προηγούμενη εμπειρία κατέδειξε πως στην αρχή οι ανησυχίες ξεκινούν να εκδηλώνονται στο χρηματιστηριακό ταμπλό και εν συνεχεία ακολουθεί η μαζική φυγή καταθέσεων λόγω ανησυχιών που δημιουργούνται στους καταθέτες.

Πρώτο θύμα

Το πρώτο θύμα της τεχνητής νοημοσύνης και συγκεκριμένα της εφαρμογής ChatGPT είναι πλέον γεγονός. Η εταιρεία Chegg, που λειτουργεί διαδικτυακή πύλη κατάρτισης και επιμόρφωσης, «είδε» την χρηματιστηριακή της αξία να υποτιμάται κατά 40% μετά από δηλώσεις αξιωματούχων ότι η νέα δυνατότητα που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη περιορίζει σημαντικά τις προοπτικές ανάπτυξης της εταιρείας. Η προβληματική κατάσταση που βιώνει η εταιρεία σύμφωνα με τον CEO της, άρχισε να γίνεται αισθητή από τον περασμένο Μάρτιο όταν αρκετοί δυνητικοί χρήστες ξεκίνησαν να επιδεικνύουν ενδιαφέρον για το ChatGPT.

Δικαστικές διαμάχες

Σε διεθνή δικαστική διαμάχη μετατρέπεται η πρόσφατη «διάσωση» της Credit Suisse με την απόκτηση της τράπεζας από την ανταγωνίστρια

Η ακριβεία και ο πληθωρισμός παύουν πλέον να αποτελούν θέμα στις ειδήσεις και μετατρέπονται σε μια σκληρή πραγματικότητα για χιλιάδες νοικοκυριά.

UBS έχοντας τις ευλογίες των ελβετικών αρχών. Οι αποφάσεις των ελβετικών αρχών το κρίσιμο σαββατοκύριακο, αφορούσαν μεταξύ άλλων και τον μηδενισμό των κατόχων αξιολόγησης κεφαλαίου χωρίς να έχει προηγουμένως εφαρμοστεί η ίδια αρχή και για τους μετόχους στους οποίους δόθηκε η δυνατότητα να ανταλλάξουν τις μετοχές τους με αυτές της UBS. Για πολλούς δικηγόρους αυτές οι ενέργειες θεωρήθηκαν παράνο-

μες, με αποτέλεσμα να έχουν καταχωρηθεί εκατοντάδες αγωγές κατά των ελβετικών αρχών που θεωρήθηκαν υπεύθυνες για αυτές τις αποφάσεις.

Δανειστική οπισθοχώρηση

Το πρώτο τρίμηνο του έτους οι τράπεζες στην Ευρωζώνη έγιναν ακόμη πιο επιφυλακτικές στις εγκρίσεις νέων χρηματοδοτήσεων, λόγω του αυξημένου κινδύνου που εκτιμούν πως επικρατεί αυτήν την περίοδο στην οικονομία. Την ίδια στιγμή και η ζήτηση υπήρξε μειωμένη λόγω των αυξήσεων στα επιτόκια και της αβεβαιότητας στα νοικοκυριά που περιορίζει τις επενδύσεις τους. Αρνητική επίπτωση στην πορεία του δανεισμού έχει και η αγορά κατοικίας η οποία εμφανίζει σημάδια κόπωσης. Με βάση τα στοιχεία της ΕΚΤ η ζήτηση για επιχειρηματικά δάνεια είναι μειωμένη κατά σχεδόν 40% ξεπερνώντας ακόμα και τις εκτιμήσεις των τραπεζών.

Επιβράδυνση, όχι παύση

Η απόφαση της ΕΚΤ για νέα αύξηση των επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης στο 3,25% ήταν αναμενόμενη. Το σημείο της απόφασης που φρόντισαν όλοι οι αξιωματούχοι της τράπεζας να υπερτονίσουν είναι ότι η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των επιτοκίων σε καμία περίπτωση δεν συνιστά απόφαση για τερματισμό του κύκλου της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής. Ο πληθωρισμός, σύμφωνα με την Κρίστιν Λαγκάρντ, θα διατηρηθεί στα υφιστάμενα υψηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα και άρα το τέλος του δρόμου είναι ακόμα μακριά.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Σταυροειδής Ελαστικότητα Ζήτησης

Ο πιο πάνω οικονομικός όρος αναφέρεται στο βαθμό αντίδρασης/ανταπόκρισης της ζήτησης ενός αγαθού στις μεταβολές της τιμής άλλων συναφών αγαθών, δηλ. υποκατάστατων και συμπληρωματικών. Η σταυροειδής ελαστικότητα ζήτησης υπολογίζεται συγκρίνοντας την ποσοστιαία μεταβολή στη ζήτηση ενός αγαθού με την ποσοστιαία μεταβολή στην τιμή ενός υποκατάστατου ή συμπληρωματικού αγαθού.

Μάριος Χαλαραμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Κατάλληλος για κολύμπι ο Σηκουάνας

Στόχος, η υλοποίηση του σχεδίου πριν από τους Ολυμπιακούς

Σύμφωνα με ανακοίνωση που εξέδωσε το δημαρχείο του Παρισιού, η πόλη ετοιμάζεται να πραγματοποιήσει ένα όνειρο δεκαετιών: να κάνει τον Σηκουάνα κατάλληλο για κολύμπι. Στόχος, μάλιστα, είναι το περιφέρμα ποτάμι να είναι ασφα-

λώνος και μία στο Μπερσί, στο νοτιοανατολικό Παρίσι. Αυτό το δίκτυο σημείων κολύμβησης θα αρχίσει να επεκτείνεται σε όλη την πόλη την ίδια χρονιά, φτάνοντας έως και στα 23 σημεία κολύμβησης στον Σηκουάνα σε όλη την ευρύτερη περιοχή του Παρισιού.

Αν τελικά επιτευχθεί, ο καθαρισμός θα συμπέσει με την «επέτειο» των 101 ετών από την ημέρα που απαγορεύτηκε στους Παριζιάνους να κολυμπούν στο αγαπημένο τους ποτάμι. Το 1923, η πόλη απαγόρευσε το μπάνιο στον Σηκουάνα. Πολλοί, φυσικά, είναι εκείνοι που έκτοτε έχουν βουτηχτεί παράνομα, όμως η διαρκώς αυξανόμενη μόλυνση που έρχεται συνενεμία της ραγδαίας ανάπτυξης της πόλης τον τελευταίο αιώνα, αποθαρρύνει πλέον ακόμη και τους πιο τολμηρούς. Τα υψηλότερα επίπεδα υδρόβιων βακτηρίων και ο κίνδυνος για μετάδοση της ενδύαμης θανατηφόρου λεπτοσπείρωσης, που προέρχεται συνήθως από περιττώματα αρουραίων, δεν αφήνουν και πολλές επιλογές.

Ωστόσο, η πόλη υποστηρίζει

Το κολύμπι στον Σηκουάνα έχει απαγορευτεί από το 1923, λόγω μόλυνσης των υδάτων και οι Παριζιάνοι αρκούνται σε λιοθεραπεία στις όχθες του ποταμού. Το φιλόδοξο σχέδιο καθαρισμού του περιλαμβάνει έναν τεράστιο νέο αγωγό ομβρίων υδάτων, κόστους 1,4 δισ. ευρώ.

πως ο κίνδυνος ανήκει ήδη στο παρελθόν. Τα πρώτα σημεία που έχουν καθαριστεί υπολογίζεται πως είναι κατάλληλα για κολύμβηση στο 91% των περιπτώσεων. Αυτός ο συνεχιζόμενος καθαρισμός του Σηκουάνα έρχεται, βέβαια, με πολύ υψηλό κόστος. Το Παρίσι επενδύει 1,4 δισ. ευρώ σε έναν τεράστιο νέο αγωγό ομβρίων υδάτων με χωρητικότητα που φτάνει τις 30 ολυμπιακές πισίνες. Εκεί επίσης απαγορεύσει στα σκάφη να απελευθερώνουν τα βρώμικα νερά τους στον ποταμό, προσφέροντας στους ανθρώπους που ζουν σε αυτά έως και 6.000 ευρώ για να μετατρέψουν το σκάφος τους ώστε να μπορεί να εκβάλλει σε δημοτικές δεξαμενές. Πέρα από τις όχθες του

ποταμού, έχει επίσης ξεκινήσει ένα πρόγραμμα δενδροφύτευσης σε ολόκληρη την πόλη, το οποίο θα επιτρέψει στο έδαφος της πόλης να απορροφήσει περισσότερη βροχή, δημιουργώντας πιο ανοιχτό, υδατοδιαπερατό έδαφος.

Καθαρά νερά

Το να μείνουν τα νερά του Παρισιού καθαρά αποτελεί επιπλέον ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα. Το 2017, η πόλη επέτρεψε το κολύμπι στο κανάλι Σεν-Μαρτέν, το οποίο εκβάλλει στον Σηκουάνα, αλλά αναγκάστηκε να το κλείσει οχεδόν αμέσως, αφού τα βακτήρια του νερού πολλαπλασιάστηκαν ταχύτατα. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι ντόπιοι που ερωτήθηκαν

από την εφημερίδα Le Parisien δήλωσαν πως αμφιβάλλουν πάρα πολύ για το εάν θα βουτηχθούν ακόμη και μετά το πέρας των εργασιών καθαρισμού.

Εάν το Παρίσι καταφέρει να διατηρήσει τα νερά του καθαρά, ωστόσο, θα κερδίσει κάτι πολύ περισσότερο από μια βραχυπρόθεσμη ατραξιόν για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Οι προσπάθειες της πόλης να φυτέψει περισσότερα δέντρα και να καταργήσει σταδιακά τις τοιμεντένιες επιφάνειες όχι μόνο θα συμβάλουν στην απορρόφηση του νερού της βροχής αλλά θα ενισχύσουν σημαντικά την οικολογική στροφή που κάνει η πόλη τα τελευταία χρόνια, μειώνοντας τη ρύπανση και αμβλύνοντας το φαι-

λές για τους κολυμβητές πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες το 2024.

Από το 2025, η πόλη εξετάζει το ενδεχόμενο να ανοίξει μόνιμες εγκαταστάσεις κολύμβησης σε πέντε σημεία κατά μήκος του ποταμού – δύο στην καρδιά της πόλης στη δεξιά όχθη απέναντι από την Ιλ ντε λα Σιτέ και την Ιλ Σεν-Λουί, μία στους πρόποδες του Πύργου του Αίφελ, μία στο Δάσος της Βου-

νόμο του θερμοκηπίου. Το να γίνει η προκυμαία του Σηκουάνα διαθέσιμη για κολύμβηση, θα προσελκύσει επίσης πολλούς επισκέπτες (ομολογουμένως, όχι θετικό για όλους) και θα συμβάλει στη βιοποικιλότητα της περιοχής.

Το άνοιγμα του ποταμού για καλοκαιρινές δραστηριότητες και ευχάριστες στιγμές θα μπορούσε επίσης να έχει θετικό αντίκτυπο για περαιτέρω κλιματική και περιβαλλοντική δράση – δείχνοντας στους ανθρώπους ότι ένα καθαρότερο, πιο πράσινο μέλλον δεν απαιτεί μόνο περιοριστικές αλλαγές στον τρόπο ζωής, αλλά κυρίως προσφέρει στους ανθρώπους μια πιο ήρεμη και γαλήνια ζωή εντός των πόλεων.

Βάζουν πλώρη για φορολογική μεταρρύθμιση

Τα «θέλω» του υπουργού, το Πρόγραμμα του Χριστοδουλίδη και η δυστοκία εντός Υπουργείου

Τον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Μέσα στη δίνη των αυξήσεων των επιτοκίων και εξεύρεσης τρόπων για να απαμβλυνθούν οι επιπτώσεις στους δανειολήπτες, το υπουργείο Οικονομικών βάζει πλώρη για την -ομολογουμένως- πολλά υποσχόμενη, φορολογική μεταρρύθμιση. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», στο πλαίσιο συναντήσεων που είχε το υπουργείο Οικονομικών με τα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα για την εξεύρεση λύσης για τα επιτόκια, ο υπουργός Οικονομικών, Μάκης Κεραυνός, διαμήνυσε στους τραπεζίτες πως στο επόμενο διάστημα θα αρχίσουν οι διαδικασίες για την φορολογική μεταρρύθμιση. Όπως αναφέρθηκε από τον υπουργό στη συνάντηση, η φορολογική μεταρρύθμιση είναι μία διαδικασία που έπρεπε να είχε προχωρήσει από «χθες». Έτσι, θα δούμε στο επόμενο διάστημα να γίνονται κινήσεις προς αυτήν την κατεύθυνση, διαδικασία που η προηγούμενη δεν άγγιξε.

Η φορολογική μεταρρύθμιση, ωστόσο, που χωρούσε στην συζήτηση με τις τράπεζες και τις προσπάθειες εξεύρεσης μέτρων για χειρισμό των υψηλών επιτοκίων; Η κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη είχε δώσει ιδιαίτερη έμφαση στη φορο-

λογία, δημιουργώντας συγκεκριμένο πύλωνα στον προεκλογικό της αγώνα για τις Προεδρικές του 2023. Αυτόν της πρόωπης ενός ολοκληρωμένου φορολογικού μετασχηματισμού. Σύμφωνα με τις θέσεις της Κυβέρνησης, θα γινόταν στόχευση στον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος της χώρας για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, σε εναρ-

Το «γρανάζι» του Υπουργείου είναι «δυσκίνητο» σε τέτοιες αλλαγές.

μόνιση με την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση. Στο πλαίσιο αυτό, είχε ανακοινώσει πως, θα προχωρούσε -όταν έβγαινε κυβέρνηση- με ολοκληρωμένο φορολογικό μετασχηματισμό, με τη συμβολή ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων. Παράλληλα, είχε δηλώσει πως, θα επιδιώκταν η απλοποίηση και η κατάργηση ακραίων φόρων, καθώς και βελτίωση των διαδικασιών στοχεύοντας στην άμεση επιστροφή και συμψηφισμού φόρου. Μέσα στο κεφάλαιο «φορολογική μεταρρύθμιση» στις θέσεις του Ν. Χριστοδουλίδη ήταν πως θα συρρικνωνε

την παραοικονομία, η οποία όπως την είχε υπολογίσει το οικονομικό επιτελείο, ανέρχεται στο 30% του ΑΕΠ. Μέσα από τον φορολογικό μετασχηματισμό, είχε δηλώσει πως θα υιοθετηθεί τον στόχο του 15%-20% που καθορίζεται στο «Όραμα 2035». Ακόμα, στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης, είχε δηλώσει πως θα καταπολεμήσει τη φοροδιαφυγή, «μέσα από τη διαφάνεια και τον εμπλουτισμό της πληροφορίας, που απορρέει από την ψηφιακή οικονομία». Τέλος, είχε τονίσει ο ΠτΔ πως, θα ευθυγραμμίσει τις φορολογικές πολιτικές της Κύπρου με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, στο πλαίσιο και της προωθούμενης πράσινης φορολογικής μεταρρύθμισης.

Ερωτηματικά για το γρανάζι

Μεγάλο ερωτηματικό προκύπτει στο εάν θα μείνει στις εξαγγελίες ο υπουργός Οικονομικών και στις δηλώσεις σε συνεδρίες με υψηλά ιστάμενα πρόσωπα του κυπριακού επιτελείου. Οι προθέσεις του υπουργού να μην μπορεί να είναι οι καλύτερες και πράγματι να θέλει να πατήσει το κουμπί εκκίνησης των διαδικασιών για τη φορολογική μεταρρύθμιση, ωστόσο ερωτηματικά προκύπτουν για το αν το Υπουργείο θα

Η κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη είχε δώσει ιδιαίτερη έμφαση στη φορολογία, δημιουργώντας συγκεκριμένο πύλωνα στον προεκλογικό της αγώνα.

θέλει να συνεργαστεί. Όπως σχολιάζουν πρόσωπα που είναι σε θέση να γνωρίζουν και θέλοντας να δώσουν μία πρώτη εξήγηση γιατί τα προηγούμενα χρόνια η Κύπρος δεν προχώρησε σε ολιστική φορολογική μεταρρύθμιση, είναι ότι το «γρανάζι» του Υπουργείου είναι «δυσκίνητο». Όπως αρκέστηκαν να δηλώσουν, ενώ μπορεί και προηγούμενοι Υπουργοί να ήθελαν να προχωρήσουν σε μία φορολογική μεταρρύθμιση, «έβρισκαν τοίχο» στις γραφειοκρατικές διαδικασίες του Υπουργείου και στα πρόσωπα που δεν ήθελαν να εκκινήσουν ένα τόσο μεγάλο εγχείρημα. Αρκεί να δούμε αν ο νέος υπουργός καταφέρει να προχωρήσει σε αυτό το ζήτημα και να μην βρει ένα «τοίχο» ενώπιόν του. Ενδεχομένως να είναι και το πρώτο «crash test» επί υπουργίας του, καθώς μέχρι σήμερα διαδικασίες για μειώσεις φόρων για παράδειγμα, δεν έχουν σε καμία περίπτωση τον ίδιο δείκτη δυσκολίας.

Ο ρόλος των λογιστών

Το πιο νευραλγικό τμήμα που θα βοηθήσει σε μία φορολογική μεταρρύθμιση που να αντικατοπτρίζει την οικονομία του «σήμερα» και όχι με φορολογικούς κανόνες του 2003 που είχε γίνει η τελευταία μεγάλη φορολογική μεταρρύθμιση στην Κύπρο, είναι οι Λογιστές. Έως τώρα το Υπουργείο δεν έχει ζητήσει συγκεκριμένες προτάσεις από τους Ελεγκτές - Λογιστές, τμήμα που σίγουρα έχει να συμβάλει τα μέγιστα σε αυτό το μεγάλο εγχείρημα. Για παράδειγμα, ο Σύνδεσμος Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ), όπως στο παρελθόν είχε παραδώσει τις προτάσεις του σε άλλους υπουργούς, έτσι και τώρα θα πρέπει να επικαιροποιήσει τα δεδομένα και να συνεργαστεί με το Υπουργείο

για να δημιουργηθεί ένα φορολογικό σύστημα που θα είναι κερδισμένη η χώρα. Σε μία περίοδο με κυρώσεις (sanctions) δεν είναι απίθανο να αποδυναμωθεί αρκετά το οικονομικό προϊόν της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών. Κάνοντας ελκυστικό το επιχειρείν σε οικονομικούς τομείς που μπορεί να δώσουν αξία στην Κύπρο, ενδεχομένως να είναι μια καλή διέξοδος, διέξοδος με όραμα. Μέσα επίσης στην φορολογική μεταρρύθμιση ενδεχομένως να πρέπει να ενισχυθούν και άλλοι φορείς του κράτους που έχουν λόγο στα φορολογικά, όπως για παράδειγμα την Μονάδα Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης, ΜΟΚΑΣ. Είτε ενίσχυση, είτε βελτίωση, είτε αλλαγή.

Νέο ραντεβού για την ΑΤΑ με ελπίδες για συμφωνία

Στις αρχές της εβδομάδας η νέα συνάντηση του υπουργού Εργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους

Νέο ραντεβού εντός της εβδομάδας θα έχει ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Γιάννης Παναγιώτου με τις συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις για το καυτό θέμα της ΑΤΑ. Την Παρασκευή ο κ. Παναγιώτου είχε χωριστές συναντήσεις με τις συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις και σε δηλώσεις ανέφερε ότι «βρισκόμαστε ακόμη πιο κοντά στην προοπτική για την κατάληξη σε μία συμφωνία για το θέμα της ΑΤΑ». «Αισιοδοξώ ακόμη περισσότερο ότι μέχρι τότε θα καταφέρουμε να καταλήξουμε σε μία κοινή αποδεκτά συμφωνία, η οποία να διασφαλίζει την εργατική ειρήνη, να διασφαλίζει την ομαλότητα και τη σταθερότητα και να έχει άμεσο θετικό αντίκτυπο για τους εργαζόμενους», υπογράμμισε ο υπουργός Εργασίας.

«Υπάρχουν αυξημένες προοπτικές, δυνατότητες ώστε να έχουμε κατάληξη σε συμφωνία», επανέλαβε.

Σύμφωνα με πληροφορίες, ο

Αισιοδοξία ότι αυτή τη βδομάδα θα υπάρξει θετική κατάληξη στο θέμα της ΑΤΑ εξέφρασε ο υπ. Εργασίας ύστερα από τις χωριστές συναντήσεις που είχε την Παρασκευή με τις συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις.

υπουργός Εργασίας θα έχει επικοινωνία για το θέμα κατά τις επόμενες ημέρες με τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο να καθοριστεί κοινή συνάντηση, συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων, ενδεχομένως την ερχόμενη Τρίτη, 9 Μαΐου, για να υπάρξει θετική κατάληξη.

Στις συζητήσεις με τον υπουργό

Εργασίας συμμετέχουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ΣΕΚ, ΠΕΟ, ΠΑΣΥΔΥ και ΔΕΟΚ και οι εργοδοτικές οργανώσεις, ΚΕΒΕ και ΟΕΒ. Σε δήλωση μετά τη συνάντηση, η γ.γ. της ΠΕΟ Σωτηρούλα Χαραλάμπους είπε ότι σύμφωνα με την απόφαση της πανσυνδικαλιστικής σύσκεψης μετάφρασαν στον υπουργό τα ζητήματα, για τα οποία υπάρ-

χουν επιφυλάξεις από το συνδικαλιστικό κίνημα και για τα οποία διατυπώθηκαν συγκεκριμένες αιτήσεις, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη συμφωνίας στο θέμα της ΑΤΑ. «Πιστεύουμε ότι υπάρχει περιθώριο και πλαίσιο να κινηθούμε για να καταλήξουμε σε συμφωνία», πρόσθεσε.

Ο γ.γ. της ΣΕΚ Ανδρέας Μάτσας είπε ότι «διατηρώντας τις θέσεις αρχών, πιστεύουμε ότι έχει δημιουργηθεί το απαιτούμενο έστω ώστε να ελπίζουμε ότι την ερχόμενη εβδομάδα θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε μια κοινή αποδεκτά διευθετησή του θέματος της ΑΤΑ με απόλυτη προσήλωσή και σεβασμό προς τις υπογραφές

που έχουμε θέσει στο πλαίσιο της μεταβατικής συμφωνίας». Ο κ. Μάτσας είπε ότι αναμένουν πως την ερχόμενη εβδομάδα θα μπορούσαν να ανακινώσουν τη θετική κατάληξη της όλης εργασίας. Ο Πρόεδρος της ΔΕΟΚ Ιωσήφ Αναστασίου είπε ότι στόχος των συνεχιζόμενων είναι η κατάληξη σε μία συμφωνία, η οποία να διασφαλίζει τις βασικές αρχές όπως έχουν τεθεί από το συνδικαλιστικό κίνημα, και στην πανσυνδικαλιστική σύσκεψη. Ανέφερε ότι «έγινε μια εποικοδομητική συζήτηση με τον υπουργό» και «θεωρούμε ότι έχουν επεξηγηθεί πλήρως τα ζητήματα τα οποία προβληματίζουν και απασχολούν το συνδικαλιστικό κίνημα». Ο γ.γ. της ΠΑΣΥΔΥ Στρατής Ματθαίου είπε ότι «είμαστε πολύ κοντά σε συμφωνία», και πρόσθεσε πως από τον καιρό που άρχισε η συζήτηση του θέματος δήλωνε «αισιόδοξος ότι θα καταλήξουμε». Ο κ. Ματθαίου εξέφρασε την ελπίδα την ερχόμενη εβδομάδα να καταλήξουν στο θέμα της ΑΤΑ.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΑΛΦΡΕΝΤ ΚΑΜΕΡ*

Ο συναγερμός δεν έχει λήξει...

Επειτα από μια δυναμική έξοδο από την πανδημία, η Ευρώπη επλήγη σκληρά από τις οικονομικές επιπτώσεις της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε δραματικά και ο πληθωρισμός εκτινάχθηκε. Ωστόσο, ως αποτέλεσμα της αποφασιστικής πολιτικής δράσης, οι περισσότερες οικονομίες απέφυγαν τελικά την ύφεση τον χειμώνα. Η Ευρώπη αντιμετώπιζε τώρα το δύσκολο έργο να διατηρήσει την ανάκαμψη, να δαμάσει τον πληθωρισμό και να διαφυλάξει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η ανάπτυξη στις

προηγμένες οικονομίες της Ευρώπης θα επιβραδυνθεί στο 0,7% φέτος, από 3,6% πέρυσι, ενώ οι αναδυόμενες οικονομίες (εξαιρουμένης της Τουρκίας, της Λευκορωσίας, της Ρωσίας και της Ουκρανίας) θα δουν επίσης απότομη πτώση στο 1,1%, από 4,4%. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις μας για την περιφέρεια, θα υπάρξει μια ήπια ανάκαμψη της ανάπτυξης στο 1,4% και 3%, αντιστοίχως, σε αυτές τις δύο ομάδες χωρών το επόμενο έτος, καθώς οι πραγματικοί μισθοί και η εξωτερική ζήτηση θα αυξηθούν.

Ο πληθωρισμός δεν έχει ακόμη υποχωρήσει σημαντικά.

Ο πληθωρισμός συνεχίζει να μειώνεται, αλλά ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρουμένης της ενέργειας και των τροφίμων) θα παραμείνει επίμονος και δυσάρεστα άνω του στόχου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ακόμη και μέχρι τη λήξη του επόμενου έτους. Οι πρόσφατες και προβλεπόμενες μειώσεις των τιμών της

ενέργειας θα τροφοδοτήσουν τον χαμηλότερο πληθωρισμό (άνευ τιμών ενέργειας και τροφίμων), αλλά όχι αρκετά για να τον αποκλιμακώσουν γρήγορα. Αυτή η προβολή προϋποθέτει ότι όλα μιλούν στην θέση τους. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και άλλες νομισματικές Αρχές θα καταφέρουν να μειώσουν σταθερά τον πληθωρισμό. Οποιοδήποτε νέες κρίσεις οικονομικής πίεσης θα παραμείνουν συγκρατημένες. Δεν θα υπάρξει περαιτέρω κλιμάκωση του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία και των σχετικών κυρώσεων, διατηρώντας τις τιμές

της ενέργειας υπό έλεγχο. Ο ευρύτερος γεωοικονομικός κατακερματισμός, ένας άλλος «στασιμοληθωρισμός», που μειώνει την ανάπτυξη και αυξάνει τον πληθωρισμό, θα κρατηθεί επίσης μακριά. Ωστόσο, τα πράγματα θα μπορούσαν να χειροτερέψουν σε όλα τα μέτωπα. Ο πληθωρισμός, λόγω χάριν, θα μπορούσε να παραμείνει υψηλά για μεγαλύτερο διάστημα και οι τιμές της ενέργειας θα μπορούσαν να εκτιναχθούν ξανά. Μπορεί επίσης να υποτιμάμε ακόμη πόσο οι δύο συνεχόμενες κρίσεις, του κορωνοϊού και της ενέρ-

γιας, έχουν βλάψει την παραγωγική ικανότητα της Ευρώπης και έχουν αυξήσει περαιτέρω τους κινδύνους πληθωρισμού. Αντιμέτωπος με μια τέτοια αβεβαιότητα, οι κεντρικές τράπεζες θα πρέπει να διατηρήσουν αυστηρή τη νομισματική πολιτική έως ότου ο βασικός πληθωρισμός κινηθεί αναμφίβολα καθοδικά προς τον στόχο της ΕΚΤ, οπότε απαιτούνται περαιτέρω αυξήσεις στα επιτόκια.

* Διευθυντής του τμήματος για την Ευρώπη στο ΔΝΤ. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του Ταμείου.

Ερχεται ανταμοιβή για συνεπείς δανειολήπτες

Θα αναμένουμε ανακοινώσεις από τις πλείστες τράπεζες μέχρι το τέλος του μήνα στο πρότυπο της Ελλάδας

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τα επιτόκια αυξήθηκαν ξανά, αυτή τη φορά κατά 0,25% και είναι η έβδομη κατά σειρά αύξηση από τον Ιούλιο του 2022. Οι δανειολήπτες θα δουν για ακόμα μία φορά να αυξάνεται η δόση του δανείου τους και θα έρθουν σε ακόμα δυσμενέστερη θέση σε λίγο καιρό που θα ενσωματωθούν τα νέα επιτόκια. Οι τράπεζες στην Κύπρο, ωστόσο, μέχρι το τέλος Μαΐου θα προχωρήσουν σε ανακοινώσεις που θα ανταμείβουν τους συνεπείς δανειολήπτες.

Η Astrobank επί της ουσίας επιβεβαίωσε τις πληροφορίες ότι οι τράπεζες θα προχωρούσαν σε σχέδιο που θα αντιμετώπιζαν τα υψηλά επιτόκια σε μερίδα δανειοληπτών. Στο πλαίσιο ανακοινώσεων των οικονομικών αποτελεσμάτων, ο CEO της, Αριστέιδης Βουράκης σημείωσε πως θα είναι σε θέση στο επόμενο διάστημα να αναγγείλει το σχέδιο ανταμοιβής συνεπών δανειοληπτών στα πρότυπα του αντίστοιχου ελληνικού προγράμματος. Μία άλλη τράπεζα όμως αναμένεται μέχρι το τέλος του μήνα να ανακοινώσει κι εκείνη σχέδιο ανταμοιβής συνεπών δανειοληπτών.

Η Τράπεζα Κύπρου, που όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», ήταν και αυτή που έφερε στο τραπέζι των συζητήσεων το «ελληνικό πρότυπο» για να εφαρμοστεί και στην Κύπρο. Εντούτοις λίγη σημασία έχει. Εκείνο που έχει σημασία είναι πως συνεπείς δανειολήπτες με στεγαστικά πρώτης κατοικίας μέχρι 350 χιλιάδες ευρώ θα δουν να «παγώνει» μέχρι ένα σημείο το επιτόκιο τους, αυτοί θα συνεχίζουν να δίνουν δόση ως σε να μην είχε «παγώσει» κάτι, και στο τέλος του χρόνου η διαφορά των χρημάτων θα τους επιστρέφεται από την τράπεζα. Το Πρόγραμμα ανταμοιβής για συνεπείς

Το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων θα αυξηθούν σε 3,75%, 4% και 3,25% αντιστοίχως.

Η ΕΚΤ με κινήσεις αυξήσεων των επιτοκίων θέλει να κάμψει την όρεξη για δανεισμό, ωστόσο στην Κύπρο βάσει των αποτελεσμάτων Μαρτίου δεν καταδεικνύεται κάτι τέτοιο. Αντιθέτως.

δανειολήπτες στεγαστικών δανείων στην Ελλάδα ξεκίνησε τώρα, τον Μάιο του 2023 και βάσει των εξαγγελιών θα διαρκέσει για 12

μήνες. Στόχος του Σχεδίου που εφαρμόζεται στην Ελλάδα (άρα κατ' αντιστοιχία και στην Κύπρο) είναι πρώτον, να μειώσει τα τρέχοντα επιτόκια των στεγαστικών δανείων κυμαινόμενου επιτοκίου και δεύτερον, να προστατέψει τους δανειολήπτες από πιθανές μελλοντικές αυξήσεις στα επιτόκια αναφοράς. Οι δανειολήπτες θα επωφελούνται πλήρως εάν κατά τη 12μηνη περίοδο, τα επιτόκια αναφοράς μειωθούν από τις Κεντρικές Τράπεζες σε επίπεδα χαμηλότερα από αυτά που προβλέπονται στο Σχέδιο.

Το Σχέδιο ανταμοιβής συνεπών δανειοληπτών δεν θα είναι μέτρο που θα λειτουργήσει οριζόντια για όλες τις τράπεζες. Υπάρχουν τρά-

πεζες στην Κύπρο που τα δανειακά τους χαρτοφυλάκια διαφέρουν κατά πολύ, και από αυτές ενδεχομένως να αναμένουμε διαφορετικές αποφάσεις ελάφρυνσης των δανειοληπτών. Το στοιχείο από εδώ και πέρα είναι οι δανειολήπτες να συνεχίσουν να πληρώνουν τις δόσεις τους για να είναι και επιλέξιμοι για ένα τέτοιο Σχέδιο.

Θα αναμένουμε και άλλη

Μετά και την τελευταία αύξηση της ΕΚΤ την περασμένη Πέμπτη, από τις 10 Μαΐου 2023 το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων θα αυξη-

θούν σε 3,75%, 4% και 3,25% αντιστοίχως. Σύμφωνα με τον σχολιασμό στο πλαίσιο των ανακοινώσεων της Πέμπτης, δόθηκε το μήνυμα πως η ΕΚΤ θα συνεχίσει να αυξάνει τα επιτόκια, για να επανέλθει ο πληθωρισμός στο μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%. Όπως υπογράμμισε η ΕΚΤ, και με τον πληθωρισμό μειώθηκε τους τελευταίους μήνες, αλλά οι πιέσεις στις τιμές παραμένουν ισχυρές. Τροχιοδεικτικό θα είναι και πως θα κινηθεί η Αμερική με τα επιτόκια, καθώς τρόπον τινά ακολουθεί η Ευρώπη τις αυξήσεις της Αμερικής.

Η ΕΚΤ με κινήσεις αυξήσεων των επιτοκίων θέλει να κάμψει την όρεξη για δανεισμό, ωστόσο

στην Κύπρο βάσει των αποτελεσμάτων Μαρτίου δεν καταδεικνύεται κάτι τέτοιο. Αντιθέτως. Τον Μάρτιο του 2023 τα συνολικά νέα δάνεια παρουσίασαν αύξηση και έφτασαν στα 922,5 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 527,5 εκατ. ευρώ τον Φεβρουάριο.

Τα νέα καταναλωτικά δάνεια αυξήθηκαν στα 30,7 εκατ. ευρώ, τα νέα δάνεια για αγορά κατοικίας παρουσίασαν αύξηση στα 199,5 εκατ. ευρώ, τα νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. σημείωσαν αύξηση στα 109 εκατ. ευρώ και τα νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. κατέγραψαν αύξηση στα 571,2 εκατ. ευρώ.

Τα επιτόκια τον Μάρτιο

Το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά σημείωσε μείωση στο 0,47% τον Μάρτιο του 2023, σε σύγκριση με 0,59% τον Φεβρουάριο. Το αντίστοιχο επιτόκιο για καταθέσεις από μη χρηματοδοτικές εταιρείες παρουσίασε αύξηση στο 1,12%, σε σύγκριση με 0,69% τον προηγούμενο μήνα.

Όσον αφορά στα επιτόκια δανείων, το επιτόκιο που αφορά καταναλωτικά δάνεια σημείωσε μείωση στο 5,05% τον Μάρτιο του 2023, σε σύγκριση με 5,17% τον Φεβρουάριο. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας αυξήθηκε στο 4,67%, σε σύγκριση με 3,42% τον προηγούμενο μήνα. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. παρουσίασε αύξηση στο 5,6% τον Μάρτιο, σε σύγκριση με 4,85% τον Φεβρουάριο του 2023. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. κατέγραψε αύξηση στο 5,29%, σε σύγκριση με 4,54% τον προηγούμενο μήνα.

Κάμψη στη ζήτηση για νέα δάνεια στην Ελλάδα

Η άνοδος των επιτοκίων αποθαρρύνει μικρομεσαίες επιχειρήσεις και νοικοκυριά από το να λάβουν τραπεζική χρηματοδότηση

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ

Μείωση της ζήτησης για επιχειρηματικά δάνεια, ειδικά από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αναμένουν οι τράπεζες το β' τρίμηνο του έτους, συνεπεία της άνοδου των επιτοκίων και της αύξησης του κόστους χρήματος που αποθαρρύνει την προσφυγή σε δανεισμό. Αυτό προκύπτει από την έρευνα τραπεζικών χορηγήσεων που δημοσίευσε η ΤτΕ, βάσει της οποίας το α' τρίμηνο του 2023 η συνολική ζήτηση δανείων μειώθηκε με έμφαση τις βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις και σύμφωνα με την έρευνα «βασικός παράγοντας που επηρέασε τη μείωση της ζήτησης ήταν το υψηλότερο επίπεδο των επιτοκίων χορηγήσεων». Η πρόβλεψη για το επόμενο τρίμηνο είναι ότι η συνολική ζήτηση δανείων, κυρίως από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, ως αποτέλεσμα κυρίως της ζήτησης και όχι της αυστηροποίησης των κριτηρίων από την πλευρά των τραπεζών.

Ηδη, παρά την ανάκαμψη των νέων χρηματοδοτήσεων που παρατηρήθηκε τον Μάρτιο, τα συνολικά στοιχεία για το α' τρίμηνο δείχνουν μείωση της καθαρής ροής χρηματοδότησης κατά 823 εκατ. ευρώ στο σύνολο των χορηγήσεων του ιδιωτικού τομέα και κατά 228 εκατ. ευρώ στις χορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις. Υπενθυμίζεται ότι η καθαρή ροή χρηματοδότησης αποτυπώνει τις νέες εκταμιεύσεις μετά τις αποπληρωμές υφιστάμενων οφειλών και το αρνητικό πρόσημο υποδηλώνει ότι οι αποπληρωμές ξεπέρασαν τις νέες δανειοδοτήσεις. Το φαινόμενο των υψηλών αποπληρωμών εντοπίζεται σε κλάδους με μεγάλη ρευστότητα, όπως η ενέργεια και κυρίως η ναυτιλία και σύμφωνα με

τραπεζικά στελέχη έχει οδηγήσει «σε κλείσιμο θέσεων υφιστάμενου δανεισμού ακόμη και με προπληρωμές δανείων».

Την επιβράδυνση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης είχε προεξοφλήσει ο διευθύνων σύμβουλος της Eurobank, Φωκίων Καραβίας, μιλώντας στο πλαίσιο του Οικονομικού Φόρουμ των Δελφών και αποδίδοντας τη μείωση της ζήτησης για δάνεια στα υψηλότερα επιτόκια. Ο κ. Καραβίας είχε επισημάνει το φαινόμενο πολλοί πελάτες να κρσι-

Τα στοιχεία για το α' τρίμηνο δείχνουν ότι η μείωση της καθαρής ροής χρηματοδότησης προς επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα διαμορφώθηκε στα 823 εκατ. ευρώ.

μποποιούν την πλεονάζουσα ρευστότητα που διαθέτουν για να αποπληρώσουν δάνεια και γι' αυτό, όπως είχε εκτιμήσει, «το πρώτο τρίμηνο του έτους θα υπάρξει αρνητική μεταβολή στα δάνεια». Υπογράμμισε ωστόσο ότι παρά το γεγονός ότι η πιστωτική επέκταση το 2023 θα είναι χαμηλότερη από αυτή του 2022, αυτό δεν θα οδηγήσει σε πιστωτική κρίση (credit crunch). Πιο αισιόδοξος εκτιμήσεις είχε κάνει και ο διευθύνων σύμβουλος της ΕΤΕ Παύλος Μυλωνάς, σημειώνοντας ότι η σημαντική αύξηση των επιτοκίων θα επηρεάσει κυρίως τα δάνεια προς τα νοικοκυριά, ενώ δεν αναμένεται να δούμε μείωση της ζήτησης για επιχειρηματικά δάνεια.

Τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων μετά την άνοδο του επιτόκιο στο 3% ξεκινούν σήμερα από το 5% για μια υγιή μικρομεσαία επιχείρηση και κλιμακώνονται στο 8% για τις μικρότερες επιχειρήσεις. Μία εταιρεία θεωρείται υπερδανεισμένη εάν το χρέος της ξεπερνάει τις 6 φορές το ΕΒΙΤΔΑ, εξηγούν στελέχη από τον χώρο του corporate banking, εάν όμως το κόστος δανεισμού έχει πάει 3 φορές πάνω, τότε αυτό το κριτήριο δυσκολεύει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση από σημαντική μερίδα επιχειρήσεων.

Τα στοιχεία που δημοσίευσε η ΤτΕ δείχνουν πάντως ότι η τάση των υψηλών αποπληρωμών που κυριάρχησε το πρώτο δίμηνο του έτους περιορίστηκε τον Μάρτιο, μήνα κατά τον οποίο η καθαρή ροή χρηματοδότησης ανήλθε σε 1,2 δισ. ευρώ, σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα και ο ετήσιος ρυθμός άνοδου της πιστωτικής επέκτασης ανέκαμψε στο 10,2%. Τα υπόλοιπα των χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις ανήλθαν σε 71,3 δισ. ευρώ, από τα οποία τα 63,5 δισ. είναι προς επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα.

Αντίθετα, σε αρνητικό έδαφος (-106 εκατ. ευρώ τον Μάρτιο και -367 εκατ. ευρώ το α' τρίμηνο του έτους) παραμένει η καθαρή ροή χρηματοδότησης στη στεγαστική πίστη, καθώς η άνοδος των επιτοκίων σε συνδυασμό με την άνοδο των τιμών των κατοικιών και τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών δυσχεραίνει την προσφυγή στον δανεισμό για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών. Σημάδια μικρής ανάκαμψης εμφανίζει η καταναλωτική πίστη με συνολικά υπόλοιπα 8,6 δισ. ευρώ και θετικό (2,1%) ρυθμό πιστωτικής επέκτασης.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	2023		
	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος
Υπόλοιπο καταθέσεων	184,14	182,80	185,53
Μηνιαία καθαρή ροή	-4,51	-1,46	2,32
Επιχειρήσεις	44,31	43,08	44,63
Νοικοκυριά	139,83	139,72	140,90

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	2023		
	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	113,40	113,35	114,16
Επιχειρήσεις	70,21	70,32	71,28
Νοικοκυριά	38,51	38,41	38,23

ΠΟΣΑ ΣΕ ΔΙΣ. ΕΥΡΩ

Αυξήθηκαν κατά 2,3 δισ. οι καταθέσεις τον Μάρτιο, φθάνοντας τα 185,5 δισ.

Κατά 2,3 δισεκατομμύρια ευρώ αυξήθηκαν τον Μάρτιο οι καταθέσεις, από τα οποία το 1,6 δισ. προήλθε από τις επιχειρήσεις και τα 738 εκατομμύρια από τα νοικοκυριά. Οι συνολικές καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα ανήλθαν σε 185,5 δισεκατομμύρια ευρώ από 182,8 δισ. τον Φεβρουάριο, καταγράφοντας άνοδο κατά 4,5% σε ετήσια βάση.

Τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν εκτίναξη της ρευστότητας των επιχειρήσεων στα 44,6 δισεκατομμύρια ευρώ, επίπεδο που αποτελεί ρεκόρ της τελευταίας εικοσαετίας. Από αυτά, τα 41,1 δισ. ανήκουν σε επιχειρήσεις του μη χρηματοπιστωτικού τομέα, οι οποίες κατέγραψαν άνοδο κατά 2,2 δισεκατομμύρια ευρώ

μέσα σε ένα μήνα. Ενα μέρος της αύξησης των καταθέσεων των επιχειρήσεων αποδίδεται και στις υψηλές εκταμιεύσεις νέων δανείων που παρατηρήθηκαν τον Μάρτιο και οι οποίες αποτελούν άμεση ρευστότητα με τη μορφή κατάθεσης έως ότου αναλωθούν είτε για επενδυτικούς σκοπούς είτε για την κάλυψη βραχυπρόθεσμων αναγκών. Οι καταθέσεις των νοικοκυριών διαμορφώθηκαν στα 140,9 δισεκατομμύρια ευρώ, καταγράφοντας μικρότερη άνοδο της τάξης του 3,6% σε ετήσια βάση.

Τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν μικρή μετατόπιση των υπολοίπων των νοικοκυριών από λογαριασμούς ταμειοφυλάκιου σε προθεσμιακές κατα-

θέσεις, τα υπόλοιπα των οποίων αυξήθηκαν κατά 2,6 δισεκατομμύρια ευρώ σε σχέση με τον Φεβρουάριο και κατά 5,1 δισεκατομμύρια ευρώ σε σχέση με τον Ιανουάριο. Το σύνολο των προθεσμιακών καταθέσεων ανήλθε σε 30,2 δισεκατομμύρια ευρώ από 25,2 δισ. τον Ιανουάριο και είναι αποτέλεσμα των αυξημένων επιτοκίων που προώθησαν οι τράπεζες από την αρχή του χρόνου.

Τα αυξημένα επιτόκια στις προθεσμιακές καταθέσεις προϋποθέτουν τη δέσμευση των χρημάτων για ένα έως και δύο χρόνια. Αποτέλεσμα αυτής της μετατόπισης είναι και η μείωση στα υπόλοιπα ταμειοφυλάκιου, που υποχώρησαν στα τέλη Μαρτίου κατά 1,8 δισ. ευρώ, στα 108,7 δισ.

Οι κερδισμένοι και οι χαμένοι του λιανεμπορίου

Ποιες επιχειρήσεις έβαλαν λουκέτο τη σκληρή δεκαετία 2010-2020, ποιες άντεξαν και ποιες αύξησαν τον τζίρο τους

της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Το 25% των λιανεμπορικών επιχειρήσεων της χώρας εξαφανίστηκε συνολικά από τον επιχειρηματικό χάρτη της χώρας τη δεκαετία 2010-2020, στοιχείο ενδεικτικό του βαρύτατου τιμήματος που πλήρωσε το λιανεμπόριο την περίοδο της οικονομικής κρίσης και στη συνέχεια κατά την πανδημική κρίση. Μόνο τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης, την περίοδο 2010-2014, ο κλάδος έχασε το 61% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του, για να ανακτήσει λίγο έδαφος στη συνέχεια και τελικά η σωρευτική μείωση να φθάσει στη δεκαετία 2010-2020 το 49%. Την ίδια δεκαετία απώλεσε σωρευτικά το 29% του τζίρου του, κάτι που σχετίζεται με το γεγονός ότι χιλιάδες επιχειρήσεις οδηγήθηκαν στο «λουκέτο», αλλά και ότι συνολικά η καταναλωτική υποχώρηση πλήττοντας και όσες επιχειρήσεις άντεξαν.

Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να βρεθούν στο φάσμα της ανεργίας χιλιάδες εργαζόμενοι, με τη σωρευτική μείωση των απασχολούμενων στο λιανεμπόριο –όπως αποκαλύπτεται στη μελέτη «Λιανικό εμπόριο, επιχειρηματικές τάσεις και καταναλωτική συμπεριφορά στην Ελλάδα», που εκπόνησε η Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Alpha Bank και δημοσιοποιήθηκε χθες– να φθάσει το 13%. Και μπορεί το 13% ως ποσοστό να μη λέει και πολλά, όταν όμως αφορά τον μεγαλύτερο εργοδότη της χώρας –διότι το λιανεμπόριο ήταν και εξακολουθεί να είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης της χώρας–, τότε σημαίνει ότι σω-

ρευτικά χάθηκαν περί τις 65.000 θέσεις εργασίας μέσα στη δεκαετία 2010-2020.

Όπως σε κάθε κρίση, βεβαίως, υπάρχουν κερδισμένοι και χαμένοι, είτε αυτό αφορά ολόκληρους υποκλάδους του λιανεμπορίου είτε μεγέθη επιχειρήσεων. Έτσι, αν και κατά την προηγούμενη δεκαετία είχαμε μερικά από τα πιο πικρά «λουκέτα» στο λιανεμπόριο, όπως αυτό της «Μαρινόπουλος», της «Βερόπουλος» και της «Ηλεκτρονικής Αθηνών», το μεγάλο πλήγμα υπέστησαν κυρίως μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, αλλά και συγκεκριμένοι κλάδοι. Αλλωστε το 58% των λιανεμπορικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι στην ουσία ατομικές και απασχολείται σε αυτές μόνο ο ιδιοκτήτης τους, ενώ σε ένα 40% απασχολούνται από 2 έως 9 άτομα.

Στους μεγάλους χαμένους της δεκαετίας κρίσης ήταν ο υποκλάδος των επίπλων, υφασμάτων και εν γένει οικιακού εξοπλισμού. Σύμφωνα με τη μελέτη της Alpha Bank, ο εν λόγω υποκλάδος το 2020 αριθμούσε 19.371 επιχειρήσεις έναντι 38.638 το 2010, χάθηκαν δηλαδή σχεδόν οι μισές μέσα στη δεκαετία της οικονομικής κρίσης, ενώ κατά 53% μειώθηκε στον κλάδο η απασχόληση, με τους απασχολούμενους να περιορίζονται σε 46.686 το 2020, από 98.000 το 2010. Μόνο μέσα σε μία χρονιά, το 2014, ο εν λόγω υποκλάδος έχασε το 75% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του, την οποία ακόμη δεν έχει ανακτήσει πλήρως.

Στον αντίποδα βρίσκεται ο υποκλάδος της πώλησης ηλεκτρονικών υπολογιστών και εν-

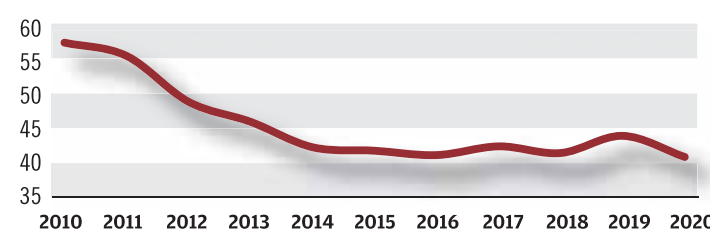

ΛΙΑΝΕΜΠΟΡΙΟ

Κύκλος εργασιών

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΤΙΜΕΣ ΣΕ ΔΙΣ. ΕΥΡΩ

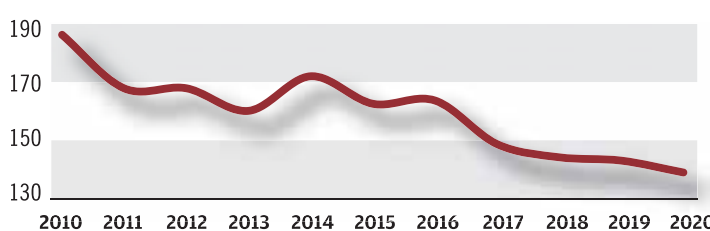
ΣΩΡΕΥΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ 2010-2020 **-29%**

Επιχειρήσεις

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ

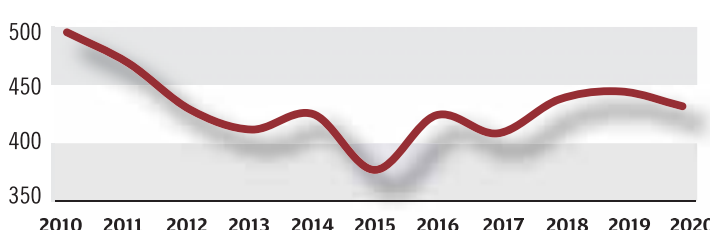
ΣΩΡΕΥΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ 2010-2020 **-25%**

Απασχολούμενοι

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

ΣΩΡΕΥΤΙΚΗ ΜΕΙΩΣΗ 2010-2020 **-13%**

ΠΗΓΗ: Alpha Bank, Eurostat

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μία στις τέσσερις επιχειρήσεις έκλεισε κατά τη διάρκεια της μεγάλης οικονομικής κρίσης.

γίνει προϊόντων τεχνολογίας. Αν και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του υποχώρησε κατά 53% στη δεκαετία 2010-2020, με το 25% μάλιστα της αξίας να χάνεται την πρώτη χρονιά της οικονομικής κρίσης, ο τζίρος του ενισχύθηκε την ίδια δεκαετία, ο

αριθμός των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 14%, ενώ και ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 10%. Πρόκειται δε για τον κλάδο που ανέκτησε μεγάλο μέρος των απωλειών της δεκαετίας την πρώτη περίοδο της πανδημίας και ειδικά κατά τη διετία 2020-2021. Μια ιδιαίτερη κατηγορία από μόνη της είναι αυτή των μη εξειδικευμένων καταστημάτων – πρόκειται κυρίως για τα σούπερ μάρκετ. Και είναι ιδιαίτερη όχι μόνο γιατί είναι μεγαλύτερη, αλλά και διότι, παρά τη μείωση των επιχειρήσεων του κλάδου κατά 18% σε σύγκριση με το 2010, η απασχόληση αυ-

ξήθηκε κατά 20%. Ο λόγος είναι κυρίως η μεγάλη συγκέντρωση που υπήρξε στον κλάδο αυτό και κυρίως στην υποκατηγορία των σούπερ μάρκετ: τρεις αλυσίδες σούπερ μάρκετ (Σκλαβενίτης, ΑΒ Βασιλόπουλος και Metro) έκαναν το 2020 το 64% του συνολικού τζίρου της κατηγορίας των μη εξειδικευμένων καταστημάτων. Στα μη εξειδικευμένα καταστήματα πραγματοποιείται το 44% του τζίρου του λιανεμπορίου, με το 87% αυτού να γίνεται από τα σούπερ μάρκετ, και απασχολείται το 31% των συνολικά απασχολούμενων στο λιανεμπόριο, με το 88% αυτών να είναι επί-

στης στα σούπερ μάρκετ. Η συγκέντρωση στα σούπερ μάρκετ προέκυψε τόσο από τις εξαγορές - συγχωνεύσεις αλυσίδων όσο και από το γεγονός ότι στη δεκαετία της κρίσης τα ειδικευμένα καταστήματα τροφίμων (αρτοποιεία, κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία, οπωροπωλεία κ.ά.) είδαν τον τζίρο τους να μειώνεται δραματικά –κατά 32% μόνο το 2014–, σε αντίθεση με ό,τι συνέβη με τις αλυσίδες σούπερ μάρκετ. Συνέπεια του παραπάνω ήταν να μειωθεί μέσα στη δεκαετία 2010-2020 ο αριθμός των επιχειρήσεων κατά 31% και η απασχόληση κατά 12%.

Το MINTHIS SPA απέσπασε χρυσό βραβείο στα Ετήσια Βραβεία Τουρισμού

ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ χαρά ανακοινώνουμε την βράβευση του Minthis Spa στα ετήσια Βραβεία Τουρισμού για το 2022. Το Minthis Spa απέσπασε το χρυσό βραβείο, στην κατηγορία Spa Hotel / Resort. Τα βραβεία τουρισμού είναι εξαιρετικά σημαντικά για το Minthis καθώς ο κύριος στόχος μας είναι να προσφέρουμε στους επισκέπτες μας μια πολυτελή και αξεχάστη εξατομικευμένη εμπειρία. Η κατάκτηση αυτού του βραβείου είναι μια αξιοσημείωτη αναγνώριση για το έργο του Spa στο θέρετρο θέτοντας νέες επίπεδα αριστείας για το μέλλον.

Το destination Spa στεγάστηκε σε ένα εντυπωσιακή αρχιτεκτονική κτίριο που σχεδιάστηκε και τοποθετήθηκε έτσι ώστε η γαλήνη που εκπέμπει η άπιστευτη θέα της οροσειράς του Τροόδους να κυριαρχεί σε κάθε αίσθημα. Μέσα από τα τεράστια παράθυρα δεσπόζει καταπράσινη η προστατευόμενη περιοχή Natura 2000, και επιβεβαιώνεται η συνεκτική σχεδιαστική φιλοσοφία του Resort για ολιστική αντιμετώπιση των αναγκών του σύγχρονου ανθρώπου.

Το Minthis Spa είναι ουσιαστικά συνδε-

δεμένο με τη φύση, προσφέροντας στους επισκέπτες του μια ολιστική προσέγγιση για την ευεξία, συνδυάζοντας την αναζωογονητική δύναμη των τοπικών βοτάνων και μετάλλων με τη σύγχρονη επιστήμη για να αναζωογονήσει και να αποκαταστήσει σώμα και μυαλό κατά τη διάρκεια της διαμονής τους.

Ο Εκτελεστικός Διευθυντής της Pafila, Δημήτρης Ασιώτης σχολίασε «Η ομορφιά του Minthis Spa δεν είναι εύκολο να αποτυπωθεί

σε ένα κείμενο ή σε μια εικόνα. Η τοποθεσία, η αρχιτεκτονική, η αίσθηση που απονέμει το κτίριο, οι θεραπείες και η ομάδα που λειτουργεί το Spa, το αναδεικνύουν σε ένα πραγματικά εκπληκτικό προορισμό που δεν μπορεί να συγκριθεί με κανέναν άλλο. Οι εγκαταστάσεις είναι με τέτοιο τρόπο κατασκευασμένες, ώστε να αποτελούν μια συλλογή από εμπειρίες «τύπου μπουτίκ» και να φαντάζουν οικείες και προσωπικές στον καθένα που τις βιώνει. Οι επισκέπτες μας θα πρέπει να μπορούν να «χαθούν» και να «κρυφτούν» μέσα στα διάφορα επίπεδα του χώρου, δημιουργώντας προσωπικές, ιδιωτικές εμπειρίες».

Κάθε χρόνο τα Βραβεία Τουρισμού τιμούν επαγγελματίες του κλάδου που προωθούν την ομορφιά του νησιού και προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες σε επισκέπτες από όλα τα μέρη του κόσμου. Αναδεικνύουν και επιβραβεύουν τις βέλτιστες πρακτικές, την αριστεία και τις καινοτόμες πρωτοβουλίες από επιχειρήσεις και φορείς της τουριστικής βιομηχανίας μέσω μιας κριτικής επιτροπής επαγγελματιών με μεγάλη εκτίμηση που είναι ειδικό στον τομέα τους.

Μικρότερο το ελληνικό χρέος από το ιταλικό

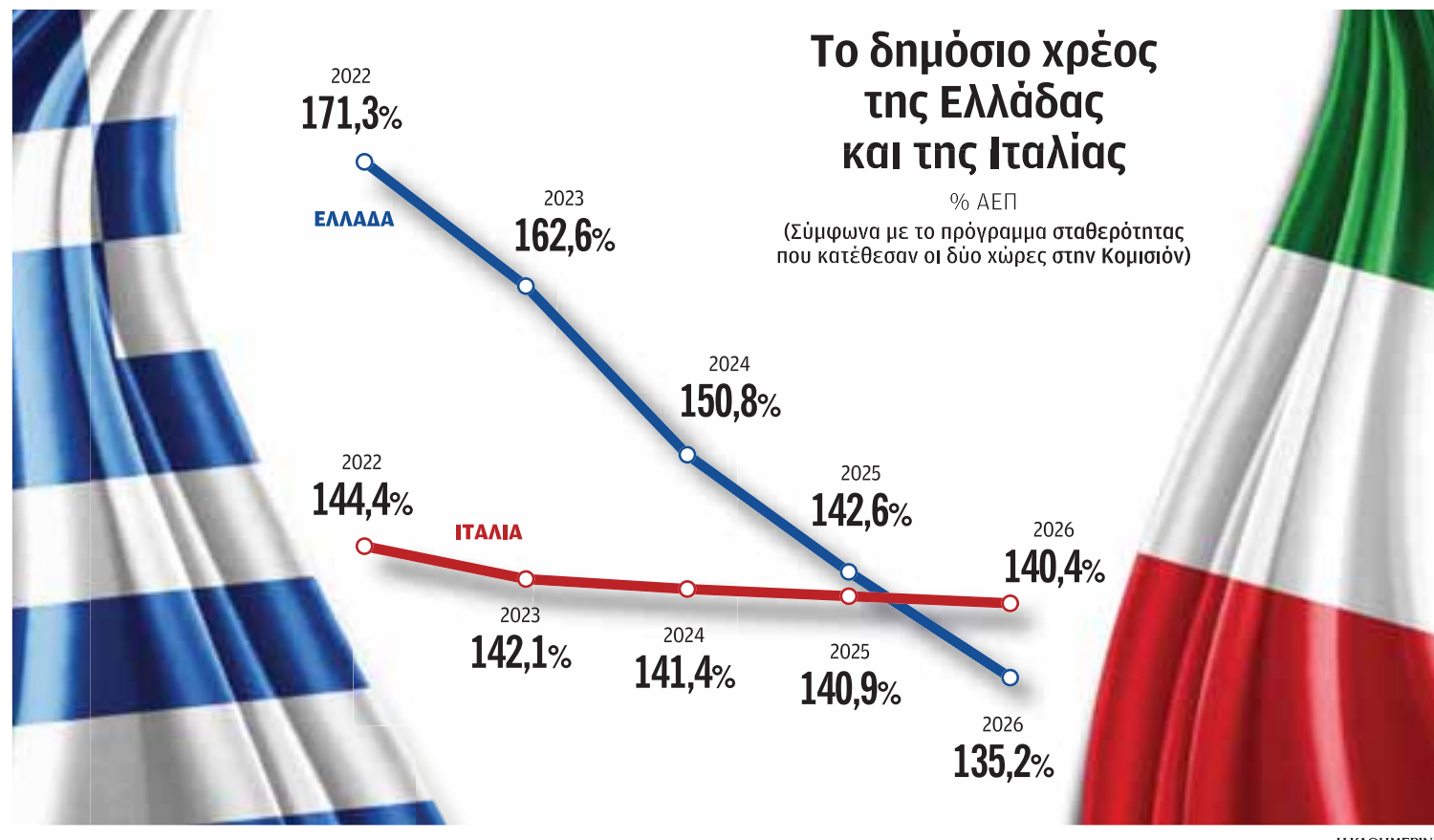
Εάν υλοποιηθεί το Πρόγραμμα Σταθερότητας το 2026 θα διαμορφωθεί στο 135,2% του ΑΕΠ έναντι 140,4% της γειτονικής χώρας

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Χαμηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ της θα έχει η Ελλάδα από την Ιταλία το 2026, χάνοντας για πρώτη φορά ύστερα από 15 χρόνια τα αρνητικά πρωτεία στον τομέα αυτό, σύμφωνα με τα Προγράμματα Σταθερότητας 2023-2026, που υπέβαλαν οι δύο χώρες στην Κομισιόν την περασμένη εβδομάδα. Συγκεκριμένα, το ελληνικό χρέος θα είναι τότε 135,2% του ΑΕΠ, έναντι 140,4% του ιταλικού, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, της εφαρμογής των δύο προγραμμάτων, σύμφωνα με τις προβλέψεις. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλέψεις των προγραμμά-

Η πρόβλεψη για ταχεία μείωση βασίζεται στις εκτιμήσεις για υψηλή ανάπτυξη και πρωτογενή πλεονάσματα πάνω από 2% τα επόμενα χρόνια.

των, το ελληνικό χρέος, μετά την υποχώρηση κατά 23,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2022, οπότε διαμορφώθηκε στο 171,3% του ΑΕΠ, προβλέπεται να συνεχίσει την έντονα καθοδική πορεία του. Φέτος προβλέπεται να κλείσει στο 162,6% του ΑΕΠ και στη συνέχεια να διαμορφωθεί στο 150,8% του ΑΕΠ το 2024, στο 142,6% του ΑΕΠ το 2025 και στο 135,2% του ΑΕΠ το 2026. Ετσι, συνολικά, θα υποχωρήσει κατά 36,1 ποσοστιαίες μονάδες την προσεχή τετραετία. Σε σύγκριση με το υψηλότερο σημείο όλων των εποχών,

λόγω COVID, το 2020, όταν ήταν στο 206,3% του ΑΕΠ, η υποχώρηση του ελληνικού χρέους στο 135,2% του ΑΕΠ το 2026 κατά 71,1 ποσοστιαίες μονάδες είναι εντυπωσιακή.

Αντίθετα, στην Ιταλία, η υποχώρηση που προβλέπεται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας της χώρας είναι αργή. Από το 144,4% του ΑΕΠ το 2022, προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 142,1% του ΑΕΠ φέτος και στη συνέχεια στο 141,4% του ΑΕΠ το 2024, στο 140,9% του ΑΕΠ το 2025 και στο 140,4% του ΑΕΠ το 2026. Ετσι,

συνολικά στην τετραετία, η υποχώρηση είναι μόνο 4 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι των 36,1 μονάδων της υποχώρησης του ελληνικού χρέους.

Η πρόβλεψη για ταχεία αποκλιμάκωση του ελληνικού χρέους βασίζεται, σύμφωνα με οικονομικούς αναλυτές, σε μεγάλο βαθμό στην πρόβλεψη για υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης: 2,3% φέτος, με επιτάχυνση στο 3% το 2024 και το 2025 και στο 2,1% το 2026. Στην πρόβλεψη αυτή, σημαντικό ρόλο παίζει και η συμβολή του Ταμείου Ανάκαμψης. Στην Ιταλία, το

ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,9% φέτος και στη συνέχεια κατά 1,4% το 2024, 1,3% το 2025 και 1,1% το 2026.

Επίσης, η δημοσιονομική προσαρμογή παίζει ρόλο στην αποκλιμάκωση του χρέους, καθώς η Ελλάδα προβλέπεται να εμφανίσει πρωτογενές πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ φέτος και στη συνέχεια 2,1% του ΑΕΠ το 2024, 2,3% του ΑΕΠ το 2025 και 2,5% του ΑΕΠ το 2026 (χωρίς να συνυπολογίζονται τα μέτρα που εξήγγειλε ο πρωθυπουργός και τα οποία –αν εφαρμοστούν– θα περιορίσουν το

πρωτογενές πλεόνασμα των επόμενων ετών στην περιοχή του 2% του ΑΕΠ, επιβραδύνοντας, ίσως, ελαφρώς και την υποχώρηση του χρέους). Στην Ιταλία, η δημοσιονομική προσαρμογή είναι δυσκολότερη, το πρωτογενές αποτέλεσμα προβλέπεται αρνητικό και φέτος, με επιστροφή σε πλεόνασμα μόλις 0,3% του ΑΕΠ το 2024 και στη συνέχεια ανοδική πορεία έως το 2% το 2026.

Ακόμη, σύμφωνα με τους αναλυτές, σημαντικό θετικό ρόλο παίζει η δομή του ελληνικού χρέους, όπως προέκυψε μετά τη ρύθμιση

του από τους δανειστές, με τη μέση διάρκειά του να ανέρχεται σήμερα στα 18 χρόνια. Η Ελλάδα πληρώνει χαμηλό κόστος εξυπηρέτησης του χρέους, καθώς οι δανειακές ανάγκες της είναι χαμηλές, ενώ αντίθετα η Ιταλία είναι υποχρεωμένη να δανειζεται μεγαλύτερα ποσά από τις αγορές για να το εξυπηρετεί και άρα επιβαρύνεται από τα συνεχώς αυξανόμενα επιτόκια. Αλλωστε, όπως επισημαίνεται, ακόμη και σήμερα, για τον λόγο αυτόν, οι αγορές δανειζουν την Ελλάδα με χαμηλότερο επιτόκιο από την Ιταλία, παρότι η τελευταία βρίσκεται σε επενδυτική βαθμίδα.

Το παράθυρο ευκαιρίας

Οι αναλυτές παρατηρούν, ωστόσο, ότι το πλεονέκτημα αυτό δεν θα διαρκέσει για πάντα, καθώς από το 2032 η Ελλάδα θα κληθεί να πληρώσει τους τόκους που «πάγωσαν» από τα αρχικά της δάνεια από την Ε.Ε.. Γι' αυτόν τον λόγο, άλλωστε, ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας έχει κατ' επανάληψη επισημάνει πως η χώρα πρέπει να αξιοποιήσει αυτό το παράθυρο ευκαιρίας που έχει έως το 2032 για να μειώσει το χρέος της, ώστε να μην επιβαρυνθεί υπέρμετρα όταν θα κληθεί να το εξυπηρετεί δανειζόμενη από τις αγορές.

Ο υψηλός πληθωρισμός έπαιξε, φυσικά, και αυτός τον ρόλο του στην υποχώρηση του χρέους μέχρι τώρα. Οι αναλυτές εκτιμούν ότι η υποχώρηση από το 206,3% του ΑΕΠ το 2020 στο 171,3% του ΑΕΠ το 2022 οφείλεται κατά τα 2/3 στην πραγματική ανάπτυξη και κατά το 1/3 στον πληθωρισμό. Τα επόμενα χρόνια, πάντως, ο πληθωρισμός προβλέπεται να υποχωρήσει.

Στο 10,9% υποχώρησε η ανεργία τον Μάρτιο

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Συνεχίστηκε και τον Μάρτιο η πτωτική πορεία της ανεργίας στη χώρα μας, με την Ελληνική Στατιστική Αρχή να καταγράφει ποσοστό της τάξης του 10,9%, προσεγγίζοντας επιδόσεις που έχουν να εμφανιστούν εδώ και σχεδόν 14 χρόνια, όταν τον Νοέμβριο του 2009 το ποσοστό ανεργίας, ακολουθώντας βέβαια αντίθετη, ανοδική πορεία, ανερχόταν σε 10,6%. Βέβαια, η χώρα μας εξακολουθεί και καταγράφει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μεγάλο «αγκάθι» εξακολουθεί να είναι το ποσοστό ανεργίας στους νέους, καθώς ανέρχεται σε 24,2%.

Ο τουρισμός –βαριά βιομηχανία της χώρας– και κυρίως η έναρξη της τουριστικής περιόδου, με αιχμή τις ημέρες του Πάσχα, αλλά και το γεγονός ότι η Ελλάδα πλέον παρουσιάζει ταξιδιωτική δραστηριότητα και τους 12 μήνες του έτους, είχαν ως αποτέλεσμα το ποσοστό ανεργίας να συνεχίσει τον περασμένο Μάρτιο αυτό που ξεκίνησε εδώ και μήνες, να υποχωρήσει δηλαδή περαιτέρω, στο 10,9%, μειωμένο σε σχέση με το 11,3% που είχε καταγραφεί τον Φεβρουάριο. Σημαντική μείωση 1,8 ποσοστιαίας μονάδας παρουσίασε το ποσοστό και σε ετήσια βάση, καθώς τον Μάρτιο του 2022 η ανεργία ήταν στο 12,7%.

Αναλυτικά, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, τον Μάρτιο του τρέχοντος έτους οι απασχολούμενοι ανήλθαν σε 4.166.819 άτομα, σημειώνοντας μείωση κατά 2.694 σε σχέση με τον Μάρτιο του 2022 (-0,1%) και αύξηση

κατά 59.417 σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2023 (+1,4%). Αυτό δείχνει άλλωστε και την καταλυτική δράση των προσλήψεων σε τουρισμό και εστίαση, παράλληλα με την οικονομική δραστηριότητα σε άλλους κλάδους, που είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία, μόλις σε έναν μήνα, σχεδόν 60.000 θέσεων εργασίας.

Αντίστοιχα, οι άνεργοι περιορίστηκαν σε 508.744 άτομα, σημειώνοντας μείωση κατά 100.395 σε σχέση με τον Μάρτιο του 2022 (-16,5%) και κατά 14.096 σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2023 (-2,7%). Όσο για τα άτομα κάτω των 75 ετών που δεν περιλαμβάνονται στα εργατικά δυναμικά, δηλαδή όσοι δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, ανήλθαν σε 3.133.019, σημειώνοντας αύξηση κατά 73.815 άτομα σε σχέση με τον Μάρτιο του 2022 (+2,4%) και μείωση κατά 47.692 άτομα

σε σχέση με τον Φεβρουάριο του 2023 (-1,5%).

Το πρόβλημα βέβαια παραμένει εντονότερο στις γυναίκες και τους νέους. Ετσι, για έναν ακόμη μήνα, τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ δείχνουν ότι στους άνδρες το ποσοστό ανεργίας είναι σταθερά μονοψήφιο (7,8%), ενώ στις γυναίκες είναι σχεδόν διπλάσιο, ήτοι της τάξης του 14,5%. Αντίστοιχα, ποσοστό 24,2% εξακολουθεί να προκαλεί το ποσοστό ανεργίας στις ηλικίες 15-24 ετών, καθώς και τον Μάρτιο κινείται στο 24,2% υπερδιπλάσιο από το 10,2% που υπολογίζεται στις ηλικίες 25-74 ετών.

Σταθερά πτωτική είναι και η πορεία της ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το ποσοστό διατηρήθηκε στο 6% τον Μάρτιο του 2023, σε σχέση με έναν μήνα πριν, μειωμένο δε σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2022, που η ανεργία στην Ε.Ε.

ήταν 6,2%. Ειδικά μάλιστα στην Ευρώπη η ανεργία μειώθηκε στο 6,5% τον Μάρτιο από 6,6% τον Φεβρουάριο του 2023 και 6,8% τον Μάρτιο του 2022. Η Eurostat εκτιμά ότι 12,96 εκατομμύρια άτομα στην Ε.Ε., εκ των οποίων τα 11,010 εκατομμύρια στη ζώνη του ευρώ, ήταν άνεργα τον Μάρτιο του 2023. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην Ισπανία (12,8%) και ακολουθεί η χώρα μας. Όσον αφορά την ανεργία των νέων (κάτω των 25 ετών) τον Μάρτιο του 2023, το ποσοστό ανεργίας ήταν 14,3% τόσο στην Ε.Ε. όσο και στη ζώνη του ευρώ, από 14,5% και 14,4% αντίστοιχα τον προηγούμενο μήνα. Στην Ελλάδα η ανεργία των νέων μειώθηκε στο 24,2% από 28,5% το Φεβρουάριο. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων στην Ε.Ε. καταγράφουν η Ισπανία (29,5%), η Ελλάδα (24,2%) και η Ιταλία (22,3%).

Μεγάλη αύξηση της απασχόλησης στο λιανεμπόριο τροφίμων

«Ξανθιά σωτηρία» για την απασχόληση στο λιανεμπόριο αποτέλεσε τόσο την περίοδο της χρηματοοικονομικής κρίσης όσο και κατά την περίοδο της πανδημίας το λιανεμπόριο τροφίμων και κυρίως οι επιχειρήσεις σούπερ μάρκετ. Από την επεξεργασία των στοιχείων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για την απασχόληση, στην οποία πρόβη το Ινστιτούτο Έρευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών (ΙΕΛΚΑ), προκύπτει ότι την περίοδο 2000-2022 το λιανεμπόριο τροφίμων παρουσιάζει αύξηση της απασχόλησης κατά 60%, σε αντίθεση με το υπόλοιπο λιανεμπόριο το οποίο παρουσιάζει μείωση κατά 11%. Πρακτικά στο λιανεμπόριο τροφίμων το 2022 απασχολούνταν 75.000 περισσότεροι εργαζόμενοι σε σύγκριση με το 2000, με το σύνολο των άμεσα απασχολούμενων στον εν λόγω κλάδο να υπερβαίνει τους 217.000 εργαζομένους.

Ειδικά μετά την εκδήλωση της πανδημίας η απασχόληση στο λιανεμπόριο τροφίμων αυξήθηκε κατά 7,6% (την τριετία 2020-2022) σε σύγκριση με το 2019, δηλαδή κατά περίπου 15.000 εργαζομένους. Αυτή η τάση είναι αντίστροφη με αυτήν που καταγράφεται στο υπόλοιπο λιανεμπόριο, όπου η απασχόληση υποχώρησε την τριετία 2020-2022 κατά 4% σε σύγκριση με το 2019.

Λόγω της αύξησης της απασχόλησης στο λιανεμπόριο τροφίμων και της ταυτόχρονης μείωσης της απασχόλησης στο υπόλοιπο λιανεμπόριο, πλέον η απασχόληση στο λιανεμπόριο τροφίμων αντιπροσωπεύει πάνω από το 30% της συνολικής απασχόλησης στο λιανεμπόριο και το κονδρικό εμπόριο. Σημειώνεται, δε, ότι η απασχόληση στο λιανεμπόριο τροφίμων αντιπροσωπεύει το 5% της συνολικής απασχόλησης στην Ελ-

λάδα, ξεπερνώντας την απασχόληση σε κλάδους όπως αυτός των κατασκευών, των τραπεζών, των μεταφορών και της υγείας.

Σύμφωνα με το ΙΕΛΚΑ, η αύξηση της απασχόλησης στο λιανεμπόριο τροφίμων είναι αποτελεσματική και των παρακάτω παραγόντων:

– Οι μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ μισθολογικά κατά κανόνα παρέχουν καλύτερες παροχές με μισθούς υψηλότερους από τον κατώτατο μισθό που ορίζει η πολιτεία, ενώ παρέχουν και μεγαλύτε-

Το 2022 απασχολούνταν στον κλάδο 75.000 περισσότεροι εργαζόμενοι σε σύγκριση με το 2000.

ρη ασφάλεια σε σχέση με άλλους κλάδους σε σχέση με το μέλλον και τη διατήρηση της εργασίας.

– Ο κλάδος των σούπερ μάρκετ ήταν μαζί με τον τραπεζικό κλάδο οι πρώτοι κλάδοι όπου εφαρμόστηκε η κάρτα εργασίας, η οποία διασφαλίζει τη σχέση ανάμεσα στον εργαζόμενο και τον εργοδότη σχετικά με τα ωράρια εργασίας.

– Η αξιοποίηση νέων καναλιών πώλησης, όπως π.χ. τα ηλεκτρονικά σούπερ μάρκετ, οι τηλεφωνικές παραγγελίες, δημιουργήσαν την ανάγκη για επιπλέον προσωπικό για τη διαχείριση, εκτέλεση και παράδοση των παραγγελιών. Οι παραπάνω εξελίξεις προκαλούν αλυσίδα προσλήψεων, καθώς απαιτούν νέες επιπλέον επενδύσεις στην οργάνωση, μηχανογράφηση και συντήρηση του δικτύου, προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων, οι οποίες με τη σειρά τους προκαλούν νέες ανάγκες σε υψηλών προσόντων προσωπικό.

payabl.

payments made simple.

7 βασικές τάσεις πληρωμών το 2023 που θα επηρεάσουν εμπόρους και καταναλωτές

ΤΟ ΤΟΠΙΟ των πληρωμών συνεχίζει να αλλάζει δραματικά. Βρισκόμαστε ενώπιον τεκτονικών αλλαγών που προωθούνται τόσο από ανατρεπτικές εταιρείες χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech) όσο και από καθιερωμένους παίκτες. Ως αποτέλεσμα, τόσο οι έμποροι όσο και οι καταναλωτές έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με νέες επιλογές, από εναλλακτικές μεθόδους πληρωμών μέσω κάρτας ή μετρητών μέχρι νέες λύσεις για POS και επαλήθευση ταυτότητας.

Η ομάδα της payabl. έχει συγκεντρώσει 7 τάσεις πληρωμών που πρέπει να προσέξει κανείς το 2023.

Αύξηση των εναλλακτικών τρόπων πληρωμής, καθώς τα συστήματα καρτών συνεχίζουν να καινοτομούν

Τάση 1n:

Η συνεχής άνοδος των πληρωμών μέσω κινητού και των εναλλακτικών πληρωμών

Οι εναλλακτικοί τρόποι πληρωμών προσφέρουν χαμηλότερες χρεώσεις συναλλαγών, κάτι που τους καθιστά ελκυστικούς για τους εμπόρους. Εν τω μεταξύ, το γεγονός ότι παρέχουν ροές πληρωμών χωρίς τριβές συνεπάγεται το ότι οι καταναλωτές επιθυμούν όλο και περισσότερο να χρησιμοποιούν αυτές τις μεθόδους.

Ως επακόλουθο, το 2023 θα δούμε περαιτέρω διείσδυση των παρόχων πληρωμών μέσω κινητών τηλεφώνων (βλ. Apple Pay και Google Pay). Μπορούμε επίσης να περιμένουμε αύξηση στην υιοθέτηση εναλλακτικών μεθόδων πληρωμών όπως η A2A (Account to Account) και τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη της BNPL (Buy Now, Pay Later). Μια πρόβλεψη που δημοσιεύθηκε φέτος από την McKinsey προβλέπει ότι μέχρι το 2025, οι εκδότες καρτών στις ΗΠΑ θα έχουν παραχωρήσει το 15% των κερδών τους σε νεότερες μορφές δανεισμού όπως η BNPL.

Μπορούμε επίσης να περιμένουμε να δούμε το 2023 να γίνουν διαθέσιμες περισσότερες επιλογές για τοπικές αγορές, καθώς μικρότεροι έμποροι ανοίγουν τα φτερά τους. Οι πληρωμές αποτελούν κρίσιμο στοιχείο των τοπικών αγορών, ενώ διαπιστώθηκε και από μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την PPRO ότι ένας στους πέντε καταναλωτές θα εγκαταλείψει μια αγορά, εάν δεν μπορεί να πληρώσει με τη μέθοδο που προτιμά. Η προσφορά αυτών των προτιμώμενων μεθόδων δεν είναι καθόλου εύκολη - στην αγορά της Λατινικής Αμερικής, για παράδειγμα, μορφές πληρωμής όπως τα κουπόνια μετρητών (cash coupons) είναι ευρέως διαδεδομένες - και οι πάροχοι πληρωμών που μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις προκλήσεις, προσφέροντας λύσεις στους εμπόρους, θα έχουν μεγάλη ζήτηση το 2023.

Το ενδεχόμενο αυξημένης ρύθμισης αυτών των εναλλακτικών μεθόδων πληρωμής (ιδίως της BNPL) θα μπορούσε να επιβραδύνει την ολοένα αυξανόμενη υιοθέτησή τους. Ωστόσο, με τις εταιρείες πληρωμών να έχουν λάβει περίπου 9 δισ. δολάρια σε χρηματοδότηση από επιχειρηματικό κεφάλαιο (venture capital, VC) κατά το πρώτο τρίμηνο αυτού του έτους, αναμένεται να παρατηρηθεί μεγαλύτερη ανάπτυξη των εναλλακτικών τρόπων πληρωμών τους επόμενους 12 μήνες.

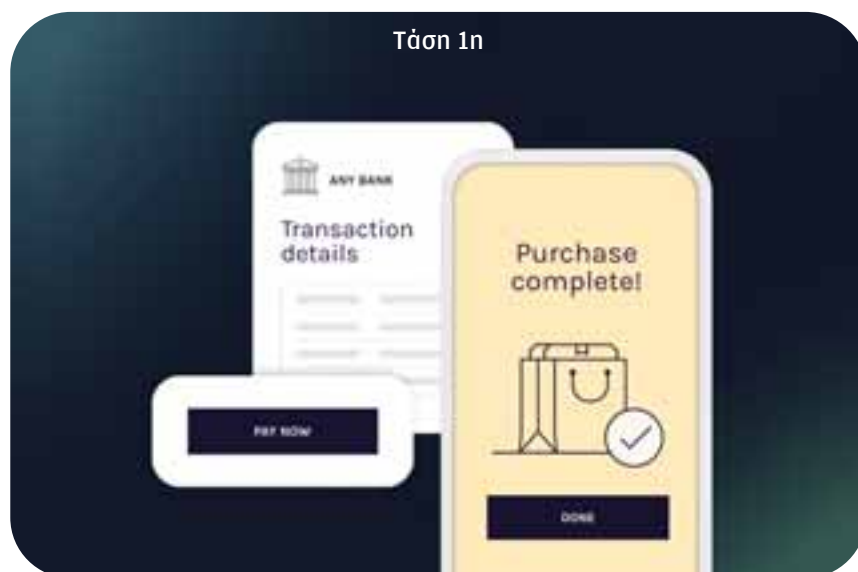
Τάση 2n:

Η μέθοδος P2C θα σημειώσει άνοδο ως επιλογή πληρωμής

Καθώς η άνοδος των εναλλακτικών τρόπων πληρωμών συνεχίζεται, τα συστήματα καρτών αναπτύσσουν τις δικές τους καινοτομίες, όπως τη μέθοδο Push to Card (P2C).

Η εν λόγω μέθοδος πληρωμής έχει γίνει δημοφιλής για πληρωμές peer-to-peer αλλά και για πληρωμές μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών (business-to-consumer). Στις τελευταίες, τα χρήματα που καταβάλλονται από έναν έμπορο κατατίθενται απευθείας στον λογαριασμό που είναι συνδεδεμένος με την κάρτα του παραλήπτη.

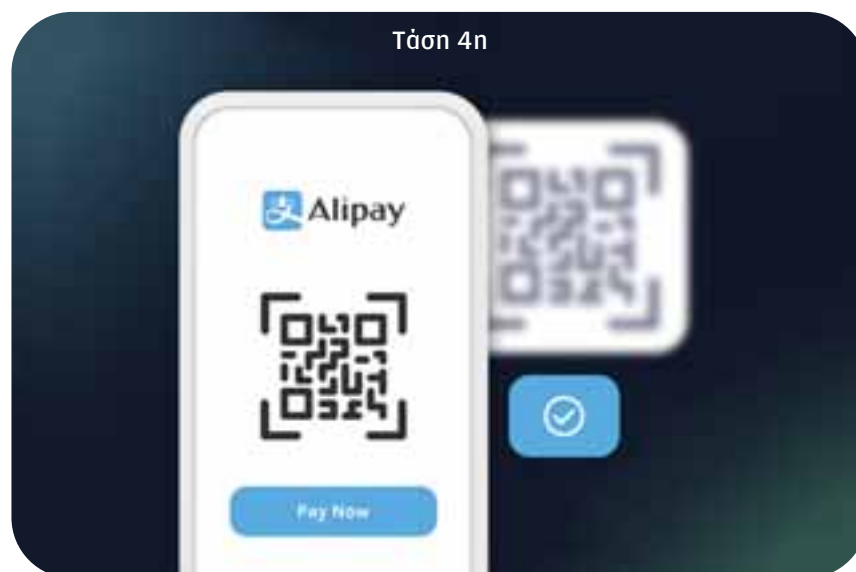
Απλή και πρακτική, αυτή η μέθοδος πληρωμής προσφέρει τη δυνατότητα μεταφοράς χρημάτων σε πραγματικό χρόνο, κάθε μέρα, όλη μέρα. Αυτό σημαίνει ότι

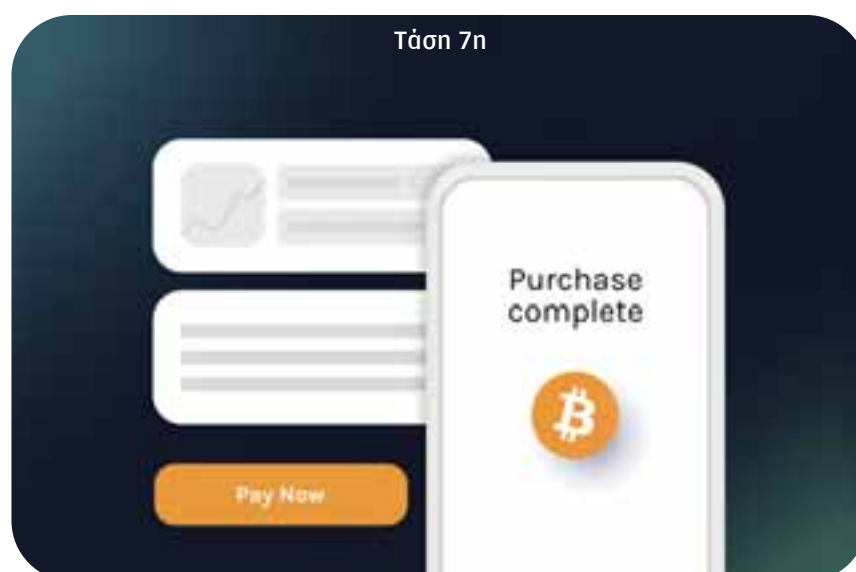
Τάση 1n

Τάση 5n

Τάση 4n

Τάση 7n

οι πελάτες, οι προμηθευτές και οι πωλητές δεν χρειάζεται να περιμένουν 2-3 ημέρες για να λάβουν τα χρήματά τους. Επιπρόσθετα, λόγω του ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα - αποδέκτες που πραγματοποιούν αυτές τις συναλλαγές rush έχουν εγκριθεί από τα δίκτυα καρτών, αυτή η μέθοδος πληρωμής κρίνεται ως ασφαλής.

Ενώ η υπηρεσία SEPA Instant επιτρέπει άμεσες τραπεζικές μεταφορές στην Ευρώπη, η υιοθέτηση ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα. Ως αποτέλεσμα, η μέθοδος P2C έχει καταστεί μια δημοφιλής εναλλακτική λύση στις τραπεζικές μεταφορές για πληρωμές μεταξύ peer-to-peer. Μπορείτε επίσης να περιμένετε εντονότερη παρουσία του P2C στο ηλεκτρονικό εμπόριο το 2023, ιδίως καθώς θα αντιμετωπιστούν τα όποια ζητήματα διαλειτουργικότητας. Σε έρευνα της Edgarc Dunn για τη Visa, διαπιστώθηκε ότι το 61% των καταναλωτών και των μικρών επιχειρήσεων που ερωτήθηκαν δήλωσε ότι θα ήταν πιθανό να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο P2C, επομένως πρόκειται για μια μέθοδο πληρωμής που σημειώνει ανοδική πορεία.

Τάση 3n:

Τα ποσοστά δημιουργίας tokens θα συνεχίζονται να αυξάνονται

Αυτό το καλοκαίρι, η Visa ανέφερε ότι μέσα σε 12 μήνες εξέδωσε περισσότερα διακριτικά δικτύων από όσες φυσικές κάρτες είχε σε κυκλοφορία. Προφανώς, η δημιουργία διακριτικών για τα δίκτυα (network tokenization) αποδεικνύεται δημοφιλής. Αυτό συμβαίνει, επειδή λύνει ένα σημαντικό προβληματικό σημείο για τους εμπόρους: τις μειώσεις που μπορούν να αποφευχθούν. Με τη δημιουργία διακριτικών δικτύων, τα διαπιστευτήρια των πληρωτών που τηρούνται στο αρχείο είναι πάντα ενημερωμένα. Η Visa ισχυρίζεται επίσης ότι έχει παρατηρήσει μείωση κατά 28% στις απάτες σε πληρωμές με χρήση των διακριτικών δικτύων. Οι ειδικοί της payabl. πιστεύουν ότι η μέθοδος αυτή έχει περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης, αφού επιτρέπει αξιόπιστες ψηφιακές συναλλαγές για τον διαρκώς αυξανόμενο κλάδο του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Οι καταναλωτές υιοθετούν παλιές και νέες τεχνολογίες πληρωμών

Οι καταναλωτές θα έχουν περισσότερες επιλογές στα ταμεία (φυσικά και ικονικά), καθώς τα βιομετρικά στοιχεία κερδίζουν

επιτέλους την εμπιστοσύνη των πελατών και οι κωδικοί QR συνεχίζουν την επιστροφή τους.

Τάση 4n:

Οι κωδικοί QR μπορούν να τα καταφέρουν στην Ευρώπη

Οι κωδικοί QR είναι πανταχού παρόντες σε πολλά μέρη της Ασίας εδώ και πάνω από μια δεκαετία (η Alipay ξεκίνησε τις πρώτες πληρωμές μέσω QR το 2011). Η σάρωση ενός κωδικού στα ταμεία και η πληρωμή μέσω κινητού είναι συνηθισμένο φαινόμενο για τους αγοραστές στην Ταϊλάνδη, την Ινδία και την Κίνα. Επιπλέον, πρόσφατη έρευνα δείχνει ότι το θεωρούν ασφαλέστερο και πιο βολικό. Στην Ευρώπη, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών εργάστηκε φέτος για την τυποποίηση της χρήσης των κωδικών QR. Στόχος είναι η καλύτερη διαλειτουργικότητα και διασυννοριακή χρήση. Εάν αυτό επιτευχθεί, το 2023 θα μπορούσε να είναι η χρονιά που θα δούμε ευρύτερη υιοθέτηση των πληρωμών QR και στην Ευρώπη. Είναι σίγουρα ένα από τα θέματα που πρέπει κανείς να παρακολουθεί.

Τάση 5n:

Οι πελάτες θα μάθουν να εμπιστεύονται τα βιομετρικά στοιχεία για πληρωμές

Οι κωδικοί PIN είναι άβολοι. Εκτός του ότι είναι δύσκολο να τους θυμάται κανείς, δεν αποδεικνύουν ότι το άτομο που πραγματοποιεί τη συναλλαγή είναι και ο πραγματικός κάτοχος της κάρτας.

Τα βιομετρικά στοιχεία (biometrics) επιλύουν αυτά τα προβλήματα, αλλά η υιοθέτησή τους είναι αργή. Η πρώτη μέθοδος βιομετρικών πληρωμών δημιουργήθηκε το 2007 και αμέσως μετά απέτυχε. Ωστόσο, το 2023 θα μπορούσε να είναι η χρονιά που οι βιομετρικές πληρωμές θα αποκτήσουν επιτέλους ευρεία αποδοχή. Με την Apple και την Google να έχουν θέσει τις βάσεις μέσω της βιομετρίας των συσκευών, οι καταναλωτές είναι πλέον πιο πρόθυμοι από ποτέ να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους μέσω σάρωσης ίριδας, δακτυλικού αποτυπώματος (touchID) ή αναγνώρισης προσώπου. Έρευνα της MasterCard διαπίστωσε ότι πάνω από το 65% των καταναλωτών πιστεύουν ότι τα βιομετρικά στοιχεία είναι πιο ασφαλή από τους κωδικούς PIN. Επιπλέον, η αύξηση των ανέπαφων πληρωμών έχει ενισχύσει την ελκυστικότητα των βιομετρικών στοιχείων. Δεν αποτελεί έκπληξη, λοιπόν, το γεγονός ότι η MasterCard εγκαινιάσε φέτος ένα νέο σύστημα βιομε-

τρικών πληρωμών. Εν τω μεταξύ, στις ΗΠΑ, επιχειρήσεις όπως η PayPal, η Bank of America και η eBay αποδέχονται ήδη τη μέθοδο βιομετρικής ταυτοποίησης FIDO. Μπορείτε να είστε βέβαιοι ότι θα πραγματοποιήσετε περισσότερες πληρωμές με τη χρήση βιομετρικών στοιχείων το 2023.

Οι έμποροι στο τιμόνι της ανάπτυξης

Ενώ οι καταναλωτές απολαμβάνουν τα οφέλη των τεχνολογικών εξελίξεων, οι έμποροι θα δουν επίσης νέες ευκαιρίες να ξεκλειδώνονται από τις τελευταίες εξελίξεις στην παροχή υπηρεσιών πληρωμών.

Τάση 6n:

Οι έμποροι θα συνεχίσουν να λαμβάνουν και να απαιτούν περισσότερα από τους παρόχους πληρωμών

Οι διασυννοριακές συναλλαγές, οι πωλήσεις σε όλα τα κανάλια (omni-channel) και η προσαρμοσμένη εμπειρία του χρήστη (UX) αποτελούσαν μέχρι πρότινος πρόνομο των κολοσσών του ηλεκτρονικού εμπορίου. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια, οι πάροχοι πληρωμών έχουν καταστήσει αυτά τα οφέλη διαθέσιμα σε εμπόρους όλων των μεγεθών. Ως αποτέλεσμα, οι έμποροι περιμένουν πλέον περισσότερα από τους παρόχους πληρωμών τους. Επικεντρώνονται στην εμπειρία του χρήστη, τη ροή πληρωμών, τις δυνατότητες αυτοεξυπηρέτησης και την τοπική αγορά, κι όχι απλώς στο κόστος. Έτσι, καθώς το ηλεκτρονικό εμπόριο συνεχίζει την αδιάκοπη ανάπτυξη του, μπορείτε να αναμένετε ότι οι έμποροι θα συνεχίσουν να απαιτούν (και να λαμβάνουν) το καλύτερο από τους παρόχους πληρωμών τους.

Οι παγκόσμιες τάσεις θα συνεχίσουν να επηρεάζουν τις πληρωμές

Τάση 7n:

Τα κρυπτονομίσματα θα συνεχίσουν να ενσωματώνονται στις υποδομές πληρωμών

Όπως αποδεικνύει η κατάρρευση της FTX, το τέλος αυτού του έτους ήταν όσο σταθερά και δύσκολο ήταν και όλο το έτος. Όμως, αν και το μέλλον των κρυπτονο-

μισμάτων δεν φαίνεται καθόλου προβέψιμο, οι ειδικοί της payabl. εξακολουθούν να πιστεύουν ότι θα παρατηρηθεί περαιτέρω ενσωμάτωση των κρυπτονομισμάτων στις πληρωμές το 2023. Εξάλλου, τα θεμελιώδη στοιχεία που οδήγησαν στην άνοδο των κρυπτονομισμάτων παραμένουν αμετάβλητα.

Η πρόβλεψη αυτή υποστηρίζεται από πρόσφατη έρευνα που δημοσίευσε η Deloitte, η οποία διεξάχθηκε ανάμεσα σε 2.000 στελέχη λιανικού εμπορίου στις ΗΠΑ. Τα ευρήματά τους ήταν σαφή. Το 64% των εμπόρων που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύουν ότι οι πελάτες τους «ενδιαφέρονται ιδιαίτερα» για τη χρήση ψηφιακών νομισμάτων, ενώ ένα εντυπωσιακό ποσοστό της τάξεως του 83% προβλέπει ότι οι πληρωμές με ψηφιακά νομίσματα θα έχει γίνει κάτι συνηθισμένο στον κλάδο τους μέχρι το 2027.

Οι προσπάθειες που καταβάλλονται, για να μειωθεί η πολυπλοκότητα της ενσωμάτωσης των πληρωμών με κρυπτονομίσματα - επί του παρόντος, το μεγαλύτερο εμπόδιο για τους εμπόρους - θα μπορούσαν να επιταχύνουν την υιοθέτηση αυτή. Το ίδιο θα μπορούσε να κάνει και η όλο και εντονότερη συζήτηση για τα Ψηφιακά Νομίσματα Κεντρικών Τραπεζών (CBDC), αφού όλο και περισσότερες κυβερνήσεις εξετάζουν το ενδεχόμενο να λανσάρουν τις δικές τους εκδοχές κρυπτονομισμάτων. Αυτή η τάση κινείται μόνο προς μία κατεύθυνση και κατά το 2023 θα μπορούσε να σημειωθεί σημαντική επιτάχυνση.

Ένα έτος ταχέων αλλαγών μπροστά μας

Είναι ασφαλές να πούμε πως, ό,τι κι αν επιφυλάσσει το 2023, ο ρυθμός των αλλαγών θα είναι αδυσώπητος. Οι εταιρείες FinTech εξακολουθούν να έχουν στήριξη μέσω χρηματοδότησης VC - και όλο και περισσότεροι τη δική τους οικονομική επιρροή - για να θέσουν νέες, καινοτόμες λύσεις επί τάπητος. Εν τω μεταξύ, οι εδραιωμένες δυνάμεις κινούνται με γοργούς ρυθμούς όσον αφορά τις καινοτομίες τους. Οι πελάτες, ανταποκρινόμενοι στις παγκόσμιες τάσεις, έχουν όλο και μεγαλύτερες προσδοκίες για τις πληρωμές τους και οι έμποροι στοχεύουν ψηλότερα και απαιτούν περισσότερα από τους παρόχους πληρωμών τους.

Συνδυάζοντας αυτούς τους παράγοντες, ένα είναι σίγουρο: Το 2023 θα υπάρξουν περισσότερες αλλαγές στον τομέα των πληρωμών και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Δεν βρίσκουν ούτε ανειδίκευτους εργάτες...

Το 90% των επιχειρήσεων αναζητεί προσωπικό, σύμφωνα με έρευνα

Της ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Ακόμη και ανειδίκευτους εργάτες αναζητούν, αλλά δεν βρίσκουν οι ελληνικές επιχειρήσεις ή τουλάχιστον όσες συμμετείχαν στην έρευνα του Συνδέσμου Εξαγωγέων (ΣΕΒΕ), η οποία καταγράφει παράλληλα μια άκρως απαισιόδοξη στάση από τη συντριπτική πλειονότητα (91,5%) για την υφιστάμενη κατάσταση στην αγορά εργασίας της Ελλάδας.

Ο αριθμός των επιχειρήσεων που πήραν μέρος ήταν 118, ενώ τα αποτελέσματα έδειξαν πως η εξεύρεση ανθρώπινου δυναμικού συνιστά μεγάλο πρόβλημα και προκαλεί ανησυχία στις ελληνικές επιχειρήσεις, είτε πρόκειται για πολύ μικρές, με έως 10 εργαζομένους (8,5%), είτε για μεγαλύτερες (συμμετείχαν σε ποσοστό 33,1% μεσαίες επιχειρήσεις με 51-250 εργαζομένους, και μεγάλες, με πάνω από 251 εργαζομένους, σε ποσοστό 23,7%). Αν και πρόκειται για πρωτόλεια έρευνα, στην οποία το Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών δεν προχωρεί στην ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, ο ΣΕΒΕ επισημαίνει πως απαιτείται αφενός η καλύτερη και πιο αποτελεσματική σύνδεση εκπαιδευτικών φορέων και επιχειρήσεων,

καθώς και η ενίσχυση της τεχνικής εκπαίδευσης και η έμφαση σε επαγγέλματα του μέλλοντος, και αφετέρου ο περιορισμός του μη μισθολογικού κόστους εργασίας, με αιχμή τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών.

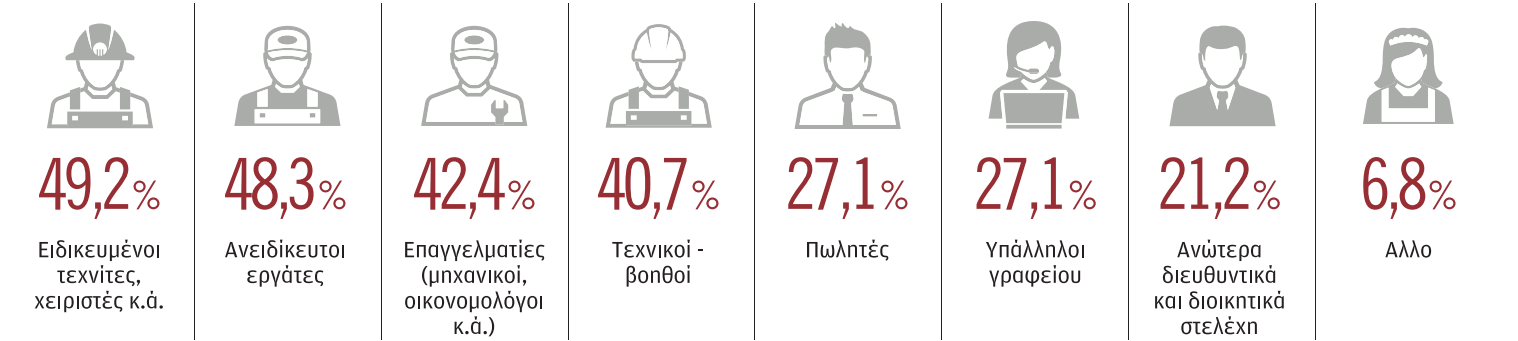
Αλλωστε, το μισθολογικό κόστος στην Ελλάδα αποδεικνύεται χαμηλό, σε σχέση με τα περισσότερα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακόμη και σε κλάδους δυναμικούς και αναπτυσσόμενους. Είναι ενδεικτικά τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έκθεση αξιολόγησης του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού του ΙΟΒΕ (στο πλαίσιο της επιστημονικής διαβούλευσης πριν από τη φετινή αύξηση), σύμφωνα με τα οποία ένα μεγάλο μέρος των απασχολούμενων μισθωτών (περί του 700.000 ή 29,6% του συνόλου) απασχολούνταν το 2022 σε μικρές επιχειρήσεις κάτω των 10 ατόμων, εκ των οποίων το 35% αμειβόταν με τον κατώτατο μισθό. Κατ' αντιστοιχία, ο μέσος μισθός για τους απασχολούμενους σε μικρές επιχειρήσεις έως 10 ατόμων ήταν της τάξης των 962 ευρώ το 2022. Αλλά και στο σύνολο των επιχειρήσεων ο μέσος μισθός δεν ξεπερνάει τα 1.200 ευρώ, ενώ στις μεγάλες επιχειρήσεις κυμαίνεται μεταξύ 1.750 (σε επιχειρήσεις με έως 250 άτομα) και 1.500 ευρώ (σε

Μέσος μισθός
Αφορά το σύνολο των μισθωτών πλήρους απασχόλησης, 2022
ΑΝΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Τι αναζητούν οι επιχειρήσεις

ΠΗΓΗ: ΕΡΓΑΝΗ, ΙΟΒΕ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το πρόβλημα εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού αξιολογείται πλέον ως πολύ σημαντικό.

επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 251 ατόμων).

Στη μελέτη του ΣΕΒΕ, πάντως, που καταγράφει τις θέσεις των ελληνικών επιχειρήσεων και καταγράφει τις ανάγκες τους, με στόχο τον σχεδιασμό δράσεων για τη δημιουργία νέων ποιοτικών θέσεων εργασίας, κατάρτιση και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού κ.ά., το πρόβλημα εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού αξιολογείται ως πολύ σημαντικό ή πάρα πολύ σημαντικό σχεδόν για το σύνολο των συμμετεχόντων.

Συγκεκριμένα, καμία από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν δεν αξιολογεί το πρόβλημα εξεύρεσης ανθρώπινου δυναμικού ως «καθόλου σημαντικό», ενώ το 2,5% το αξιολογεί ως «λίγο ση-

μαντικό». Αντίθετα, το 47,5% το αξιολογεί ως «πολύ σημαντικό», ενώ οι μισές επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, δηλαδή το 50,0%, το αξιολογεί ως «πάρα πολύ σημαντικό».

Και αυτό ενώ το 90,7% του δείγματος αναζητεί ανθρώπινο δυναμικό στην παρούσα χρονική συγκυρία, έναντι 9,3% του δείγματος που δεν αναζητεί. Περίπου οι μισές επιχειρήσεις του δείγματος –και συγκεκριμένα το 49,2%– αναζητούν ειδικευμένους τεχνίτες, χειριστές εξοπλισμού και μηχανημάτων και οδηγούς, ενώ το 48,3% του δείγματος αναζητεί ανειδίκευτους εργάτες. Αντιστοίχως, το 42,4% αναζητεί επαγγελματίες (μηχανικούς, οικονομολόγους, πληροφορικούς, λογιστές, νομικούς κ.ά.), το 40,7% τεχνικούς και βοηθούς, το 27,1% πωλητές και υπαλλήλους γραφείου (γραμματείς, εξυπηρετητές πελατών, υπάλληλοι υποδοχής, ταμί-ες κ.ά.) αντίστοιχα, και το 21,2% ανώτερα διευθυντικά και διοικητικά στελέχη. Το 6,8% αναζητεί

άλλες κατηγορίες ανθρώπινου δυναμικού που δεν εντάσσονται στις παραπάνω. Όσο για το εκπαιδευτικό επίπεδο των στελεχών που αναζητούν, το 29,7% του δείγματος αναζητεί κατόχους μεταπτυχιακού και διδακτορικού τίτλου σπουδών, ενώ η πλειονότητα (δηλαδή το 63,6%) αναζητεί αποφοίτους ΑΕΙ. Σε 60,2% ανέρχεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που ψάχνει αποφοίτους ΤΕΙ και σε 61,9% το ποσοστό που αφορά αποφοίτους λυκείου, ενώ μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι απόφοιτοι γυμνασίου (22,0%) και οι απόφοιτοι δημοτικού (17,8%).

Σε ό,τι αφορά, τέλος, την περιγραφή των θέσεων εργασίας που αναζητούν οι επιχειρήσεις, αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ειδικοτήτων. Σημαντικό ποσοστό αφορά εργάτες, χειριστές και οδηγούς, όπως π.χ. εργάτες γης, εργάτες για τη γραμμή παραγωγής, οδηγούς φορτηγού, εργάτες ξύλου, χειριστές μηχανημάτων, αλιεργάτες. Υψηλή συγκέντρωση εμφανίζουν και οι μηχανικοί, και

συγκεκριμένα μηχανολόγοι μηχανικοί, μηχανικοί πωλήσεων, χημικοί μηχανικοί και μηχανικοί υπολογιστών, αλλά και οι τεχνικοί και τεχνίτες. Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα δίδωσες πως αναζητεί άτομα για το τμήμα εξαγωγών, project managers, προσωπικό για το τμήμα logistics, στελέχη διοίκησης και ποιοτικού ελέγχου.

Παρά τις δυσκολίες εξεύρεσης προσωπικού, οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν υλοποιούν προγράμματα κατάρτισης. Μιλώντας στο Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών ο πρόεδρος του ΣΕΒ Δημήτρης Παπαλεξόπουλος σημείωσε ότι μόνο το 20% των ελληνικών επιχειρήσεων παρέχουν οργανωμένα προγράμματα εκπαίδευσης στους εργαζομένους τους έναντι 67% του μέσου όρου στην Ε.Ε., καθώς δεν έχουν κουλούρα διάβιου μάθησης, ενώ προσκόμματα δημιουργούνται και λόγω της διάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας.

Κίτρινη κάρτα από Ε.Ε. για τα χρέη του κράτους προς τους προμηθευτές

Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές ανήλθαν στα 2,5 δισ. τον Μάρτιο από 1,7 δισ. τον Δεκέμβριο

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

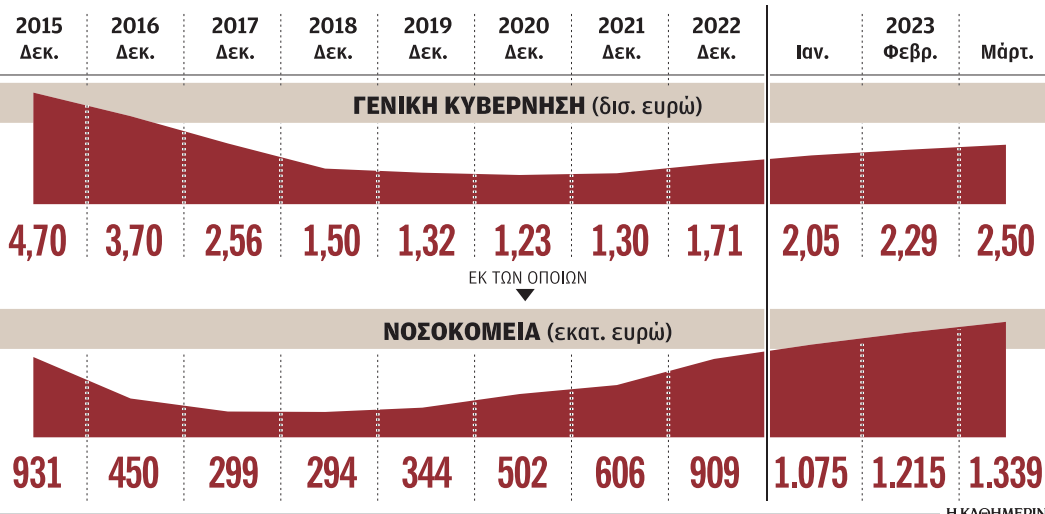
Νέο άλμα σημείωσαν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κράτους τον Μάρτιο, συνεχίζοντας το ανοδικό σερί των τελευταίων μηνών, το οποίο οδήγησε μάλιστα και στην έναρξη διαδικασίας παράβασης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με την αποστολή σχετικής προειδοποιητικής επιστολής και αιτιολογημένης γνώμης, τον περασμένο μήνα.

Συγκεκριμένα, τον Μάρτιο, σύμφωνα με το Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης, που δημοσίευσε το υπουργείο Οικονομικών, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της γενικής κυβέρνησης έφτασαν στα 2,5 δισ. ευρώ, πάνω από 200 εκατ. ευρώ υψηλότερες από τον Φεβρουάριο και 800 εκατ. υψηλότερες από τον Δεκέμβριο του 2022.

Ο βασικός «ένοχος» γι' αυτή την εξέλιξη είναι τα νοσοκομεία, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του υπουργείου Οικονομικών. Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές τους ήταν 1,339 δισ. ευρώ τον Μάρτιο, έναντι 909 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2022, ενώ είχαν περιοριστεί στα 299 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2018.

Ως ένα βαθμό, ωστόσο, οι ληξιπρόθεσμες αυτές οφειλές των νοσοκομείων προβλέπεται να συμπληρωθούν από το rebate και το clawback, τα οποία αποτελούν υποχρέωση των προμηθευτών των νοσοκομείων. Έτσι, όπως επισημαίνεται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2023-2026, που κατέθεσε η Ελλάδα την περασμένη εβδομάδα στην Κομισιόν, οι «καθαρές» ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, δηλαδή μετά τον συμπληρωματικό με τις υποχρεώσεις των προμηθευτών, νοσοκομείων και άλλων, ήταν 800 εκατ. ευρώ τον Φεβρουάριο. Συνεπώς, στο

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις γενικής κυβέρνησης

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

υπουργείο Οικονομικών υπολογίζουν στο 1,5 δισ. ευρώ τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των προμηθευτών του Δημοσίου.

Αύξηση εμφανίζουν και οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, που έφτασαν στα 703 εκατ. ευρώ τον Μάρτιο, από 505 εκατ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2022. Το μέγεθος δεν έχει καμία σχέση, βέβαια, με το 1,5 δισ. ευρώ του Δεκεμβρίου του 2017, καθώς έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος στην εξόφληση συντάξεων. Η αύξηση ερμηνεύεται από την υποχρέωση εξόφλησης εφάπαξ που συνοδεύει τις συντάξεις και έχει δρομολογηθεί ώστε να ικανοποιηθεί σύντομα. Οι εκκρεμείς συντάξεις μειώθηκαν κατά 79% σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο του 2021 και είναι σήμερα 98 εκατ. ευρώ, σημειώνει η κυβέρνηση. Στο Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, εξάλλου, που κατέθεσε ταυτόχρονα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας επισημαίνεται ότι η απόκλιση από τον στόχο για τη μείωση των ληξι-

πρόθεσμων υποχρεώσεων οφείλεται κατά 90% στα νοσοκομεία και στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, που διαχειρίζονται τα εφάπαξ. Στην κυβέρνηση επενδύουν ελπίδες για την επίλυση του προβλήματος με τα νοσοκομεία στη δημιουργία του ΕΚΑΠΥ, που θα διαχειρίζεται κεντρικά τις προμήθειες των νοσοκομείων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πάντως, αποφάσισε να δράσει και «να αποστείλει στην Ελλάδα αιτιολογημένη γνώμη, επειδή δεν σημειώθηκε βελτίωση στις υπερβολικές καθυστερήσεις πληρωμών από δημόσια και στρατιωτικά νοσοκομεία», όπως η ίδια ανακοίνωσε τον περασμένο μήνα, κοινοποιώντας τις διαδικασίες παραβάσεων που ξεκίνησε. Επίσης, έστειλε προειδοποιητική επιστολή, η οποία «αφορούσε εθνικό κανόνα που προβλέπει την άμεση πληρωμή μακροχρόνιων οφειλών των δημόσιων νοσοκομείων προς τους ιδιώτες προμηθευτές τους υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω προμηθευτές παραιτούνται από τα δικαιώμα-

τά τους σε τόκους, αποζημιώσεις και ένδικο μέσο». Κι αυτό γιατί «η πρακτική αυτή συνιστά παράβαση των ενωσιακών κανόνων για τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Στο ίδιο, πάντα, πλαίσιο έστειλε και μια δεύτερη προειδοποιητική επιστολή, που αφορά «καθυστερημένες πληρωμές σε δικηγόρους στο πλαίσιο εθνικού κρατικά χρηματοδοτούμενου προγράμματος νομικών συνδρομών που αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών σε πολίτες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες».

Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί και ιδίως ο ευρωπαϊκός μηχανισμός σταθερότητας είχαν δώσει μεγάλη έμφαση στη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών στα μνημονιακά χρόνια και στην περίοδο της ενισχυμένης εποπτείας, καθώς θεωρούσαν ότι το κράτος στερεί έτσι ρευστότητα από την αγορά και άρα δυσχεραίνει την ανάπτυξη.

Αυξάνεται κατά 200 εκατ. ο προϋπολογισμός για τα φάρμακα

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Μια μικρή ανάσα λένε οι φαρμακευτικές εταιρείες πως θα πάρουν με την αύξηση του κρατικού προϋπολογισμού στα φάρμακα κατά 200 εκατ. ευρώ, καθώς πιστεύουν πως θα μειωθεί ένα μέρος από τις αναγκαστικές επιστροφές που πληρώνουν στο Δημόσιο (rebate, clawback) και αποτελούν «αγκάθι» για τα έσοδά τους.

Η αύξηση του προϋπολογισμού κατά 50 εκατ. ευρώ για το 2022 και 150 εκατ. ευρώ για το 2023 στους επιμέρους προϋπολογισμούς της δαπάνης των φαρμακείων κοινότητας του ΕΟΠΥΥ, των Φαρμάκων Υψηλού Κόστους και των νοσοκομείων, αντιστοίχως ουσιαστικά στους στόχους μείωσης του clawback, του ποσού δηλαδή που καλούνται να πληρώσουν οι φαρμακευτικές εταιρείες σε περίπτωση υπέρβασης του προϋπολογισμού της φαρμακευτικής δαπάνης.

Οι στόχοι αυτοί, όπως ορίζεται και από τις δεσμεύσεις της χώρας έναντι του Ταμείου Ανάκαμψης, δεν φαίνεται δυνατό να επιτευχθούν, αφού, όπως αναφέρουν στελέχη της αγοράς, η φαρμακευτική δαπάνη διαρκώς αυξάνεται. Λόγω της πιθανής μη επίτευξης των στόχων, η πολιτεία θα πρέπει να καλύψει τη δαπάνη, με αποτέλεσμα να προσιθιένται 200 εκατ. ευρώ για την ενίσχυση του προϋπολογισμού. «Αυτό είναι σίγουρα μια ανάσα, αλλά με τον ρυθμό που αυξάνεται η φαρμακευτική δαπάνη κάθε χρόνο, φοβάμαι μήπως γίνεται μια τρύπα στο νερό», αναφέρει στην «Κ» υψηλόβαθμο στέλεχος της φαρμακοβιομηχανίας. Σημειώνεται πως ο προϋπολογισμός της φαρμακευτικής δαπάνης για την κάλυψη των αναγκών των ασθενών από το κράτος ανέρχεται περίπου στα 2,5 δισ. ευρώ

(2 δισ. ευρώ η εξανσοκομειακή δαπάνη, 528 εκατ. ευρώ η νοσοκομειακή).

Πρόσφατα δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ για την κατανομή των επιπλέον 50 εκατ. ευρώ και 150 εκατ. ευρώ που αναμένεται να ενισχύσουν τον προϋπολογισμό στα φάρμακα. Επειτα και από έντονες διαβουλεύσεις του υπουργού Υγείας με εκπροσώπους της ΠΕΦ και του ΣΦΕΕ –οι

Ο προϋπολογισμός της φαρμακευτικής δαπάνης ανέρχεται σε 2,5 δισ.

πολυεθνικές ζητούσαν ενίσχυση των ΦΥΚ (Φάρμακα Υψηλού Κόστους) και των νοσοκομείων, εκτιμώντας ότι επιβαρύνονται με περισσότερο clawback– αποφασίστηκε συνολικά για το 2022 και 2023 η κατανομή τους ως εξής: 75 εκατ. ευρώ για τα φαρμακεία κοινότητας του ΕΟΠΥΥ, 65 εκατ. ευρώ για τη φαρμακευτική δαπάνη των ΦΥΚ των φαρμακείων του ΕΟΠΥΥ και 60 εκατ. ευρώ για την ενίσχυση της νοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης των νοσοκομείων του ΕΣΥ.

Στελέχη της αγοράς κρίνουν πως η νοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη θα έπρεπε να ενισχυθεί περισσότερο, δεδομένου ότι επιβαρύνεται με το μεγαλύτερο clawback. Σύμφωνα με τους ίδιους, οι συνολικές επιστροφές που καλούνται να επωμιστούν οι εταιρείες για τα φάρμακα του νοσοκομείου ενδέχεται να φθάσει και το 70% της συνολικής δαπάνης.

Εναλλακτικά προϊόντα, όφελος ή κίνδυνος για τη δημόσια υγεία;

Ο Δρ Δημήτρης Ρίχτερ, Διευθυντής της Β' Καρδιολογικής Κλινικής στην Ευρωκλινική Αθηνών και Αντιπρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Καρδιολογίας απαντά σε καθημερινά ερωτήματα καθώς και διλήμματα που προκύπτουν από τη χρήση των νέων εναλλακτικών προϊόντων καπνού και πως αυτά επηρεάζουν την υγεία της καρδιάς.

- Το κάπνισμα αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες νοσηρότητας και θνησιμότητας. Πώς το κάπνισμα επηρεάζει το καρδιαγγειακό σύστημα;

- Παρά τις προσπάθειες όλων μας, πολιτείας και ιατρικής κοινότητας, το κάπνισμα παραμένει μία από τις κύριες αιτίες νοσηρότητας και θνησιμότητας σε όλο τον κόσμο. Το 1958, έγινε η πρώτη μεγάλη επιδημιολογική μελέτη που έδειξε ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του καπνίσματος και της καρδιαγγειακής νόσου. Η μελέτη διαπίστωσε ότι ο κίνδυνος θανάτου από Στεφανιαία Νόσο (ΣΝ) ήταν 70% μεγαλύτερος στους καπνιστές από ό,τι στους μη καπνιστές. Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι ασθένειες που σχετίζονται με το κάπνισμα, όπως οι καρδιαγγειακές παθήσεις, προκαλούνται από τη χρόνια έκθεση σε τοξικές ουσίες που παράγονται ως αποτέλεσμα της διαδικασίας καύσης. Αυτές οι χημικές ουσίες περιλαμβάνουν γνωστές καρκινογόνες ουσίες και πολλές καρδιαγγειακές τοξικές ουσίες, όπως το μονοξείδιο του άνθρακα και η ακρολεΐνη. Η χρόνια έκθεση σε αυτές τις χημικές ουσίες οδηγεί σε οξειδωτικό στρες και φλεγμονή και καταλήγει σε καρδιαγγειακά νοσήματα όπως ισχαιμική καρδιοπάθεια, καρδιακή προσβολή και εγκεφαλικό επεισόδιο. Η νικοτίνη αν και είναι υπεύθυνη για την εθιστική φύση του τσιγάρου και συνεισφέρει στον αυξημένο κίνδυνο καρδιαγγειακών παθήσεων δεν αποτελεί την κύρια αιτία που οδηγεί στα νοσήματα που σχετίζονται με το κάπνισμα.

- Τα τελευταία χρόνια γίνεται μία έντονη συζήτηση για τα εναλλακτικά προϊόντα, τελικά είναι όφελος ή κίνδυνος για τη δημόσια υγεία;

- Παρά τη συνεχόμενη προσπάθεια των Αρχών τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει ένα σημαντικό τμήμα των καπνιστών που δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να διακόψει τη βλαβερή αυτή συνήθεια, παρά την απόλυτη επίγνωση των κινδύνων που αυτό συνεπάγεται για την υγεία τους. Για τους καπνιστές αυτούς, η αντικατάσταση του τσιγάρου με ένα εναλλακτικό προϊόν είναι μία προσέγγιση που πρέπει να αξιολογήσουμε. Η μείωση βλάβης από το κάπνισμα ή Tobacco Harm Reduction όπως αποκαλείται διεθνώς, αποτελεί μια υποσχόμενη προσέγγιση για τη μείωση της λήψης τοξικών ουσιών σε αυτό τον πληθυσμό. Η μείωση της βλάβης βασίζεται στην αλλαγή της καπνιστικής συνήθειας σε λιγότερο επιβλαβή εναλλακτικά προϊόντα που ορίζονται από τον FDA, τον Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ ο οποίος ελέγχει και αδειοδοτεί και τα καπνικά προϊόντα. Ανάλογα με τα επιστημονικά δεδομένα που υποβάλλονται στον οργανισμό ορίζονται και τα προϊόντα καπνού που μπορούν να φέρουν την ονομασία τροποποιημένου κινδύνου (MRTP). Ενώ η πρώτη μας επιλογή πρέπει να είναι πάντα η προτροπή προς τους ασθενείς μας να σταματήσουν το κάπνισμα, πρέπει να είμαστε ανοικτοί στην αξιολόγηση και υιοθέτηση διαφόρων

Ο Δρ Δημήτρης Ρίχτερ, είναι Διευθυντής της Β' Καρδιολογικής Κλινικής στην Ευρωκλινική Αθηνών και Αντιπρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Καρδιολογίας.

εννοιών μείωσης της βλάβης σε όλους τους τομείς των καρδιαγγειακών παραγόντων κινδύνου.

- Μέχρι στιγμής, δεν διαθέτουμε μακροχρόνια δεδομένα για τα ηλεκτρονικά τσιγάρα ή τα θερμαινόμενα προϊόντα καπνού. Ως γιατρός, ποιες είναι οι ανησυχίες σας λόγω της έλλειψης μακροπρόθεσμων δεδομένων;

- Προς το παρόν, δεν υπάρχουν μελέτες που να αποδεικνύουν άμεσα τη μείωση της συχνότητας εμφάνισης καρδιαγγειακών νοσημάτων κατά τη μετάβαση από το κάπνισμα τσιγάρων στα εναλλακτικά προϊόντα και απαιτούνται πολλά έτη για να τεκμηριωθεί κάτι τέτοιο. Σήμερα όμως, γνωρίζουμε πολλά για τις βλάβες του καπνίσματος και τι τις προκαλεί, γεγονός που μας έχει βοηθήσει να σχεδιάσουμε έτσι την έρευνα ώστε να έχουμε ήδη κάποιες πρώτες ενδείξεις για την επίπτωση της χρήσης των προϊόντων αυτών. Έτσι παρόλο που ο μεγάλος αριθμός επιδημιολογικών και κλινικών δεδομένων αναμένεται μελλοντικά, υπάρχουν ορισμένα πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με τις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις αυτών των προϊόντων. Για παράδειγμα μια πρόσφατα δημοσιευμένη ανεξάρτητη εργασία από την Κορέα, μελέτησε τον αντίκτυπο στη Δημόσια Υγεία της μετάβασης στα εναλλακτικά προϊόντα. Αξιολογήθηκαν δεδομένα καπνίσματος σε πληθυσμό άνω των 5 εκατομμυρίων ανδρών και συγκρίθηκε ο καρδιαγγειακός κίνδυνος στους καπνιστές σε σχέση με τον κίνδυνο εκείνων που άλλαξαν σε εναλλακτικά προϊόντα, (ηλεκτρονικά τσιγάρα και θερμαινόμενα καπνικά προϊόντα) για μια περίοδο 1,5 έτους. Όπως αναμενόταν, η διακοπή του καπνίσματος ήταν η πιο αποτελεσματική παρέμβαση ωστόσο διαπιστώθηκε ότι και η μετάβαση στα εναλλακτικά προϊόντα σχετιζόταν με σημαντικά χαμηλότερο καρδιαγγειακό κίνδυνο από ό,τι η συνέχιση

Είναι σημαντικό να υπάρχει αρμόδια κρατική αρχή που ελέγχει τα δεδομένα, τα αξιολογεί και αποφασίζει ποια προϊόντα μπορούν να αναφέρουν επισήμως κάποια διαφορά από το τσιγάρο κατά τη χρήση τους ως προς τη μείωση βλάβης από το κάπνισμα.

του καπνίσματος. Αν και σαφώς χρειαζόμαστε περισσότερα μακροπρόθεσμα επιδημιολογικά στοιχεία, τα δεδομένα που βλέπουμε να προκύπτουν είναι πολύ θετικά και ενθαρρυντικά.

- Πώς μπορεί ένας μέσος κλινικός γιατρός να κρίνει πόσο λιγότερο επιβλαβές είναι ένα προϊόν; Πρέπει οι ρυθμιστικές Αρχές να πάρουν θέση γι' αυτό το θέμα;

- Τα τελευταία χρόνια η επιστημονική κοινότητα αντιμετώπισε ένα τεράστιο ηθικό δίλημμα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι από την εποχή του Ιησού κράτη η ιατρική είχε ως αρχή το «Πρώτα μη βλάπτεις», σήμερα βρισκόμαστε μπροστά σε ένα νέο δίλημμα. Στους σημερινούς καπνιστές

που αποτυγχάνουν συστηματικά να κόψουν το κάπνισμα, αλλά η κατάσταση της υγείας τους καθιστά υποχρεωτική τη μείωση της βλάβης του καπνού, προτείνουμε τα εναλλακτικά προϊόντα που προσφέρουν μειωμένη έκθεση σε επιβλαβείς χημικές ουσίες. Πιστεύω ακράδαντα ότι οι ρυθμιστικές Αρχές θα πρέπει να πάρουν θέση σε αυτό το θέμα με γνώμονα τα επιστημονικά δεδομένα και μακριά από ιδεοληψίες ή προκαταλήψεις. Είναι σημαντικό για τον γιατρό, τους επαγγελματίες υγείας αλλά και το κοινό να υπάρχει αρμόδια κρατική αρχή που ελέγχει τα δεδομένα, τα αξιολογεί και αποφασίζει ποια προϊόντα μπορούν να αναφέρουν επισήμως κάποια διαφορά από το τσιγάρο κατά τη χρήση τους ως προς τη μείωση βλάβης από το κάπνισμα.

- Έχετε γράψει αρκετά άρθρα για το ρυθμιστικό καθεστώς των προϊόντων καπνού. Θέλετε να μας εξηγήσετε συνοπτικά πως λειτουργεί η νομοθεσία σε διεθνές επίπεδο;

- Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Οδηγία για τα Προϊόντα Καπνού (Tobacco Product Directive), ρυθμίζει όλα τα θέματα που αφορούν την παραγωγή, την εμπορία και την προώθηση των παραδοσιακών προϊόντων καπνού αλλά και των εναλλακτικών όπως τα ηλεκτρονικά τσιγάρα και τα θερμαινόμενα καπνικά προϊόντα. Αυτή την περίοδο μάλιστα, έχουμε αναθεώρηση της υπάρχουσας οδηγίας και είναι σε ανοιχτή διαβούλευση ώστε σχετικοί φορείς, πανεπιστήμια αλλά και οι ευρωπαίοι πολίτες γενικότερα να εκφράσουν τις απόψεις τους. Η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν ένα από τα πιο καινοτόμα ρυθμιστικά πλαίσια παγκοσμίως που ελέγχουν και αξιολογούν επιστημονικά τεκμηριωμένους ισχυρισμούς αναφορικά με τον δυνητικό μειωμένο κίνδυνο των νεότερων εναλλακτικών προϊόντων. Πρόσφατα μάλιστα στην Ελλάδα είχαμε την αδειοδότηση από το Υπουργείο Υγείας επιστημονικά τεκμηριω-

μένων ισχυρισμών για δύο θερμαινόμενα προϊόντα καπνού των εταιρειών Philip Morris International και British American Tobacco. Ο επιστημονικά τεκμηριωμένος ισχυρισμός που αδειοδοτήθηκε ενημερώνει τους καπνιστές πως η συγκέντρωση χημικών ουσιών με αναγνωρισμένη τοξικότητα που παράγονται κατά τη χρήση των προϊόντων αυτών είναι μικρότερη σε σύγκριση με το συμβατικό κάπνισμα. Βέβαια η αδειοδότηση αυτή για να μην οδηγηθεί το κοινό σε λάθος συμπεράσματα και θεωρήσει πως τα προϊόντα αυτά είναι ακίνδυνα περιλαμβάνει τις σχετικές απαραίτητες προειδοποιήσεις όπως:

- Μείωση στη συγκέντρωση χημικών ουσιών με αναγνωρισμένη τοξικότητα δεν σημαίνει αντίστοιχη μείωση του κινδύνου για την υγεία
- Το αερόλυμα αυτών των προϊόντων καπνού περιέχει νικοτίνη και άλλες επικίνδυνες χημικές ουσίες
- Αυτά τα προϊόντα καπνού βλάπτουν την υγεία σας και είναι εθιστικά
- Η καλύτερη επιλογή είναι η διακοπή συνολικά της χρήσης καπνού και προϊόντων νικοτίνης

- Παρατηρείτε μια αύξηση της χρήσης εναλλακτικών προϊόντων από τους εφήβους. Πως μπορούμε να προστατεύσουμε τη νεολαία από αυτά;

- Η προστασία των εφήβων και νέων θα πρέπει να είναι βασικό μέλημα της Πολιτείας ο ρόλος της οποίας ξεκινά με την θεσμοθέτηση αυστηρών ρυθμίσεων που να απαγορεύουν την πρόσβαση των ανηλίκων σε οποιοδήποτε καπνικό προϊόν και επεκτείνεται στους συχνούς ελέγχους στην αγορά. Καμία ανοχή στις καπνομηχανίες για παραβάσεις στις εμπορικές πρακτικές τους σχετικά με την προσέγγιση της νεολαίας. Από εκεί και πέρα σημαντικό ρόλο παίζει και η Επιστημονική Κοινότητα και η Κοινωνία των Πολιτών. Είναι σημαντικό να μην κουνήμε το δάκτυλο μόνο, αλλά να ενημερώνουμε για τις συνέπειες του καπνίσματος χρησιμοποιώντας σύγχρονη γλώσσα και μέσα.

- Τι θα συμβουλευάτε τους ασθενείς σας που δεν διακόπτουν το κάπνισμα;

- Ως ιατροί αντιμετωπίζουμε το δίλημμα αν πρέπει να προτείνουμε ένα λιγότερο επιβλαβές προϊόν για μια θανατηφόρα συνήθεια ή αν πρέπει να επιμένουμε μόνο στη διακοπή του καπνίσματος και να αφήσουμε τους καπνιστές να αποφασίσουν μόνοι τους. Προσωπικά αντιμετωπίζω την κάθε περίπτωση ασθενή εξατομικευμένα. Όμως σε ένα ασθενή μου που επανειλημμένα έχει προσπαθήσει να διακόψει χωρίς επιτυχία, θα τον ενημέρωνα για τα δεδομένα γύρω από τα εναλλακτικά προϊόντα. Άλλωστε, όπως είπε ο Μαρκ Τουέιν, «Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το πιο εύκολο πράγμα στον κόσμο. Το ξέρω γιατί το έχω κάνει χιλιάδες φορές.»

- Εκτός από το κάπνισμα ποιους άλλους παράγοντες θεωρείτε καθοριστικούς για μια υγιή καρδιά;

- Φυσικά το φύλο, η ηλικία, η υπέρταση, η υψηλή χοληστερίνη, ο διαβήτης είναι εξίσου καθοριστικοί για την καρδιαγγειακή μας υγεία, αλλά ως επικεντρωθούμε σήμερα στη σημασία διακοπής του καπνίσματος που είναι ένα τεράστιο βήμα.

Η JPMorgan αγόρασε τη First Republic τη Δευτέρα σε μια κρατική δημοπρασία. Τέσσερις πλειοδότες, συμπεριλαμβανομένης της JPMorgan, έφτασαν στον τελικό γύρο της δημοπρασίας το βράδυ της περασμένης Κυριακής.

Στη δεκαετία του 1980 τα αίτια πτώσης της First Republic Bank

Εκκίνησε να κορηγεί στεγαστικά δάνεια αποπληρωμής μόνο τόκων για μία 10ετία

Στις 12 Μαρτίου, καθώς πολλές τράπεζες των ΗΠΑ ταλαιπωρούνταν από μια κρίση εμπιστοσύνης, η JPMorgan Chase & Co. επικεντρώθηκε στην προβληματική First Republic Bank για να τη στηρίξει, δίνοντάς της χρηματοδότηση της τάξεως των 10 δισ. δολαρίων, όπως ανέφεραν δύο καλά πληροφορημένες πηγές. Ωστόσο αυτό δεν απέτρεψε τους καταθέτες να κάνουν αναλήψεις, ενώ αποδείχθηκε ότι ήταν και η απαρχή αλυσιδωτών γεγονότων που μετατόπισαν τον έλεγχο της εν λόγω τράπεζας στα χέρια του Τζέιμι Ντάιμον και της JPMorgan, της οποίας διατελεί διευθύνων σύμβουλος. Όπως αναφέρει δημοσίευμα του Bloomberg, οι πρώτοι σπόροι της μετέπειτα κατάρρευσης της First Republic Bank ήταν τα υπέρογκα στεγαστικά δάνεια σε ιδιώτες. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ο πρόεδρος της First Republic, Τζιμ Χέρμπερτ, ο οποίος τότε διοικούσε τη San Francisco Bancorp, ήθελε να αναλάβει νέο εγχείρημα, καθώς οι πελάτες της περιοχής του κόλπου του Σαν Φρανσίσκο

ζητούσαν ασυνήθιστα μεγάλα δάνεια για να αγοράσουν ακριβά ακίνητα εκεί. «Γιατί δεν προχωράμε δύο από αυτά και να δούμε πώς θα πάνε; Δεν μπορεί να χρεοκοπήσει ολόκληρη η τράπεζα», είπε ο Χέρμπερτ στον πρόεδρο της San Francisco Bancorp, σύμφωνα με πρακτικά της συνομιλίας.

Οι αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης της αμερικανικής τράπεζας και το παρασκήνιο εξαγοράς της από την JPMorgan.

ας που είναι δημοσιευμένα στον ιστότοπο της First Republic. Αρκετά χρόνια αργότερα και αφότου ο Χέρμπερτ είχε εγκαταλείψει τη San Francisco Bancorp και είχε συμπήξει τη First Republic, η νέα του τράπεζα έγινε γνωστή για ενυπόθηκα δάνεια αποπληρωμής μόνο τόκων για ένα χρονικό διάστημα, με χαμηλά επιτόκια, σε δανειο-

λήπτες με υψηλά εισοδήματα. Τυπικά, δεν χρειαζόταν να αρχίσουν να αποπληρώνουν το κεφάλαιο για μια δεκαετία. Η ζήτηση για τα δάνεια αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, διότι οι πελάτες με οικονομική επιφάνεια έψαχναν στεγαστικά δάνεια, τα οποία θα τους επέτρεπαν να διατηρήσουν το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων τους σε επενδύσεις υψηλότερης απόδοσης. Η τάση αυτή βοήθησε τη First Republic να διπλασιάσει τα περιουσιακά της στοιχεία σε τέσσερα χρόνια, ενώ παράλληλα συνέτεινε και στην αποδόμησή της. Συν τοις άλλοις, η συμφωνία εξαγοράς της εγείρει ερωτήματα σχετικά με τους κινδύνους που διατρέχουν τράπεζες πολύ μεγάλες για να πτωχεύσουν, την ποιότητα του ελέγχου από τις ρυθμιστικές αρχές στον τραπεζικό κλάδο, αλλά και την αποφασιστικότητα της κυβέρνησης του Αμερικανικού προέδρου Τζο Μπάιντεν να εμποδίσει τις εταιρείες να γίνουν πολύ ισχυρές μέσω συμφωνιών.

Η JPMorgan αγόρασε τη First Republic τη Δευτέρα σε

μια κρατική δημοπρασία, ενώ είχαν προηγηθεί αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης επί εβδομάδες, καθώς και ματαιωσή συζητήσεων, στις οποίες συμμετείχαν μερικά από τα πιο ισχυρά στελέχη της Γουόλ Στρίτ και Αμερικανοί αξιωματούχοι. Τέσσερις πλειοδότες, συμπεριλαμβανομένης της JPMorgan, έφτασαν στον τελικό γύρο της δημοπρασίας το βράδυ της περασμένης Κυριακής, είπε μία από τις πηγές. Η JPMorgan δεν γνώριζε μέχρι τη 1.15 π.μ. στη Νέα Υόρκη ότι είχε κερδίσει, παρόλο που οι τελικές προσφορές έπρεπε αρχικά να γίνουν αρκετές ώρες πριν. Κάποια στιγμή αργά το βράδυ, καθώς ο Τζέιμι Ντάιμον και άλλα ανώτερα στελέχη της JPMorgan περιμέναν το αποτέλεσμα, η σιωπή από τον Ομοσπονδιακό Οργανισμό Ασφάλισης Καταθέσεων τους έκανε να πιστεύουν ότι είχαν χάσει, ανέφερε μία από τις πηγές. Η τελική συμφωνία εξαγοράς, τέλος, εδραίωνει τη φήμη του Τζέιμι Ντάιμον ως ενός από τους ισχυρότερους τραπεζίτες των ΗΠΑ.

Νέες αγωγές κατέθεσαν ομολογιούχοι της Credit Suisse

Εκκίνησε νέος γύρος αγωγών από εκατοντάδες ομολογιούχους της Credit Suisse Group κατά της Αρχής της Ελβετίας, η οποία είναι υπεύθυνη για τη ρύθμιση του τραπεζικού τομέα της χώρας, διότι τίτλοι της πρώτης που κατείχαν και είχαν αξία σχεδόν 1,7 δισ. δολαρίων εξανεμίστηκαν. Αυτό συνέβη κατά τη διαδικασία εξαγοράς της Credit Suisse από τον επίσης ελβετικό τραπεζικό όμιλο UBS Group με κρατική διαμεσολάβηση, ώστε να αποφευχθεί η χρεοκοπία της πρώτης. Η δικηγορική εταιρεία Pallas Partners, η οποία κατέθεσε την αγωγή σε ελβετικό δικαστήριο στις 18 Απριλίου, δήλωσε πως η ρυθμιστική αρχή δεν είχε το δικαίωμα να επιβάλει την απομείωση των περιουσιακών στοιχείων των ομολογιούχων. Εξ ου και αιτάται την πλήρη αποζημίωση των πελατών της, στους οποίους συγκαταλέγονται 90 θεσμικοί επενδυτές και διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων με 1,35 δισ. δολάρια στα λεγόμενα πρόσθετα ομόλογα κατηγορίας 1 (AT1), καθώς και 700 πελάτες λιανικής και οικογενειακών γραφείων, που αντιστοιχούν σε τίτλους αξίας περίπου 300 εκατ. δολαρίων. «Πρόκειται για κατάχρηση της διαδικασίας, η οποία δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί από την Ελβετία για να μπορέσει η UBS να εξαγοράσει την Credit Suisse εις βάρος των κατόχων AT1», δήλωσε η ιδρύτρια και διευθύνουσα σύμβουλος της δικηγορικής εταιρείας Pallas Partners, Νατάσα Χάρισον.

Οι πιο πρόσφατες καταγγελίες σημαίνουν ότι οι επενδυτές, που αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ένα τρίτο των 17 δισ. δολαρίων σε ομόλογα AT1 που εκδόθηκαν από την Credit Suisse, τώρα προσπαθούν να ανακτήσουν τα κεφάλαιά τους. Τον Απρίλιο είχε προηγηθεί η αμερικανική δικηγορική εταιρεία Quinn Emmanuel, η οποία είχε καταθέσει αγωγή σε ελβετικό δικαστήριο, εκπροσωπώντας περισσότερους από 400 θεσμικούς επενδυτές που κατείχαν AT1 αξίας περίπου 4,5 δισ. δολαρίων και τουλάχιστον ακόμη δύο άλλες αγωγές έχουν κατα-

Κατά τη διαδικασία εξαγοράς της Credit Suisse από τον επίσης ελβετικό τραπεζικό όμιλο UBS Group εξανεμίστηκαν ομόλογα AT1 αξίας 17 δισ. δολαρίων.

Ανάμεσά τους 90 θεσμικοί επενδυτές, καθώς και 700 πελάτες λιανικής και οικογενειακών γραφείων.

τεθεί. Αξίζει να σημειωθεί πως τα ομόλογα AT1, τα οποία δημιουργήθηκαν μετά την οικονομική κρίση του 2008, κατατάσσονται στη χαμηλότερη βαθμίδα τραπεζικού χρέους και υπόσχονται παχυλές αποδόσεις σε καλές εποχές. Ωστόσο, δέχονται το πρώτο χτύπημα, όταν μια τράπεζα αντιμετωπίζει προβλήματα. Ακόμη και οι μέτοχοι, συνήθως οι πρώτοι, που πλήττονται με το ντόμινο των επιπτώσεων σε περίπτωση χρεοκοπίας, κατόρθωσαν και έσωσαν κάτι από τις επενδύσεις τους, όταν οι αρχές της Ελβετίας σχεδίασαν την εξαγορά της Credit Suisse, ενώ οι κάτοχοι των AT1 έφυγαν χωρίς τίποτα στα χέρια. Πολλοί ομολογιούχοι, τέλος, εξαγριώθηκαν, ενώ οι ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές έπευσαν να καθυστερήσουν τους επενδυτές ότι η ελβετική συμφωνία ήταν η εξαίρεση και όχι ο κανόνας.

BLOOMBERG

Χρυσούς μισθούς για τραπεζικά στελέχη δίνει η Σαουδική Αραβία

Στόχος του Ριάντ η μεγάλη ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού τομέα

Κι ενώ σε μεγάλους τραπεζικούς ομίλους (και τεχνολογικούς κολοσσούς) της Δύσης αποφασίζονται μαζικές απολύσεις και μειώσεις αμοιβών, οι θέσεις εργασίας σε τράπεζες παραμένουν άφθονες και οι μισθοί αυξάνονται σε μια γωνιά του κόσμου που κανείς δεν θα φανταζόταν, τη Σαουδική Αραβία. Πρόκειται για μια έκρηξη μισθών χάρις στην πολιτική επέκτασης του πρίγκιπα διαδόχου Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν, ο οποίος έχει κρατικά ταμεία γεμάτα μετρητά από τις εξαγωγές πετρελαίου και είναι αποφασισμένος να κάνει τη χώρα μια οικονομικά δύναμη. Κρατικοί φορείς, όπως το Ταμείο Δημοσίων Επενδύσεων, με περιουσιακά στοιχεία άνω των 600 δισ. δολαρίων, προσλαμβάνουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα συχνά προσωπικό από ξένες εταιρείες που εδρεύουν στη χώρα. Οι τράπεζες της Γουόλ Στρίτ, όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευσμά του το ειδησεογραφικό πρα-

κτορείο Bloomberg, επιθυμούν επίσης απελευθερωμένα να επεκταθούν, λόγω των εξαγγελιών για επιχειρηματικές συμφωνίες υπό το πρίσμα μεγάλων οικονομικών μεταρρυθμίσεων στη χώρα. Αλλά

Οι αυστηροί κανόνες και η προοπτική ενός μονότονου τρόπου ζωής στο Ριάντ τροφοδοτεί τον ανταγωνισμό και αυξάνει τους μισθούς, λένε οι τραπεζίτες.

δεν παύουν όλα αυτά να αποτελούν μια πρόκληση.

Ενώ ο γιγάντιος της Σαουδικής Αραβίας, Μπιν Σαλμάν, έχει χαλαρώσει πολλούς κοινωνικούς κανονισμούς, το αλκοόλ εξακο-

Τα περισσότερα τραπεζικά στελέχη στη Σαουδική Αραβία μπορούν να κερδίζουν περίπου 20% περισσότερα από τους ομολόγους τους στα δυτικά χρηματοπιστωτικά κέντρα.

λουθεί να απαγορεύεται και οι εξωσυζυγικές σχέσεις και η ομοφυλοφιλία να παραμένουν κολάσιμες ως «ηθικά εγκλήματα». Οι αυστηροί κανόνες και η προοπτική ενός μονότονου τρόπου ζωής στο Ριάντ συχνά κάνουν τους ξένους απρόθυμους να μετακινηθούν εκεί, όταν παράλληλα έμπειροι ντόπιοι υπάλληλοι βρίσκονται σε έλλειψη. Αυτό τροφοδοτεί έναν ανταγωνισμό για την εξεύρεση ταλέντων και αυξάνει τους μισθούς, λένε οι τραπεζίτες. Η Recruiter Hays εκτιμά πως τα περισσότερα τραπεζικά στελέχη στη Σαουδική Αραβία μπορούν να κερδίζουν περίπου 20% περισσότερα από τους ομολόγους

τους στα δυτικά χρηματοπιστωτικά κέντρα. Τα εκπαιρισθέντα στελέχη, που επιθυμούν να μεταγκατασταθούν εκεί από το γειτονικό Ντουμπάι, μπορούν να ζητήσουν 20% έως 35% επιπλέον αμοιβή, σύμφωνα με την εταιρεία στελέχωσης Mark Williams. Οι ανώτεροι υπάλληλοι έχουν τη δυνατότητα να απαιτήσουν ακόμη περισσότερα. Η «Σαουδική Αραβία είναι σαν την Κίνα πριν από δύο δεκαετίες», δήλωσε η Κάριεν Χάνταντ, αντιπρόεδρος της Citigroup και υψηλόβαθμη αξιωματούχος του βασιλείου. Ταυτόχρονα, οι ταχύρρυθμες οικονομικές μεταρρυθμίσεις δημιουργούν νέες προκλήσεις, «όπως μια συνε-

χιζόμενη μάχη για εντοπισμό ταλαντούχων επαγγελματιών στον χρηματοπιστωτικό τομέα», είπε η Χάνταντ, η οποία βοήθησε στην ανανέωση της παρουσίας της τράπεζας έπειτα από 13 χρόνια απουσίας. Οι θέσεις αντιπροέδρων έχουν επίσης μισθό από 225.000 έως 255.000 δολάρια στη Σαουδική Αραβία, σύμφωνα με έρευνα της Hays. Αυτό είναι περίπου 10% έως 20% υψηλότερο από τους μισθούς του Λονδίνου, σύμφωνα με μια έκθεση του 2022 της Dartmouth Partners. Τα μισθολογια είναι συνήθως περισσότερα από το 100% του μισθού ενός τραπεζίτη σε καλές χρονιές.

Εν τω μεταξύ, το Ταμείο Δημο-

σίων Επενδύσεων προσλαμβάνει και επεκτείνεται τακώς, ώστε να απογαλακτίσει τη χώρα από το πετρέλαιο, και σήμερα απασχολεί 2.000 εργαζομένους από 40 προ δεκαετίας. Προσφέρει αυξήσεις 30% στους νυν μισθούς, σύμφωνα με άτομα που γνωρίζουν το θέμα. Τα περισσότερα πακέτα περιλαμβανουν επίσης κάλυψη στέγης και διδασκτρών, αεροπορικά εισιτήρια για επιστροφή στην πατρίδα, καθώς και αφορολόγητο μισθό, που σημαίνει ότι οι ομογενείς που μετακομίζουν στη Σαουδική Αραβία από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο λαμβάνουν τεράστια κίνητρα.

BLOOMBERG

Από Κίνα και Ινδία το 50% της παγκόσμιας ανάπτυξης

Το ΔΝΤ αναβαθμίζει τις προβλέψεις του για την αύξηση του ΑΕΠ χωρών της Ασίας

Στην Ανατολή μετατοπίζεται πλέον το κέντρο βάρους της παγκόσμιας οικονομίας καθώς το μεγαλύτερο μέρος της ανάπτυξης της θα προέλθει φέτος από την Ασία και βέβαια κατά κύριο λόγο από τους ισχυρότερους μοχλούς της, την Κίνα και την Ινδία. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ, φέτος η Ασία θα συνεισφέρει το 70% της παγκόσμιας ανάπτυξης, την ώρα που ο υπόλοιπος κόσμος και προπαντός οι ανεπτυγμένες και πλούσιες οικονομίες θα επιβραδύνονται εξαιτίας ενός συνδυασμού αρνητικών παραγόντων, από τις αυξήσεις των επιτοκίων μέχρι τον παρατεταμένο πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία. Ειδικότερα, οι οικονομικοί γίγαντες της Ασίας, η Κίνα και η Ινδία, θα συνεισφέρουν το 50% της παγκόσμιας ανάπτυξης.

Περιγράφοντας τις οικονομικές αντοχές της «πιο δυναμικής περιοχής στον κόσμο», όπως χαρακτηρίζει την περιοχή Ασίας - Ειρηνικού, το ΔΝΤ εκτιμά πως θα σημειώσει αύξηση ΑΕΠ κατά 4,6% στο διάστημα του έτους, μετά την ανάπτυξη 3,8% που κατέγραψε το 2022. Η νέα πρόβλεψη του Ταμείου για την ταχύτητα αναπτυσσόμενη αυτή περιοχή

είναι κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες αναβαθμισμένη σε σύγκριση με την προηγούμενη, στην οποία προέβη τον Οκτώβριο, και το Ταμείο δικαιολογεί την αισιοδοξία του επικαλούμενο πρωτίστως την ανάκαμψη της Κίνας αλλά και την εξαιρετικά «ανθεκτική» ανάπτυξη της Ινδίας. Οπως τονίζει, η σημαντικότερη εξέλιξη στην περιοχή ήταν η επανεκκίνηση της οικονομίας της Κίνας και η εκτόξευση της κατανάλωσης στη χώρα, που δίνει ώθηση στην ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή παρά τη μειωμένη ζήτηση από τον υπόλοιπο κόσμο. Προβλέπει τώρα πως στη διάρκεια του έτους η κινεζική οικονομία θα αναπτυχθεί κατά 5,2%, ενώ εκτιμά πως θα κυμανθούν από 4% έως 6% οι ρυθμοί ανάπτυξης των οικονομιών σε Μαλαισία, Φιλιππίνες και Λαός.

Σε ό,τι αφορά την Ινδία, που τείνει να αναδειχθεί στην πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο και κατά πολλούς πρόκειται να υπερβεί την Κίνα, το ΔΝΤ προβλέπει πως θα σημειώσει ανάπτυξη 5,9% μέσα στο τρέχον έτος. Υπογραμμίζει, επίσης, ότι η Κίνα, που υπήρξε επί δεκαετίες η ατμομηχανή της ανάπτυξης

Προβλεπόμενο μερίδιο στην παγκόσμια ανάπτυξη για το 2023

Το Ταμείο προβλέπει πως στη διάρκεια του έτους η κινεζική οικονομία θα αναπτυχθεί κατά 5,2% και η ινδική κατά 5,9%.

ξες στην περιοχή αλλά και στην παγκόσμια οικονομία, πρόκειται τώρα να επιβραδυνθεί εξαιτίας των αρνητικών δημογραφικών εξελίξεων αλλά και της επιβράδυνσης της παραγωγικότητάς της. Εξάλλου, παρά τη γενικότερη αισιοδοξία που εκφράζει για τις προοπτικές των οικονομιών της περιοχής και ειδικότερα για τις αναδυόμενες οικονομίες, το Ταμείο υποβαθμίζει τώρα τις εκτιμήσεις του για τις οικονομίες Ιαπωνίας, Αυστραλίας, Νέ-

ας Ζηλανδίας, Σιγκαπούρης και Νότιας Κορέας. Υποβαθμίζει την πρόβλεψη του για ανάπτυξη της Ιαπωνίας στο 1,3% επικαλούμενο «την αναμικτή εξωτερική ζήτηση και τις μειωμένες επενδύσεις, αλλά και τις παρενέργειες της απογοητευτικά χαμηλής ανάπτυξης το τελευταίο τρίμηνο του περασμένου έτους».

«Αν αυξηθεί η ζήτηση από την Κίνα μπορεί να προσφέρει κάποια στήριξη στις ανεπτυγμένες οικονομίες της περιοχής, αλλά μάλλον θα εξουδετερωθεί από άλλους εξωτερικούς και εγχώριους αρνητικούς παράγοντες», τονίζει σχετικά το Ταμείο. Επισημαίνει, δε, πως ο μεγαλύτερος κίνδυνος προέρχεται από τυχόν επιπτώσεις της αύξησης των επιτοκίων στις ΗΠΑ και των ρωγμών που έχουν προκαλέσει στην εφοδιαστική αλυσίδα οι γεωπολιτικές εντάσεις και η αποσύνδεση

των οικονομιών. Αναφερόμενος στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες της ευρύτερης περιοχής ο Κρίσνα Σρινιβασάν, διευθυντής του ΔΝΤ για θέματα Ασίας - Ειρηνικού, αναφέρθηκε στον υψηλό πληθωρισμό και υπογράμμισε πως οι κεντρικές τράπεζες πρέπει να παραμείνουν πιστές στην αυστηρή νομισματική και δημοσιονομική πολιτική ώστε να ανακόψουν τις πληθωριστικές πιέσεις και να σταθεροποιήσουν το αυξανόμενο δημόσιο χρέος των χωρών. Το Ταμείο επισημαίνει επίσης πως μέχρι στιγμής τα χρηματοπιστωτικά συστήματα των χωρών της Ασίας δεν έχουν αντιμετωπίσει κανέναν ουσιαστικό αντίκτυπο από την πρόσφατη τραπεζική κρίση στις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Τονίζει, ωστόσο, ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να παρακολουθούν προσεκτικά και να καταγράφουν

τις εξελίξεις, δεδομένης της υψηλής μόχλευσης από νοικοκυριά και επιχειρήσεις.

Παράλληλα, όμως, υπογραμμίζει πως οι οικονομίες της περιοχής Ασίας - Ειρηνικού ενδέχεται να πληγούν από τα παρεπόμενα των γεωπολιτικών εντάσεων στις οποίες εμπλέκεται η Κίνα. Σημειώτεον ότι σχετικά πρόσφατα το Ταμείο είχε υπολογίσει πως οι γεωπολιτικές εντάσεις ενδέχεται να πλήξουν τις επενδύσεις και να οδηγήσουν σε μακροπρόθεσμη μείωση του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά 2%. Οπως υπογραμμίζει χαρακτηριστικά, «ο κίνδυνος του περαιτέρω κατακερματισμού του παγκόσμιου εμπορίου αυξάνεται αν εξετάσει κανείς τις εμπορικές διενέξεις που είναι σε εξέλιξη ανάμεσα στην Κίνα και τις ΗΠΑ, όπως και τη γεωπολιτική ένταση ανάμεσα στην Ρωσία και την Ουκρανία».

Η Credit Suisse από πέρυσι στα ραντάρ της UBS

Ηδη από πέρυσι τον Δεκέμβριο ο ελβετικός τραπεζικός όμιλος της UBS εξέταζε τον πιθανό αντίκτυπο μιας εξαγοράς της ανταγωνιστικής Credit Suisse, δηλαδή μήνες πριν οργανωθεί εσπευσμένα η διαδικασία αυτή με τη μεσολάβηση των Αρχών της Ελβετίας, στις αρχές Μαρτίου, σύμφωνα με τελευταία στοιχεία. Πρόκειται για κατάθεση στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (SEC), η οποία έδειξε επίσης ότι η UBS κατέληξε στο συμπέρασμα τον Φεβρουάριο ότι η αγορά της Credit Suisse δεν ήταν επιθυμητή, αλλά ότι θα έπρεπε να προετοιμαστεί σε περίπτωση που η αντίπαλος της αντιμετώπιζε «σοβαρές οικονομικές δυσκολίες». Η αποκάλυψη αυτή με ημερομηνία 26 Απριλίου δίνει και την πιο ξεκάθαρη μέχρι στιγμής εικόνα για τον τρόπο σκέψης της ελβετικής τράπεζας UBS. Συν τοις άλλοις, δείχνει ότι μελετούσε την κατάσταση της Credit Suisse αρκετό καιρό πριν από τη σύναψη της συμφωνίας διάσωσης. Τον Μάρτιο, συγκεκριμένα, η UBS συμφώνησε να εξαγοράσει την Credit Suisse για 3 δισ. ελβετικά φράγκα (3,4 δισ. δολάρια) και δήλωσε ότι θα αναλάβει ζημιές έως και 5 δισ. φράγκων ως μέρος μιας διάσωσης που τη στηρίζει το κράτος με κονδύλια ύψους 250 δισ. φράγκων.

Τον Φεβρουάριο, η ρυθμιστική αρχή του χρηματοοικονομικού τομέα της Ελβετίας, FINMA, σημείωσε ότι παρακολουθεί στενά την Credit Suisse, δεδομένου ότι αντιμετωπίζει «σοβαρές» εκροές, προσθέτοντας, πάντως, τη σταθεροποιητική επίδραση των αποθεμάτων ρευστότητάς της. Μέρους πριν από τη διάσωση, η ρυθμιστική αρχή και η κεντρική τράπεζα, ενώ υποσχέθηκαν χρηματοδότηση, εάν χρειαζόταν, έκριναν πως η Credit Suisse παρέμενε υγιής. Έκριναν πως όφειλαν να

Ο διευθύνων σύμβουλος της UBS, Σέρτζιο Ερμότι, δήλωσε ότι η τράπεζα στοχεύει να κλείσει τη συμφωνία εξαγοράς της Credit Suisse μέχρι τα τέλη Μαΐου ή τις αρχές Ιουνίου.

Εξέταζε από τον Δεκέμβριο τον πιθανό αντίκτυπο ενός deal με την ανταγωνιστική της τράπεζα.

παρέμβουν μόνον αφού οι πελάτες, που είχαν ταραχθεί από την κατάρρευση δύο μεσαίου μεγέθους τραπεζών των ΗΠΑ, συνέχισαν να αντλούν χρήματα από το πιστωτικό ίδρυμα ηλικίας 167 ετών, που μάλιστα τα σκάνδαλα. Αργότερα η FINMA υπερασπίστηκε τις ενέργειές της, λέγοντας ότι είχε ανταποκριθεί γρήγορα και ζήτησε περισσότερες εξουσίες για να κληθούν οι τράπεζες να λογοδοτήσουν. Από τότε οι ελβετικές αρχές και η UBS αγωνίζονται να ολοκληρώσουν την εξαγορά το συντομότερο δυνατόν, σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν τους πελάτες και τους υπαλλήλους της Credit Suisse, όπως αναφέρει σε δημοσίευσμά του το ειδησεογραφικό πρακτορείο Ρόιτερς. Απευθυνό-

μενος στο κοινό σε ένα οικονομικό συνέδριο στη Ζυρίχη, την Τετάρτη, ο διευθύνων σύμβουλος της UBS, Σέρτζιο Ερμότι, δήλωσε ότι η τράπεζα στοχεύει να κλείσει τη συμφωνία μέχρι τα τέλη Μαΐου ή τις αρχές Ιουνίου. Η UBS ανέφερε στην κατάθεσή της πως η συγχώνευση εξακολουθεί να απαιτεί έγκριση από τις ρυθμιστικές αρχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ινδία, την Ιαπωνία, το Μεξικό και τη Νότια Κορέα. Τον περασμένο μήνα εξασφάλισε προσωρινή έγκριση από τις αντιμονοπωλιακές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ ενέκρινε την εξαγορά των θυγατρικών της Credit Suisse στις ΗΠΑ από τον όμιλο UBS. Τέλος, στην κατάθεση στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς επισημαίνεται πως η συγχώνευση θα μπορούσε να τερματιστεί εάν «οι όροι ολοκλήρωσής της δεν έχουν εκπληρωθεί» έως τον Δεκέμβριο, αλλά ότι τυχόν μη εξασφαλισθείσες εγκρίσεις των Αρχών δεν θα λογίζονται ως παραβίαση όρων από την UBS.

REUTERS

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Νο1 ενημερωτική εφαρμογή στην Κύπρο

Μείνετε ενημερωμένοι!

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Available on the App Store | Get it on Google Play

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Προσκαλείστε στην Παρουσίαση του Οδηγού με τίτλο

«ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΡΚΙΝΟ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ»

η οποία θα γίνει την Τετάρτη 10 Μαΐου 2023,

και ώρα 7:30 μ.μ.

στο Σιακόλειο Εκπαιδευτικό Κέντρο Κλινικής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Κύπρου

(Αμφιθέατρο Ιατρικής Σχολής «Νίκος Κ. Σιακόλας» (B115))

ΕΡΕΥΝΑ – ΣΥΓΓΡΑΦΗ – ΣΥΝΤΑΞΗ – ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ ΤΣΑΓΚΑΡΗ

Η Παρουσίαση του Οδηγού θα γίνει από την Δρ. Γεωργία Κουλέρμου, Πλαστική Χειρουργό.

Η εκδήλωση τελεί υπό την αιγίδα της Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων κ. Αννίτας Δημητρίου η οποία θα εκφωνήσει σύντομο Χαιρετισμό.

Θα ακολουθήσει δεξίωση.

Μουσική επιμέλεια: Quintus Ensemble

ΚΥΠΡΟΣ

Πυρετός μεγάλων τουριστικών επενδύσεων

Σχέδια που ξεπερνούν το 1 δισ. ευρώ
σε Κρήτη, Ακτιο - Βόνιτσα, Τζια, Αργολίδα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

«Ανεβάζουν» στρόφες» οι επενδύσεις για την ανάπτυξη σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων, τα οποία συνδυάζουν υπηρεσίες φιλοξενίας και κατοικίες, διαθέσιμες προς πώληση ή εκμετάλλευση. Το τέλος της πανδημίας και οι θετικές προβλέψεις για τον τουρισμό στη χώρα τα επόμενα χρόνια ώθούν όλο και περισσότερους επενδυτές να επιταχύνουν τις διαδικασίες για την έναρξη των έργων τους. Εντός του 2023 αναμένεται η εκκίνηση τουλάχιστον τριών τέτοιων επενδύσεων, συνολικού ύψους της τάξεως των 950 εκατ. ευρώ.

Varko Bay

Στο πλαίσιο αυτό, μέχρι το τέλος του έτους αναμένεται να ξεκινήσει η ανάπτυξη του πολυτελούς θερέτρου Varko Bay στη χερσόνησο Βαρκό, στην Πάλαιρο του Δήμου Ακτιού-Βόνιτσας. Όπως ανέφερε, ο κ. Λέον βαν ντερ Χέιντεν, επικεφαλής της RND Investments, φορέα της επένδυσης των 182 εκατ. ευρώ, μετά την πρόσφατη έγκριση του προεδρικού διατά-

ματος για την πολεοδόμηση της έκτασης των 181 στρεμμάτων, επιταχύνονται οι προσπάθειες για την εξασφάλιση της οικοδομικής άδειας.

Στο ακίνητο πρόκειται να δημιουργηθεί μία ξενοδοχειακή μονάδα της αλυσίδας Banyan Tree του ομίλου Accor, ενώ 30% της έκτασης θα φιλοξενήσει επώνυμες κατοικίες (branded residences), που θα διατεθούν προς πώληση. Συνολικά θα δημιουργηθούν 116 «κλειδιά» και 45 κατοικίες. Η δομή επιφάνεια δεν θα ξεπεράσει τα 27.000 τ.μ. Στόχος των επενδυτών είναι να θέσουν σε λειτουργία το Varko Bay εντός του 2026.

Elounda Hills

Εντός του επόμενου διμήνου εκτιμάται ότι θα είναι σε θέση να εκκινήσει μια ακόμα σημαντική επένδυση στον τομέα των σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων. Πρόκειται για το Elounda Hills, που προωθείται από την εταιρεία Mirum Hellas, συμφερόντων του Ρωσοϊσραηλινού επενδυτή ακινήτων Βιτάλι Μπορίσοφ. Η επένδυση αναμένεται να ξεπεράσει τα 500

Μέχρι το τέλος του έτους αναμένεται να ξεκινήσει η ανάπτυξη του πολυτελούς θερέτρου Varko Bay στη χερσόνησο Βαρκό, στην Πάλαιρο του Δήμου Ακτιού-Βόνιτσας. Θα κατασκευασθεί μία ξενοδοχειακή μονάδα της αλυσίδας Banyan Tree του ομίλου Accor, ενώ 30% της έκτασης θα φιλοξενήσει επώνυμες κατοικίες που θα διατεθούν προς πώληση.

Η επένδυση της Mirum Hellas στην Ελούντα της Κρήτης θα ξεπεράσει τα 500 εκατ. ευρώ.

εκατ. ευρώ και αφορά την ανάπτυξη συνολικής έκτασης 950 στρεμμάτων στην Ελούντα της Κρήτης.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις των στελεχών που έχουν αναλάβει το «τρέξιμο» της επένδυσης, οι εργασίες αναμένεται να ξεκινήσουν κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, καθώς αυτήν την περίοδο ολοκληρώνεται η διαδικασία της έκδοσης των απαιτούμενων αδειών. Η συνολική δομή επιφάνεια θα ανέλθει σε 130.000-140.000 τ.μ.,

που αντιστοιχεί σε περίπου 0,2% του συνόλου της έκτασης.

Η πρώτη φάση της επένδυσης προβλέπει την αξιοποίηση συνολικά 550 στρεμμάτων. Εκεί, η Mirum Hellas σχεδιάζει τη δημιουργία ενός πολυτελούς ξενοδοχείου με 137 δωμάτια, 66 επώνυμες βίλες («branded») και 81 επώνυμα διαμερίσματα, παραλιακά κλαμπ, εστιατόρια και μία μαρίνα. Παράλληλα, θα δημιουργηθεί κι ένα μικρό μπουτικ ξενοδοχείο 15 κλειδιών στον χώρο της μαρίνας.

Τη λειτουργία των ξενοδοχείων και των κατοικιών έχει αναλάβει η αμερικανική αλυσίδα 1 Hotels, που αποτελεί δημιούργημα των γόνων του Αμερικανού ιδρυτή του ξενοδοχειακού ομίλου Starwood, Μπάρνι Στέρνλιντ. Οι τιμές πώλησης των branded κατοικιών ξεκινούν από το περίπου 1,5 εκατ. ευρώ και

μπορεί να ξεπεράσουν τα 7,5 εκατ. ευρώ.

Σητεία

Για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 προγραμματίζεται και η έναρξη της κατασκευής της επένδυσης, ύψους 270 εκατ. ευρώ, που προωθεί η βρετανική Minoan Plc, στο Κάβο Σίδερο, στη Σητεία της Κρήτης. Σε πλήρη λειτουργία, η τουριστική επένδυση στον όρμο Φανερωμένης θα αποφέρει ετήσια έσοδα άνω των 100 εκατ. ευρώ από τη λειτουργία της ξενοδοχειακής μονάδας που θα δημιουργηθεί και από την εκμίσθωση των τουριστικών κατοικιών. Σήμερα, με βάση το προεδρικό διάταγμα που έχει εκδοθεί και τις σχετικές αποφάσεις του ΣτΕ, επιτρέπεται η ανέγερση 108.000 τ.μ. κτισμάτων, δηλαδή μόλις το 0,5% της συνολικής έκτασης των 25.000 στρεμμάτων.

Προβλήματα στο Kilada Hills

Στον αντίποδα, η κατασκευή του συγκροτήματος Kilada Hills, ενός θερέτρου που θα συνδυάζει ένα γήπεδο γκολφ με κατοικίες και ξενοδοχείο, στην Κοιλιάδα της Ερμιονίδας στην Αργολίδα, πολύ κοντά στο Πόρτο Χέλι, φαίνεται πως «παγώνει», τουλάχιστον για την ώρα. Αιτία είναι ασφαλώς η «κόντρα» που ξέσπασε πριν από μερικές εβδομάδες ανάμεσα στην Dolphin Capital Investors (DCI) και τον κ. Μίλτο Καμπουρίδη της Dolphin Capital Partners. Ενδεικτικό είναι πως η πλευρά του κ. Καμπουρίδη αναφέρει πως οι εργασίες σταματούν μέχρι να βρεθεί λύση, ενώ η πλευρά της DCI διαμνύει πως η ανάπτυξη του Kilada Hills, ένα έργο άνω των 400 εκατ. ευρώ, προχωράει κανονικά. Στην έκταση των 870 στρεμμάτων είχε ξεκινήσει η κατασκευή γηπέδου γκολφ (μάλιστα το έργο έχει προχωρήσει μέχρι το 50%), έχουν γίνει έργα υποδομής και το επόμενο διάστημα θα προχωρούσε και η κατασκευή του club house, σε παρακείμενη παραλία. Στον αντίποδα, η αποεπένδυση της DCI από το έργο που προωθούσαν οι δύο πλευρές στην Τζια, το One & Only, σημαίνει ότι το πολυτελές συγκρότημα θα ολοκληρωθεί χωρίς απρόοπτα. Τον Ιούλιο θα φιλοξενηθούν κάποιες ιδιωτικές εκδηλώσεις, ενώ η πλήρης λειτουργία του συγκροτήματος των 150 εκατ. (περιλαμβάνει ξενοδοχείο, 75 βίλες και έως και 40 επώνυμες κατοικίες προς πώληση) προγραμματίζεται το 2024.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι Κτηματικές Επιδόσεις του Απριλίου

Με το κλείσιμο και του τέταρτου μήνα αποδεικνύεται αυτό που όλοι γνωρίζαμε εδώ και αρκετό καιρό. Ότι δηλαδή υπάρχει η αγορά των -τουλάχιστον- τριών ταχυτήτων. Η Λευκωσία είναι η ταχύτητα του ρελαντί. Κινεί το όχημά της προς τα εμπρός, αλλά νωχελικά και με μια διάθεση στάσεων για να απολαύσει και το φρένο της. Η Λεμεσός είναι η ταχύτητα του supercar. Ανεβάζει στρόφες σε επίπεδα που άλλοι κινητήρες απλά κάνουν έκρηξη, και κινεί το όχημά της στη στρατόσφαιρα βλέποντας τα πολυώροφα των άλλων πόλεων σαν ... σπριτόκουτα. Λάρνακα, Πάφος και Αμμόχωστος κινούνται σε μεσαίες ταχύτητες αλλά με διαφορετικού τύπου οχήματα: η Αμμόχωστος είναι της τάξης του μικρομεσαίου κάμπριο που προτιμά το χαμηλό-μεσαίο εύρος στρόφων του κινητήρα για να κινείται με άνεση αλλά να απολαμβάνει την ηλιοφάνεια όταν αυτή υπάρχει. Η Λάρνακα είναι της τάξης του εξελιγμένου υβριδικού αυτοκινήτου που κινείται με σχετική άνεση αλλά και ταχύτητα αν υπάρχει δρόμος. Και επειδή στη Λάρνακα άρξισαν να ανοίγουν νέοι «δρόμοι» η παρουσία της θα γίνεται συνεχώς πιο αισθητή! Η Πάφος προσομοιάζει του ηλεκτρικού αυτοκινήτου. Δεν έχει φόβο ότι θα μείνει από καύσιμα, αλλά μπορεί να της τελειώσει αναπάντεχα το range του αποθέματος της μπαταρίας. Όμως κάθε πρωί ξεκινά μια νέα μέρα με πλήρη φόρτιση!

Με αυτή την εισαγωγή, πάμε λοιπόν να αναλύσουμε τα τελευταία στοιχεία. Τον Απρίλιο του 2023 σημειώθηκαν συνολικά 1.229 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Συγκρινόμενες αφενός με τον Μάρτιο του 2023 είναι κατά 137 πωλήσεις

Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων, η Παγκύπρια εικόνα για τον Απρίλιο είναι ανεβασμένη κατά 27% σε σχέση με τον Απρίλιο πέρσι.

μειωμένες, ενώ συγκρινόμενες αφετέρου με τον Απρίλιο του 2022 είναι μειωμένες κατά μόλις 2%, αφού πέρσι τον ίδιο μήνα καταγράφηκαν 1.255 πωλήσεις.

Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων (μελλοντικές μεταβιβάσεις συναλλαγών που έγιναν), η Παγκύπρια εικόνα για τον Απρίλιο είναι ανεβασμένη κατά 27% σε σχέση με τον Απρίλιο πέρσι, αφού κατατέθηκαν συνολικά 1.192 πωλητήρια έγγραφα, σε αντίθεση με 938 τον Απρίλιο πέρσι. Η συνολική εικόνα της πρώτης τετραμηνίας του 2023 είναι ανεβασμένη κατά 21% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο σε ό,τι αφορά στα πωλητήρια έγγραφα.

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Απρίλιο φέτος κυμάνθηκε περί των €291,7 εκ. -ποσό που είναι το δεύτερο ψηλότερο της χρονιάς μέχρι στιγμής, αλλά και κατά 18,6% αυξημένο συγκρινόμενο με τον Απρίλιο του 2022 όπου η συνολική αξία συναλλαγών ήταν περί των €245,9εκ.

Πώς διανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 311 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περί των €44,3 εκ. Είχε με-

Η τετραμηνία για τη Λάρνακα είναι 34% ανεβασμένη στα πωλητήρια έγγραφα.

ρίδιο στη συνολική αγορά του Απριλίου 25,3% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 15,2% επί της αξίας συναλλαγών. Καταγράφεται σαν ο δεύτερος μέχρι τώρα χειρότερος μήνας της χρονιάς για τη Λευκωσία, και παρόλο που οι Απριλίδες γενικά δεν είναι οι καλύτεροι μήνες για τη Λευκωσία, εντούτοις η συνεχής πτωτική πορεία των τελευταίων έξι μηνών αρχίζει να προκαλεί κάποια νευρικότητα στην αγορά. Επιπλέον, η Λευκωσία κατέγραψε και 216 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 3% μειωμένα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2022. Ο επόμενος μήνας θα είναι σημαντικός για να διαφανεί αν η πόλη και επαρχία Λευκωσίας έχει μπει για τα καλά σε κύκλο ύφεσης ή αν βρίσκεται σε άλλο τμήμα της καμπύλης.

Η Λεμεσός κατέγραψε 266 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περί των €141,2 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Απριλίου 21,6% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 48,4% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Απρίλιο πέρσι είχε καταγράψει 345 συναλλαγές συνολικής αξίας περί των €84,6 εκ. Επιπλέον, κατέγραψε και 426 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 29% αυξημένα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2022. Η τετραμηνία για τη Λεμεσό έκλεισε με συνολική αύξηση 24% στα πωλητήρια έγγραφα. Η Λεμεσός ανέκαμψε απότομα μετά από 1-2 μήνες που έδειξε κάποια σημεία κόπωσης και οδηγεί ξανά την κούρσα της επένδυσης σε ακίνητη περιουσία σε όλη την Κύπρο.

Η Λάρνακα κατέγραψε 284 πω-

λήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περί των €38,5 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Απριλίου 23,1% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 13,2% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Απρίλιο πέρσι είχε καταγράψει 206 συναλλαγές συνολικής αξίας περί των €33,2 εκ. Επιπλέον, κατέγραψε και 214 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 36% αυξημένα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2022. Συνολικά η τετραμηνία για τη Λάρνακα είναι 34% ανεβασμένη στα πωλητήρια έγγραφα. Σας το έχω πει πολλές φορές: απάν την πόλη να την παρακολουθείτε πιο στενά!

Η Πάφος κατέγραψε 201 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περί των €48,7 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Απριλίου 16,4% επί του αριθμού πωλήσεων

και μερίδιο 16,7% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Απρίλιο πέρσι είχε καταγράψει 260 συναλλαγές συνολικής αξίας περί των €50,9 εκ. Επιπλέον η Πάφος κατέγραψε και 290 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 58% αυξημένα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2022, χαρίζοντάς της έτσι την άνετη πρωτιά σε νέα πωλητήρια έγγραφα Παγκύπρια. Συνολικά η τετραμηνία για την Πάφο είναι 38% ανεβασμένη στα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρσι και έτσι η συνολική εικόνα της πόλης και επαρχίας Πάφου είναι θετική, παρά τη συγκριτική μείωση στις μεταβιβάσεις.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 67 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περί των €19εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Απριλίου 5,5% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 6,5% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Απρίλιο πέρσι είχε καταγράψει 71 συναλλαγές συνολικής αξίας περί των €16 εκ. Επιπλέον, κατέγραψε και 46 πωλητήρια έγγραφα που είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά Απριλίου του 2022, μένοντας έτσι αμετάβλητη. Συνολικά η τετραμηνία για την Αμμόχωστο είναι 22% ανεβασμένη στα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με πέρσι. Η αγορά της Αμμόχωστου κινήθηκε κάπως παράλληλα τους τελευταίους δύο μήνες σε αντίθεση με την μεγάλη δυναμική που έδειξε τους πρώτους δύο μήνες του έτους. Φυσικά οι όγκοι της Αμμοχώστου είναι σχετικά μικροί και άρα πιο εύκολα καταγράφονται μεταπτώσεις.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

7.5.23-6.5.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ωδή στη χαρά

Το Κέντρο Λόγου και Τεχνών Τεχνοδρόμιο στην πρώτη εκδήλωση του 2023 της δράσης «Κοινωνία του Βιβλίου» διοργανώνει τη διάλεξη με τίτλο: «Ωδή στη χαρά: Το γέλιο του πόνου και της θυσίας στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη» με εισηγήτη τον Κυριάκο Μαργαρίτη. Η εκδήλωση περιλαμβάνει επίσης προφορική απόδοση του διηγήματος του Παπαδιαμάντη «Η φαρμακολύτρια» σε αφήγηση-διδασκαλία του Πάμπου Βοσκαρίδη. Κέντρο Λόγου και Τεχνών Τεχνοδρόμιο, Ανδρέα Κάλλου 1, Λεμεσός. Τετάρτη 10 Μαΐου, ώρα 7:00 μ.μ. Πληροφορίες τηλεφώνω 99526772.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Υπαιθρια Φωτογραφική Εκθεση

Η Πρεσβεία του Ισραήλ στην Κύπρο, σε συνεργασία με την BPRarts Cultural Management, παρουσιάζει την υπαιθρια φωτογραφική έκθεση «Diversity: A State of Mind». Το μικρό σε έκταση Ισραήλ παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο πολιτισμικό χαρακτήρα, με πληθώρα ιδιομορφιών και αντιθέσεων. Ένα amalgam λαών, πολιτισμών και παραδόσεων. Άνθρωποι με διαφορετικά εθνοτικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά συνυπάρχουν σε μια κοινωνία με στοιχεία νεωτερικότητας και συντηρητικότητας, κοσμικά και θρησκευτικά, μοντέρνα και παραδοσιακά. Με κάθε τρόπο, το Ισραήλ γιορτάζει το δικαίωμα στη διαφορετικότητα. Σηματοδοτώντας τα 75 χρόνια από

την Ανεξαρτησία του Κράτους του Ισραήλ, δύο διαπρεπείς Ισραηλινοί φωτογράφοι, ο Natan Dvir και ο Gabi Ben Avraham, φέρνουν στο φως τις ιδιαιτερότητες και τις συναρπαστικές διαφορές και ομοιότητες της πολύμορφης ισραηλινής κοινωνίας, όπως αυτές αποτυπώνονται στην καθημερινότητα. Η έκθεση «Diversity: A State of Mind» διοργανώνεται από την Πρεσβεία του Ισραήλ στην Κύπρο με την υποστήριξη των Δήμων Λάρνακας, Λεμεσού και Λευκωσίας. **Ημερομηνίες: 24 Απριλίου- 4 Μαΐου, Πλατεία Ευρώπης, Φοινικούδες, Λάρνακα. 5-12 Μαΐου, Παραθαλάσσιος Μώλος (πλατεία Rula Park), Λεμεσός και 13 Μαΐου έως 4 Ιουνίου, Πλατεία Ελευθερίας (Υποεπίπεδο), Λευκωσία.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Οι «Νύχτες»
Επιστρέφουν

Το έργο «Νύχτες στη Ρώμη - Τενν και Άννα» του Φράνκο Ντ' Αλεσσάντρο επιστρέφει σε ένα νέο κύκλο παραστάσεων στη σκηνή του Πολυχώρου ΕΣΤΙΑ. Το έργο, που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην ελληνική γλώσσα σε μετάφραση Χλόης Βερίτη και αναφέρεται στη θεαλωδή σχέση ανάμεσα σε δύο ανθρώπους που άφησαν ανεξίτηλη τη σφραγίδα τους στη θεατρική και κινηματογραφική τέχνη: τον Αμερικανό θεατρικό συγγραφέα Τενεσί Ουίλιαμς και την Ιταλίδα ηθοποιό Άννα Μανιάνι. Συντελεστές: Μετάφραση: Χλόη Βερίτη. Ερμηνεύουν: Φάνη Πέτσα, Δημήτρης Κωνσταντινίδης. Παραστάσεις Παρασκευή 28 Απριλίου, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή 30 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ. και τον Μάιο τις Παρασκευές 5, 12, 19 και 26, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακές 7, 14, 21 και 28, ώρα 7:00. Πολυχώρος Εστία, Ολυμπίας 7, Λευκωσία. Τηλέφωνα επικοινωνίας: 97790533, 99588330.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Στον πυρήνα
της ύπαρξης

Πώς να πεις ότι μια πρόσφατη ταινία από το Μπουτάν και μια παλαιότερη (κατά μερικές εβδομάδες) από τη Βολιβία επαναφέρουν μορφές καθημερινού βίου που μοιάζουν σχεδόν αδιανόητες όχι μόνο για τις πόλεις αλλά και για τα χωριά του 21ου αιώνα. Πώς επαναφέρουν έννοιες λησμονημένες ή, τουλάχιστον, σε ακρυσία, πως δίνουν στον χρόνο διαφορετικό περιεχόμενο. Ρεαλιστική η καταγραφή, σχεδόν ντοκιμαντερίστικο το σκηνοθετικό βλέμμα τόσο στη «Λουνάνα, ένα γιακ μέσα στην τάξη» του Πάουο Ντόνιγγκ Ντόρτζι όσο και στο «Υτάμα, το σπίτι μας» του Αλεξάντρο Λοάζα Γκρίσι. Οι ελάχιστοι κάτοικοι αυτών των περιοχών έχουν ζωές πολύ σκληρές, πολύ φτωχικές. Οι ελλείψεις υλικών αγαθών όμως—για την ακρίβεια η παντελής απουσία τους—δεν διαμορφώνουν στερεοτυπικά σύνδρομα, δεν παράγουν και πολλαπλασιάζουν νεωρούς μέχρι τελικής πτώσεως. Αν παρακολουθήσει κανείς το «Beef» (την πολύ καλή, και πολυσυζητημένη, σειρά του Netflix), αντιλαμβάνεται στο μεγαλύτερο δυνατό εύρος την ποικιλία του ανθρώπινου είδους. Το στρες από τα ανικανοποίητα, ο κλιμακούμενος θυμός μαζί με το συννοητικό άγχος, τα αθεράπευτα τραύματα της παιδικής ηλικίας, συνθέτουν μια κοινωνική τοιογραφία της αμερικανικής μεγαλούπολης που περιλαμβάνει και τους πλούσιους και τους φτωχούς. Μια κοινωνία στην οποία η εριστικότητα και τα νεύρα μπορεί να τροφοδοτηθούν από ένα τυχαίο, αμελέτητο περιστατικό, έναν καβγά μεταξύ δύο οδηγών και, ακολουθώντας απροσδόκτες διαδρομές, να καταλήξουν σε μεγάλη έκρηξη με πολλούς εμπλεκόμενους. Η αντιπαράθεση ανάμεσα σε δύο ορεινά, απομονωμένα χωριά του Μπουτάν και της Βολιβίας από τη μια πλευρά και στο Λος Αντζελες από την άλλη θα ήταν τόσο αφελής ώστε θα διακινδύνευε να καταρρεύσει από διδακτισμό ή από γέλια. Αποφλοιώνοντας όμως τη σύγκριση από τα προφανή, καταλήγουμε στον πυρήνα της ύπαρξης.

Το σχολείο στη Λουνάνα, στο οποίο διορίζεται για τον άνοιξη (τον χειμώνα κλείνει λόγω χιονιού) ο απρόθυμος δάσκαλος Ουγκιέν, έχει μια μεταμορφωτική επίδραση πάνω του. Ενώ σκαρφαλώνει σε υψόμετρο 4.800, σε ένα μέρος με

Αγγίζοντας το μέλλον από ένα δάσκαλο στην ακριτική Λουνάνα, στο Μπουτάν, σε ένα ορεινό, άνυδρο χωριό της Βολιβίας, έως το Λος Αντζελες του «Beef».

56 κατοίκους, στο πιο ακριτικό σχολείο όχι μόνο στο Μπουτάν αλλά πιθανότατα σε ολόκληρο τον κόσμο, εξαιρετικά βαρύτερος (το όνειρό του είναι να γίνει τραγουδιστής στην Αυστραλία), παρασύρεται, αυτούς τους λίγους μήνες, από τον ιστρο για μάθηση των παιδιών. «Όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω δάσκαλος όπως εσείς. Γιατί οι δάσκαλοι αγγίζουν το μέλλον», του λέει ένας από τους λιγοστούς μαθητές του. Οι κάτοικοι έχουν επενδύσει με λαχτάρα και σεβασμό στο πρόσωπο του Ουγκιέν. Θέλουν τα παιδιά τους να γίνουν κάτι περισσότερο «από βοσκοί γιακ ή συλλέκτες μανιταριών».

Στο «Υτάμα», ένα ηλικιωμένο ζευγάρι Κέτσουα ζει στη μέση της έρημης, χέρσας γης, στα ορεινά της Βολιβίας. Μια ασυνήθιστα μακρά Ήρασια απειλεί τον τρόπο ζωής του Βιργίνιου και της Σίσια. Πρέπει να αποφασίσουν αν θα παραμείνουν εκεί και θα συνεχίσουν να εκτρέφουν τα λάμα τους ή θα μετακομίσουν στην πόλη. Ανισπ η μάχη με τη φύση, ο εγγονός έρχεται για να τους πάρει στην πόλη, εκείνοι αντιδρούν. Δεν θέλουν να καταδικάσουν τον τόπο τους στη σιωπή.

Στη Λουνάνα οι βοσκοί τραγουδούν. «Γιατί τραγουδάς;» ρωτάει ο δάσκαλος ένα κορίτσι με ωραία φωνή. «Προσφέρω τραγούδι», απαντά εκείνη. «Στην πλάση, στους ανθρώπους, στα ζώα, στους θεούς. Όταν οι μαυρολάιμνες γερανοί τραγουδάνε, το κάνουν χωρίς να ανησυχούν ποιος τους ακούει ή τι θα πουν οι άλλοι. Τραγουδούν για να προσφέρουν. Αυτό θέλω κι εγώ».

Στο «Beef», σε έναν στερπημένο από αγάπη κόσμο, η ανιδιοτελής σχέση προκύπτει όταν όλα τα άλλα όπλα έχουν εξαντληθεί. Όταν ο θάνατος κάνει αισθητή την παρουσία του. Και τότε η ισορροπία αποκαθίσταται, καθετί βρίσκει τη θέση του· άνθρωποι, αισθήματα, αντιλήψεις.

ΘΕΑΤΡΟ

«Φοίνιξ. Οι άλλοι είσαι εσύ»

Η ομάδα «Σζόλο για Τρεις» παρουσιάζει την παράσταση «Φοίνιξ. Οι άλλοι είσαι εσύ», σε σύλληψη και σκηνοθεσία Χριστόδουλου Ανδρέου. Η παράσταση είναι βασισμένη στη μέθοδο της σκηνοθεσίας ως δραματολογία (directing as play-writing). Δύο γυναίκες και δύο άντρες, με οδηγό το βλέμμα, την επαφή και τις λέξεις, ακολουθούν μια πορεία αναζήτησης του «ποιος είμαι;» μέσα από τους άλλους που ορίζουν την ταυτότητα τους. Η συνάντηση με τον άλλον, το ηλπίσασμα του αποκαλύπτει πλευρές σκοτεινές ή φωτεινές που μπορεί να περιέχουν εσένα ή και όχι. Αυτό είναι ένα σκηνικό που σε τραβάει όλο και πιο κοντά στον

άλλον. Είναι ένας μαγνήτης. Σ' αυτό το ταξίδι τα ερωτικά τους ένστικτα και η ελευθερία να είναι ο εαυτός τους, όπου όρια και λάθη δεν υπάρχουν συντελούν για την διαμόρφωση και την εκδήλωση της αγάπης. Πρεμιέρα Σάββατο 13 Μαΐου στο Wherehaus 612 στη Λευκωσία για ακόμα 8 παραστάσεις. Επί σκηνής Βάρσα Αδάμου, Σαββίνα Γεωργίου, Παναγιώτης Τοφή, Γιώργος Χιώτης και ο μουσικός Ανδρέας Οικονομίδης. Wherehaus 612, Μιχαήλ Κουσουλιδη 5, Λευκωσία. Παραστάσεις 15, 18, 20, 22, 23, 27, 29, 30 Μαΐου, ώρα 8:30 μ.μ. Κρατήσεις τηλεφώνω 96147809. Η παράσταση συνιστάται για άτομα 15 ετών και άνω.

ΜΟΥΣΙΚΗ

αντ//ηχώ: Μια μουσική αφήγηση

Την Τρίτη 9 Μαΐου και την Πέμπτη 11 Μαΐου, θα παρουσιαστεί η παράσταση «αντ//ηχώ», μια μουσική αφήγηση από τον Γιώργο Παπακωνσταντίνου και τον Γιώργο Μηνά. Η παράσταση θα πραγματοποιηθεί στη Λευκωσία και τη Λεμεσό αντίστοιχα. Στην παράσταση «αντ//ηχώ», ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου μεταφέρει το διήγημα «Χαλάσματα» από το βιβλίο του «Ημιτελής» (2021) στην Κυπριακή διάλεκτο. Μια ιστορία που καταπνίγεται με τον πόλεμο, τον έρωτα και τον ανθρώπινο πόνο. Η μουσική από τον Rav Drum του Γιώργου Μηνά συνοδεύει την αφήγηση, δημιουργώντας ένα μαγευτικό περιβάλλον για το κοινό, ταξιδεύοντας το στα χαλάσματα ενός αρχαίου μύθου που ξετυλίγεται μέσα από το κείμενο. Rav drum: Γιώργος Μηνά, αφήγηση: Γιώργος Παπακωνσταντίνου. Κείμενο: Διήγημα - Χαλάσματα (Γιώργος Παπακωνσταντίνου, Ημιτελής 2021, Εκδόσεις Αλμύρα) μεταφορά στην κυπριακή διάλεκτο. Flea Theatre, Λευκωσία - Τρίτη, 9 Μαΐου και Το παλιό ξυδάκιο - Πέμπτη, 11 Μαΐου, ώρα 8:30 μ.μ. Κρατήσεις τηλεφώνω 99065962.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Θοδωρής Μπαργιώτας «Μικρές Τελετουργίες»

Εγκαινιάζεται την Παρασκευή 5 Μαΐου στην γκαλερί Marginalia στη Λευκωσία η έκθεση ζωγραφικής του Θοδωρή Μπαργιώτα με τίτλο «Μικρές Τελετουργίες» σε επιμέλεια Μιχάλη Βασιλειάδη. Όπως γράφει ο ιστορικός Τέχνης Γιάννης Κουκουλός πέρα από κάθε θρησκευτικότητα με τη στενή έννοια, τα έργα του Μπαργιώτα αναπαριστούν μικρές τελετουργίες στις οποίες οι θεατές καλούνται να συμμετάσχουν και να συνδιαμορφώσουν τους όρους και τους κανόνες του παιχνιδιού. Ο Θοδωρής Μπαργιώτας αποφοίτησε με άριστα από την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και στη συνέχεια έλαβε

μεταπτυχιακό τίτλο σε Fine Art από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ως υπότροφος του Οργανισμού NEON. Επειδή του έλειψε ο Νότος, κατέληξε να διδάσκει ζωγραφική στο Louisiana State University στην Louisiana των ΗΠΑ, όπου εκπόνησε και διδακτορική διατριβή πάνω σε ζητήματα φιλοσοφίας της γενετικής και έλαβε τον τίτλο Doctor of Design. Έχει συμμετάσχει σε εκθέσεις στην Ελλάδα, στις ΗΠΑ και στη Βρετανία ενώ έχει εκδώσει δυο βιβλία στην Ελλάδα (Perinlogo 2012, Μαρμελάδα 2014). **Διάρκεια έως 27 Μαΐου. Γκαλερί Marginalia, Αρχιεπισκόπου Κυπριανού 15, Στρόβολος.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Μια τρύπα να χωστούμε!

Πάντα αισθάνομαι αμχανά όταν είναι να γράψω κάτι σχετικά με τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου, για εκείνη την Κύπρο που δεν γνωρίζω παρά μόνο από τις ηθογραφίες του κυπριακού θεάτρου, τις ανταποκρίσεις των δημοσιογράφων των εφημερίδων πριν από το 1974. Αισθάνομαι πως το να μιλάω εγώ, ένας ξένος, μη Κύπριος, για τις πατριδες άλλων, είναι υπερφίαλο, στεγνός συναίσθηματισμός. Από την άλλη, όσο γνωρίζω πρόσφυγες πρώτης και δεύτερης γενιάς, όσο πηγαίνω στα χωριά και τις κωμοπόλεις της κατεχόμενης Κύπρου, και μπαίνω σε ρημαγμένα νεκροταφεία και εκκλησίες και συναντώ ανθρώπους μετά από εδώς, νιώθω ότι αυτός ο τόπος, ο πλεγμένος τόπος, μπορεί να μου δώσει μαθήματα, για το πώς να αφροσύνη κάποιον έφερε σε αυτό το νησί τόσο πόνο.

Και θα περίμενε κανείς να έχουμε πάρει το μάθημά μας μετά από 50 σχεδόν χρόνια, ότι οι πολιτικοί μας θα είχαν—αν μη τι άλλο—αυξημένη οξύδερκεια, θα μπορούσαν να διαβάσουν τις διεισθείς εξελίξεις και δη την Τουρκία καλύτερα. Θα περίμενε κάποιος η πολιτική ηγεσία αυτού του τόπου να μη χρειάζεται την τεχνητή νοημοσύνη για να βγάλει πολιτικά συμπεράσματα για το μέλλον αυτού του τόπου.

Μία ακόμη μπανανόφλουδα πατή-

σαμε, γιατί ακριβώς η προπερασμένη ηγεσία του υπουργείου Εξωτερικών είχε διαβάσει τόσο επιθετικά τις προθέσεις της Τουρκίας για το άνοιγμα της περικλειστής πόλης της Αμμοχώστου. Και τώρα ξανακλαίμε επί ερειπίων, ζητάμε να μας βοηθήσουν οι ξένοι, φταίμε τους πρόσφυγες που πούλησαν τις περιουσίες τους, φταίμε την διπλάσια κτη πολιτική της Τουρκίας, φταίμε τον κόσμο όλο γιατί μας ξέχασε και εμείς θυμόμαστε να φωνάζουμε ότι δεν ξεχνάμε μόνο τις επετείους.

Πόσοι πολιτικοί μας επισκέφθηκαν το τελευταίο διάστημα τις κατεχόμενες περιοχές και είδαν ότι μέχρι και ο τόπος αρχίζει να ξεχνάει; Οι πολιτικοί μας αρκούνται στο δίστιχο του Μόντι και να συνεχίζουν να μασουλάνε ελιές και να φτύνουν τα κουκούτσια τους κατάχαμα.

Η Τεχνική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά τρέχει και δεν φτάνει, διότι ο χρόνος τα πάντα και τους πάντες νικά. Εμείς εδώ μιλάμε για κινήσεις εντυπωσιασμού και τσακωνόμαστε στα καφέ και στις παρές για το ποιος είναι πατριώτης και ποιος είναι προδότης. Παρέμεινε το κυπριακό πρόβλημα ζήτημα χρώματος, και ο καθένας βλέπει την απόκρωση που του ταιριάζει και αναλόγως πράττει, ενώ από εκεί η Κύπρος ξεβάφει.

Έγραφα το 2019, με αφορμή το

άνοιγμα του Βαρώσιου: «Αν ήμουν Αμμοχωστιανός σήμερα θα αποφάσιζα τελειωτικά ότι κανένα κόμμα, κανένας πολιτικός, καμία κυβερνητική γραμμή δεν ξέρει τι της γίνεται και ότι το Κυπριακό έγινε πεδίο δόξης λαμπρόν για μερικούς. Για να γίνουν πολιτικοί, υπουργοί, επιχειρηματίες, μερικοί. Οι έξυπνοι επιχειρηματίες συνέχισαν κι αλλού βέβαια... Οι άλλοι περίμεναν πως και πως να πάρουν τη σειρά τους. Ακόμα και πάνω στους αγνοούμενους παίζαμε. Ακούτε;» και συνέχιζα: «Ποτέ δεν μάθαμε να διαβάζουμε την τουρκική εξωτερική πολιτική, διότι σκεφτόμαστε εγωιστικά, μας ενδιαφέρει αν ο Ερντογάν έχασε τις εκλογές στην Κωνσταντινούπολη και αν αγοράσε του S-400, αλλά ποιος στέλνει απ' εδώ δεν ξέρουμε, τι δουλειά κάνει η εδώ «Πρεσβεία» της δεν μας νοιάζει. Συζητάμε, όμως, περί ανέμων και υδάτων, τρώγοντας φαγκρί, για να δούμε τις προθέσεις του άλλου, να κόψουμε αντιδράσεις. Λυπάμαι που το λέω, αλλά δεν σκέφτηκε ποτέ κανένας διπλωμάτης μας ότι υπήρχε περίπτωση να συμβεί κάτι; Φαντάζομαι υπάρχει διπλωματικό σχέδιο αντίδρασης, αλλά σοβαρό σχέδιο, όχι να ζητήσουμε να συγκληθεί το Συμβούλιο Ασφαλείας και τα όργανα της Ε.Ε. και μετά να πανηγυρίζουμε στα κανάλια. Σοβαρό, μελετημένο. Ή ό γέγονε, γέγονε; Αλλά

μην κρύβουμε τα λόγια μας. Ό,τι έγινε, έγινε. Φτιάχνουμε άλλη Αμμοχωστό εμείς, από την άλλη πλευρά, και τη διαφημίζουμε και στα κινέζικα άμα λάξει». Σήμερα, πέντε σχεδόν χρόνια μετά δεν θα άλλαζα ούτε ένα νι από όσα έγραψα τότε, στο άρθρο με τίτλο «Δεν θα ήθελα να ήμουν Αμμοχωστιανός», θα πρόσθετα βέβαια και ότι αποφασίσαμε να έχουμε και έτος διαφώτισης, μπας και ξεστραβωθούμε εμείς οι ίδιοι, διότι οι άλλοι βλέπουν καθαρά τα πράγματα εδώ και πολλά χρόνια.

Η Αμμοχωστός ανοίγει, ο Πενταδάκτυλος σκάβεται βαθιά, στρατοπέδων ολοένα και απλώνονται στην Καρπασία, στη Μεσαορία, και εμείς μοιάζουμε ανήμποροι να διαβάσουμε την κατάσταση επί του εδάφους. Λύση εύκολη δεν υπάρχει, πέρασαν 50 σχεδόν χρόνια, νέα τετελεσμένα συνεχώς έρχονται ενώπιόν μας και βρισκόμαστε πάντα από πίσω τους. Και το εμείς πάει φυσικά στους πολιτικούς μας, σε αυτούς που τα τελευταία δέκα χρόνια είχαν την τύχη του Κυπριακού στα χέρια τους, και ακόμα και όταν έσκασαν στα χέρια τους βόμβες, αντί να προσπαθήσουν να τα γίνουν και να χαϊδέψουν πληγές που ανοίχτηκαν, τα όρθωσαν για να χαϊρετίσουν θριαμβευτικά.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Όταν ο Τσάντλερ πάλευε με δαίμονες

Στην αυτοβιογραφία του, ο Μάθιου Πέρι γράφει για τα λαμπερά «Φιλαράκια» και τη μάχη του με τις εξαρτήσεις

ΜΑΘΙΟΥ ΠΕΡΙ

Φιλαράκια, εραστής και το μεγάλο φρικτό πράγμα
Πρόλογος: Λίσα Κούντροου
Μτφρ.: Μάνος Τζήριτας-Θανάσης Χειμωνάς
επιμ.: Ολία Αποστολοπούλου
εκδ. Athens Bookstore Publications, 2023, σελ. 288

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Για περίπου έξι μήνες, το 1996, ο Μάθιου Πέρι είχε σχέση με την Τζούλια Ρόμπερτς. Ολα ξεκίνησαν όταν οι δημιουργοί των «Friends» ζήτησαν από τον Πέρι να γοντευτεί την ηθοποιό με ένα ευγενικό μήνυμα πριν από την guest εμφάνισή της στη δεύτερη σεζόν (ο Τσάντλερ ήταν ο αγαπημένος της χαρακτήρας). Ο Πέρι της έστειλε λουλούδια και ένα μήνυμα που έγραφε «το μόνο πιο συναρπαστικό από την προοπτική να εμφανιστείς στη σειρά είναι ότι επιτέλους έχω μια δικαιολογία να σου στείλω λουλούδια». Εκείνη απάντησε με κάτι ακόμα πιο witty, γεγονός που οδήγησε σε ανταλλαγή μερικών εκατοντάδων φαξ –είπαμε, ήταν το 1996– τα οποία καλό είναι ο ιστορικός του μέλλοντος να εντοπίσει και να δημοσιεύσει γιατί σ’ αλήθεια κάποιος από εμάς θα σκάσουμε. Μία μέρα τα ψέματα τελείωσαν και η Ρόμπερτς του έγραψε ότι πρέπει να συναντηθούν. Όταν εμφανίστηκε στο σπίτι του, ο Πέρι άνοιξε την πόρτα και είπε κάτι σαν «α, αυτή η Τζούλια Ρόμπερτς!» που είναι το πιο Τσάντλερ πράγμα που μπορεί κανείς να φανταστεί.

Αλλά διαβάζοντας το βιβλίο «Φιλαράκια, εραστής και το μεγάλο φρικτό πράγμα», τα απομνημονεύματα του Μάθιου Πέρι, συνειδητοποιείς πόσο πολύ από τον εαυτό του είχε «αποστάξει» ο Πέρι στον χαρακτήρα που τον έκανε (διαστημικά) διάσημο. Από τον χαρακτηριστικό τρόπο που μιλούσε –«θα μπορούσε να είναι πιο ενοχλητικό;», όπως γράφει–, το πνεύμα και τον (αυτο)σαρκασμό του μέχρι την περιπλοκή σχέση με τους γονείς του, το κάπνισμα, τον φόβο της δέσμευσης ή την ανασφάλεια στο σεξ. Πάνω απ’ όλα, τη χρήση του κιούμρου

Όταν γυρίζονταν ο γάμος της Μόνικας με τον Τσάντλερ, ο Μάθιου Πέρι νοσηλεύονταν σε κέντρο απεξάρτησης από όπου διακομίσθηκε για να παίξει στη σκηνή.

«Πρέπει να δεις όλα τα όνειρά σου να γίνονται πραγματικότητα για να συνειδητοποιήσεις ότι είναι τα λάθος όνειρα».

ως μηχανισμού άμυνας.

Στους φαν της σειράς –κάτι φίλους, δεν τους ξέρετε– το βιβλίο προκαλεί το ίδιο χνουδωτό συναίσθημα με αυτό κάτι μεσημέρια Σαββάτου την ώρα που ξεκινάει επεισόδιο στο Star αλλά και ταυτόχρονα εξάφη όπως όταν για ένα νανοσεκόντ πιστεύεις ότι μπορεί να είναι επεισόδιο που δεν έχεις ξαναδεί (καλό αστέιο). Η αλήθεια όμως είναι ότι τα πα-

ραλειπόμενα της αγαπημένης μας σειράς –το crush για παράδειγμα του Πέρι για την Τζένιφερ Ανιστον πριν από τα Φιλαράκια και στο οποίο κατά μια διαολεμένη σύμπτωση η Τζεν είχε προτείνει να μείνουν... friends, ο συναδελφικός Ντέιβιντ Σουίμερ που εξασφάλισε ίση αμοιβή για όλους και τους έκανε εκατομμυριούχους, το απολύτως δημιουργικό σετ που δεχόταν τα καλά αστέια από όπου και αν προέρχονταν– είναι στο φόντο, θαμπά. Όπως και στη ζωή έτσι και στο βιβλίο το προσκίνο καταλαμβάνει σε απόλυτο βαθμό το «big terrible thing», η αδυσώπητη μάχη του Πέρι με την εξάρτηση, το αλκοόλ και τα οπιοειδή αναλγητικά («παρών» –συχνά με τρελό κανγκοβερ ή τρέμοντας– στα γυρίσματα για κάθε ένα από τα συνολικά 237 επεισόδια αυτών των 10 χρόνων, άσχετα αν ολόκληρες σεζόν έχουν χαθεί σε κενά μηνύματα. Δύο στιγμές θυμάται ξεκάθαρα. Όταν μια μέρα ήρθε η Τζένιφερ Ανιστον στο καμαρίνι του και του είπε «ξέρω ότι πίνεις». «Πώς το κατάλαβες;» τη ρώτησε,

εξελλιστόταν ένα αδιανόητο προσωπικό δράμα.

Πολλοί μεγάλοι κωμικοί αντιμετώπιζαν δαίμονες στη ζωή τους, αλλά είναι σαν ο Μάθιου Πέρι να είχε «as sas δείξει πώς γίνεται». «Οχι μόνο έχω την ασθένεια, αλλά την έχω άσχημα. Την έχω όσο πιο άσχημα πάει. Είμαι με την πλάτη στον τοίχο συνεχώς». Για έναν ολόκληρο χρόνο έπαιρνε 55 Vicodin και έπινε 750 ml βότκα την ημέρα, όχι για να φτιαχτεί, αλλά απλώς για να βγάλει τη μέρα. «Δεν προσπαθούσα να πεθάνω, προσπαθούσα να νιώσω λίγο καλύτερα». Για να εξασφαλίσει τη δόση του, πήγαινε σε έως και οκτώ διαφορετικούς γιατρούς προσποιούμενος πόνο που δεν είχε ή έκλεβε χάπια από open houses (ακίνητα προς πώληση που ανοίγουν για μια μέρα σε επισκέπτες). ΗΘε-

Ούτε στο τελευταίο γύρισμα κατάφερε να κλάψει. «Δεν ήξερα αν ήταν λόγω της βουπρενορφίνης ή αν ήμουν συναισθηματικά νεκρός».

λε να ξεφύγει όσο τίποτα, αλλά ήταν αδύνατο. Σε κάποιο σημείο γράφει ότι οι αλκοολικοί σychαίνονται δύο πράγματα, το πώς είναι τα πράγματα και την αλλαγή. Ο Πέρι εκτιμά ότι όλα αυτά τα χρόνια πέρασε αποτοξίνωση 65 φορές, ενώ πήγε σε κέντρο απεξάρτησης 15 φορές. «Κάθε φορά η ασθένεια σε περιμένει απέξω για δραματικό ρόλο (για guest εμφανίσεις στη «Δυτική Πτέρυγα» και τον πρωταγωνιστικό ρόλο στο «The Ron Clark Story»). «Τι έκανα διαφορετικά εκείνη τη σεζόν;» αναρωτιέται στα απομνημονεύματά του ο Πέρι. «Ακουγα. Δεν καθόμουν απλώς εκεί περιμένοντας τη σειρά μου να μιλήσω». Παρ’ όλα αυτά, την επόμενη χρονιά ξανακτύπησε.

στον αγώνα της απεξάρτησης πάνω από 9 εκατ. δολάρια.

Ο αλκοολισμός

Ξεκίνησε να πίνει στα 14. Στα 18 έπινε ήδη κάθε μέρα. Στο βιβλίο περιγράφει με ανατριχιαστική λεπτομέρεια την κρίσιμη στιγμή στη ζωή κάθε αλκοολικού, την πρώτη φορά που συνειδητοποιεί ότι χρειάζεται να πει. Στην περίπτωση του Τσάντλερ αυτή η στιγμή ήρθε στα 21 του. Προσπάθησε πολλές φορές να κόψει το ποτό και τα κατάφερε άλλοτε για τρεις μέρες, άλλοτε για δύο εβδομάδες. Στα 27, στα γυρίσματα του «Fools Rush In» (Και μετά ήρθε ο έρωτας) με τη Σάλμα Χάγιεκ, μετά ένα ατύχημα του έγραψαν το πρώτο του Vicodin. Σε ένα χρόνο τα έπαιρνε με τις χούφτες, ταίζοντας τις ανασφάλειές του.

Θεριεμένες αυτές τον οδήγησαν μεταξύ άλλων να χωρίσει την Τζούλια Ρόμπερτς. Αφού θα τον χώριζε αυτή μια μέρα –ήταν σίγουρος γι’ αυτό–, έπρεπε να την προλάβει.

Στα 30 του, έπαθε παγκρεατίτιδα λόγω του αλκοόλ μένοντας για 30 μέρες στο νοσοκομείο. Εκεί έμαθε το Dilaudid, που έγινε το νέο του αγαπημένο φάρμακο. Ξεκινώντας τις καταρτήσεις πίστευε ότι η επιτυχία θα τον έσωζε. Στο απόγειο της καριέρας του, συνειδητοποιήθηκε ότι δεν ήταν η διασημότητα που γέμιζε τα κενά μέσα του – ήταν η βότκα. «Πρέπει να δεις όλα τα όνειρά σου να γίνονται πραγματικότητα για να συνειδητοποιήσεις ότι είναι τα λάθος όνειρα», γράφει.

Ο Μάθιου Πέρι στα 53 του ξεγυμνώνεται, δεν μακιγιάρει τίποτα, δεν κρατάει τίποτα πίσω, ένας ugly naked guy που δεν δίνει δεκάρα ποιος τον κοιτάζει. «Μπορείτε να ακολουθήσετε την τροχιά της εξάρτησής μου υπολογίζοντας το βάρος μου από σεζόν σε σεζόν. Όταν είμαι βαρύτερος είναι αλκοόλ, όταν είμαι πολύ λεπτός είναι χάπια», γράφει. «Όταν έχω γενάκι είναι πολλά χάπια», συμπληρώνει με μια τσαντλερικού τύπου punchline που χαλαρώνει το κλίμα.

«Μπορείτε να ακολουθήσετε την τροχιά της εξάρτησής μου. Όταν είμαι βαρύτερος είναι αλκοόλ (αριστερά), όταν είμαι λεπτός είναι χάπια (κέντρο)», γράφει ο Πέρι. Δεξιά, σε ομιλία του για την κατάχρηση συνταγογραφούμενων φαρμάκων, το 2013.

Πώς είναι να χάνεις 20 κιλά μέσα... στην ίδια νύχτα

Σε διαφορετικές στιγμές της σειράς ο Μάθιου Πέρι ζύγιζε από 58 κιλά («The One at the Beach», στο τέλος της τρίτης σεζόν) έως 100 κιλά («The One with the Proposal», στο τέλος της 6ης σεζόν). Στην ανάπαυλα μεταξύ των σεζόν, χωρίς την καθημερινότητα των γυρισμάτων να κρατάει μια υποτυπώδη ισορροπία, βούλιαζε όλο και πιο βαθιά στην εξάρτηση. «Δείτε το τελευταίο επεισόδιο της 6ης σεζόν και το πρώτο της 7ης – τα επεισόδια με την πρόταση γάμου του Τσάντλερ στη Μόνικα. Φοράω τα ίδια ρούχα, αφού υποτίθεται ότι διαδραματίζονται την ίδια νύχτα, αλλά στο μεταξύ έχω χάσει πάνω από 20 κιλά».

Όταν γυριζόταν ο γάμος της Μόνικας με τον Τσάντλερ, ο Πέρι νοσηλεύονταν σε κέντρο απεξάρτησης από όπου διακομίσθηκε

Έκανε αποτοξίνωση 65 φορές, κατέληξε σε κέντρο απεξάρτησης άλλες 15, ξόδεψε γι’ αυτόν τον αγώνα πάνω από 9 εκατ. δολάρια. Στο βιβλίο του ο Μάθιου Πέρι περιγράφει τους πιο σκοτεινούς εφιάλτες του.

ειδικά για να παίξει στη συγκεκριμένη σκηνή.

Εναν κανόνα τήρησε μόνο σε αυτό το χάος. Δεν ήπε και δεν πήρε ποτέ χάπια στη δουλειά. Ήταν το λιγότερο που μπορούσε να κάνει για την καλύτερη ομάδα συνεργατών που μπορούσε ποτέ να φανταστεί, την καλύτερη δουλειά του κόσμου, χωρίς την οποία είναι αμφίβολο εάν σήμερα θα ήταν εν ζωή. Εδωσε το «παρών» –συχνά με τρελό κανγκοβερ ή τρέμοντας– στα γυρίσματα για κάθε ένα από τα συνολικά 237 επεισόδια αυτών των 10 χρόνων, άσχετα αν ολόκληρες σεζόν έχουν χαθεί σε κενά μηνύματα. Δύο στιγμές θυμάται ξεκάθαρα. Όταν μια μέρα ήρθε η Τζένιφερ Ανιστον στο καμαρίνι του και του είπε «ξέρω ότι πίνεις». «Πώς το κατάλαβες;» τη ρώτησε,

κώφως να προσπαθούσε ούτε λίγο να το αρνηθεί. «Το μυρίζουμε», του απάντησε εκείνη τρυφερά. «Αυτός ο πρώτος πληθυντικός με χτύπησε σαν βαριοπούλα», γράφει ο Πέρι.

Η δεύτερη στιγμή ήταν όταν ακούστηκε για τελευταία φορά το «it’s a wrap», στο τελευταίο επεισόδιο όλης της σειράς. «Η Τζένιφερ Ανιστον έκλαιγε – τόσο που έπιπτα από λίγο αναρωτιόμουν εάν έχει μείνει καθόλου νερό σε όλο της το σώμα. Ακόμα και ο Ματ Λε Μπλανκ έκλαιγε. Αλλά εγώ τίποτα. Δεν ήξερα αν ήταν λόγω της βουπρενορφίνης (σ.σ. οπιοειδές φάρμακο που χρησιμοποιείται για την απεξάρτηση από βαρύτερα οπιοειδή) ή αν ήμουν απλώς συναισθηματικά νεκρός». Ως γνωστόν, ούτε ο Τσάντλερ μπορούσε να κλάψει,

με τη Μόνικα να τον κατηγορεί ότι είναι dead inside.

Όπως αποκαλύπτει στο βιβλίο, μόνο μια σεζόν των «Friends» έβγαλε τελείως νηφάλιος, την ένατη, που διόλου τυχαία ήταν η μόνη στην οποία ήταν υποψήφιος για Emmy Α’ ανδρικού ρόλου σε κωμωδία. Παραδόξως, ο Μάθιου Πέρι έχει υπάρξει υποψήφιος για Emmy μόνο τέσσερις φορές, τις τρεις από τις οποίες για δραματικό ρόλο (για guest εμφανίσεις στη «Δυτική Πτέρυγα» και τον πρωταγωνιστικό ρόλο στο «The Ron Clark Story»). «Τι έκανα διαφορετικά εκείνη τη σεζόν;» αναρωτιέται στα απομνημονεύματά του ο Πέρι. «Ακουγα. Δεν καθόμουν απλώς εκεί περιμένοντας τη σειρά μου να μιλήσω». Παρ’ όλα αυτά, την επόμενη χρονιά ξανακτύπησε.

Σήμερα είναι καθαρός. Ήταν τυχερός: Πριν από 4 χρόνια, το παχύ του έντερο «εξερράγη» λόγω των οπιοειδών, που ήταν ταυτόχρονα το χειρότερο και το καλύτερο πράγμα που μπορούσε να του συμβεί. Ήταν 49 και ζούσε σε ξενώνα απεξάρτησης. Έπεσε σε κόμα για δύο εβδομάδες με τους γιατρούς να του δίνουν μόλις 2% πιθανότητες να τα καταφέρει. Τελικά έμεινε στο νοσοκομείο για πέντε ολόκληρους μήνες, διάστημα στο οποίο υπεβλήθη σε 14 επεμβάσεις, ενώ έζησε με παρά φύσιν έδρα για εννέα μήνες. Το σκαουλάκι έσπασε 55 φορές. «Αυτές είναι πολλές υπενθυμίσεις να μείνω νηφάλιος», γράφει ο Μάθιου Πέρι, που όπως και στη σειρά έτσι και στη ζωή θέλει να έχει την τελευταία λέξη.

Το αγόρι που άρπαξε φωτιά

Το τελευταίο βιβλίο του Πολ Οστερ, βιογραφία του Αμερικανού συγγραφέα Στίβεν Κρέιν

Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

«Γεννημένος την ημέρα των νεκρών και νεκρός πέντε μήνες πριν από τα εικοστά ένατα γενέθλιά του, ο Στίβεν Κρέιν έζησε πέντε μήνες και πέντε μέρες από τον εικοστό αιώνα, πέθανε από φυματίωση προτού του δοθεί η ευκαιρία να οδηγήσει αυτοκίνητο ή να δει αεροπλάνο, να παρακολουθήσει μια ταινία να προβάλλεται στη μεγάλη οθόνη ή να ακούσει ραδιόφωνο, μια φιογούρα από έναν κόσμο ξεπερασμένο, ένας άντρας ο οποίος δεν αξιώθηκε το μέλλον που περιέμενε τους συνομηλικούς του, κι όχι μόνο τις νέες εφευρέσεις και την κατασκευή των θαυμαστών εκείνων μηχανών, αλλά και τα φριχτά γεγονότα της εποχής, μεταξύ των οποίων ο αφανισμός δεκάδων εκατομμυρίων ζώων σε δύο παγκόσμιους πολέμους. Συγκαιριοί του ήταν ο Ανρί Μatis (είκοσι δύο μήνες μεγαλύτερός του), ο Βλαντίμιρ Λένιν (δεκαεπτά μήνες μεγαλύτερος), ο Μαρσέλ Προυστ (τέσσερις μήνες μεγαλύτερος) και Αμερικανοί συγγραφείς όπως ο Γ. Ε. Μπ. Ντι Μπίσις, ο Θιοντορ Ντράιζερ, η Γουίλα Κάθερ, η Γερτρούδη Στάν, ο Σέργουιντ Αντερσον και ο Ρόμπερτ Φροστ, όλοι εκ των οποίων συνέχισαν για καιρό την πορεία τους στον νέο αιώνα. Ωστόσο το έργο του Κρέιν, μακριά από την παράδοση αυτών που είχαν προηγηθεί, ήταν τόσο ριζοσπαστικό για την εποχή του, ώστε να θεωρείται πλέον ο πρώτος Αμερικανός μοντερνιστής, ο άνθρωπος στον οποίο κατά κύριο λόγο οφείλουμε την αλλαγή στη θέαση του κόσμου μέσα από το πρίσμα του γραπτού λόγου».

Το «Φλεγόμενο αγόρι» δεν είναι μια τυπική βιογραφία. Είναι η αφήγηση ενός μυθιστοριογράφου. «Δεν ήταν κανένας, κι ύστερα ήταν κάποιος. Τον λάτρεψαν πολλοί, τον μίσησαν πολλοί, κι ύστερα εξαφανίστηκε. Τον ξέχασαν. Τον θυμήθηκαν», γράφει για τον Κρέιν ο Πολ Οστερ (κάτω).

Ετσι ξεκινάει το «Φλεγόμενο αγόρι», το τελευταίο βιβλίο του Πολ Οστερ που δεν είναι μυθιστόρημα αλλά βιογραφία ενός συγγραφέα που έζησε πολύ λίγο (1871-1900) μα όσο έζησε έζησε στο κόκκινο. Στον Κρέιν οφείλουμε το πρώτο σύγχρονο αντιπολεμικό μυθιστόρημα («Το κόκκινο σήμα του θάρρους») αλλά και ένα μυθιστόρημα εμπνευσμένο από τις ανταποκρίσεις του στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 («Στην πρώτη γραμμή»). Ο Οστερ μοιάζει να αναζητά στο πρόσωπό του το Μεγάλο Αμερικανικό Μυθιστόρημα (MAM). «Μα υπήρξε ποτέ;» μου έλεγε με μια ένταση το καλοκαίρι του 2013 στο σπίτι του στο Μπρούκλιν ο Οστερ. Τότε, είχα φέρει σαν παράδειγμα το «Μόμπι Ντικ» και ο Οστερ είχε αντιδράσει: «Ο «Μόμπι Ντικ» ήταν στα αζήτητα ενόσω ζούσε ο Μέλβιλ. Μετά τον θάνατό του ανακαλύφθηκε ουσιαστικά. Αν εί-

να αυτό το MAM, τότε σίγουρα η Αμερική δεν του συμπεριφέρθηκε όπως πρέπει». Μου είχε πει τότε ότι θα ήθελε κάποτε να γράψει ένα αφήγημα για τη ζωή ενός άλλου παραγνωρισμένου, του Στίβεν Κρέιν. Ο Κρέιν δεν έγραψε ποτέ το MAM· μοιάζει όμως να ήταν ο ίδιος ένα μεγάλο, γνήσια αμερικανικό, μυθιστόρημα.

Το «Φλεγόμενο αγόρι» δεν είναι μια τυπική βιογραφία. Είναι η αφήγηση ενός μυθιστοριογράφου, όπως η ανορθόδοξη βιογραφία του Τ. Σ. Έλιοτ από την Εντνα Ο' Μπράιεν (εκδ. Νεφέλη) ή του Φίλιπ Ντικ από τον Εμμανουέλ Καρέρ (αμετάφραστη, δυστυχώς, στα ελληνικά...).

Βεβαίως, ο Κρέιν δεν υπήρξε μόνο λογοτέχνης. Και αυτό είναι που, επιπροσθέτως, ελκύει τον Οστερ. Ο ποιητικός οίστρος που συμβαδίζει διαρκώς με το ρεπορτάζ του πεζοδρομίου: το πρώτο του μυθιστόρημα «Μάγκι: ένα κορίτσι του

δρόμου» (1893), που διαδραματίζεται στο κακόφημο τότε Μπόουερι της Νέας Υόρκης, εμπνέεται από τα επιτόπια ρεπορτάζ του...

Το έχουμε ξαναγράψει: ο Κρέιν υπήρξε ορμητικός και παρορμητικός, επιπόλαιος μα και απρόσμενα βαθύς: αρέθηκε στις αντιφάσεις του συνδυάζοντας την επιδερμική προσέγγιση του δημοσιογραφικού λόγου (μολονότι ο ίδιος ήταν μαρξιστής απέναντι στη λεπτή επεξεργασία της κάθε του πρότασης) με μια γνήσια λογοτεχνική στίβα, που τον οδηγούσε στο να τραβάει τα πράγματα σε βάθος.

As αναλογιστούμε εκείνη την απίθανη φράση από το αριστούργημά του, το «Κόκκινο σήμα του θάρρους» (1895), όπου αναφέρεται στην άτακτη φυγή του κεντρικού ήρωα από το πεδίο της μάχης χωρίς να τον καταλάβει κανένας: «Είχε επιτελέσει τα σφάλματά του στο σκοτάδι, οπότε παρέμενε ακόμα άνδρας». Θα μπορούσε να την έχει γράψει ο Χέμινγουэй, τριάντα χρόνια μετά, ή και μεταγενέστερα ακόμα, ο Τζέιμς Τζόουνς και ο Νόρμαν Μείλερ. Ή, as αναλογιστούμε εκείνο το σύντομο, σαν Ζεν γρίφο, στιχοῦργημα που σκάρωσε ένα μόλις χρόνο προτού πεθάνει: «Ένας άνδρας είπε στο σύμπαν: / «Κύριε, υπάρχουν! / «Ωστόσο», απάντησε το σύμπαν, / «Το γεγονός αυτό δεν έχει δημιουργήσει μέσα μου / Ένα αίσθημα υποχρέωσης». Θα μπορούσε να είχε γραφεί στα 1950, στο αποκορύφωμα του υπαρξισμού, κι όμως ο Κρέιν το έγραψε στα 1899. Ήταν πιο μπροστά από την εποχή του; Ή ήταν η εποχή του; Ο Οστερ μοιάζει να στέκεται κάπου ανάμεσα στα δύο.

Είχε γεννηθεί στο Νιούαρκ,

Πέρα από το εμβληματικό «Το κόκκινο σήμα του θάρρους» και την «Πρώτη γραμμή», με θέμα τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 (τον οποίο κάλυψε ως ανταποκριτής), ο Στίβεν Κρέιν έγραψε δεκάδες διηγήματα με τέτοια θεματολογία, συν 60 και πλέον πολεμικές ανταποκρίσεις από την Κούβα, το Πουέρτο Ρίκο και την Ελλάδα.

όπως και ο Οστερ. Ήδη από τα τέσσερά του, όντας αυτοδίδακτος, διάβαζε μυθιστορήματα, ενώ στα έξι του κάπνισε τσιγάρο και ήπιε μπύρα (τα έκανε όλα τόσο γρήγορα, πώς να μην πεθάνει στα είκοσι εννέα του;). Ονειρευόταν στρατιωτική καριέρα. Την ονειρευόταν σαν κάτι εξωτικό, περιπετειώδες. Ο Οστερ γράφει πως όντως γύρευε να πάει στην περιώνυμη στρατιωτική ακαδημία του Γουέστ Πόιντ αλλά του άλλαξε γνώμη ο αδελφός του επειδή είναι μάλλον απίθανο να γίνει πόλεμος στην εποχή τους – οπότε τι νόημα είχε να γίνει στρατιωτικός; Όπως σημειώνει ο Οστερ, αυτό δεν εμπόδισε τον Κρέιν από το να συνεχίσει να τον απασχολούν οι στρατιώτες και ο πόλεμος. Πέρα από το εμβληματικό «Το κόκκινο σήμα του θάρρους», πέρα από την «Πρώτη γραμμή» (1899), με θέμα τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 (τον οποίο κάλυψε ως ανταποκριτής), έγραψε δεκάδες διηγήματα με τέτοια θεματολογία συν εξήντα και πλέον πολεμικές ανταποκρίσεις από την Κούβα, το Πουέρτο Ρίκο και την Ελλάδα.

Τον Κρέιν θα μπορούσε να τον έχει επινοήσει ο Οστερ. Είναι, κατά το γνωστό στερεότυπο, φιογούρα, μυθιστορηματική. Εξ ου και φλεγόμενος. Γιατί «αγόρι» όμως και όχι «άνδρας;». Μα πέθανε στα 29 του μόλις! Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Παρέμεινε αγόρι με κέλφος άνδρα. Γράφει ο Οστερ: «Δεν ήταν κανένας, κι ύστερα ήταν κάποιος. Τον λάτρεψαν πολλοί, τον μίσησαν πολλοί, κι ύστερα εξαφανίστηκε. Τον ξέχασαν. Τον θυμήθηκαν. Τον ξέχασαν ξανά. Τον θυμήθηκαν ξανά, και τώρα, καθώς γράφω τις τελευταίες προτάσεις αυτού του βιβλίου τις πρώτες μέρες του 2020, τα βιβλία του λησμονούνται και πάλι. Οι καιροί είναι σκοτεινοί στην Αμερική, οι καιροί είναι σκοτεινοί παντού, και καθώς συμβαίνουν τόσο πολλά που διαβρώνουν τις βεβαιότητες μας σχετικά με το ποιο είμαστε και προς τα πού πηγαίνουμε, ίσως έχει έρθει η στιγμή να ξεθάψουμε αυτό το φλεγόμενο αγόρι και να αρχίσουμε να το θυμόμαστε πάλι. Η πρόζα του εξακολουθεί να πετάει σπίθες, η ματιά είναι ακόμη κοφτερή, το έργο του αιχμηρό».

**διασπορά
ειδήσεων**
ΝΕΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΠΟΜΗ
ΜΕ ΤΗΝ ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
12:00 - 13:00

ΣΠΟΡ FM 95.0
ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ
06.04
03.09
2023

ΜΥΘΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ
ΑΡΙΑΔΝΗ - ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

MYTH
UNBOUND

ARIADNE - ANDROMEDA

Λεβέντιος Πινκοθήκης
A. G. LEVENTIS GALLERY

leventisgallery.org | f | @

Αναστασία Γ. Λεβέντιου
1097 Λεωκωσία, Κύπρος, Τ. +357 22688838

Χρημός Επισκοπικός
Επίσκοπος Χρημός Αερομεταφορών
Με τη Στήλη

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
AEGEAN
ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διαρκώς Αναπτύσσεται
Νοτιοανατολική

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Αθλοι του Ηρακλέους

Η έκθεση έργων ζωγραφικής του Τσέου ζωγράφου Βόντεκ Κόβαρικ με τίτλο «Οι άθλοι του Ηρακλέους» εμπνέεται από τη μυθολογία της αρχαίας Ελλάδας. Παρουσιάζεται στις Βρυξέλλες, στην εκεί αίθουσα της γκαλερί Mendes Wood DM, και αποκαλύπτει το ταλέντο του 29χρονου ζωγράφου που έχει παιδικές μνήμες από το τοπίο της Ελλάδας. Εμπνέεται από τους Γερμανούς εξπρεσιονιστές και τον Πικάσο. Η δική του γραφή έχει μια αίσθηση Μεσοπολέμου και έναν αέρα μιας ιδιότυπης αρ ντεκό αισθητικής.

ΤΕΞΑΣ

Η Δύση του Αβεντον

Φέτος είναι η επέτειος των 100 ετών από τη γέννηση του Αμερικανού φωτογράφου Ρίτσαρντ Αβεντον. Ως συμμετοχή στο Έτος Αβεντον, στις ΗΠΑ, με εκδηλώσεις που διοργανώνει το Ίδρυμα Ρίτσαρντ Αβεντον, το Μουσείο Anon Carter Αμερικανικής Τέχνης στο Φορτ Γουέρθ του Τέξας παρουσιάζει τα μαυρόασπρα πορτρέτα από τη σειρά «Στην Αμερικανική Δύση». Η σειρά ήταν ανάθεση από το εν λόγω μουσείο το έτος 1979. Ο Αβεντον παρουσίασε το αποτέλεσμα το 1985.

ΠΑΡΙΣΙ

Τα παστέλ

Το Μουσείο Ορσέ στο Παρίσι διαθέτει μια από τις πλουσιότερες συλλογές έργων παστέλ, περί τα 500 έργα. Μέρος της συλλογής εκτίθεται έως τις 2 Ιουλίου. Είναι μια συναρπαστική έκθεση βασισμένη στις μεγάλες συλλογές του Ντεγκά και του Ρεντόν, που και οι δύο ανανέωσαν ριζικά την τέχνη του παστέλ και την ανέδειξαν ως μια αυτόνομη (και δημοφιλή) κατηγορία της ζωγραφικής. Η συλλογή των παστέλ προέρχεται από το Λούβρο. Το 1986 μεταφέρθηκε στο Ορσέ και έκτοτε εμπλουτίζεται.

ΛΩΖΑΝΝΗ

Η ιστορία του φλου

Στο Μουσείο Ελιζέ της Λωζάννης, μεγάλο κέντρο της φωτογραφίας, παρουσιάζεται έκθεση που αφηγείται με πολλούς τρόπους και τεχνικές την ιστορία της φλου φωτογραφίας. Η αίσθηση της θολής φωτογραφίας, όταν είναι στόχος του φωτογράφου, είναι μια ιδιαίτερη τέχνη που έχουν υπηρετήσει πολλοί δημιουργοί. Η έκθεση συνδέει αυτές τις φωτογραφίες με τις πρώτες εικαστικές αποδόσεις της ομίχλης και της εντύπωσης των αισθήσεων στη ζωγραφική του 18ου αιώνα και στη μετέπειτα ιστορία της τέχνης.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Μετά τον Ιμπρεσιονισμό

Στη Νάσιοναλ Γκάλερι του Λονδίνου, η έκθεση «Μετά τον Ιμπρεσιονισμό» συγκεντρώνει σπουδαία έργα ζωγράφων από την περίοδο εκείνη στην αγωγή του Μοντέρνου, στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Με ογκώλους τον Γκογκέν, τον Βαν Γκογκ και τον Σεζάν, οι καλλιτεχνικές ζυμώσεις μετά το 1880 (και έως τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο) αντανακλούσαν τις μεγάλες αλλαγές στην κοινωνία και την υποδοχή μιας νέας εποχής. Ενδιαφέρουσες οι αναγωγές στη δική μας εποχή.

Το σπίτι του ζωγράφου Τόμας Γκείνσμπρο στο Σάφολκ έχει διαμορφωθεί σε κέντρο τέχνης.

Η γενέθλια πόλη του Γκείνσμπρο, διεθνές κέντρο τέχνης

Στη μικρή πόλη Σάντμπερι του Σάφολκ, στην ανατολική Αγγλία, ο επισκέπτης δεν έχει μόνο την ωραία αρχιτεκτονική να θαυμάσει, καθώς η πόλη είχε αναδειχθεί σε μεγάλο κέντρο κλωστοϋφαντουργίας ήδη από τον ύστερο Μεσαίωνα. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί το Κέντρο Γκείνσμπρο, ένα διεθνές, πλέον, κέντρο τέχνης, που οργανώθηκε γύρω από ένα παλαιό αστικό κύτταρο, που δεν είναι άλλο από το σπίτι όπου γεννήθηκε στα 1727 ο μεγάλος Βρετανός ζω-

γράφος. Με το Σάφολκ δεν συνδέεται μόνο ο Τόμας Γκείνσμπρο, αλλά και ο Τζον Κόνσταμπλ, γεννημένος μισόν αιώνα αργότερα. Τα πορτρέτα του πρώτου και τα τοπία του δεύτερου συμβολίζουν εν πολλοίς την Αγγλία στη διάρκεια του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα, και κυρίως κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Γεωργίου Γ' (1760-1820). Αυτή η ιδιαίτερη βρετανικότητα αποτυπώθηκε σε αναρίθμητα έργα ζωγραφικής, μουσικής, αρχιτεκτονικής και λογοτεχνίας. Ο Γκείνσμπρο είναι

σημαντικός και για έναν επιπλέον λόγο. Επέδρασε στους συγχρόνους του και στην επόμενη γενιά ζωγράφων. Γι' αυτό ακούγεται απολύτως συμβατή με την κληρονομιά του η μετατροπή της οικίας όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε σε μουσείο και κέντρο τέχνης, ανοικτό σε όλα τα ρεύματα. Το σπίτι του Γκείνσμπρο έχει εγκαινιαστεί ως ένα πολυδύναμο κέντρο με ενδιαφέρουσα νέα αρχιτεκτονική που συνομιλεί με το πρωτογενές οικιστικό κύτταρο και απλώνεται σαν ιστός αιθουσών γεμάτων έργα τέχνης. Με

χρώματα καθαρά βρετανικά (ρουμπίνι και σμαραγδί) στις ταπεταρίες, η Αίθουσα Γκείνσμπρο φιλοξενεί περί τα 20 έργα του ζωγράφου. Σε χωριστή αίθουσα του παλιού σπιτιού υπάρχει μια βιογραφική έκθεση για τον Γκείνσμπρο. Μια άλλη αίθουσα έχει μετασκευαστεί σε ατελιέ ζωγράφου του 18ου αιώνα. Το δωμάτιο μουσικής εστιάζει στο πάθος του Γκείνσμπρο για τη μουσική και τη σχετική θεματογραφία στα έργα του. Στην Αίθουσα Σέντρικ

Μόρις υπάρχει η συλλογή του περιφημου ζωγράφου Σέντρικ Μόρις (1889-1982) που έχει δωριστεί στο Κέντρο Γκείνσμπρο. Μια επόμενη αίθουσα είναι αφιερωμένη σε περιοδικές εκθέσεις. Η εναρκτήρια ήταν για τον Ιγνάτιο Σάντσο (1729-1780), τον πρώτο μαύρο άνδρα που ψήφισε στην Αγγλία και τον πρώτο μαύρο για τον οποίο γράφτηκε νεκρολογία. Ο Γκείνσμπρο τον είχε ζωγραφίσει. Η δημιουργία του Κέντρου Γκείνσμπρο κόστισε περί τα 10 εκατομμύρια στερλίνες.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Τι θα ήταν το «Succession» δίχως τη μουσική του;

Η τέταρτη, και τελευταία, σεζόν της σειράς «Succession» έχει συζητηθεί πολύ, λέει ο κύριος Γκρι. Αλλά αναρωτιέται την ίδια στιγμή: πώς θα ήταν αυτή η τηλεοπτική σειρά αν δεν είχε τη συγκεκριμένη μουσική υπόκρουση;

Ο κύριος Γκρι επιμένει ότι δεν έχει γίνει κουβέντα ανάλογη της εξάισιας μουσικής που «ντύνει» το σόου. Ο συνθέτης Νικόλας Μπριτέλ δίνει το δικό του σόου από το βασικό θέμα των τίτλων και σε ένα σύντομο βίντεο παραγωγής του περιοδικού Vanity Fair εξηγεί πάνω από ένα πιάνο πώς έγραψε τη μουσική.

Στο βίντεο, ο Μπριτέλ εξηγεί με μεγάλη καθαρότητα τι είχε στον νου του όταν έγραφε το δραματικό, ιδιότυπα κακόφωνο βασικό θέμα της σειράς: τη δυαδικότητα που διακρίνει την ίδια την

«**Η βασική μελωδία βγαίνει εκτός, παρεκτρέπεται, όπως η οικογένεια στη σειρά**», λέει ο **Νικόλας Μπριτέλ**.

αφήγηση. Από τη μία, το στοιχείο του γκροτέσκου και του παραλόγου, από την άλλη ένα δράμα βαρυτικό, ανθρώπινο, τραγικό όσο και κωμικό. Από τη μία η ιντριγκα της βιομηχανίας, ο κανιβαλισμός της πολιτικής, κι από την άλλη ο κανιβαλισμός των δεσμών αιματος αλλά και τα υπόγεια συμπλέγματά τους, από τα οποία δεν λείπει ούτε η στοργή, μα ούτε και η εκδικητικότητα.

Κατά τον κύριο Γκρι, οι σχέσεις εξουσίας στη σειρά παρα-

Πιάνο από τους τίτλους της τηλεοπτικής σειράς «Succession», όπου κυριαρχεί το έξοχο μουσικό θέμα του Νικόλας Μπριτέλ.

πέμπουν σε ζοφερά σαιξπηρικά σχήματα όπου σχεδόν κανένας δεν θα διστάσει για να πάρει αυτό που (νομίζει ότι) θέλει – αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι μετά δεν θα έχει κάποιο φάντασμα, ή κάποιο φασματικό μαχαίρι, να τον στοιχειώνει για τις επιλογές του.

Βασισμένος σε μια έντονα δραματική τονική κλίμακα, την ντο ελάσσονα (μεταξύ άλλων, την κλίμακα της 5ης του Μπετόβεν, της Μεγάλης Λειτουργίας και του 24ου Κοντσέρτου για πιάνο και ορχήστρα του Μότσαρτ), ο Μπριτέλ «πετάει» κάθε τόσο κάποια σκόπημη παραφωνία των μαύρων πλήκτρων, μέσα από μια διέση ή ύφεση, υπονομεύοντας την ίδια τη συνεκτικότητα της συγκεκριμένης κλίμακας. Ήθελε, λέει, να αποτυπώσει το λοζό των καταστάσεων της σειράς από τα

πρώτα μέτρα του θέματος των τίτλων. «Η βασική μελωδία βγαίνει εκτός, παρεκτρέπεται, όπως η οικογένεια στη σειρά», λέει. Από το σκοτεινό, απειλητικό βασικό θέμα (που αναπτύσσεται μέσα από ένα, θα έλεγε, ξεκουρδιστό πιάνο και μια μεγάλη ορχήστρα εγχόρδων) ξεδιπλώνονται σε όλες τις σεζόν πολύ ενδιαφέρουσες παραλλαγές, με αποκορύφωμα ένα δραματικό οστινάντο (μανική επανάληψη συγχορδιών) και ένα «διστραμμένο» μενουέτο, που ακούγονται σε κείριες στιγμές της σειράς.

Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να σκανάρει το qr code και να δει το σχετικό βίντεο.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Συνόδευση μέχρι τέλους

Νομοθετήθηκε πρόσφατα στη χώρα μας (ν. 5007/2022) το «Ολοκληρωμένο σύστημα παροχής ανακουφιστικής φροντίδας». Δεν υποτιμώ διόλου τη σημασία ενός νόμου, αλλά μεγαλύτερη έχει ασφαλώς η εφαρμογή του. Στην Ελλάδα η ανακουφιστική φροντίδα για όσους πάσχουν από βαριά, απειλητική για τη ζωή τους αρρώστια ή από χρόνια εξελικτική είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη. Το κενό το αναπληρώνει στο μέτρο των μικρών δυνάμεών της, αλλά πάντως με εξαιρετικό τρόπο, η Γαλιλαία της Μπτροπόλεως Μεσογαίας και Λαυρεωτικής. Απέναντι στην οδυνηρή πραγματικότητα της θανάσιμης αρρώστιας, όταν όλες οι θεραπείες έχουν δοκιμασθεί και ο θάνατος πλησιάζει, η ανακουφιστική φροντίδα δεν αποτελεί επιλογή, την οποία μπορούμε να κάνουμε ή να μην κάνουμε, αλλά κοινή υποχρέωση που κράτους, της κοινωνίας, της οικογένειας, των συγγενών και φίλων, του καθενός μας. Η ανακουφιστική φροντίδα είναι εξαιρετικά λεπτή και δύσκολη δουλειά, απαιτεί ειδική εκπαίδευση και ξεχωριστά ανθρώπινα χαρίσματα. Οι άνθρωποι της ανακουφιστικής φροντίδας, όπου αυτή παρέχεται πραγματικά, γιατροί, νοσηλευτές, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, εθελοντές, αποτελούν συχνά συγκλονιστικά ανθρώπινα παραδείγματα. Είναι εκεί δίπλα στον άρρωστο, στην πιο βαριά στιγμή της ζωής του, και ακούν με προσοχή και αγάπη την κραυγή του, το κλάμα, τη διαμαρτυρία, το παράπονο, την αγανάκτησή του. Συνοδεύουν τον άρρωστο βήμα βήμα, χωρίς ιδεολογίες και κοσμοθεωρίες, χωρίς πρόγραμμα, με τα χέρια τους, με το βλέμμα τους, με το σώμα τους. Τον αναγνωρίζουν, μέσα στα σωληνάκια και στην έσχατη κατάπτωση, ως συνάνθρωπο άξιο φροντίδας και αγάπης, λένε «εμείς» με εκείνον που πεθαίνει!

Σήμερα διαθέτουμε πολλά μέσα για την ανακούφιση του πόνου, υπάρχουν όμως περιπτώσεις όπου δεν πάνει τίποτε, ένα 5%, ό,τι και αν κάναμε, θα εξακολουθεί να υποφέρει σωματικά και ψυχικά, και η κραυγή «δεν αντέχω άλλο» δεν θα μπορεί να λάβει παρηγορητική απάντηση. Οπότε τι κάνουμε, όσοι πιστεύουμε βαθιά στην ανακουφιστική φροντίδα, στις περιπτώσεις αυτές; Μία λύση είναι βαθιά και συνεχής καταστολή, η οποία έχει νομοθετηθεί σε διάφορες χώρες. Συστατικό στοιχείο όμως της ανακουφιστικής φροντίδας είναι η συνόδευση, δεν μπορούμε επομένως να κάνουμε ουσιαστικά λόγο για ανακουφιστική φροντίδα σε ανθρώπους που βρίσκονται σε καταστολή. Σύμφωνα, αλλά η συνόδευση δεν θα πάψει, θα συνεχιστεί προς τους οικείους. Ένας άλλος άρρωστος, σε αυτή την κατάσταση, όταν τίποτε δεν ανακουφίζει από τους πόνους, μπορεί να επιλέξει την υποβοηθούμενη αυτοκτονία ή την ευθανασία, όπου επιτρέπονται. Τι γίνεται τότε με την ανακουφιστική φροντίδα; Παύει; Όχι, είναι πάλι η απάντηση. Συνεχίζεται μέχρι τέλους. Ακόμη και στην περίπτωση της απόφασης για ευθανασία, ο συνοδός της ανακουφιστικής φροντίδας θα συναντήσει και θα μιλήσει με τον ίδιο τον άρρωστο και με τους δικούς του, για να τους βοηθήσει να καταλάβουν περί τίνος πρόκειται, να τους βοηθήσει να χειριστούν σωστά τον χρόνο που υπολείπεται μέχρι την καθορισμένη ημερομηνία, ώστε να διατυπωθούν και να εκπληρωθούν οι τελευταίες επιθυμίες του άρρωστου, θα σταθεί δίπλα σε εκείνους που βρίσκονται πλάι στον άρρωστο την τελευταία στιγμή. Στη δημόσια συζήτηση παρουσιάζεται πολύ συχνά η ανακουφιστική φροντίδα σε αγεφύρωτη αντίθεση προς την ευθανασία. Για τους λειτουργούς (γιατρούς, νοσηλευτές, εθελοντές) της ανακουφιστικής φροντίδας, για όσους τουλάχιστον έχουν βαθιά καταλάβει το πνεύμα της, τέτοιο χάσμα δεν υπάρχει. Αυτό είναι το μεγαλείο της ανακουφιστικής φροντίδας: οι άνθρωποι που την υπηρετούν σέβονται κάθε επιλογή του άρρωστου, οποια και αν είναι αυτή, και τον συνοδεύουν μέχρι τέλους.

Οι λειτουργοί της ανακουφιστικής φροντίδας και όσοι πιστεύουν σε αυτήν δεν συμφωνούν, εννοείται, με την ευθανασία, δηλαδή με τον νόμο που επιτρέπει ή και επιβάλλει στον γιατρό να χορηγήσει, υπό όρους και προϋποθέσεις, τη θανατηφόρο δόση. Το χέρι που γιατρεύει δεν μπορεί, το ίδιο χέρι, να σκοτώνει.

Οδυνηρή πράξη αγάπης

Ναι, αλλά τι θα γίνει με τους ανθρώπους που υποφέρουν ανέλπιδα, τι θα γίνει με την περίπτωση, επί παραδείγματι, του τετραπληγικού, που έπειτα από ένα τροχαίο μένει καρφωμένος στο κρεβάτι, πέντε και δέκα χρόνια, με πλήρη διαύγεια πνεύματος, που δεν αντέχει άλλο και ζητάει να φύγει από τη ζωή; Τι θα γίνει με αυτόν τον άνθρωπο και το αίτημά του να φύγει; Είναι πολλοί

όσοι ακόμη και σε αυτή τη συνθήκη επιμένουν στη ζωή. Είναι όμως και άλλοι που δεν το αντέχουν. Για αυτές τις περιπτώσεις υπάρχει η επιλογή της ιατρικώς υποβοηθούμενης αυτοκτονίας. Ο σεβασμός στην οδύνη του ανθρώπου που υποφέρει ανέλπιδα και ζητάει ο ίδιος να φύγει από τη ζωή μάς επιβάλλει να δεχτούμε την υποβοηθούμενη αυτοκτονία, με την οποία αποφεύγουμε το δράμα της άγριας ή αποτυχημένης αυτοκτονίας και βοηθάμε τον συνάνθρωπό μας να έχει ειρηνικά τέλη. Η νομοθέτηση της ιατρικώς υποβοηθούμενης αυτοκτονίας πρέπει να γενικευτεί και να προσδιοριστεί όσο γίνεται σαφέστερα η διαφορά της από την ευθανασία: τη θανατηφόρο δόση εδώ δεν τη χορηγεί ο γιατρός, την παίρνει ο ίδιος ο άρρωστος ή του τη δίνουν οι οικείοι του. Τι γίνεται όμως όταν κάποιος βρίσκεται στην ίδια κατάσταση και δεν έχει κανένα δικό του δίπλωμα; Τότε ο βαρύν κληρος θα πέσει στον νοσηλευτή ή στον γιατρό, που καλείται να αναλάβει την ευθανασία ως οδυνηρή πράξη αγάπης.

Η σπουδαία γιατρός, πιστή Καθολική, που υπηρετούσε όλη τη ζωή της την ανακουφιστική φροντίδα, η Corinne Van Oost (γενν. 1955), στο εξαιρετικό βιβλίο της «Médecin catholique, rouquie de pratique l' euthanasie» (Presses de la Renaissance, 2014), αναφέρει περιπτώσεις ευθανασίας που ανέλαβε η ίδια από βαθιά συμπόνια, με πρώτη στην Αλμπερτίν, όταν η ευθανασία απαγορευόταν ακόμη στο Βέλγιο. Επασχε από πλάγια αμυστροφική σκληρήνωση και στο τέλος κουνούσε μόνο τα βλέφαρα. Την αγάπησε πολύ και γι' αυτό εκπλήρωσε το αίτημά της να φύγει από τη ζωή, την έκλαψε μετά και είχε πάντα τη φωτογραφία της στο πορτοφόλι της.

Όσοι ενδιαφέρονται για τα βιοηθικά ζητήματα, που είναι ουσιαστικά ζητήματα ζωής και θανάτου, σε μνην περιορίζονται να διαβάσουν νομικές μελέτες ή φιλοσοφικά δοκίμια. Πρέπει περισσότερο να διαβάσουν μαρτυρίες άρρωστων και οικείων τους. Μόνο μέσα από αυτές θα αποκτήσουν εκείνη την ηθική του διασταγμού, τόσο απαραίτητη όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με τις πιο ακραίες εμπειρίες της ζωής.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Ο Παπατσώνης βγαίνει απ' την αφάνεια: επεισόδιο 2ο

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ
Απαντα τα ευρεθέντα, ποιήματα εκτός συλλογών 1911-1976
φιλολογική επιμέλεια - εισαγωγή - επίμετρο: Βασίλης Μακρυδύμης
εκδ. Librofili & Co, 2022, σελ. 288

Συζητώντας το έργο του Β. Μακρυδύμη με τίτλο «Στον αστερισμό των αντιθέσεων. Ο κριτικός και δοκιμιογράφος Τ. Κ. Παπατσώνης» (Gutenberg, 2021), ο Βαγγέλης Χατζηβασιλείου σημειώνει (The Books' Journal, 16.11.2021): «Είναι ευτύχημα που ο Τάκης Παπατσώνης έρχεται στις ημέρες μας να βγει από την πολύχρονη αφάνειά του διά χειρός ενός νέου ερευνητή ο οποίος έχει μελετήσει επισταμένως όχι μόνο το δοκιμιογραφικό, αλλά και το ποιητικό του έργο». Με το υπό συζήτηση βιβλίο ανασύρεται ακόμη περισσότερες Παπατσώνης από την αφάνεια. Δημοσιεύονται αφενός τα -67 τον αριθμό- ποιήματα που εν ζωή ο Παπατσώνης (1895-1976) δημοσίευσε σε εφημερίδες και περιοδικά, δεν συμπεριέλαβε όμως στα βιβλία του, αφετέρου ποιήματά του (συνολικά 28) που μετά τον θάνατό του επιλέχθηκαν από το αρχείο του και (πρωτο)δημοσιεύθηκαν εδώ κι εκεί.

Η καλαισθητή έκδοση παρέ-

χει επιχειρήματα και τεκμηρίωση ως προς τη σημασία που ένα τέτοιο βήμα έχει για τα ελληνικά γράμματα. Συνάγουμε από αυτήν τρεις λόγους για να έρθει ο Παπατσώνης στο προσκήνιο. Ο πρώτος είναι τα ίδια τα ποιήματα. Ανάμεσά τους συμπεριλαμβάνονται κάποια που παρουσιάζουν μοναχά φιλολογικό ενδιαφέρον, δεν λείπουν όμως και αληθινά διαμάντια. Ηδη αναρωτιόμαστε γιατί δεν βρήκαν τη θέση τους στα βιβλία του Παπατσώνη, στον καιρό τους. Οπως, νομίζω, και στην περίπτωση της επίσης άδικα αφανούς Ζωής Καρέλλη (1901-1998), έτσι και στον Παπατσώνη έχουμε μια ιδιαίτερη ρυθμική πεζολογία με τόνο, θα λέγαμε, σκηνοθετημένα αφηγηματικά, ακόμη και όταν η φωνή που μιλάει στο ποίημα βυθομετρικά και δεν αφηγείται. Πολλές και χρήσιμες εν προκειμένω οι επιστημονικές του Μακρυδύμη για «τα στάδια κατάκτησης ενός ιδιότυπου λυρισμού,

με τον οποίο τόσο οι νεοελληνιστές όσο και οι απλοί αναγνώστες δεν είμαστε εξοικειωμένοι». Πολύτιμες είναι και οι αναφορές του στις εύστοχες επιστημονικές του Σαββίδη για τον Παπατσώνη. Να τολμήσουμε να αναρωτηθούμε, περαιτέρω, για τη συγγένεια ανάμεσα στον Παπατσώνη και στην Καρέλλη με βάση τη θεμελιώδη και για τους δυο αναφορά τους στον Καβάφη; Να πάμε ένα βήμα πιο πέρα; Να αναρωτηθούμε πόσο από το αειθαλές, το κλασικό στοιχείο του Καβάφη, που αποτελεί εμπειδωμένη πλέον παραδοχή, θα μπολιάσει εντέλει

τις μελλοντικές αναγνωστικές κοινότητες υπέρ των αναδυόμενων Παπατσώνη και Καρέλλη; Όπως και να 'χει, με τη βοήθεια και αυτών των ποιημάτων -αυτός είναι ο δεύτερος λόγος που καθιστά σημαντικό τον Παπατσώνη- μπορεί να υποστηριχθεί περικότερα μια ώριμη αναγνωστική «γραμμή», την οποία εισπνέεται

εδώ ο Μακρυδύμης, επικαλούμενος ένα «εξόχως εξομολογητικό» κείμενο του ίδιου του ποιητή, που (και αυτό) βρισκόταν μέχρι τώρα στην αφάνεια. Σε αυτό ο Παπατσώνης ζητάει να διαβαστεί ως ποιητής μεταφυσικός με κίνητρα ποιητικά, και όχι ως ποιητής «χριστιανικός» ή «νεοχριστιανικός» κ.λπ. Να μια απερίφραστα διατυπωμένη αρχή που η επικράτησή της μόνο καλό θα έκανε, βοηθώντας να χειραφετηθεί επιτέλους μια κοινότητα συγγραφέων, κριτικών και αναγνωστών που εμμονικά επιμένει να διαβάζει τους ποιητές και τις ποιήτριές της με βάση την ανάπληρη οπτική των κάθε λογής στρατευμένων εξωποιητικών αναγνώσεων. Τρίτος, εξίσου σημαντικός, λόγος είναι το πλήθος των γόνιμων αλληλεπιδράσεων του Παπατσώνη με την ελληνική και ξένη ποίηση αλλά και με την ιστορική συγκυρία, όπως αυτές προκύπτουν από τα εμβριθή σχόλια του Μακρυδύμη στο υπό συζήτηση βιβλίο. Αυτά συνιστούν συμπύκνωση μιας εκτενέστερης μελέτης για όλο το ποιητικό έργο του Παπατσώνη, που ακόμη εκκρεμεί, μαζί άλλωστε και με μια σύγχρονη και χρήσιμη υπομνηματισμένη επανέκδοση όλου του έργου του.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΣΑΛΒΑΡΛΗ

Ο Μιλτιάδης Σαλβαρλής γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε φιλολογία στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και νομικά στη Νομική Σχολή του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Από το 1981 έως το 2012 εργάστηκε ως ρεπόρτερ, συντάκτης και αρχισυντάκτης στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση της ΕΡΤ, στη διαδικτυακή πύλη in.gr, καθώς και σε διάφορα έντυπα. Ανάμεσά τους τα περιοδικά «Ταξιδεύοντας», «Πάνθεον», ELLE, «Δίφωνο», HITECH και National Geographic. Το πιο πρόσφατο βιβλίο του έχει τίτλο «Πατρίδα χώρα ξένη» και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μετρονόμος.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;

Το «Μαύρο νερό» του Μιχάλη Μακρόπουλου, το οποίο διαβάζω ήδη, και το βιβλίο του Αντώνη Γεωργίου «Ενα άλπουμ ιστορίες».

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

Η εξεθλίωση του κόσμου και η ζωή στην πτωχική Γερμανία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως περιγράφεται στην «Τριλογία του Βερολίνου» του Φ. Κερ.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;

Τη «Μαντίνα Μποβαρ» του Φλομπέρ. Σε νεότερη ηλικία το είχα προσπεράσει.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Μεσημέρι έως απόγευμα που η συνοικία σουκιάει, σε πολυθρόνα, με φυσικό φως να μπαίνει από το παράθυρο.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;

Παλιότερα είχα μπει στον πειρασμό να αγοράσω για το καλοκαίρι ανούσια βιβλία με βιογραφίες διασήμων. Δεν αισθάνομαι ενοχές. Μόνο ότι έχασα χρόνο και χρήμα.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;

Δεν είναι ένα ακόμη βιβλίο για να συλλαμβάνει ένα σύμμετρο με τόπους, ανθρώπους και καταστάσεις, να το βάζει με μαστοριά στο χαρτί και να σε παρασύρει στο παραμύθι του.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;

Εχω σημειώσει το καινούργιο βιβλίο της Μάρως Δούκα.

Σε τι διαφέρει το βιβλίο σας «Πατρίδα χώρα ξένη» από τα άλλα παρεμφερούς θεματολογία;

Είναι μια διαφορά που αφορά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Αναφέρεται κυρίως στο «μετά». Πώς ριζώσαν οι αστοί Μικρασιάτες στη νέα τους πατρίδα, πώς κατάφεραν να αποκτήσουν οικονομική επιφάνεια και πώς, τελικά, εντάχθηκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα της Ελλάδας.

Ποια χρονική περίοδο καλύπτει ιστορικά το έργο σας και πώς τη βιώνουν οι ήρωες;

Η «Πατρίδα...» καλύπτει μια περίοδο με ιδιαίτερα σημαντικά γεγονότα, από το 1914 έως το 1985. Οι ήρωες παρασύρονται στη δίληψη της Ιστορίας και αναμετρώνται με καταστάσεις που τους ξεπερνούν. Αντιτάσσονται τη δύναμη, τη θέληση, τη μόρφωση και μια μοναδική ευστροφία πνεύματος, όπλα που τους βοηθούν να κατακτήσουν τους στόχους που έχουν θέσει.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη **Read**
LIBRARY

ΛΟΙΥΤΙ ΚΑΠΟΥΑΝΑ (1839-1915)

13+1 διηγήματα

Μετάφραση: Αλέξανδρος Αλεξανδρίδης

Εκδόσεις της Ανοικτής Βιβλιοθήκης

Τα δεκατέσσερα διηγήματα που εμπεριέχονται σ' αυτή την έκδοση προέρχονται από διάφορες συλλογές διηγημάτων του οικελικού κύκλου, όπως αναφέρει ο εκδότης. Επικρατεί συνήθως η σατιρική διάθεση, ενίοτε όμως η καθημερινή ζωή όλων των κοινωνικών τάξεων που υπήρχαν και δρούσαν στη Σικελία και στον Ιταλικό Νότο (Mezzogiorno) γενικότερα κατά τα μέσα του 19ου αιώνα αναδιπλώνεται με δραματική διάθεση. Όπως αναφέρεται και στο σημείωμα του εκδότη, στο νατουραλιστικό πλαίσιο των διηγημάτων του ο Καπουάνα τοποθετεί, εκτός από την ψυχολογία και τη θέση των ηρώων του, και την επίδραση που έχουν επάνω τους τα πολιτικά τεκταινόμενα σε μια κρίσιμη για την Ιταλία ιστορική περίοδο, όπως εκείνη της Ιταλικής Παλιγγενεσίας (Risorgimento).

Το βιβλίο διατίθεται δωρεάν και από την εφαρμογή Read Library.

Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

«Αγγλικότητα», ένα πλάσμα που δύσκολα πιάνεται

Ο συγγραφέας Τζόνθαν Κόου στην «Κ»

Συνέντευξη στον ΑΙΜΙΛΙΟ ΧΑΡΜΠΗ

Στη «Μέση Αγγλία», ένα από τα πιο πρόσφατα βιβλία του Τζόνθαν Κόου, υπάρχει ένα κεφάλαιο-σκηνή όπου όλοι οι πρωταγωνιστές, είτε σε μικρές ομάδες είτε κατά μόνας, κάνουν ακριβώς το ίδιο πράγμα: παρακολουθούν στην τηλεόραση την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων του Λονδίνου το 2012. Η μοναδική περίπτωση, από τις ελάχιστες ικανές να συντονίσουν ένα ολόκληρο έθνος, χρησιμεύει στον συγγραφέα σαν συλλογικός ψυχαναλυτικός καθρέφτης, ένα αποτύπωμα της στιγμής που έχει ωστόσο διαχρονική αξία. Η συγκεκριμένη ιδέα φαίνεται πως άρεσε πολύ στον Βρετανό συγγραφέα, τόσο που αποφάσισε να την εφαρμόσει σε ολόκληρο το «Μπόρνβιλ», το καινούργιο του μυθιστόρημα που κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πόλις. Επτά διαφορετικά επεισόδια, τα περισσότερα σχετικά με κάποιο βασιλικό γεγονός (στέψεις, γάμοι κ.ο.κ.), αφηγούνται την ιστορία μιας οικογένειας και μαζί μιας ολόκληρης χώρας.

«Οι περισσότερες από τις στιγμές επιλέχθηκαν από μόνες τους. Δεν συμπαθώ τη βασιλική οικογένεια, ούτε με ενδιαφέρει, οπότε μοιάζει λίγο παράξενο που τόσα επεισόδια έχουν να κάνουν με αυτούς. Την ίδια στιγμή όμως αυτό σου λέει κάτι για τη βρετανική ιστορία των τελευταίων 75 ετών και τις στιγμές που μας έκαναν να μαζευτούμε γύρω από τις τηλεοράσεις», μου επισημαίνει ο Τζόνθαν Κόου, που βρέθηκε τις προηγούμενες μέρες στην Αθήνα για την παρουσίαση του βιβλίου. Το ύφος και η φωνή του φανερώνουν τον μετρημένο και ταυτόχρονα παιγνιώδη τόνο που διακρίνει συνήθως και τη γραφή του.

Αιρετηρία το 1945

Εδώ πάντως όλα ξεκινούν στις 8 Μαΐου 1945, Ημέρα της Νίκης στην Ευρώπη. «Από το 2016 και έπειτα, όταν η Βρετανία αποφάσισε να αφήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχει ανάμεσά μας ένα διαρκές ντιμπέι σχετικά με το τι χώρα είμαστε και τι θέλουμε να γίνουμε. Καθώς συνέβαιναν όλα αυτά έγραφα τη «Μέση Αγγλία», αυτή τη φορά ωστόσο σκέφτηκα ότι θα ήταν ενδιαφέρον να πάω λίγο πίσω και να δω αν μπορώ να εντοπίσω τις ρίζες αυτής της αντιπαράθεσης. Ενστικτώδώς μου

“

Είμαστε μάλλον ένα έθνος ατομιστών. Υπάρχει λόγος που η Θάτσερ εμφανίστηκε στην Αγγλία και κατάφερε να αιχμαλωτίσει με τόση επιτυχία τη φαντασία των Βρετανών.

“

Η Ε.Ε. προφανώς δεν είναι τέλεια και η Ελλάδα το γνωρίζει αυτό καλύτερα από όλους μας.

φάνηκε σωστό να φτάσω μέχρι τα τέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που είναι πάνω-κάτω και το πιο μακρινό σύνορο της σημερινής ζωντανής μνήμης. Το σύστημα με τα επτά διαφορετικά γεγονότα βοήθησε ώστε να καλυφθούν 75 χρόνια μέσα σε ένα μόνο βιβλίο», σημειώνει ο Κόου.

Ένα από τα πιο βασικά θέματα του «Μπόρνβιλ», το οποίο εκτυλίσσεται κυρίως στην περιοχή του Μπέρμιγχαμ και των αγγλικών Μίντλαντς, έχει να κάνει με την έννοια της «βρετανικότητας» ή «αγγλικότητας» και το πώς αυτή έρχεται συχνά σε σύγκρουση με τις ευρωπαϊκές αξίες, αλλά και την ίδια την ενότητα του Ηνωμένου Βασιλείου. «Προσωπικά νιώθω πολύ Αγγλος. Μέχρι πρόσφατα δεν είχα αναρωτηθεί τι σημαίνει αυτό και μάλλον συνεχίζω να επανέρχομαι στα βιβλία, απλώς γιατί δεν μπορώ να βρω την απάντηση. Η εθνική ταυτότητα είναι πολύ σημαντική για τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τους εαυτούς μας, ταυτόχρονα όμως είναι και ένα πλάσμα αμφιλεγόμενο που ξεγλιστρά και δύσκολα πιάνεται. Παρότι αποφεύγω τις γενικεύσεις, θα έλεγα ότι ως λαός δεν έχουμε τόσο

Ο σεβασμός και η αίσθηση δέους που ο κόσμος ένωθε για τη βασίλισσα αντιστράφηκε το 1997. Λαός και ΜΜΕ ζήτησαν πλέον να δείξει κάποιο συναίσθημα, να θρηνήσει, να γίνει ανθρωπίνη.

επόμενες δεκαετίες και πρακτικά θα εξαφανιστεί από τη δημόσια ζωή. Αν και ως θεσμός θα συνεχίσει πιθανότατα να υπάρχει».

Στο μυθιστόρημα, ένας από τους κεντρικούς χαρακτήρες,

«Όταν ένα ερώτημα μπαίνει σε δημοψήφισμα, καθένας μπορεί να το διαβάσει διαφορετικά. Για πολύ κόσμο αυτό που διάβασαν (σ.σ. στο δημοψήφισμα για το Brexit) ήταν: "Είστε θυμωμένοι;". Κι εκείνοι απάντησαν "ναι", λέει ο Τζόνθαν Κόου. «Η συνέπεια ήταν να βγούμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Το νέο μυθιστόρημα του Κόου αφηγείται την ιστορία μιας οικογένειας και μαζί μιας ολόκληρης χώρας, της Βρετανίας των τελευταίων 75 ετών.

ισχυρή την αίσθηση της συλλογικότητας που υπάρχει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Είμαστε μάλλον ένα έθνος ατομιστών. Υπάρχει λόγος που η Θάτσερ εμφανίστηκε στην Αγγλία και κατάφερε να αιχμαλωτίσει με τόση επιτυχία τη φαντασία των Βρετανών».

Το Brexit του 2016 θεωρείται από τον Κόου στιγμή καθοριστική, όχι μόνο στην Ιστορία της χώρας, αλλά και για την ίδια της την ταυτότητα. «Ένα από τα παράδοξα του Brexit είναι ότι δημιούργησε ένα κύμα ευρω-φιλίας. Βλέπεις πια σημαίες της Ε.Ε. στα παράθυρα, κάτι το οποίο δεν συνέβαινε ποτέ πριν. Από την άλλη σίγουρα υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που νιώθουν ότι η «αγγλικότητα» τους περιορίζεται μέσα στο πλαίσιο της Ε.Ε. Προσωπικά κατανοώ γιατί τόσο κόσμος ψήφισε να φύγουμε. Το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτικών ήταν υπέρ της παραμονής σίγουρα έπαιξε ρόλο. Υπάρχει μεγάλος θυμός ενάντια στο πολιτικό σύστημα και το κατεστημένο γενικότερα, οπότε ήταν η ευκαιρία να δοθεί μια απάντηση. Απλώς η συνέπεια ήταν να βγούμε από την Ε.Ε. Όταν ένα ερώτημα μπαίνει σε δημοψήφισμα, καθένας μπορεί να το διαβάσει διαφορετικά. Για πολύ κόσμο αυτό που διάβασαν ήταν: "Είστε θυμωμένοι;". Κι εκείνοι απάντησαν "ναι"».

Προκειμένου να βάλει τον αναγνώστη που βαθιά στην ταραγμένη σχέση της Βρετανίας με την Ε.Ε., ο Κόου αφηγείται την ιστορία του «Πολέμου της Σοκολάτας», την επί δεκαετίες σύγκρουση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανάμεσα στην αγγλική Cadbury και τους ανταγωνιστές της από τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία κ.ά. «Η Ε.Ε. προφανώς δεν είναι τέλεια και η Ελλάδα το γνωρίζει αυτό καλύτερα από όλους μας. Εξέρω πόσο γραφειοκρατική και μονολιθική μπορεί να γίνει, κάτι το οποίο μπορεί κανείς να κριτικάρει και να σατιρίσει ανελέητα, όμως σταθμίζοντας τα υπέρ και τα κατά, πιστεύω πως είναι προτιμότερο να είσαι μέλος. Σε μικροκλίμακα θεώρησα ότι ο "πόλεμος της σοκολάτας" αποτελεί ένα καλό παράδειγμα του τι είναι θετικό στην Ε.Ε. και τι απλώς γελοίο. Το ότι μας πήρε 30 χρόνια να ορίσουμε τι είναι η σοκολάτα, είναι ασφαλώς αστείο από την άλλη, το γεγονός ότι τα καταφέραμε αποτελεί από μόνο του έναν μικρό θρίαμβο».

Εχω μεγάλη πίστη στις νεότερες γενιές, ίσως υπερβολικά μεγάλη

Όπως είπαμε, η ιστορία της βασιλικής οικογένειας ορίζει σε μεγάλο βαθμό τα κεφάλαια του βιβλίου, από τη στέψη της βασίλισσας Ελισάβετ το 1953 μέχρι το τραγικό τέλος της Νταϊάνα το 1997. «Ανάμεσα στο 1953 και το 1997 άλλαξαν πάρα πολλά στη βρετανική κοινωνία. Ο σεβασμός και η αίσθηση δέους που ο κόσμος ένωθε για τη βασίλισσα αντιστράφηκε το 1997. Ήταν ο λαός και τα δημοφιλή ΜΜΕ που ζήτησαν πλέον από εκείνη να δείξει κάποιο συναίσθημα, να θρηνήσει, να γίνει ανθρωπίνη. Το 1953 αντιθέτως η βασίλισσα ήταν ένα έμβλημα, ένα σύμβολο. Οσο για το μέλλον, πιστεύω πως η βασιλική οικογένεια θα έχει πολύ λιγότερη σημασία τις

η Μαίρη, αποτελεί τη χαμηλότερη μπριάζα, γύρω από την οποία συνεχονται τρεις διαφορετικές γενιές της οικογένειας. Ο θάνατός της ωστόσο φέρνει στην επιφάνεια διαφορές και πλέον όλοι καλούνται «να διαλέξουν πλευρές», όπως το θέτει μια πρωίδα. «Το συγκεκριμένο κομμάτι γράφτηκε πριν από τον θάνατο της βασίλισσας, αλλά θα μπορούσε να είναι για εκείνη. Γιατί η Μαίρη κρατούσε πράγματι αυτή την οικογένεια ενωμένη επί 70 χρόνια από σεβασμό και αγάπη προς το πρόσωπό της οι πάντες άφησαν στην άκρη τις διαφορές τους, όμως πλέον εκείνη έχει φύγει και ίσως δεν μπορούμε να το κάνουμε πια. Μου φαίνεται αρκετά καλό πα-

ράλληλο με τη βασίλισσα». Σύμφωνα με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα.

ραλλήλο με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα.

ραλλήλο με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα.

ραλλήλο με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα. Σύμφωνα με τη βασίλισσα.

Ομως, ίσα ίσα, αυτές οι προβληματικές αναφορές πρέπει να μας προκαλέσουν ερωτήματα και διάλογο σχετικά με τις αξίες που αλλάζουν μέσα στα χρόνια – να συζητήσουμε και όχι απλώς να τις κριθίσουμε κάτω από καλή και να μην πιστεύουμε ότι δεν υπήρξαν ποτέ. Η κόρη μου είδε πρώτα τις ταϊνές με τον Ντάνιελ Κρεγκ στον ρόλο του "Τζέιμς Μποντ", οι οποίες είναι και πιο πολιτικά ορθές, με την καλή έννοια. Όταν τις έβαλα να δει εκείνες με τον Ρότζερ Μουρ, έπειτα από δύο λεπτά με κοίταζε απορημένη: "Αυτός ήταν ο Τζέιμς Μποντ; Είναι απίσιος!". Γενικώς έχω μεγάλη πίστη στις νεότερες γενιές, ίσως υπερβολικά μεγάλη», καταλήγει χαμογελώντας ο Τζόνθαν Κόου.

Αν ο Κάφκα έγραφε το Matrix...

Οι ήττες που βιώνουμε την τελευταία δεκαετία οδηγούν τα βήματα του ήρωα σε ένα περιβάλλον απόλυτου τρόμου

ΧΑΡΙ ΚΟΥΝΖΡΟΥ

Κρέας για τους λύκους

μτφρ.: Δέσποινα Κανελλοπούλου,
εκδ. Δώμα, σελ. 344

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Σε αυτό το αδυσώπητο, ανψυχαστικό θρίλερ, μια διανοητική περιπέτεια που πέφτει από γκρεμό σε γκρεμό αγκαλιασμένη με τον αναγνώστη της, καλό είναι να έρθει κανείς με όσο λιγότερες πληροφορίες γίνεται, καθώς το ξάφνιασμα από τις αναπάντεχες αλλαγές σκηνικού είναι αδιαχώριστο κομμάτι της πλοκής του. Και να κάτι παράδοξο: αυτό το μυθιστόρημα δεν προσκαλεί τον αναγνώστη του σε ένα ταξίδι, αλλά σχεδόν απαιτεί τη, σχεδόν σωματική, συμμετοχή του. Μάλιστα, όσο πιο κοντά βρίσκεται κανείς στον κεντρικό του ήρωα –και λίγο-πολύ του μοιάζουμε όλοι: είμαστε εγγόνια του Διαφωτισμού–, τόσο περισσότερο θα νιώσει στο πετσί του τη θάλασσα του τρόμου που φουσκώνει μέσα του. Και τόσο πιο ζοφερά θα αποκαλυφθούν μπροστά του οι ήττες που βιώνουμε την τελευταία δεκαετία.

Ο ανώνυμος πρωταγωνιστής, ένας Νεοορθόδοξος διανοούμενος, δοκιμογράφος χωρίς πολλούς αναγνώστες –άλλωστε γράφει για ένα ειδικό κοινό και το ύφος του είναι αρκετά στρυφνό, όπως παραδέχεται και ο ίδιος–, που παραδέρνει σε ένα γάμο στον οποίο αρχίζει να μη νιώθει άνετα ενώ παλεύει να γράψει το επόμενο βιβλίο του, θα πάρει μία υποτροφία από το Κέντρο Ντόιτερ στο εξοχικό προάστιο Βάνζε του Βε-

Το «Κρέας για τους λύκους» είναι το απόλυτο καφκικό μυθιστόρημα του 21ου αιώνα, μια ασθματική σπουδή στην τρέλα.

ρολίνου, όπου θα μπορέσει να δουλέψει απερίσπαστος επί ένα ολόκληρο τρίμηνο. Δεν θα τα καταφέρει ποτέ. Το Κέντρο Κοινωνικών και Πολιτισμικών Μελετών Ντόιτερ είναι γεμάτο κάμερες, διακρίνεται από μια «στρατοκρατική αυστηρότητα» και δεν ενθαρρύνει τη μονακτικότητα: όλοι οι υπότροφοι υποχρεούνται να εργάζονται σε κοινή αίθουσα. Το «Λυρικό εγώ» του πρωταγωνιστή (έτσι τιτλοφορεί την ερευνητική του πρόταση προς το Κέντρο, καθώς είναι σχετική με την «κατασκευή του εαυτού» στη λυρική ποίηση) κλονίζεται ήδη από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου. Δεν θα τα καταφέρει να δουλέψει ούτε μία ημέρα, ενώ ακόμη και ο πιο ουδέτερος συγχρωτισμός με τους υπόλοιπους «τροφίμους» –στην τραπεζαρία και αλλού– θα τον οδηγήει όλο και περισσότερο στα τάρταρα του εαυτού του. Αλ-

Ενας καισιγισμός ακροτήτων σχετικών με τα social media, το σκοτεινό Διαδίκτυο, τον ρατσισμό, τη θεελλώδη επέλαση του Χαμού οδηγεί τον πρωταγωνιστή και τον αναγνώστη στα μονοπάτια της αγωνίας.

λά αυτό θα είναι μόνον η αρχή.

Καταφεύγοντας, για να αισθανθεί ελεύθερος, σε περιπάτους, θα ανακαλύψει τον τάφο του αυτόχειρα ποιητή και δραματουργού Χάινριχ φον Κλάιστ, που θα τον στοιχειώσει, αλλά και τη βίλα όπου πραγματοποιήθηκε, στις 20 Ιανουαρίου 1942, η διαβόητη διάσκεψη, υπό τον Ράινχαρντ Χάιντριχ, των δεκαπέντε υψηλόβαθμων στελεχών των SS και εκπροσώπων της γερμανικής κυβέρνησης, που εκεί έλαβαν τις αποφάσεις τους για την «τελική λύση». Η αφή-

γηση της Μόνικα, καθαριστριάς του Κέντρου, Ανατολικοβερολινέζας που πριν από την πτώση του Τείχους είχε συνθλιβεί στη μέγερνη της Στάζι –ένα έξοχο ιντερλουδίο–, φαινομενικά θα τον αποτελειώσει, αλλά τίποτε δεν θα μπορούσε να τον προειδεάσει για τα παρεπόμενα της γνωριμίας του με τον Αντον, τον δημιουργό του «Blue Lives», μιας σκληρής τηλεοπτικής σειράς που ο πρωταγωνιστής μας παρακολουθεί σχεδόν μανιακά στον υπολογιστή του – μιας σειράς του σωρού, εκ πρώτης

όψεως, όπου αστυνομικοί βασανίζουν τους εγκληματίες που συλλαμβάνουν, που όμως ίσως να φτιάχτηκε ακριβώς για να στείλει κάποια κρυφά μηνύματα στον κόσμο: έναν κόσμο που τα περίμενε διψασμένος.

Αγωνία

Ο ήρωάς μας αρχίζει να ντρέμει για τα πάντα –φοβάται για την τύχη της γυναίκας του και της κόρης του, για την πραγματική υφή των πραγμάτων, για την υπονόμευση της αλήθειας, για τον αποπροσανατολισμό

Όσο πιο κοντά βρεθεί κανείς στον πρωταγωνιστή, τόσο περισσότερο θα νιώσει τη θάλασσα του φόβου να φουσκώνει μέσα του.

του κόσμου, για τη δύναμη της χειραγώγησης, για μια διαφαινόμενη κατάρρευση της φιλελεύθερης δημοκρατίας, για τον τερατώδη λευκό φυλετισμό, για την αναβίωση του γερμανικού μυστικισμού, για το επερχόμενο τέλος – και θα παθιαστεί με τον Αντον, αυτόν τον μηδενιστή, είρωνα, μεφιστοφελικό ακτιβιστή της alt-right υποκουλτούρας, σε βαθμό αυτοκαταστροφικό.

Το «Κρέας για τους λύκους», που ευτύχησε στη μεταφορά του στη γλώσσα μας, είναι το απόλυτο καφκικό μυθιστόρημα τρόμου του 21ου αιώνα. Ασθματική σπουδή στην τρέλα και ταυτόχρονα ένα λογοτεχνικό Matrix, είναι ένα βιβλίο που διαβάζεται μονορούφι, με ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον, μα που σε προκαλεί να το ξαναδιαβάσεις αμέσως μόλις το τελειώσεις. Παρά, μάλιστα, το μαύρο θέατρο των ακροτήτων που παρουσιάζει ή υπαινίσσεται –σχετικών με τα social media, με το σκοτεινό Διαδίκτυο, με τον ρατσισμό, με τη θεελλώδη επέλαση του Χαμού–, είναι ένα μυθιστόρημα που διακρίνεται από μεγάλη αγάπη για τον άνθρωπο και από σιγουριά για το μέλλον του. Στο τέλος όλα θα πάνε καλά, παρά ταύτα.

Για τον άνθρωπο και τον χορικό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞΙ

Romios Kotsionis

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10 ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 11.9%

ΣΟΦΙΑ ΠΡΩΙΜΟΥ

10-13 ΠΡΩΤΗ ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.6%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24 ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 13.2%

* ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ SYMMETRON MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΥ 2022 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΩΝ 13-80.

Η παρέα του ιδιοφυούς ρακούν επιστρέφει

Νέα περιπέτεια στο σύμπαν της Marvel

Οι φύλακες του γαλαξία 3 ★★½
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2023)

Σκηνοθεσία: Τζέιμς Γκαν
Ερμηνείες: Κρις Πρατ, Ζόι Σαλντάνα, Ντέιβ Μπασουίτσια

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ένα από τα πιο επιτυχημένα κινηματογραφικά franchise της Marvel επιστρέφει με το τρίτο του κεφάλαιο, φέρνοντας ξανά στην οθόνη την ετερόκλητη αλλά πολύ δεμένη παρέα ηρώων, με επικεφαλής τον έξω καρδιά Πίτερ Κουίλ (Κρις Πρατ). Ο τελευταίος, πάντως, θρηνηύει ακόμη την απώλεια της αγαπημένης του Γκαμόρα, ωστόσο σύντομα θα πρέπει να ανασυνταχθεί προκειμένου να αντιμετωπίσει μαζί με τους υπόλοιπους έναν θανάσιμο κίνδυνο που απειλεί τον Ρόκετ. Γενικώς η ιστορία του ιδιοφυούς ρακούν με την κοφτερή γλώσσα βρίσκεται εδώ στο επίκεντρο, πυροδοτώντας τη δράση και οδηγώντας τους πρωταγωνιστές στα άκρα προκειμένου έναν θανάσιμο κίνδυνο που απειλεί τον Ρόκετ. Γενικώς η ιστορία του ιδιοφυούς ρακούν με την κοφτερή γλώσσα βρίσκεται εδώ στο επίκεντρο, πυροδοτώντας τη δράση και οδηγώντας τους πρωταγωνιστές στα άκρα προκειμένου έναν θανάσιμο κίνδυνο που απειλεί τον Ρόκετ.

Φυσικά, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως εδώ πρόκειται για κόμικς, οπότε όλα τα παραπάνω παρου-

σιάζονται αυστηρά στη σχηματική τους μορφή—όμως υπάρχουν—σε ένα σενάριο, το οποίο κατά τα άλλα προτάσσει το κούιμορ και την καταιγιστική δράση ως προτεραιότητες. Η τελευταία είναι αρκετά καλοστημένη, ενώ συχνά επενδύεται και από τις σήμα κατατεθέν μουσικές λίστες των «Φυλάκων» που παίζει το βίντατζ

Το φιλμ κινείται γύρω από την αξία της πραγματικής φιλίας, θίγοντας με τον τρόπο του ζητήματα οικολογίας, σεβασμού προς όλα τα έμβια όντα, αλλά και προς τη διαφορετικότητα.

γοούκμαν του Πίτερ Κουίλ: από μια μελαγχολική, ακουστική βερσιόν του «Creep» των Radiohead μέχρι το «No Sleep 'til Brooklyn» των Beastie Boys, το «I'm Always Chasing Rainbows» του Αλις Κούπερ και το «Dog Days Are Over» της Florence + the Machine, που σηματοδοτεί το πανηγυρικό φινάλε. Οσο για το κούιμορ, που αναφέραμε και παραπάνω, αυτό δεν περιορίζεται μόνο στις συνηθισμένες ατάκες-εξυπνάδες, αλλά παίρνει και μια πιο σουρεαλιστική διάσταση, όταν οι ήρωες φτάνουν σε έναν πλανήτη, ο οποίος λειτουργεί σαν ζωντανό κύτταρο και πρέπει να κάνουν... εγχείρηση για να μπουν μέσα. Το κακό, βέβαια, είναι πως με τούτα και με εκείνα φτάνουμε γεμάτες τις δύομισι ώρες, διάρκεια υπερβολικά μεγάλη ακόμη και για τις καλύτερες ταινίες του συγκεκριμένου είδους.

Το κούιμορ εδώ δεν περιορίζεται μόνο στις συνηθισμένες ατάκες-εξυπνάδες, αλλά λαμβάνει και μια πιο σουρεαλιστική διάσταση, όταν οι ήρωες φτάνουν σε έναν πλανήτη ο οποίος λειτουργεί σαν ζωντανό κύτταρο και πρέπει να κάνουν... εγχείρηση για να μπουν μέσα.

HOME CINEMA

Οι αφανείς ήρωες δίπλα στην Άννα Φρανκ

Το φως της ελπίδας
ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ (2023)

Δημιουργός: Τόνι Φίλαν, Τζόαν Ρέιτερ
Ερμηνείες: Μπελ Πόουλι, Λιβ Σράιμπερ

Πίσω στη σκοτεινή—αλλά και ηρωική—περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μάς πηγαίνει η καινούργια σειρά του Disney+ και του National Geographic, η οποία δίνει μια νέα οπτική στο διάσημο «Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ». Πρωταγωνίστρια εδώ είναι η Μιπ Γκίς (Μπολ Πόουλι), η νεαρή πάλληλος του Οτο Φρανκ (Λιβ Σράιμπερ), η οποία μαζί με μερικούς ακόμη θαρραλέους ήταν εκείνη που φρόντιζε για τις προμήθειες και όλες τις υπόλοιπες ανάγκες της οικογένειας, μέσα στα δύο χρόνια που έμεινε κρυμμένη στο Άμστερνταμ. Πρόσωπο περιφερειακό στο «Ημερολόγιο», αλλά με συναρπαστική προσωπική ιστορία, η Μιπ αποκαλύπτεται εδώ σε μια σειρά μυθοπλασίας μεν, η οποία πάντως διαθέτει άρτια ιστορική τεκμηρίωση.

Επάνω, η Μπελ Πόουλι πρωταγωνιστεί στο φιλμ «Το φως της ελπίδας» του Disney+. Κάτω, η Κάρι Κρόουλι στην ταινία «Ένα ήσυχο κορίτσι», που είναι διαθέσιμη στο Cinobo.

Τα πάντα φυσικά ξεκινούν από την παραγωγή, η οποία είναι προσεγγιστικά στις λεπτομέρειες (σκηνικά, κοστούμια κ.ο.κ.) και ως εκ τούτου ικανή να μας βάλει στο κλίμα της εποχής, διατηρώντας σταθερά το σασπένς και την αγωνία των ανθρώπων που έκρυψαν Εβραίους ή αντιστάθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο στους ναζί. Αυτή η έννοια της ηθικής υποχρέωσης, του καθήκοντος την ώρα που πολλοί άλλοι επιλέγουν τον εύκολο δρόμο της αδιαφορίας ή ακόμη και της συνεργασίας με τον κατακτητή, επανέρχεται ξανά και ξανά, σε ένα πολύπλευρο σύνολο, που αφηγείται μια εν πολλοίς άγνωστη αλλά αναμφίβολα ενδιαφέρουσα ιστορία αυθεντικού ηρωισμού.

Ένα ήσυχο κορίτσι ★★★
ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Κάλουμ Μπερέιντ
Ερμηνείες: Κάρι Κρόουλι, Αντρίου Μπένετ

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε το υποψήφιο για Όσκαρ διεθνούς ταινίας, σκηνοθετικό

ντεμπούτο του Ιρλανδού Κάλουμ Μπερέιντ. Στην επαρκιακή Ιρλανδία της δεκαετίας του 1980, η δωδεκάχρονη Κάιτ μεγαλώνει μάλλον παραμελημένη στους κόλπους μιας πολυμελούς οικογένειας. Περιμένοντας ένα ακόμη παιδί, η μητέρα της τη στέλνει να περάσει το καλοκαίρι μαζί με ένα μεσελικό ζευγάρι που ζει σε φάρμα στην ύπαιθρο. Με τη δική τους φροντίδα και αγάπη, η μικρή σταδιακά θα βρει τη φωνή της και θα «ανθήσει», ανακαλύπτοντας στην πορεία και ένα συνταρακτικό μυστικό.

Ο Μπερέιντ κινηματογραφεί με ευαισθησία τη νεαρή πρωταγωνίστρια του μέσα σε ένα μαγευτικό φυσικό τοπίο, καθώς εκείνη περνάει από τη σιωπή και τον φόβο στη συνειδητοποίηση μιας νέας πραγματικότητας. Τα ψυχικά τραύματα, τόσο τα δικά της όσο και των νέων της «γονιών», είναι πάντα εκεί, απαλύνονται ωστόσο από την ανθρώπινη επαφή και τη στοργή που όλοι τους έχουν μεγάλη ανάγκη. Η ταινία κυκλοφορεί στην πλατφόρμα από 9/5.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Θαυμάσιος Πεντερέτσκι από τον Αλεξάνταρ Μαρκόβιτς

Με μια πολλαπλώς απολαυστική συναυλία του πολωνικού συνόλου Sinfonia Varsovia υπό τον γεννημένο στο Βελιγράδι Αλεξάνταρ Μαρκόβιτς ξεκίνησε την 1η Απριλίου το Φεστιβάλ της Ανοιξης στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

Πρώτο έργο της βραδιάς ήταν η Εισαγωγή στον «Ελεύθερο σκοπευτή» του Καρλ Μαρία φον Βέμπερ. Στη μουσική αυτή σελίδα συγκεντρώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά του γερμανικού ρομαντισμού, με πρώτο απ' όλα τη μουσική απόδοση της φύσης είτε με τη μορφή του σκοτεινού και μυστηριώδους δάσους είτε με αυτήν των υπερφυσικών δυνάμεων που εκμηδενίζουν τον άνθρωπο. Κυρίαρχο ρόλο σε αυτό αναλαμβάνουν τα κόρνα, που στη συγκεκριμένη περίπτωση διέθεταν την ακρίβεια και τον συντονισμό για την απόδοση των χαρακτηριστικών φράσεων που τους εμπιστεύεται ο συνθέτης.

Αντιστοίχως, τα έγχορδα αντιλαμβάνονταν εξίσου καλά τη δραματολογία της μουσικής και διασφάλισαν τον παλμό της μέσα από επιταχύνσεις και σημεία ύφεσης, τα οποία αποτέ-

λεσαν πραγματικά ξέφωτα στο πυκνό δάσος.

Στη συνέχεια, ο διάσημος Πολωνός πιανίστας Ράφαλ Μπλέχατς απέδωσε το δεύτερο Κονσέρτο για πιάνο του Σοπέν. Η εξοικειωσή του με τη μουσική έγινε φανερή από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπιζε κάθε μουσική φράση, κάθε ποίκιλμα της γραφής. Ο Μπλέχατς χειρί-

Ο Σοπέν του Μπλέχατς ήταν τρυφερός, ευγενής και εστίαζε στο ονειρικό στοιχείο της μουσικής.

στηκε χρόνους και δυναμική με μεγάλη φαντασία, όχι μόνο στο αργό δεύτερο μέρος, όπου ξεχώρισε επίσης ο πολύ εκφραστικός διάλογός του με το φαγκότο, αλλά εξίσου στο πρώτο και στο τρίτο.

Το αποτέλεσμα ήταν μια ερμηνεία με χαρακτηριστική πλαστικότητα. Παράλληλα, παρά την προφανή δεξιοτεχνία, η δική του ήταν μια ανάγνωση τρυφερή, ευγενής, η οποία εστίαζε περισ-

Ο διάσημος Πολωνός πιανίστας Ράφαλ Μπλέχατς απέδωσε το δεύτερο Κονσέρτο για πιάνο του Σοπέν.

σότερο στο φευγαλέο, ονειρικό στοιχείο της μουσικής.

Ακολούθησε η Συμφωνία αρ. 2 «των Χριστουγέννων» του Κρ. Πεντερέτσκι, μάλλον απρόσμενη

επιλογή δεκαπέντε μέρες πριν από το Πάσχα, έστω κι αν το έργο δεν έχει διόλου γιορτινή διάθεση. Τουναντίον, η τονική αυτή νεορομαντικής αισθητικής σύνθεση θα

ήταν αδιανόητη χωρίς τις Συμφωνίες του Μάλερ και τα αργά μέρη των Συμφωνιών του Σοστακόβιτς, με τα οποία μοιράζεται παρόμοια συναισθήματα ενός καταπιεστι-

κού, αποπνικτικού περιβάλλοντος. Επειτα από παραγγελία της Φιλαρμονικής της Νέας Υόρκης και του Ζούμπιν Μέτα, τότε μουσικού διευθυντή της, η Δεύτερη Συμφωνία του Πεντερέτσκι άρχισε να γράφεται παραμονή Χριστουγέννων του 1979 και προφανώς γι' αυτό περιλαμβάνει μια πολύ σύντομη, πλύν όμως αναγνωρίσιμη, αναφορά στην «Άγια Νύχτα», στην οποία οφείλεται η ανεπίσημη προσωνυμία της. Η προμερία του έργου δόθηκε την Πρωτομαγιά του 1980.

Η Sinfonia Varsovia είναι στενά συνδεδεμένη με το έργο, καθώς το έχει παίξει και ηχογραφήσει υπό τον ίδιο τον Πεντερέτσκι, ο οποίος από το 1997 υπήρξε μουσικός διευθυντής της και από το 2003 καλλιτεχνικός διευθυντής της. Έχοντας στη διάθεσή του ένα θαυμάσιο σύνολο, όπως περιγράφηκε παραπάνω, ο Αλεξάνταρ Μαρκόβιτς ανέδειξε εξίσου τις ζοφερές σελίδες όσο και τις πιο φωτεινές, κυρίως όμως έδωσε ρυθμό στη μουσική. Οι επιβλητικές κλιμακώσεις ξεχώρισαν χάρη στην ενδιαφέρουσα ενορχήστρωση, ωστόσο πολύ πιο εκφραστικές υπήρξαν οι οδοντηρές χαμηλόφωνες ενότητες.

THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART, LORRAINE GEORGE F. BAKER (AP. EP. 90.5.829).

ΕΡΜΙΟ ΜΟΥΣΕΟ ΕΛΛΑΔΟΣ (AP. EP. 19782.248).

ΒΙΣΑΝΤΙΝΟ ΚΑΥΤΗΤΗΝΙΟ ΜΟΥΣΕΟ (AP. EP. ROM. EUSEBII MONACH. MYRINAE).

Αριστουργήματα, φορείς, παράδοσης, για την καθημερινότητα και τις λατρευτικές ανάγκες. Αριστερά διακοσμητικό ταπισερί, λινό και μαλλί, του 4ου-5ου αιώνα, από την Πανόπολη (Αίγυπτος), στη μέση ένα κάλυμμα για το αναλόγιο ανάγνωσης της Τορά (μαπά), που αφιερώθηκε το 1919, από τα Τρίκαλα και δεξιά ένα Πέτασμα Ωραίας Πύλης, κέντημα, έργο της Κοκόνας του Ρολογά, περί το 1812, πιθανώς από την Ιερά Μονή της Υφαντικής (Νάουσα).

Ιστορία από μετάξι και πορφύρα

Υφάσματα που έγιναν δείγματα πλούτου, ισχύος, ιεραρχίας και ιερότητας, εργαλείο πολιτικής, διπλωματίας και εμπορίου

ΔΡ ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΡΥΖΙΔΗΣ ΚΑΙ ΜΑΡΙΕΛ ΜΑΡΤΙΝΙΑΝΙ-ΡΕΜΠΕΡ (επιμ.)
Μετάξι και πορφύρα - Ο κόσμος του βυζαντινού και μεταβυζαντινού υφάσματος
εκδ. Καπόν, 2023, σελ. 280

της **ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΕΖΙΩΤΗ**

«**Ε**κεί κι αν έχει η θάλασσα! Ποιος θα τη σώσει; Που ασημοζύγια-στη πολλή πορφύρα θρέφει, καινούργια πάντα, για όσα θες να βάφεις φάδια». Τη θάλασσα ως πηγή πρώτης ύλης της πορφύρας από το κοχύλι που μετρούσε το βάρος του σε ασημί, ανακαλεί η Κλυταιμνήστρα στον Αγαμέμνονα που αρνείται να πατήσει τα «θαλασσοβαμμένα υφάσματα» στο ανάκτορο των Μυκηνών όταν επέστρεψε από την Τροία. Τη θάλασσα επικαλείται και η Θεοδώρα, χίλια χρόνια αργότερα, «είθε να μην αποχωριστώ ποτέ τούτη την πορφύρα» εννοώντας την Κωνσταντινούπολη. Μέσω αυτής της θάλασσας –εκτός από τους χειροαίους Δρόμους του Μεταξίου– έφταναν από Ανατολή και Δύση τα υφάσματα στις πολύβουες αγορές του Βυζαντίου και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μαζί με άλλα αγαθά και ιδέες από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Τους ίδιους δρόμους διασχίζουν ξανά δώδεκα ερευνητές για να μας ταξιδέψουν στον χρόνο και στους τόπους παραγωγής και διαφύλαξης του πολυτίμου αρχαίου υλικού στον συλλογικό τόμο «Μετάξι και πορφύρα - Ο κόσμος του βυζαντινού και μεταβυζαντινού υφάσματος» (εκδ. Καπόν) που επιμελήθηκαν οι δρες Πασχάλης Ανδρούδης, Νικόλαος Βρυζίδης και Μαριέλ Μαρτινιάνι-Ρεμπέρ.

Το Βυζάντιο

Οχημα πλούτου, ισχύος, ιεραρχίας και ιερότητας, σημαντικό εργαλείο πολιτικής διπλωματίας και ανάπτυξης του εμπορίου, «σύμβολο κοινωνικό στις γκαρνταρόμπες της ελίτ», τα υφάσματα και τα ενδύματα ήταν ένα από τα λιγότερο μελετημένα στην πολυπλευρή και πολυσήμαντη διάσταση τους αντικείμενα, μέσα από τα οποία μπορούμε να διαβάσουμε τον κόσμο του Βυζαντίου, εκκλησιαστικό και κοσμικό.

Σε αντίθεση με την πληθώρα των ξενόγλωσσων εκδόσεων, μονοθεματικές μόνο έρευνες, κυρίως για τα θρησκευτικά υφάσματα, κάλυπταν έως σήμερα την ελληνική βιβλιογραφία. Η «άνθηση της μελέτης του τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και η διεπιστημονική έρευνα», επισημαίνουν οι επιμελητές, «προσφέρουν μια διευρυμένη οπτική», καρπός της οποίας είναι ο νέος τόμος.

Οι συγγραφείς (Πασχάλης Ανδρούδης, Κωνσταντίνος Μ. Βαφειάδης, Νικόλαος Βρυζίδης, Φανή Καλοκαιρινού, Άννα Κα-

Ένα ταξίδι αναζήτησης και αποκωδικοποίησης των μυστικών που κρύβονται στις πτυχώσεις πολύτιμων υφασμάτων μιας άλλης εποχής.

Υφάσματα και ενδύματα μέσα από τα οποία αναδύεται η εποχή του Βυζαντίου, εκκλησιαστική και κοσμική.

ρατζάνη, Μαριέλ Μαρτινιάνι-Ρεμπέρ, Χριστίνα Μέρν-Burbeck, Άννα Μπαλλιάν, Έλενα Παπασταύρου, Μαρία Σαρδή, Δάφνη Φίλιου, Warren T. Woodfin) αποθσαυρίζοντας γραπτές πηγές και σπαράγματα χειρωνακτικών έργων που διασώζονται σήμερα σε συλλογές μουσείων και εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, ελληνικών και ξένων, υφαίνουν τον «πολυποικίλο και πολύπλοκο επιστημονικό καμβά» του βυζαντινού και μεταβυζαντινού υφάσματος από τους πρωτοχριστιανικούς αιώνες έως την πρώτη νεότερη εποχή.

Τα κεφάλαιά του συμπυκνώνουν τα είδη, τα υλικά, τις τεχνικές, την αισθητική, τη εικονογραφία, τη σημειολογία, τα δάνεια και τα αντιδάνεια, όπως διαμορφώθηκαν στην πάροδο των αιώνων. Εκατό τόπους, περιπύου, σημειώνει ο χάρτης παραγωγής και διακίνησης των υφασμάτων σε Δύση και Ανατολή. Επίκεντρο, ο ελλαδικός χώρος, σταυροδρόμι τριών πειρών και του ευρασιατικού εμπορίου, με σπουδαιότερα κέντρα παραγωγής την Κωνσταντινούπολη, τη Θεσσαλονίκη, τη Θήβα (τα υφαντά των εβραϊκών θηβαϊκών εργαστηρίων θεωρούνταν τόσο υψηλής ποιότητας ώστε ομάδα τεχνιτών τους αιχμαλωτίστηκε από τους Νορμανδούς το 1147 για να συμβάλουν στη διάδοση της μεταξουργίας στη Σικελία) και τη Φιλαδέλφεια της Μικράς Ασίας κατά τη βυζαντινή περίοδο, την Προύσα, την Κωνσταντινούπολη και τη Χίο κατά τους οθωμανικούς χρόνους.

Λινά και μάλλινα, μεταξωτά αργυροϋφαντα και χρυσοϋφαντα, σατέν και βελούδα με περίπλοκες υφάνσεις (δαμασκηνά, taquete, εζάμιτα και lampas) σε ενδύματα διπλωματικά αξιωμάτων της αυτοκρατορικής και της εκκλησιαστικής ιε-

Επιτάφιος, κέντημα, λινό, μετάξι και ποικιλία μεταλλικών νημάτων, έργο του μοναχού Αρσενίου, 1587-1588. Ιερά Μονή Αγίου Νικάνορος (Ζάβορδας), Γρεβενά.

Καπιτονέ καπέλο με υφαντή κάλυψη, lampas, μετάξι, 11ος αιώνας(?), Ιράν ή Ιράκ, που βρέθηκε στην Αίγυπτο.

Υφασμα, lampas, μετάξι και χρυσόνημα, 1225-1275, κεντρική Ασία.

ραρχίας, χιτώνες και πετάσματα (εφάμιλλα των μεταγενέστερων ευρωπαϊκών ταπισερί), κεντημένα ή σταμπωτά, μάς αποκαλύπτουν μια χρωματική πανδαισία και εικονογραφική ποικιλία.

Περίτεχνες δημιουργίες

Μέσα από τα κείμενα και εντυπωσιακές φωτογραφίες που αναδεικνύουν λεπτεπίλεπτες υφάνσεις και περίτεχνα κεντήματα, ταξιδεύουμε στην Αίγυπτο όπου η ερημότητα του κλίματος διατήρησε αρκετές χιλιάδες σπαράγματα υφαντών από την παλαιохριστιανική περίοδο (τα γνωστά ως κοπτικά) πλουτίζοντας ιδιωτικές συλλογές και μουσεία του κόσμου. Τρυπώνουμε στις αυτοκρατορικές αυλές και αφουγκραζόμαστε πίσω από τα παραπέτασματα τις κινήσεις και τον θόρυβο που συνιστούσαν στοιχείο εντυπωσιασμού και αναπόσπαστο μέρος στις τελετουργίες. Μπαίνουμε στα αυτοκρατορικά εργαστήρια όπου δημιουργήθηκαν τα πιο όμορφα υφάσματα της μακεδονικής περιόδου με σύνθετες τεχνικές και ισορροπημένο διάκοσμο από ζωτικά ζώα, μοτίβα και λιοντάρια – διαχρονικό βασιλικό σύμβολο.

Εξώ από τα παλάτια, η Εκκλησία, πεδίο συνύπαρξης όλων των πλαστικών τεχνών, διασώζει σημαντικές μαρτυρίες της υφαντικής και κεντητικής τέχνης, για την καταγωγή του βυζαντινού και μεταβυζαντινού πολιτισμού: Επιτάφιοι (σινδόνες), πετάσματα, καλυπτήρια λειτουργικά και νεκρικά πέπλα, σάκοι ή επιτραπέζια, καλύμματα Τιμίων Δώρων ή αέρας, επιγονάτια, άμφια κληρικών με παραστάσεις ισοδύναμες σημασιολογικά με τις εικόνες λατρείας.

Απ' την Ανατολή στη Δύση

Και όμως, οι λειψανοθήκες εκκλησιών της Δύσης είναι σήμερα οι θεματοφύλακες της βυζαντινής υφαντικής τέχνης. Οι λόγοι πολλοί: η οθωμανική κατάκτηση, η λεηλασία των Σταυροφορών μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης (1204), τα δώρα από τις ανταλλαγές γενομένων, καθώς και η λατρευτική τους χρήση στα ιερά κειμήλια και τα λείψανα αγίων είχαν ως αποτέλεσμα να καταλήξουν και να διατηρηθούν σπουδαία μεταξωτά σε σκευοφυλάκια της Δύσης. Μεταξύ αυτών και ένας αριθμός από υφάσματα λατινικών βασιλείων στην Ελλάδα και στην Κύπρο, όπως η κεντημένη ενδυτή Αγίας Τράπεζας των μέσων χρόνων, η επανομαζόμενη ενδυτή της κόμισσας του Ετάμπ η οποία αποδίδεται στο Δουκάτο των Αθηνών και φυλάσσεται στον καθεδρικό ναό της Σενς στη Γαλλία.

Από τα κείμενα δεν θα μπορούσαν να αποσιγάσουν το πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο, οι θρησκευτικές αντιλήψεις, οι ετερόκλητες συνθέσεις πολιτι-

σμών με διεθνή εμβέλεια που επηρέαζαν την εξελικτική πορεία και της υφαντικής τέχνης.

Η ραγδαία ανάπτυξη π.χ. του παγκοσμίου εμπορίου –αποτέλεσμα τριμερούς συνεργασίας των Μογγόλων, των Λατίνων και των Βυζαντινών τον 13ο και 14ο αιώνα– μετέδωσε την αισθητική και υφαντική τεχνολογία της Ασίας στη Δύση, ιδιαίτερα στην Ιταλία. Πολυτελή υφάσματα της Δυτικής Ευρώπης με ανατολίτικα δάνεια και αντιδάνεια, σύμβολα κύρους και γοήτρου, συνέχισαν να εμπλουτίζουν τα κοσμικά βεστιάρια και τον εκκλησιαστικό υλικό πολιτισμό τόσο κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο όσο και μετά την έλευση των Οθωμανών.

Οι δρόμοι των υφαντών

Στο οθωμανικό περιβάλλον, υφαντά και κεντήματα από διάφορες γωνίες του κόσμου έφταναν στις αγορές των Βαλκανίων και της Μικράς Ασίας. Νέοι δρόμοι άνοιξαν, νέα κέντρα άνηθσαν. Τα φημισμένα μεταξωτά της Χίου ανταγωνίζονταν τα υφάσματα της Γένοβας, της Βενετίας, της Λυών, του Ιράν και της Ινδίας στις αγορές της Κωνσταντινούπολης και της Μαύρης θάλασσας. Ένα και μοναδικό κιώτικο μεταξωτό πευκί (τάπητας προσευχής 1742), στην Ελλάδα, φυλάσσεται στο μουσείο της Νέας Μονής Χίου, μια ευρεία ποικιλία έργων στις συλλογές του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος μαρτυρούν την παραγωγή συναγωγικών πολυτελών κεντημένων υφασμάτων, ενώ περσικά και ινδικά υφάσματα του 17ου-19ου αι. βρίσκονται σε σκευοφυλάκια του Αγίου Ορους.

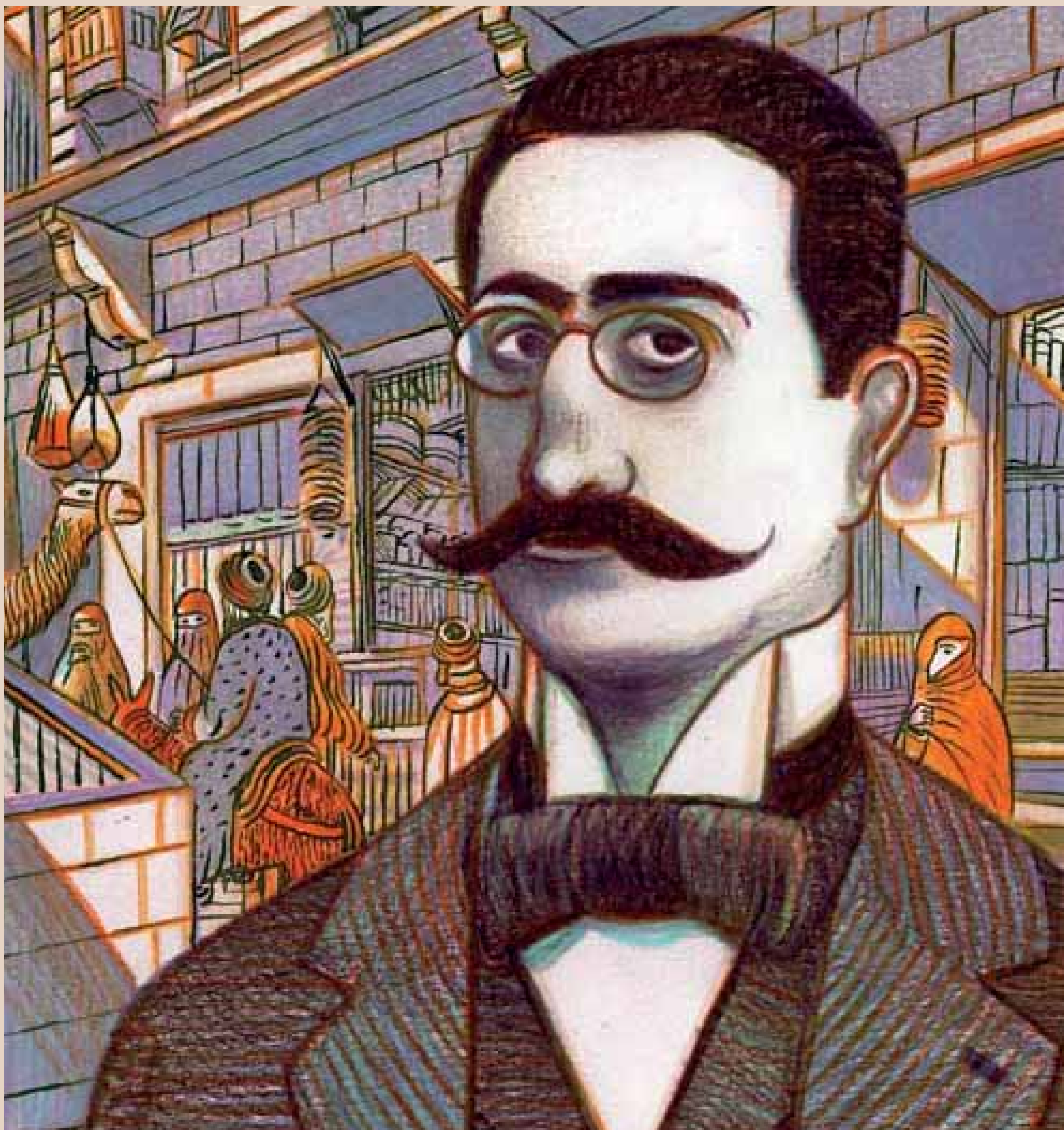
Μέσα στο θεομικό πλαίσιο, η συνδυαστική χρήση εκκλησιαστικών και κοσμικών υφασμάτων οριστικοποίησε τον διττό πλέον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Τα υφάσματα –ένα από τα επίσημα δώρα που λάμβανε ο νέος προκαθήμενος από τον σουλτάνο– μαζί με την εκκλησιαστική κεντητική τέχνη με τους πολλαπλούς συμβολισμούς κυριάρχησαν για αρκετούς αιώνες. Τα κατάλοιπά τους είναι εμφανή ακόμη και σήμερα στα νεοελληνικά άμφια.

Την κατανοήση αυτής της πορείας επιχειρεί ο τόμος. Καλύπτει το πεδίο του βυζαντινού και μεταβυζαντινού υφάσματος, αλλά «σε καμία περίπτωση δεν το εξαντλεί», διευκρινίζουν οι επιμελητές. Αποτελεί ωστόσο ένα επιστημονικό εγχειρίδιο ανοιχτό για συμπληρώσεις ή διορθώσεις, που μοιάζει με την «προστοιμασία ενός αργαλειού για την ύφανση ενός ελλειπτικού πολυσύθετου σχεδίου». Το εύρος του υφάσματος, όπως επισημαίνει η δρ Μαριέλ Μαρτινιάνι-Ρεμπέρ, είναι σαν τη θάλασσα με κύματα και κινούμενα ρεύματα. Αλλωστε, «τις δε νιν κατασβέσει!».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κυριακή
14/5

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ
Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ

90 χρόνια μετά
τον θάνατό του

Ένα συλλεκτικό βιβλίο με επιλεγμένα
ποιήματα, σπάνιες εικόνες, χειρόγραφα
και πρωτότυπα κείμενα για τη ζωή
και το έργο του.

